

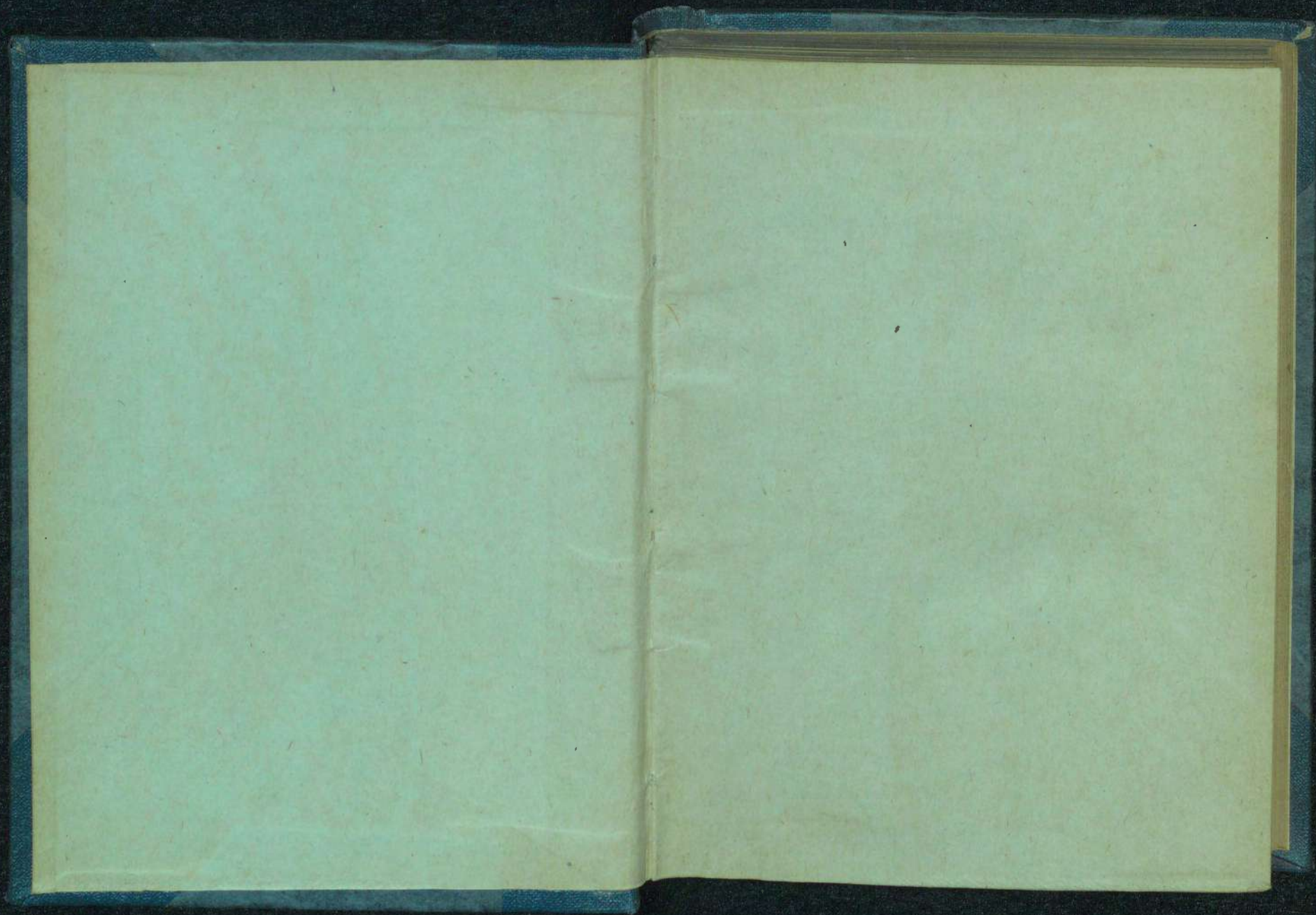
A MAGYAR
BŰNVÁDI ELJÁRÁSI JOG
VÁZLATA

ÍRTA:
DR. BURSICS ZOLTÁN
EGYVÉD

III. KIADÁS

BUDAPEST, 1947
GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA
VÁCI-UTCA 78-80.

**A MAGYAR
BŰNVÁDI ELJÁRÁSI JOG
VÁZLATA**

IRTA:
DR BURSICS ZOLTÁN
ÜGYVÉD

III. KIADÁS

BUDAPEST, 1947.
GRILL KAROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA,
VÁCI-UTCA 78-80.

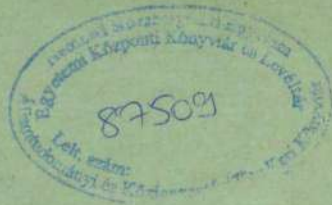
Előszó a harmadik kiadáshoz

Könyvem harmadik kiadása bűnvádi eljárásjogunk ma érvényes jogszabályait dolgozza fel. Szövege tehát — különös tekintettel az 1946. évi XIV. tc.-nek a vádtanácsot megszüntető rendelkezésére is — a korábbi két kiadástól több vonatkozásban eltér.

A népbíráskodás különös eljárási szabályait külön rész: a Függelék tartalmazza.

Budapest, 1947. április 15-én.

A SZERZŐ.

TARTALOMJEGYZÉK

ALTALÁNOS RÉSZ	1
<i>Bevezetés</i>	1
Bűnvádi eljárás és bűnvádi eljárásjog fogalma	1
A bűnvádi eljárás tagozata	2
Büntetőper és magánjogi igény	3
A bűnvádi perrendtartás terminológiája	4
A bűnvádi eljárás kútfői	6
A bűnvádi eljárás területi és személyi hatálya	9
A bűnvádi eljárási jog vezető elvei	12
ELSŐ RÉSZ	19
<i>A büntető per alanyai</i>	19
Bírósági szervezet	19
A bíró és jegyzőkönyvvezető kizárása és mellőzése	23
<i>Hatáskör és illetékesség</i>	27
Hatáskör és illetékesség fogalma	27
Hatásköri szabályok	27
Illetékesség	35
<i>A vád képviselése</i>	44
Alapelvek	44
Az államügyészség szervezete és szerepe	47
Pótmagánvádoló — főmagánvádoló — sértett jogállása	54
A magánjogi igény érvényesítése és biztosítása a büntető eljárásban	62
Terhelt jogállása és a védelem	67
MÁSODIK RÉSZ	74
<i>Az eljárási cselekmények.</i>	
Az eljárási cselekmények általános szabályai	74
	V

Bizonyítás a büntetőperben.

Alapelvek	79
Tanúk	81
Bírói szemle és szakértők	90
Okiratok	97
A terhelt nyilatkozata	98
Indíciumok (Gyanújelek)	102
<i>Kényszercelemekények</i>	102
A kényszercelemekények fogalma	102
Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság	103
Lefoglalás, házkutatás, személymotosás	114

KÜLÖNÖS RESZ .....

<i>Eljárás a törvényszék elé tartozó ügyekben</i>	122
Előkészítő eljárás	122
Az eljárás megindítása	122
A nyomozás	127
A vizsgálat	134
Közbenső eljárás	146
A főtárgyalás előkészítése	158
Főtárgyalás	162
A főtárgyalás lefolyása	165
Bírói határozatok	175
Az ítélet közlése. Perorvoslatok bejelentése	181
Jegyzőkönyv	183
Főtárgyaláson elkövetett bűncselekmény	184
Főtárgyalás elnapolása, félbeszakítása	184
A perorvoslati eljárás	186
Rendes perorvoslatok	189
Felfolyamodás	189
Fellebbezés	192
Semmisségi panasz	214
Perorvoslat a jogegység érdekében	224
Ujrafelvétel	226
Kijavítás	236
Igazolás	237

<i>Az eljárás különös nemet</i>	239
Eljárás nyomtatvány (sajtó) útján elkövetett bűncselekmények esetében	239
Helyreigazítási eljárás	244
Objektív eljárás	247
Eljárás adócsalás esetén	248
Rögtönbíráskodás	249
Eljárás a Járásbíróságok előtt	255
A büntető parancs	266
Eljárás a közveszélyes munkakerülők ügyében	269
Eljárás a fiatalkorúak ügyeiben	269
Eljárás a fiatalkorúak bírósága előtt	271
Eljárás fiatalkorúak büntőgyeiben a rendes bíróság előtt ..	278
Eljárás büntető jogszabályba ütköző cselekményt elkövető gyermek, vagy erkölcsi romlásnak kitett, de bűncselekménnyel nem gyanúsított gyermek és fiatalkorú ügyében	279
A közigazgatási hatóság eljárása a fiatalkorúak kihágási ügyeiben	280
Eljárás árdragító visszaélés esetén. (Eljárás az uzsorabíróság előtt)	281
<i>A bűnvádi eljárás lefolytatását és végrehajtását lehetővé tevő eljárások</i>	287
Az ismeretlenek, távollévők és szökevények elleni eljárás ..	287
Eljárás kiadatási ügyekben	290
A büntető ítélet végrehajtása	293
Bűnügyi költségek	301
Kártalanítás az ártatlanul szenvedett előzetes letartóztatás, vizsgálati fogság és büntetés esetében	305
Rehabilitáció. (Eljárási szabályok)	309
FÜGGELÉK	311
Népbíráskodás. (Eljárási szabályok)	311
Hatáskör	312
Illetékesség	312
A népbíróságok szervezete	313
A népbíráskodás szervezete és teendői	315
Népbíráskodási eljárás	318
Fellebbezés	321
Ujrafelvétel	323

HIBAJAVÍTÁS:

1. A szöveg több helyén — téves szórenddel — mint „külön kijelölt tanács“ szerepel az 1946 : XIV. tc. 1. §-a által létesített „kijelölt külön tanács“;

2. 7. oldalon 1912 : XIV. tc. helyett 1912 : LIV. tc. értendő;

3. 24. oldalon a) (d) pontban „sértette“ helyett „sértettel“ a helyes szöveg;

4. 35. oldalon „3. általánossági“ helyett „3. általános“ olvasandó;

5. 43. oldalon „1000 forintig“ helyett „3000 forintig“ a helyes szöveg;

6. 46. oldalon 4. g) pontban „10 forinton“ helyett „30 forinton“ a helyes szöveg;

ugyanitt i) pontban: „123 : V.“ „1923 : V.“-re igazítandó;

7. 69. oldalra 7. (e) pontként beszúrandó: „ha a bíróság az ügy körülményeinél fogva célszerűnek találja (56. §. 4. p.)“

8. 83. oldalon „600 forintig“ helyett „1800 forintig“ értendő.

Általános rész

Bevezetés

I.

Bűnvádi eljárás és bűnvádi eljárásjog fogalma.

1. *A bűnvádi eljárás azoknak a cselekményeknek összefüggő sorozata, amelyek által az állam büntetőjoga érvényesül, — bűnvádi eljárási jog pedig azoknak a szabályoknak rendszere, amelyek a bűnvádi eljárásra vonatkoznak.*

2. A tágabb értelemben vett büntetőjog két részből áll: anyagi és alaki büntetőjogból, ez utóbbi a bűnvádi eljárási jog. A bűnvádi eljárási jog, illetve a bűnvádi eljárás az anyagi büntetőjogon alapul s célja annak érvényre emelése.

3. Bűnvádi eljárási jogunk nem egységes. Nem szólva arról, hogy van külön katonai bűnvádi eljárási jogunk (1912. évi XXXIII. tc.), a polgári bűnvádi eljárás is kétféle: bírói és közigazgatási bűnvádi eljárás, (ez utóbbit szabályozza az 1897 : XXXIV. tc. 28. §-a és 1901 : XX. tc. 22. §-a alapján kibocsátott 65.000/1909. B. M. sz. rendelet). (A jövedéki kihágási bűnteljárás és a közhivatalnokai fegyelmi eljárásjog, mint amelyek nem a tulajdonképpeni büntetőjogot juttatják érvényre, a szorosán vett bűnvádi eljárási jog keretébe nem tartoznak.)

Bírói bűnvádi eljárásunk keretén belül is további tagozódást látunk az eljárás egyes fajai szerint, mert az úgynevezett

„rendes“ eljárással szemben állanak az ú. n. „rendkívüli“ eljárások, melyek vagy csak bizonyos viszonyok között hatályosulnak, vagy csupán bizonyos személyekre, illetve ügyekre alkalmazhatók. Ily eljárások a gyorsított és rögtönítélő eljárás (a gyorsított eljárás ma már nem alkalmazható, rögtönítélő eljárás igen), a fiatalok ügyeiben követendő eljárás, az árdrágító visszaélések esetében követendő eljárás a népbíróságok előtti eljárás a népbíráskodás alá tartozó ügyekben.

4. A bűnvádi eljárásnál s bűnvádi eljárási jognál szűkebb fogalom a bűnvádi (büntető) per és az ennek szabályait összefoglaló bűnvádi (büntető) perjog. A bűnvádi per csak egy része a bűnvádi eljárásnak, az a része, mely a vádemelésről az ítélet hozataláig tart, ellenben nem tartoznak ezen fogalom alá a büntetőper megelőző és annak befejezése utáni eljárási szakok.

II.

A bűnvádi eljárás tagozata.

1. A bűnvádi eljárás három egymást követő eljárásszakaszra tagozódik:

- a) a büntetőper megelőző eljárásra;
- b) a büntetőperre;
- c) a büntetőper követő végrehajtási eljárásra.

2. A büntetőper megelőző eljárás a nyomozás.

A nyomozás eredményeként a vádemelésre hivatott szerv vagy személy tájékoztat nyer arról, emelhet-e vádat a nyomozás alapját képező bűncselekmény miatt és ki ellen.

A nyomozás lefolytatása az államügyészségek és rendőrhatalóságok, tehát közigazgatási hatóságok feladata. Tevékenységükbe csak kivételesen kapcsolódik bírói funkció.

3. A büntetőper már bírói eljárás.

a) Van még ennek is, — de nem mindig kötelezően, — előkészítő szak: a vizsgálat, melynek célja azoknak az adatoknak bírói megállapítása, folytatható-e tovább az eljárás, vagy meg kell-e szüntetni azt.

b) Az előkészítés alapján a vádló vádat emel, azaz vádiratban (írásbeli vádindítványban) konkretizálja vádját a terhelttel szemben.

c) A vádirat benyújtása után az úgynevezett „közbeneső eljárás“ következik, a főtárgyalási tanács, illetve törvényszéki egyesbíró előtt lefolyó s a főtárgyalás kitűzésére irányuló intézkedések alakjában. A közbeneső eljárás célja eldönteni azt, alkalmas-e az ügy a főtárgyaláson leendő érdemleges elbírálásra. (Az újabb jogalkotás szerint bizonyos egyszerűbb esetekben vádirat (írásbeli vádindítvány) nélkül is tartható főtárgyalás. A közbeneső eljárás ilyenkor elmarad.)

d) A főtárgyalás a büntetőper legfontosabb mozzanata. A vád és védelem közreműködésével ezen vétetik fel a bizonyítás s a főtárgyalás eredményeként hoz az ítéldbíró a per érdemét eldöntő ítéletet.

e) Ha az ítélet ellen perorvoslat használtatott, következik a perorvoslati eljárás a fellebbviteli bíróság előtt.

4. Az elmondottak a törvényszékek előtti bűnvádi eljárásnak, amely a Bp. rendezésében az eljárás alapfőpusa, lényeges mozzanatait adják. Bizonyos eljárások (járásbírói bíróság előtti, fiatalok bírósága előtti eljárás stb.) azonban az alapfő típusos eljárástól lényeges eltéréseket mutatnak.

5. A büntetőper jogerős befejezése után következik a végrehajtási eljárás.

A végrehajtási eljárás már nem bírói funkció, abban a bíróságok csak kivételesen vesznek részt (járásbírói bíróság, fiatalok bírósága.) A végrehajtás szervei az államügyészségek és az erre rendelt speciális igazságügyi közigazgatási hatóságok.

III.

Büntetőper és magánjogi igény.

A büntetőper lehet bizonyos vonatkozásaiban polgári per is és pedig akkor, midőn a büntetőper keretein belül valamely magánjogi igény érvényesíttetik. Az eljárásra azonban ilyenkor is a büntetőper szabályai alkalmazandók (l. Magánjogi igény érvényesítése és biztosítása című fejezetet).

IV.

A bűnvádi perrendtartás terminológiája.

A Bp. 13. §-a szerint:

1. Vádló az államügyészség (azaz a közvádló), továbbá a fő- és pótmagánvádló.

Ezek akaratnyilvánítása a vád, mely az állam büntető-igényét a bíróság előtt érvényesíti.

A fő- és pótmagánvádló fogalmát a Bp. 41. és 42. §-ai határozzák meg (l. a vádképviseléről szóló fejezetet).

Nem azonos a magánvádlóval: a magánindítványra jogosult személy (Btk. 110. §.), akinek akaratnyilvánításától függ a bűnvádi eljárás megindítása a magánindítványra üldözendő bűncselekmények eseteiben, illetve a magánfél (lásd alább).

2. Terhelt az, aki ellen a bűnvádi eljárás folyik.

Ez a kifejezés tágabb és szűkebb értelmű. Tágabb értelemben jelenti a per állására tekintet nélkül azt a személyt, aki ellen a bűnvádi eljárás folyik, tehát a bűnper passzív alanyát, a csak feljelentett és a már elítélt egyén kivételével, mert a csak feljelentett személlyel szemben még nem indult meg a bűnvádi eljárás, az elítélttel szemben pedig már befejezést nyert. Helyesen nevezhető tehát terheltnek a bűnvádi eljárás alatt álló személy akkor is, mikor a Bp. öt bizonyos perszakban gyanúsítottnak, más perszakban pedig vádlottnak nevezi.

A gyanúsított ugyanis az a terhelt, aki ellen a vizsgálat elrendelése még indítványozva, vagy a vádirat benyújtva nincs; vádlott viszont az a terhelt, aki ellen főtárgyalás van elrendelve.

Ha már most a terhelt sem gyanúsítottnak, sem vádlottnak nem nevezhető, eljutunk a szűkebb értelemben vett terhelt fogalmához.

Az elmondottak szerint tehát van: a) feljelentett, b) gyanúsított, terhelt (szűkebb értelemben), vádlott (ezek együtt ad-

ják a tágabb értelemben vett terhelt fogalmát), c) felmentett, vagy elítélt személy.)

3. Felek a vádló (államügyészség, fő- és pótmagánvádló) és a terhelt.

Az 1914 :XLI. tc. becsületvédelmi törvény) 17. §-ában használt „ügyfél” kifejezés nem azonos tartalmú a Bp. 13. §-a szerinti „fél” kifejezéssel. (Az államügyészség a Bp. 13. §-a szerint fél, de nem ügyfél a Bv. 17. §. alkalmazási körében, a sértett viszont nem fél a Bp. 13. §. szerint, ellenben ügyfél a Bv. 17. §-a értelmezésében.)

Nem fél a védő.

4. Sértett az, akinek bármely jogát sértette, vagy veszélyeztette az elkövetett, vagy megkísérelt bűncselekmény. Sértett alatt ennek törvényes képviselője és ha nincs külön felemlítve, a magánindítványra jogosított is értendő.

A sértett a bűnvádi eljárás során a fő- és pótmagánvádló, csatlakozó és magánfél szerepéhez juthat.

A sértett jogait gyakorolhatja:

a) tisztességtelen verseny miatt indított bűnügyben a kereskedelmi és iparkamara kiküldöttje (1923 : V. tc. 41. §.);

b) a mérnöki rendtartásba ütköző kihágás esetén a mérnöki kamara kiküldöttje (1923 : XVII. tc. 68. §.);

c) zugírászat vétsége esetén az ügyvédi kamara ügyésze (1934 : III. tc. 4. §.);

5. Magánfél az a sértett, aki magánjogi igény érvényesítése végett a bűnvádi eljáráshoz csatlakozott.

Kérdések. Mi a bűnvádi eljárás és mi a bűnvádi eljárási jog? Mi a célja a bűnvádi eljárásnak? Hányféle bűnvádi eljárási jogot ismer? Mi a rendes és mi a rendkívüli bűnvádi eljárás? Mi a büntetőper és mi a büntetőper jog? Mi a bűnvádi eljárás tagozata? Mikor polgári per a büntetőper? Ki a vádló? Ki a terhelt tágabb, ki a terhelt szűkebb értelemben? Ki a gyanúsított, ki a vádlott? Kik a felek? Ki nem ügyfél és ki ügyfél a Bv. 17. §. értelmében? Ki a sértett? Ki a magánfél?

A bűnvádi eljárás kútfői.

1. A bűnvádi eljárás *legfőbb és bizonyos vonatkozásokban kizárólagos kútfője a törvény.* Az 1869 : IV. tc. (a bírói hatalom gyakorlásáról) 21. §-a értelmében a bírósági szervezet kérdéseiben a törvény *kizárólagos kútfő*; az eljárás kérdéseiben pedig *legfőbb kútfő*, ami következik egyrészt a Bp. codex, azaz a szabályozott anyagot teljesen újból rendező, minden más eddigi jogszabályt hatályon kívül helyező jellegéből (l. erre nézve Bp. 590. és Bpét. 27. §-át), továbbá abból, hogy a Bp. 1. §-a maga deklarálja a törvény jogforrási erejének legfőbb voltát.

A Bp. 1. §-a szerint bűnvádi ügyben *bírói eljárás csak a törvény értelmében, vád alapján és csak az ellen indítható, aki büntett, vétség, vagy kihágás nyomatékos gyanúja terhel s bűncselekmény miatt nem alkalmazható más büntetés, mint amelyet bírói hatalommal törvényesen felruházott hatóság törvényesen eljárva kimondott.*

a) A bűnvádi eljárás *alaptörvényei*: az 1896 : XXXIII. tc. (a bűnvádi perrendtartásról), s az ezt szervesen kiegészítő 1897 : XXXIII. tc. (az esküdtbíróóságokról), illetve az 1897. évi XXXIV. tc. (a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről) (Bpét.).

b) *Kiegészítik, módosítják e törvényeket*: 1907 : XVIII. tc. (a Bp. módosítása és kiegészítése tárgyában), az 1908 : XXXVI. tc. (a Büntetőnovella) (Bn.), az 1913 : VII. tc. (a Hatalmörök bíróságáról), az 1914 : XIII. tc. (az esküdtbíróisági eljárásra és semmisségi panaszra vonatkozó rendelkezések módosításáról) (Bpn.), az 1914. évi XIV. tc. (a sajtóról) (St.), az 1914. évi XLI. tc. (a becsület védelméről) (Bv.), az 1915 : XIX. tc. (a hadviselés érdekei ellen elkövetett bűncselekmények, s b. megtorlásáról), az 1920 : XV. tc. (az árdrágitó visszaélésekről), az 1920 : XXXII. tc. (az adócsalásról), az 1921 : XXIX. tc. (a büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítéséről), az 1921 : X. tc. (II. Büntetőnovella, (II. Bn.)), az 1930 : III. tc. (a Katonai

Btk. életbeléptetéséről) (Kat. Btk. Élt.), az 1930 : XXXIV. tc. (a törvénykezés egyszerűsítéséről) (Te.), az 1934 : XIX. tc. (a magyar kereskedelmi hajók személyzetének szolgálati rendtartásáról), az 1937 : XVIII. tc. (a területenkiüliviséggel és a személyes mentességgel kapcsolatos eljárási szabályokról), 1938 : XVIII. tc. (az állami rend megóvása végett szükséges sajtórendészeti rendelkezésekről), az 1939 : II. tc. (a honvédelemről), az 1939 : XIV. tc. (a fizetési eszközökkel s b. elkövetett visszaélések hatályosabb megtorlásáról), az 1945 : VII. tc. (a népbíraskodás tárgyában kibocsátott kormányrendeletek törvényerőre emeléséről), az 1946 : VII. tc. (a demokratikus államrend és köztársaság büntetőjogi védelméről), az 1946 : XIV. tc. (a vádtanács megszüntetéséről, a sajtóeljárás gyorsításáról).

Eljárásjogi rendelkezéseket tartalmaznak néhol az *anyagí büntetőjog forrásai* is, így maga a Btk. (1878 : V. tc. 11., 15—18., 105—116. §-ai), a Kbt. (1879 : XL. tc.), a Btk-t hatályba léptető 1880 : XXXVII. tc. (Btk.-ét), nemkülönb az egyes bűncselekmények tárgyában hozott külön törvények, mert ezek legalábbis *hatásköri szabályokat* tartalmaznak az illető bűncselekmények tekintetében.

A *polgári perrendtartás életbeléptetéséről* szóló 1912 : ~~LIV~~ tc. rendelkezései közül a bűnvádi eljárásra nézve is jelentőségűek azok, amelyek a Kúria döntvényalkotási jogára vonatkoznak (70. és köv. §§.).

2. A *kormányrendelet* csak annyiban forrása a büntetőeljárásnak, amennyiben kibocsátására a *törvény felhatalmazást adott.*

A Bpét. 28. §-a az igazságügyi és belügyminisztereket felhatalmazza, hogy a bűnvádi perrendtartás életbeléptetése következtében szükséges rendeleteket és utasításokat kibocsáthassák és hogy a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalt kihágási ügyekben követendő eljárást is a törvényhozás további intézkedéseiig *rendelettel szabályozzák.*

Hasonló felhatalmazásokat tartalmaz az első világháború előtti jogalkotásból a I. Bn. 52. §-a, a Fb. 76. §-a, a St. 64. §-a.

A kormányrendeletek kibocsátására felhatalmazást adó törvények közül különösen nevezetes az 1939 : II. tc. (a honvédelemről), mely 141. §-ában általános felhatalmazást ad a miniszteriumnak, hogy *háború idején vagy az országot közvet-*

lenül fenyegető háborús veszély esetében a miniszterium valamennyi tagjának felelőssége mellett a kivételes hatalmat igénybevehesse s ez alapon *rendeleteket* is bocsájthasson ki. A törvény 221. §-a emellett külön felhatalmazza a minisztériumot arra, hogy a *rögtönbíráskodás szabályait* rendelettel szabályozza. E felhatalmazás alapján keletkezett a m. minisztériumnak 8020/1939. M. E. sz. rendelete a rögtönbíráskodás eljárási szabályainak megállapítása tárgyában.

A bünvádi eljárás során alkalmazandó rendeletek közül különösen jelentős az 1920 : XV. tc. 9. §-ban foglalt felhatalmazás alapján kibocsátott 5950/1920. M. E. sz. rendelet az *uzsorabírósról és az árdrágító visszaélések esetében követendő eljárásról* (Ube), melyet újabb rendeletek egészítenek ki, (igy: 7070/1941., 9060/1941. M. E. sz. r., stb.).

A felszabadulás után különösen nagy jelentőséghez jut a rendeleti jogalkotás.

Az ideiglenes nemzeti kormány által kibocsátott büntetőjogi vonatkozású rendeletek közül az 1945 : VII. tc. *törvényerőre emeli a népbíráskodásra* vonatkozó *rendeleteket* (81/1945., 1440/1945., 5900/1945., 6750/1945. M. E. sz. r.) Rendeletek kibocsátására ad időleges hatállyal *felhatalmazást* a minisztériumnak az 1945 : XI. tc., illetve a nemzeti kormány részére az 1946 : VI. tc. s újabb törvények.

3. A szokásjog a bünvádi eljárás során törvényt magyarázó jogforrás. A bírói gyakorlatot kötelező erővel irányító kúriai döntvények alakítják különösen a törvényt magyarázó szöveget.

4. A Kúria *döntvényeit* a *Büntetőjogi Határozatok Tára* tartalmazza. Ebbe a hivatalos gyűjteménybe (szerkeszti a Kúria büntetőjogi bizottsága, közlése a m. igazságügyminiszter) felvett határozatok nagy része azonban nem igazi döntvény. Az „*elvi határozatok*“ (E. H.) ugyanis nem egy-egy elvi jelentőségű kérdés eldöntése céljából hozatnak, hanem egy-egy konkrét ügyben hozott *rendes bírói határozatok*, melyekben a Büntetőjogi Határozatok Tárának szerkesztő bizottsága *elvi tartalmat fejez fel*. Az ily határozatok kiválasztás alapján bekerülnek a B. H. T.-ba, de csak a Kúria tanácsait kötelezik, az alsóbb bíróságokra csak *tekintélyükkel hatnak*. Igazi döntvények, melyek előre megfogalmazott elvi kérdéseket döntenek

el s amelyek az alsóbb bíróságokat is kötelezik, a *jogegységi és teljes ülési határozatok*.

A jogegységi határozatokat — szemben a Ppét elnevezésével — a büntetőjogban helyesebb *jogegységi döntvényeknek* nevezni, megkülönböztendő a Bp. 441–442. §-aiban szabályozott „*perorvoslat a jogegység érdekében*“ során hozott határozatoktól, melyek konkrét ügyben használt *rendkívüli perorvoslat* révén *konkrét ügyet* döntenek el. E határozatok esetleg, mint *elvi határozatok* kerülnek a B. H. T.-be.

A jogegységi döntvényeket (J. D.) a Kúria négy, egyenként az elnökkel együtt *11 tagból álló jogegységi tanácsa*, a *teljes ülési határozatokat* (T. H.) a Kúria *teljes ülése* hozza.

A jogegységi döntvényt és a teljes ülési határozatot *újabb teljes ülési határozattal* lehet megváltoztatni.

A jogegységi és teljes ülési határozatokat a hivatalos lapban közzé kell tenni, kötelező hatályuk e közzététel napjától számított tizenötödik napon kezdődik.

5. A nemzetközi büntetőjogi jogsegélyt — különösen a kibocsátási ügyeket — szabályozzák a *nemzetközi szerződések*.

Kérdések. Mit tud a bünvádi eljárásjogi törvény kütfői jelentőségéről? Melyek a bünvádi eljárás alaptörvényei? A kormányrendelet mennyiben forrása a bünvádi eljárásjognak? Mit tud a kormány kivételes rendelet kibocsátási hatalmáról? Az uzsorabírószak elbtti eljárást mi szabályozza? Mit tud a szokásjog kütfői erejéről? Mi a Büntetőjogi Határozatok Tára? Mik az elvi, jogegységi, teljesülési határozatok? Miként jönnek létre? Van-e kötelező erejük? Mit tud a nemzetközi szerződések jogforrási jelentőségéről?

VI.

A bünvádi eljárás területi és személyi hatálya.

1. Bünvádi eljárásjogunk hatálya kiterjed a *magyar állam egész területére* (Bpét. 2. §.) és minden *ítt tartózkodó személyre*.

2. A bünvádi eljárási jog hatálya alól *kivett területek*:
a) *a területenkívüliséget* élvező személy *hivatali helyisége és magánlakása*;

Ⓛ) a konzulok hivatalos helyiségei és levéltárai;
Ⓜ) a magyar belvizeken tartózkodó idegen állami hajók és hadihajók.

Ezeket a helyeken eljárási cselekmények csak akkor teljesíthetők, ha ezen területek felett rendelkező személyek erre előzetesen engedélyt adnak.

Ⓝ) Katonai épületekben eljárási cselekmények csak az épület parancsnokának értesítése után és az általa kirendelt katonai személyek jelenlétében foganatosíthatók.

3. A bűnvádi eljárásjog hatálya alól kivett személyek:

a) Eljárási cselekmények egyáltalán nem foganatosíthatók: az államfő, a területenkívüli személyek (idegen államfők és kíséretük, diplomáciai képviselők, a követség tagjai és családjuk, a személyzet tagjai, ha nem magyar honosok), a személyes mentességet élvező személyek (a konzulátus hivatalnokai tagjai és alkalmazottai, ha nem magyar honosok) ellen — ez a mentesség azonban csak vétségekre és kihágásokra terjed ki — végül azok ellen, akik katonai bíraskodás alatt állnak.

Az 1937: XVIII. tc. (a területenkívüliséggel és a személyes mentességgel kapcsolatos eljárási szabályokról) értelmében a bíróság (hatóság) az eljárást (sőt a végrehajtást is) hivatalból köteles felfüggeszteni és a felügyeleti hatósághoz jelentést tenni, ha az eljárásban külföldi állam vagy oly személy van félként érdekelve, akit területenkívüliség vagy személyes mentesség illet, vagy ha erre a fél hivatkozik és nem nyilvánvaló, hogy ily kiváltságot nem élvez.

Ha pedig ily személy nem félként, hanem más minőségben vesz részt az eljárásban, a reá vonatkozó intézkedés vagy határozat előtt a főfelügyeleti hatóságnak jelentés teendő.

A területenkívüliség, személyes mentesség felől a főfelügyeletet gyakorló miniszter a külügyminiszterrel egyetértésben határoz. Ez a határozat kötelezi az eljáró bíróságot (hatóságot).

Ha konzuli alkalmazottakat megillető mentességet frott jogszabály (pl. nemzetközi szerződés) határozza meg, csak két-ség esetén kell a főfelügyeleti hatósághoz fordulni.

Ⓞ) Eljárási cselekmények csak bizonyos korlátok között foganatosíthatók azok ellen, akik a mentelmi jog oltalma alatt állnak (Bp. 32. §.).

A mentelmi jog alapján a nemzetgyűlés tagja (képviselő) azért amit e minőségében tesz, csak az illető ház által vonható

felelősségre (immunitas, teletlenség). Ez eseten kívül pedig a nemzetgyűlés tagjával szemben eljárás csak akkor indítható, ha mentelmi joga felfüggesztett (inviolabilitás, sérhetelenség). Tanúk, szakértők gyanánt a nemzetgyűlés tagjai más ügyében a mentelmi jog felfüggesztése nélkül is megidézhettek, azonban csak kényszerítő intézkedések nélkül.

A gyakorlat szerint a nemzetgyűlés tagjával szemben jogerősen kiszabott pénzbüntetés behajtásához a mentelmi jog újabb felfüggesztése nem szükséges. Szükséges ellenben a jogerő szabadságvesztés büntetésnek, valamint a behajthatatlan pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztésnek végrehajtásához.

c) A katonai bíróságok hatáskörére vonatkozó szabályokat nem érinti a Bp. A katonai bíróságok hatáskörét ma az 1939: II. tc. (a honvédelemről), 220. §. és az ezáltal fenntartott 1912: XXXIII. tc. (a honvédség katonai bűnvádi perrendtartásáról) 11–13. §§. szabályozzák. Alapelv, hogy az 1912: XXXIII. tc. 11. §-ban felsorolt személyek (tehát elsősorban a tényleges katonai szolgálatot teljesítő egyének, katonaszökevények, hadifoglyok) a honvéd büntetőbíraskodás alá tartoznak valamennyi bűncselekmény miatt, még jövedéki kihágások miatt is, ha azokat a honvéd büntetőbíraskodást megalapító jogviszony tartama alatt követték el.

Ha meg is szűnt a szolgálati viszony, a katonai bűncselekmények tekintetében a honvéd büntető bíraskodás csak akkor nem hatályosulhat, ha a katonai viszony megszüntét követő egy év alatt a bűnvádi eljárás előkészítésére vagy megindítására nem történt intézkedés.

Közönséges bűncselekmények tekintetében a katonai viszony megszüntével a katonai bíraskodás megszűnik, ha a tényvázlat szerkesztésére hivatott parancsnokság, vagy a helyi hatóság e viszony megszűnte előtt nem tett intézkedést a bűnvádi eljárás előkészítésére, vagy megindítására.

Nem tényleges katonai személy akkor kerül honvéd büntető bíraskodás alá, ha lövészkötelezettség teljesítésének ideje alatt követett el katonai bűncselekményt, ha a fegyveres erő mozgósított csapatainak kíséretéhez tartozik, vagy katonai vezetés alatt teljesít valamely szolgálatot, vagy különleges légvédelmi szolgálatra van igénybevéve s e viszony tartama alatt követ el bűncselekményt, vagy katonai behívóparancs íránt tanusított engedetlenség büntetést vagy vétségét követi el, vagy

ellenőrzési szemle alatt követ el katonai bűncselekményt, vagy mint nem tényleges tiszt katonai egyenruhában követ el katonai bűncselekményt.

Kérdések. Mily területek vannak kivéve a bűnvádi eljárási jog hatálya alól? Mily személyekre nem terjed ki a magyar bűnvádi eljárásjog hatálya? Ki dönt a területenkívüliség és személyes mentesség kérdéseiben? Mennyiben ad mentességet a bűnvádi eljárásjog hatálya alól a mentelmi jog? Mit tud a katonai bíróságok hatásköréről?

VII.

A bűnvádi eljárási jog vezető elvei.

1. Az újkori fejlődés során az egyes bűnvádi eljárási jogok két egymással ellentétes rendszer: a nyomozó rendszer és a vádrendszer elvei szerint alakultak.

A kontinentális bűnvádi eljárási jogok a római jog, de különösen a kánonjog főbb elveinek recipiálása s az olasz praktikusok irodalmi működésének behatása alatt a *nyomozó rendszer* elveit fogadják el. A kontinentális fejlődéssel szemben az angol bűnvádi eljárási jog kialakulását a *vádeltv* uralma jellemzi.

Kompromisszumot létesít a nyomozó és vádrendszer között az ú. n. „*vegyes rendszer*”. A vegyes rendszer elveit fogadja el a XIX. század jogfejlődése.

A vegyes rendszeren alapul a magyar bűnvádi eljárás 1900. január 1-én hatályba lépett codexe is: az 1896. évi XXXIII. tc. a bűnvádi perrendtartásról.

2. A *nyomozó* (inquisitionalis) rendszer leglényegesebb tulajdonsága az, hogy a bűnvádi eljárás során érvényesülő három funkció: a *vád*, a *védelem* s az *ítélkezés* teendői egy kézben, a *bíró* kezében összpontosulnak.

A bíró hivatalból lép fel, rajta kívül álló, független vád nélkül folytatja le minden ellenőrzés nélkül a bűnvádi eljárást. Ügyfelekről nincs szó. A feljelentőt az inquisitionalis bíró meghallgatja, de közvetlen közreműködése, mint vádlónak nincs. Nincs körülírt, biztosított jogállása a vádlottnak. Amint a bíró

foiyamatba teszi ellene az eljárást, gyanúsítottá válik s ettől kezdve vele a bíró rendelkezik. A *terhelt nem ügyfél*, hanem *vizsgálati objektum*.

3. A *vádrendszer szétválasztja* a bűnvádi eljárás során a *vád*, a *védelem* és az *ítélkezés* funkcióit.

A bíró működése csak akkor veheti kezdetét, ha valamely, a bíróságon *hiválálló személy* vagy szerv *vádat emel*. A bírótól elválík a vádlói teendő, amikor pedig a vádló valóságos fél lesz, ugyanakkor külön jogi helyzetbe helyezkedik a terhelt is. A *vádló*, a *terhelt ügyfelekké* lesznek s a bíróságnak nincs más feladata, mint a felek által produkált adatok alapján *ítélkezni*.

4. A *vegyes rendszer* a büntetőjog *közjogi* jellegéből kiindulva, a bűncselekmények üldözését az *állam hivatalos köteletségének* tekinti; e feladat megoldása céljából a *vád*, a *védelem* és az *ítélkezés* funkcióit *szétválasztja*. *Vád nélkül bírói eljárás nem enged*, viszont egyes kivételektől eltekintve, a *közvádló köteletségévé* teszi a bűncselekmények üldözését. *Ügyfélnek tekinti a terheltet* s az eljárás túlnyomó részében a *vádlóval egyenlő jogokkal* ruhazza fel. A bíróság köteletségévé teszi, hogy az *anyag igazság* felderítése érdekében a felek előterjesztésétől függetlenül vegyen fel bizonyítást. A *bizonyítás rendszere szabad*. A *terhelt vallomásra nem kényszeríthető*, *beismerése nem dönti el a pert*, a bíróság a *bizonyítékok szabad mérlegelése* alapján ítél. A *bűnösség mellett nincs védelem*. A *védelem szabad*, — helye van bizonyos esetekben a *kötelező védelemnek*. A *vádelejtésnek* az ítélelhozatal után nincs már jelentősége.

5. Bűnvádi eljárásjogunk uralkodó elvei közé tartozik az *officialitas elve*. A Bp. a bűncselekményben sérelmet lát, amelynek megtorlása *közérdek*. A büntetőigény a közt, az államot illeti meg, amelynek a sértett tetszésétől függetlenül kell érvényesülnie. Az *officialitas* elvéből folyik a *legalitas elve*, amely szerint a *közvádhathóság*, az *államügyesség tartozik vádlóként fellépni* a hivatalból üldözendő bűncselekmények megtorlása végett (*legalitas elve*).

Az officialitas elve alól kivételt jelent az a) magánindítvány, b) a főmagánvád, c) a felhatalmazás, d) a kívánat intézménye, a legalitas elve alól pedig az oportunitas elvének érvényesülése.

Magánindítvány a magánindítványra üldözendő esetekben a sértett akaratnyilvánítása a bűnvádi eljárás megindításának, a mint ilyen, előfeltétele a bűnvádi eljárás megindításának, a főmagánvád a sértett magánakarától függő képviselete a vádnak, a felhatalmazásra és kívánatra üldözendő bűncselekmények, lényegileg hivatalból üldözendő bűncselekmények, azonban feltételeznek bizonyos különös hatósági akaratnyilvánítást, állami, vagy nemzetközi érdekből. (Felhatalmazás, kívánat a becsületsértés és rágalmozás vétségénél jut szerephez, ha a sértett a Bv. 8-9., illetve 12. §-ában megjelölt hatóság, vagy személy.)

6. Az oportunitas elve azt jelenti, hogy bizonyos esetekben a vádhatóság tetszésére van bízva a vád emelése, noha általában köteles vádat emelni a hivatalból üldözendő bűncselekmények eseteiben.

Az oportunitas elvének a Bp. maga alig enged teret.

a) A Bp. 34. §-a szerint ugyan az államügyész-ség megtagadhatja a vád képviseletét, ha meggyőződése szerint az eljárás sikeréhez szükséges bizonyíték nem szerezhető meg.

b) Az oportunitási elv valóságos érvényesülését jelenti a Fb. 22. §-ának az a rendelkezése, hogy az államügyész-ség a Bp.-ben meghatározott esetekben felül a vád képviseletét megtagadhatja, vagy a vádat elejtheti akkor is, ha az elkövetett cselekmény elenyészően csekély súlyú s a fiatalokú jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése érdekében a bűnvádi eljárás mellőzését kívánatosnak tartja.

c) Az oportunitas elvét valósítja meg a Te. 105. §-a is, amely szerint, ha ugyanazt az egyént

több bűncselekmény gyanúja terheli, az államügyész-ség mellőzheti ezek közül a vádemelést olyan bűncselekmények miatt, amelyek figyelmen kívül hagyása a megtorlás súlyát lényegesebben nem befolyásolhatja. Ily esetben mellőzni kell a vádemelést olyankor, amikor az ily bűncselekmény felderítése és ítélettel eldöntése jelentékenyen késleltetné az ugyanazon terhelt ellen nagyobb jelentőségű bűncselekmény miatt folyó eljárás befejezését.

d) A nemzeti kormány 320/1946. M. E. sz. r. 1. §-a szerint, ha a bűnvádi eljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amelyet az 1945. július hó 1. napját megelőzően követtek el, az államügyész a főállamügyész hozzájárulásával a nyomozást a Bp. 101. §-ában felhozott okok hiányában is megszüntetheti, illetőleg a vádat elejtheti, ha:

a) a cselekmény a demokratikus átalakulás előtt uralmon volt politikai rendszer, annak intézményei, szervei, vagy közegei ellen irányult és ennél a jellegénél fogva a cselekmény megtorlása a demokratikus államrendszer szempontjából nem mutatkozik kívánatosnak;

b) a cselekmény csekély súlyára és a gazdasági viszonyokban bekövetkezett változásra tekintettel a megtorlást a közérdek nem teszi szükségessé.

7. Az immutabilitas elve — szemben a polgári per rendelkezési elvével — kizárja a büntető per feleinek rendelkezését az állam büntetőigénye felett.

A magánindítványra jogosult azonban magánindítványát bizonyos ideig visszavonhatja, magánvádlo vádját kellő időn belül indokolás nélkül, közvádlo pedig indokolással elejtheti, megváltoztathatja, — a fél szabadon rendelkezik perorvoslata felett.

8. Az ügyfélegyenlőség elvéből az következnek, hogy a vádló és a terhelt jogállása egészen egyforma legyen.

Ez a kívánalom azonban egészen meg nem valósulhat,

mert a bűnvádi eljárás során az állam büntető igényét képviselő vádló jogállása — különösen, ha az állami hatóságként megszervezett, hatósági jogokkal bíró közvádlóra gondolunk — a terheltnél jóval erősebb.

A közvádló hatósággal szemben terhelt csak magánember, ami önmagában kizárja azt, hogy a vádló és terhelt jogállása egyenlő lehessen.

Mindenek ellenére a Bp. törekszik az ügyfélegyenlőség megvalósítása felé, 13. §-ában egyformán feleknek nevezi vádlót és terheltet.

Az ügyfélegyenlőség elve megvalósulást csak az előkészítő eljárás befejezése után nyer. Felek a vádló és a terhelt már az előkészítő eljárásban is, de a terheltet oly megszorítások sújtják, melyek illuzóriussá teszik az ügyfélegyenlőséget. A terhelt előtt a vizsgálat befejezéséig egyes terhelt mozzanatok elhallgathatók. A terhelt letartóztatható, vizsgálati fogságba helyezhető. A nyomozóhatóság és a vizsgálóbíró elrendelheti, hogy a letartóztatott terhelt védőjével csak hatósági személy jelenlétében érintkezessék. Az előkészítő eljárás befejezése után azonban lehetően teljes az ügyfélegyenlőség, az érintkezés, íratmegtekintés korlátozása megszűnik. A vádiratos eljárásban az ügyfélegyenlőség formailag is kifejezésre jut. Vádirat nélkül rendszerint nincs bűnvádi eljárás, a terheltnek viszont joga van a vádirat minden egyes részét kifogás, esetleg észrevétel tárgyává tenni. Az elsőfokú főtárgyaláson az ügyfélegyenlőség meg van valósítva. A vádlottnak is joga van valamennyi tanuhoz, szakértőhöz kérdést intézni, indítványokat tenni a bizonyító eljárás kiegészítésére. A bírói határozatok ellen jogorvoslattal élhet. A fellebbviteli főtárgyaláson is néhány kivétellel éppúgy érvényesül az ügyfélegyenlőség elve, mint az elsőfokú főtárgyaláson.

Az ügyfélegyenlőség elvének többirányú áttörését teszi jóvá a) az ártatlanság vélelme; b) a favor defensionis.

a) Míg a nyomozó rendszerben a bűnösség vélelme uralkodott, a mai perrendtartások abból indulnak ki, hogy a terhelt nem bűnös, (praesumptio boni viri). Nem neki kell a maga ártatlanságát bizonyítani, hanem a vádlónak kell bizonyítani a vádlott bűnösségét, (in dubio pro reo).

b) A favor defensionis abból áll, hogy: u) a kontradiktórius tárgyalások során az utolsó szó a terheltet és védőjét illeti; b) a közvádló vádlott javára is élhet perorvoslattal; c) a vádlott terhére használt perorvoslat az ő javára szolgálónak is tekintendő; d) anyagi semmisségi ok hivatalból rendszerint csak akkor veendő figyelembe, ha az a terheltnek sérelmére szolgált (kivételek a II. Bn. pénzbüntetési rendelkezéseinek megsértése); e) a jogegységi határozat terhelt kárára nem szolgálhat, javára ellenben igen; f) újrafelvételi eljárást elítélt terhére csak az elévülési időn belül, javára bármikor lehet indítani.

10. Az „audiatur et altera pars“ elve azt jelenti, hogy a bűnvádi eljárás során mindkét fél meghallgandó.

▲ mai bűnper valóságos per: jogvita, melynek során a bíróság határozatát csak akkor hozhatja meg, ha legalább módot ad mindkét félnek a meghallgatásra.

A nyomozás során ez az elv gyakran törést szenved. A nyomozás igen gyakran anélkül folyik, hogy ezt a terhelt tudná. A nyomozás folyamán a terhelt kihallgatása csak akkor kötelező, ha letartóztatják. Már a vizsgálat során szabály, hogy a terheltet ki kell hallgatni s vele a vizsgálat fejleményeit közölni kell.

11. Az anyagi igazság elve az az eszmény, amelyet a bűnvádi eljárás megvalósítani törekszik. Szemben a polgári perben uralkodó alaki igazság elvével, amely a beismerés, lemondás, mulasztás joghatályát majdnem korlátlanul tekinti, a büntetőper vezetőgondolata, hogy az elítélő bírói határozat tárgyilag biztos alapokon nyugodjék.

Az anyagi igazság érvényesülésének legjobb eszközei a) az eljárás bizonyos szakában (főtárgyalás) a szóbeliség és közvetlenség érvényesülése, b) a terhelt szabad nyilatkozási joga az eljárás bármely szakában, c) a bizonyítékok szabad mérlegelése, d) a bíró részvétele az adatok gyűjtésében s az, hogy nincs kötve a tett minősítése és a büntetés kiszabása tekintetében vádló indítványához, e) a perorvoslati jog biztosítása.

12. a) A szóbeliség elve abból áll, hogy a bíróság a feleket előszóval hallgatja meg s ítéletét csak a szóval előterjesztett adatokra alapítja.

A szóbeliség következménye a büntetőper tárgyalási alakja s a felek személyes jelenléte, mely elvezet a közvetlenség elvének alkalmazásához is.

A szóbeliség megkívánja az előszó megrögzítése céljából az írásbafoglalást: a jegyzőkönyvvezetést.

Az előkészítő és közbenső eljárás alatt a szóbeliség korlátolt. Teljesen érvényesül a szóbeliség a főtárgyaláson, ahol az iratok csak a Bp. 313. §. kereteiben olvashatók fel. Korlátozást szenved a szóbeliség elve a fellebbviteli eljárás során.

b) A közvetlenség elve azt jelenti, hogy az ítélő-bíróság maga veszi fel a bizonyítást, ítéletét csak olyan mozzanatokra alapítja, amelyeket maga észlelt és pedig a felek jelenlétében.

A közvetlenség elve teljesen a főtárgyaláson valósul meg, bár részben érvényesül az előkészítő és közbenső eljárás során is. A perorvoslati eljárás során csak akkor érvényesülhet, ha a bíróság fellebbezési főtárgyalást tart bizonyítás felvétellel.

c) A bizonyítékok szabad mérlegelése azt jelenti, hogy a bíróság a bizonyítás eredménye felett a bizonyítékoknak egyenként és egybefüggésükben való gondos mérlegelésével határoz (Bp. 324. §.).

13. A nyilvánosság elve folytán a büntetőeljárás során végzett bírósági és hatósági cselekményeknél más személyek is jelen lehetnek, mint akik a kérdéses cselekményeknél valamilyen módon közreműködnek.

A nyilvánosság teljes, vagy népnilvánosság, ha a bírói cselekménynél bárki jelen lehet (ilyen a főtárgyalás nyilvánossága), lehet ügyfélnyilvánosság, amely csak a felek és képviselőik jelenlétét engedi meg, (ilyen a sajtópanasz tárgyalása a helyreigazítási jog gyakorlásával kapcsolatban), lehet közvetett, vagy részleges nyilvánosság, amikor a feleken és képviselőiken

kívül két-két bizalmi férfi is jelen lehet (pl. a főtárgyalást a nyilvánosság kizárásával kell megtartani).

A nyilvánosság ellentéte a titkosság, amelynél a felek és képviselőik jelenléte is ki van zárva az eljárási cselekménynél (így a felfolyamodás elintézésénél).

A nyilvánosság bármilyfokú korlátozása esetén a tárgyalási titkot védi a törvény. (Bp. ét. 20. §., Fb. 13. §.)

Kérdések: Mi az officialitas elve? Mi a legalitas elve? Melyek az officialitas elve alóli kivételek? Az oportunitas elve mit jelent? Miként érvényesül Bp-ben, Fb-ben, Te-ben, a 320/1946. M. E. számú rendeletben? Mi az immutabilitas elve? Mi az ügyfélegyenlőség elve? Megvalósítható-e egyáltalán? Miként érvényesül a Bp-ben? Mi az ártatlanság vélelme? Hogy érvényesül a Bp-ben a favor defensionis? Az „audiatur et altera pars“ elvét hogy értelmezi? Mi az anyagi igazság elve? Mit jelent a szóbeliség, mit a közvetlenség elve? Van-e szabad bizonyíték mérlegelési joga a bírónak? Mi a nyilvánosság elve és hányféle alakja van a nyilvánosságnak?

ELSŐ RÉSZ.

A büntető per alanyai

Bírósági szervezet.

1. A büntetőbírósági szervezet alaptörvénye a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869:IV. tc., mely elváltatja a bíraskodást a közigazgatástól, s megteremti úgy felfelé a kormányhatóságokkal, mint pedig lefelé a magánosokkal szemben a bírói függetlenséget.

Kiegészítik ezt a törvényt az 1871:VIII. tc. a

bírák felelősségéről, az 1871 : IX. tc. a bírák áthelyezéséről és nyugdíjazásáról, az 1871 : XXXI. és XXXII. tc. az első folyamodású bíróságok rendezéséről és életbeléptetéséről, az 1890 : XXV. tc. az ítéletábrák szervezéséről, az 1891 : XVII. tc. a bírói szervezet módosításáról, az 1912 : VII. tc. egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módosításáról, az 1913 : LIII. tc. az egységes bírói és ügyvédi vizsgáról, az 1936 : III. tc. az ítéletbíráknak és az államügyészség tagjainak fegyelmi felelősségéről, áthelyezéséről és nyugdíjazásáról, továbbá a bírósági és ügyészségi tisztviselők fegyelmi felelősségéről, az 1945 : VII. tc. a népbíráskodás tárgyában kibocsátott kormányrendeletek törvényerőre emeléséről, az 1946 : VII. tc. a demokratikus államrend védelméről.

2. A büntető bírói joghatóságot általában a bíróságok gyakorolják, csak a kihágások egy része tartozik büntető bírói jogkörrel felruházott közigazgatási hatóságok elé.

Bíróságok: a járásbíróságok, a törvényszékek, az ítéletábrák és a Kúria — újabban pedig a népbíróságok is. (Ezekről l. a „Népbíráskodás“ c. fejezetet.)

3. A bíróságok jogkörüket tekintve: *a*) elsőfolyamodásúak; *b*) vegyesfokúak; *c*) kizárólag fellebbviteliek.

4. *a*) Kizárólag elsőfolyamodású bíróságok a járásbíróságok, amelyek a büntető ügyekben is, mint egyes bíróságok járnak el.

Minden járásbíróságnak van büntető hatásköre, kivéve a budapesti I—III. ker. és központi járásbíró-

ságokat, mert ezek büntető jogkörét a külön szervezett budapesti büntető járásbíróság gyakorolja.

b) A törvényszékek székhelyén kívül levő járásbíróságoknál is alakítható az igazságügyminiszter által fiatalkorúak bírósága, ha erre a fiatalkorú büntetők nagy száma, vagy más fontos okból szükség van. A fiatalkorúak bírósága, mint egyesbíróság, első fokon jár el. (Rb. 1. §.)

5. Vegyes folyamodású bíróságok: *a*) a törvényszékek; *b*) az ítéletábrák, mert mint elsőfokú és mint fellebbviteli bíróságok ítélnék.

6. *a*) A törvényszékek első fokon vagy egyesbíróságként, vagy tanácsban határoznak.

a) Egyesbíróság jár el azon törvényszéki ügyekben, amelyeket a Te. 101. §-a sorol fel és egyesbíró gyakorolja a törvényszékek mellett szervezett fiatalkorúak bíróságának elsőfokú bírói hatalmát.

Ardrágító visszaéléseket is tárgyalhat az uzsorabíróság egyes bírója.

b) Háromtagú tanács ítélezik a törvényszékek hatáskörébe tartozó azon bűncselekmények felett, amelyeket a Te. nem utal egyesbírói jogkörbe, s az odautalt ügyekben is újrafelvétel esetében.

Háromtagú tanácsban ítélezik rendszerint a törvényszéknél szervezett uzsorabíróság.

Öttagú törvényszéki tanács ítélezik a rögtönítélő eljárás alá tartozó ügyekben.

b) Fellebbezési és felfolyamodási bíróságként jár el a törvényszék a járásbíróságok elsőfokú ítéletei ellen beadott fellebbezések s a végzések ellen beadott felfolyamodások tárgyában, mindig háromtagú tanácsban.

Fellebbezési bíróságként jár el a fiatalkorúak háromtagú törvényszéki tanácsa a fiatalkorúak bíróságának véghatározatai ellen használt fellebbezések elintézése céljából is.

7. a) Az ítélőtábla elsőfolyamodású bíróságként háromtagú tanácsban ítélkezik a táblai főtárgyaláson elkövetett bűncselekmények felett.

b) Másodfokon háromtagú tanácsban dönt a törvényszék elsőfokon hozott határozatai ellen használt perorvoslatok (fellebbezés, felfolyamodás) felett.

(Ardrágtó visszaélések miatt az uzorabírók által hozott ítéletek elleni semmisségi panaszokat is ő bírálja el.)

c) Harmadfokon háromtagú tanácsban ítélkezik a törvényszékek, mint másodfokú bíróságok ítéletei ellen használt semmisségi panaszok és esetleg a törvényszékek az elnök által külön kijelölt tanácsainak, melyek az 1946: XIV. tc. 1. §. által megszüntetett vádtanács teendőit veszik át, bizonyos végzései (Bp. 378. §. 2. bek.) ellen használt felfolyamodások felett.

d) Az ítélőtábla mindig társasbíróként jár el, kivételesen azonban egyesbíró is végezhet a Táblán perceselexményt. A táblai tanács bizonyítás felvételével ugyanis saját bíróját is megbízhatja.

8. Kizárólag fellebbviteli bíróság a Kúria. Három, egyenként 5 tagból álló tanácsa a másodelnök vezetésével a Kúria büntető szakosztályát alkotja. Hatásköre a törvényszék, mint I. fokú bíróság bizonyos ítéletei s az ítélőtáblák II. fokú ítéletei ellen használt semmisségi panaszok, bíróküldési kérelmek, a tábla végzései ellen használt felfolyamodások, a jogegység érdekében használt perorvoslat elbírálá-

sára, halálos ítélet esetében kegyelmi vélemény-, kártalanítási kérelem tárgyában véleményadásra terjed ki.

9. A magyar állam bírói felségjogát bíróságaink a „Magyar Köztársaság” nevében gyakorolják. (A népbíróság ítéletét a „Magyar Nép Nevében” hozza.) (N. B. r. 51. §.)

Kérdések: Mi a büntetőbírói szervezet alaptörvénye? Kik gyakorolják a büntetőbírói joghatóságot? Melyek a bíróságok? Hányfélék a bíróságok jogkörüket tekintve? Mikor jár el tanácsban a járásbíró? Mit tud a fiatalkorúak bíróságáról? Mikor ítélkezik egyesbíróként a törvényszék? Mikor ítélkezik öttagú tanácsban a törvényszék? Mi a fiatalkorúak bíróságának fellebbezési bírósága? Mikor ítélkezik az ítélőtábla elsőfokon? Mikor végezhet az ítélőtábla bírója, mint egyesbíró perceselexményt? Milyen ügyek tartoznak a Kúriához? Kinek nevében gyakorolják bíróságaink a bírói felségjogot?

A bíró és jegyzőkönyvvezető kizárása és mellőzése.

1. A bűnvádi eljárás során a bűnvádi eljárás eredményéhez fűződő súlyos érdekek folytán különösen szükséges a bíró pártatlan ítélkezésének biztosítása. Ezt a célt szolgálják a Bp. 64—72. §-aiban foglalt azon rendelkezések, amelyek a bírót vagy ipso iure kizárják a bűnvádi ügy elintézéséből (iudex inhabilis), vagy amelyek csak módot adnak arra, hogy a bíró az eljárásban mellőztessék (iudex suspectus).

2. A kizárási okok vagy az egész bűnvádi eljárásra, vagy annak csak bizonyos részére zárják ki a bírót.

a) A bűnvádi ügy elintézéséből az eljárás egész folyamán ki van zárva:

(a) sértett, illetőleg aki a bűncselekményt feljelentette; (b) az, aki a terheltnek, vagy a sértettnek férje, vagy aki az volt, továbbá jegyese; (c) aki a vádlónak, terheltnek, a sértettnek, vagy képviselőjüknek, illetőleg a védőnek egyenes ágban rokona, vagy sógora, oldalágban rokona unokatestvérig bezárólag, nejének fivére, vagy nővérének férje; (d) aki a terhelttel, a vádlóval, a sértettel, vagy képviselőjükkel, illetőleg a védővel örökbefogadó, vagy nevelőszülői viszonyban van, aki valamelyiköknek gyámja, gondnoka, vagy aki az volt; (e) aki az ügyben, mint az államügyészség tagja, mint védő, vagy mint a magánvádlónak, illetőleg a sértettnek képviselője, vagy mint rendőri közeg közreműködött; (f) aki az ügyben mint tanu, vagy szakértő ki volt hallgatva, amennyiben vallomása nem egyedül hivatalos úton tudomására jutott tényeknek előadásából áll. (Bp. 64. §.)

b) Az eljárás bizonyos részeiből ki van zárva:

(a) aki valamely ügyben nyomozó, vagy vizsgálati cselekményt teljesített, a főtárgyaláson sem mint bíró, sem mint jegyzőkönyvvezető nem járhat el (Bp. 65. §.); (b) a per felsőbbfokú elintézéséből ki van zárva az a bíró, aki az ügy alsófokú elintézésénél mint vizsgálóbíró, mint a kijelölt külön tanács tagja, vagy mint ítélelbíró közreműködött (Bp. 66. §.).

2. A kizártság érvényesítése. Az ítélelbíró, midőn az elsorolt kizáró esetek valamelyike tudomására jut, köteles azt hivatali főnökének azonnal bejelenteni és az ügyben minden hivatalos tevékenységtől tartózkodni. (Bp. 67. §.)

Kizárási kérelmet terjeszthetnek elő a felek és a magánfél is. Kizárási ok fennforgása bármikor bejelenthető. (Bp. 68. §.)

3. a) Mellőzni kell azt a bírót, akinek elfogulatlansága ellen alapos okot hoznak fel (68. §.), természetesen oly okot, amely nem kizárási ok, mivel a mellőzés lehetősége csak kiegészíti a kizárás intézményét.

A bíróság, vagy egyes tagja, vagy tanácsa ellen hivatali kötelességükre vonatkozólag elkövetett becsületsértés, vagy rágalmozás, vagy ugyanazok ellen a bűnvádi eljárás megindítása után tett bűnvádi, vagy tegyelmi feljelentés, az ezektől különálló ügynek elintézésénél mellőzés okául nem szolgálhatnak. Az sem ok a mellőzésre, ha valaki a bíróra, mint tanura hivatkozik, ő azonban kihallgatása alkalmával kijelenti, hogy az ügyről kizáró okul nem szolgáló hivatalos eljárása alkalmával szerzett tudomást (Bp. 71. §.).

b) A mellőzési kérelmet vagy maga a bíró terjesztheti elő a bíróság főnöke előtt (Bp. 70. §.), vagy valamelyik fél, vagy a magánfél.

A mellőzés járásbíró bírójára nézve a törpényszéknél, egyébként pedig annál a bíróságnál kérendő, mellynél a kifogásolt bíró működik. A mellőzési kérelmet a főtárgyalásnak, illetve a felsőbbfokú elé kitűzött tárgyalásnak megkezdéséig kell előterjeszteni (Bp. 69. §.).

4. a) Ha a kizárási okot maga a bíró jelentette be a bíróság főnökénél, vagy terjesztett elő annál saját maga mellőzése iránt kérelmet, a bíróság főnöke adminisztratívve intézkedik a bírónak más bíró általi helyettesítése felől.

(b) Ha a felek, illetve a magánfél terjesztett elő kizárási, vagy mellőzési kérelmet — a törvény 68. §-a a kizárási ok esetén is „mellőzés“-ről szól —, a kérést bírói határozattal kell eldönteni.

A vizsgálóbíróra, valamint a járásbírótság és a törvényszék bírójára vonatkozó kérelem felett zárt ülésben a törvényszék dönt.

A törvényszék elnökének, egész tanácsának, vagy tagjai többségének mellőzése iránt előterjesztett kérelem felett, a főügyész meghallgatása után, zárt ülésben az ítélőtábla; az ítélőtábla elnökének, egész tanácsának, vagy tagjai többségének mellőzése tekintetében a legfőbb államügyész meghallgatása után zárt ülésben a Kúria; a Kúria elnökének, egész tanácsának, vagy tagjai többségének mellőzése kérdésében a Kúria polgári és büntető osztályának bírói tagjaiból alakított teljes ülése határoz.

A kifogásolt bírót mindig meg kell hallgatni. Bizonyításvételnek nincs helye.

Csak elutasító határozattal szemben és ez ellen is csak az ítélet ellen használható perorvoslattal lehet orvoslást keresni.

c) A mellőzés megtagadása esetében ugyanannak a bírónak mellőzése ugyanabban az ügyben csak olyan körülmény alapján kérhető, amely az előbbi kérelem előterjesztése után merült fel (Bp. 69. §.).

5. A bíró, aki maga kérte mellőzését, kérelme elintézéséig nem járhat el. Ha ellenben mellőzését más erre jogosult kérte, a kérelem elintézéséig továbbra is eljárhat. Abban az esetben mindazonáltal, ha a mellőzés törvényes kizáró ok alapján van kérve, a bíró az ítélethezásban a kérelem elintézéséig részt nem vehet (Bp. 76. §.).

6. A jegyzőkönyvvezető kizárása, mellőzése tekintetében ugyanezen szabályokat kell alkalmazni.

Kérdések: Milyen okok folytán van kizárva a bíró az eljárás egész folyamából, — az eljárás bizonyos részeiből? Ki és mikor kérheti a bíró kizárását? Mikor kell mellőzni a bírót? Ki kérheti a mellőzést, hol és meddig? Mikor lehet adminisz-

trative elintézni a kizárási, mellőzési kérelmet? Mikor kell bírói határozat? Mi a hatása a mellőzési kérelem előterjesztésének?

Hatáskör és illetékesség

I.

Hatáskör és illetékesség fogalma.

Az állam bírói hatalma meg van osztva a különböző bíróságok között. E megosztásból ered a hatáskör és az illetékesség fogalma.

1. A bírói hatalom általános természetű megosztása a különbözően szervezett bíróságok között, melynél fogva az ügyek ugyanazon neme van utasítva az egynemű bíróságokhoz, a bírói hatáskör (tárgyi hatáskör). Az így megosztott bírói hatalom további megosztása az egynemű bíróságok között, melynél fogva a konkrét ügyben egy bizonyos bíróság jár el, szemben más, ugyanolyan nemű ügyre hatáskörrel bíró bíróságokkal, a bírói illetékesség. A bíróságot illetékessé teszi az illetékességi ok, mely az egyébként a bíróság hatáskörébe tartozó konkrét ügyet hozzáköti a bíróság területéhez (területi hatáskör).

2. Az illetékesség fogalmától jól meg kell különböztetni egyes bíróságok kivételes hatáskörét. Mint látni fogjuk a táblai székhelyeken levő (tabularis) törvényszékek hatásköre bővebb, mint más törvényszékeké, a budapesti büntetőtörvényszék pedig bizonyos bűnügyekben kizárólagos hatáskörrel bír.

II.

Hatásköri szabályok.

1. A büntetőbíróságok hatáskörét nem a Bp., hanem külön törvény, az 1897 : XXXIV. tc. (Bp. ét.) 15—19. §-ai szabályozzák.

Ennek a törvénynek hatásköri rendelkezései teljességükben azonban ma már fenn nem állanak, mert egyfelől az újabb jogalkotás létesít hatásköri szabályokat, másrészt az esküdtbírók működésének az 1912: LXIII. tc. 12. §. 2. p. alapján kibocsátott 6898/1919. M. E. sz. rendeletekkel való felfüggesztése s az esküdtbírók hatáskörébe tartozó ügyeknek a törvényszékek hatáskörébe való utalása okoz lényeges hatásköri változásokat.

2. A mai jogállapot szerint a hatásköri megoszlás a következő:

a) A törvényszékek hatáskörébe tartoznak az összes büntettek s mindazok a vétségek, amelyek nem utaltattak a járásbírók hatáskörébe. (Bp. ét. 16., 17. §-a, 6898/1919. M. E. sz. r. 1. §-a.) A törvényszékek hatáskörébe tartozik ezenfelül az objektiv eljárás, a kiadatási és kikérési eljárás, a kártalanítási eljárás, a rögtönbíráskodás. (Lényeges hatásköri változást eredményez a népbírók hatáskörét megállapító 1945: VII. tc., illetve a Nbr. 20. §-a és az 1946: VII. tc. 11. §-a, mely az e törvényben megállapított bűncselekmények feletti bíráskodást a tabuláris népbírók kebelében 5 tagból alakított külön tanácsra bízta.)

b) A járásbírók hatáskörébe tartoznak mindazok a vétségek, amelyeket a törvény a járásbírók hatáskörébe utal (Bp. ét. 18. §. és egyéb törvények) — alapelv az, hogy a büntetés egy évi fogházat meg ne haladjon —, s azok a kihágások, amelyeket a törvény (Bp. ét. 19. §.) a közigazgatási hatóságok hatáskörébe nem utal. Ide tartozik az úgynevezett sajtópanasz elbírálása is a helyreigazítási eljárás során.

A Btk. 418. §-ban meghatározott vétség esetében (idegen ingó rongálása), valamint a fiatalok ellen indított eljárás

folyamán, amennyiben egy évi időtartamot meghaladó fogházbüntetés mutatkozik kiszabandónak, a járásbírók az iratokat további eljárás végett az illetékes törvényszékhez teszi át. (Bp. ét. 18. §. és Bn. 35. §.) (A fiatalok bíróságát e szabály nem köti.) (Fb. 70. §.)

Az áttétel miatt perorvoslat nem használható s a törvényszék eljárni köteles, anélkül, hogy a büntetés kiszabásában korlátozva lenne.

c) A közigazgatási hatóságok elé tartoznak: a) a Bp. ét. 19. §-a értelmében mindazok a Kbtk.-ban (1879: XL. tc.) meghatározott kihágások, melyeket a Bp. ét. 19. §-a 1—2. pontjában taxatív felsorol; b) azok a kihágások, melyeket más törvények a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utasítanak; c) a miniszteri rendeletben megállapított kihágások, amennyiben kifejezetten a járásbírók hatásköréhez utasítva nincsenek; d) a törvényhatósági vagy városi szabályrendeletben megállapított kihágások.

3. A törvényszékek és járásbírók közti hatásköri megoszlás nem végleges.

A Te. 110. §-a értelmében, ha az ügyész arra van meggyőződve, hogy a törvényszék, mint egyesbírók hatáskörébe utalt bűncselekmény miatt egy évnél hosszabb tartamú szabadságvesztés büntetés előreláthatólag nem lesz kiszabható s az elkövetés helye a törvényszék székhelyén levő járásbírók területén kívül esik, az ügyész az elkövetés helye szerint illetékes járásbíróknál indítványozhatja a tárgyalás kitűzését és megtartását; ily ügyben az elsőfokú ítélet meghozataláig a járásbírók eljárás szabályait kell alkalmazni. (A perorvoslatra nézve azok a szabályok irányadók, amelyek a törvényszék, mint egyesbírók ítéletére vonatkoznak.)

Ilyenkor a járásbírók büntett felett is ítéltet, mert a Te. nem zárja ki az egy évnél nem hosszabb tartamú szabadságvesztésbüntetés köréből a börtönt.

4. Vannak oly ügyek, amelyekre a törvényszékek és járásbíróóságok hatásköre kivételes szabályoknál fogva egyformán kiterjed. Ezek az ügyek a fiatalkorúak bírósága elé tartozó ügyek.

A járásbíróóságok uzsorabíróági hatáskörét a 7070/1941. M. E. sz. r. 1942. január 1-től megszüntette. A járásbíró esetleg, mint az x-i uzsorabíróóság (törvényszék) y-i járásbíróáságnál működő egyesbírója ítélezik ily ügyekben.

5. a) A fiatalkorúak bíróságának hatáskörébe (akár törvényszék, akár járásbíróóság mellett van szervezve) tartoznak:

a) azoknak a fiatalkorúaknak bűnügyei, akik oly bűncselekményt követtek el, amely a bíróságok hatáskörébe tartozik; b) a fiatalkorúak egyes kihágási ügyei (Kbt. 62., 63., 66—68., 70. §.).

c) azoknak a fiatalkorúaknak kihágási ügyei, akiket a rendőri büntetőbíróóság az Fb. 63. §-a értelmében átad;

d) a szülőknek, a gyámoknak, a gondnokoknak és a felügyelőknek a Kbt. 64. és 66. §-ai szerint büntetendő kihágásai, úgyszintén a gondozásuk, vagy felügyeletük alatt álló gyermekek és fiatalkorúak személye ellen elkövetett vétségei és kihágásai (a vétségek azonban csak annyiban, amennyiben nem haladják meg a járásbíróóság hatáskörét).

e) A fiatalkorúak bírái teszik meg rendszerint az oly gyermekek érdekében szükséges intézkedéseket is, akik életük 12-ik életévének betöltése előtt büntetőjogszabályba ütköző cselekményt követtek el; a fiatalkorúak bírái sürgős esetekben védő- és óvintézkedéseket tehetnek egyéb kiskorúak érdekében is, ha környezetükben az erkölcsi romlás veszélyének van kitéve, vagy züllésnek indultak és életük 18. évét még be nem töltötték. (Fb. 3. §.)

f) Fiatalkorúak bírája ítélt ama szülő, törvényes képviselő, vagy gondnok felett, aki az Fb. 66. §-ában foglaltak alapján kiadott utasításnak eleget nem téve, kihágást követett el. (Fb. 67. §.)

b) A fiatalkorúak bíróságának hatáskörébe tartoznak a fiatalkorú oly cselekményei, amelyek egyébként az uzsorabíróóság elé tartoznának.

c) Nem járhat el a fiatalkorúak bírósága, ha a fiatalkorú ügye a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. Ilyenkor a rendes hatásköri szabályok érvényesülnek.

Az Fb. 56. §-a szerint fiatalkorúak ügyeiben rendes bíróság jár el:

a) Ha a terhelt a cselekményt nyomtatvány útján élete 15. évének betöltése után követte el;

b) Ha a terhelt a fiatalkorúak bíróságának hatáskörébe tartozó cselekményén felül 18. évének betöltése után elkövetett oly cselekménnyel is van terhelve, amely miatt az eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik s az egyesítés a Bp. szabályai szerint helyt foghat;

c) Ha a fiatalkorú oly bűncselekménnyel van terhelve, amelyre a törvény halált, vagy fegyházbüntetést állapít meg és a cselekmény elkövetésekor életének 15. évét már betöltötte.

d) Ez a §. nem említi azt az esetet, ha a fiatalkorú terhelt ügye elválaszthatatlan összefüggésben áll valamely felnőtt terhelt ügyével. Az Fb. 9. §-a értelmében azonban ilyenkor is a rendes bíróság jár el azon bíróság engedélyével, amely elé egyébként a fiatalkorú tartoznék.

e) Ha a rendes bíróság az (a)—(d) pontok esetein kívül jár el fiatalkorú terhelt bűnügyében, ez a körülmény az eljárás érvényét nem érinti.

f) Nem járhat el a fiatalkorúak bírósága akkor sem, ha a fiatalkorú ügye a népbíráskodás alá tartozik. (L. 1450/1945. M. E. sz. r. 15. §-t.)

7. Az ítéletábrák székhelyén működő (tabularis) törvényszékek kivételes hatáskörébe tartoztak a Bp. é. 17. §-a alapján a Btk. második rész I., II., IV., XI. fejezetében körülírt büntettek és vétségek (felségsértés, lázadás, pénzhamisítás), (idetartozott

a hűtlenség is, erről I. 8. pontot), az állam közjogi intézményei ellen való izgatás (Btk. 173. §.), a hadiszállítások körül elkövetett bűncselekmények (1915 : XIX.), s azok a nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények, amelyek az esküdtszékek működése idején az ítéletábrák székhelyén működő esküdtszékek hatáskörébe tartoztak.

Ezt a hatáskört lényegesen megváltoztatja az 1945 : VII. tc. (Nbr. 20. §.) és az 1946 : VII. tc. 11. §-a. (L. a „Népbíráskodásról“ írt fejezetet.)

8. A budapesti büntető törvényszék kizárólagos hatáskörébe tartozik: a Magyar Nemzeti Bank szabadalmának megsértését képező vétség (1924 : V.), a fizetési eszközökkel elkövetett visszaélésekről szóló 1922 : XXVI. tc. alá eső büntett vagy vétség s az 1931 : XXXII. tc-be ütköző büntettek és vétségek (1939 : XIV. tc. 6. §.), a katonai büntetőbíráskodás alá nem tartozó egyének tekintetében az 1930 : III. tc. 58—64. és 66—69. §-aiban meghatározott bűncselekmények (hűtlenség büntette és vétsége). Az 1930 : III. tc. 65. §-ában meghatározott vétség azonban a tabularis törvényszékek hatáskörébe tartozik. A 320/1946. M. E. sz. r. 9. §-a szerint a budapesti büntetőtörvényszék kizárólagos hatáskörébe és illetékessége alá tartoznak az 1940 : XVIII. tc. 11. §. 1. bek. 1. és 3—5. pontjaiban meghatározott bűncselekmények.

9. A törvényszékek kebelén belül további hatásköri megoszlást okoz a *törvényszéki egyesbírói intézmény*.

a) Az 1921 : XXIX. tc. által ideiglenesnek kontemplált egyesbíráskodás az újabb jogalkotás révén állandósult, sőt a Te. 101. §-a annak körét az 1921 : XXIX. tc.-vel szemben alaposan kiterjeszti.

A *törvényszék elsőfokon*, mint *egyesbíróóság* jár el és határoz, ha a vád tárgya:

a) a *testi sértésnek* a Btk. 302. §. 1. bek. alá eső

büntette, vagy 2. bek. alá eső büntette, vagy vétsége, avagy 303—305. §-ai alá eső büntette;

b) a *magánlaksértésnek* a Btk. 330. §. vagy 331. §-a alá eső büntette;

c) a *lopásnak* az 1908 : XXXVI. tc. 49. §. 1. bek. alá eső büntette és az ily lopással *kapcsolatos or-gazdaság* büntette;

d) a *sikkasztásnak* a Btk. 358. vagy 359. §-a alá eső büntette és az ily sikkasztással *kapcsolatos or-gazdaság* büntette;

e) a *csalásnak* a Btk. 380. §-a, vagy 381. §-ának 1. vagy 3. pontja, vagy 383. §. 2. bek. alá eső *büntette*;

f) az 1914 : XL. tc. 4. §. 2. bek. alá eső *hatósági közeg elleni erőszak* vétsége;

g) az 1—6. pontokban felsorolt valamely bűncselekményre vonatkozóan elkövetett *bűnpártolás*.

10. Hatáskörét a bíróság az *eljárás egész folyamán hivatalból* veszi figyelembe. A Bp. 384. §. 4. p. szerint hivatalból észlelendő *alaki semmisségi ok*, ha az *ítélőbíróság hatáskörét túllépte, vagy hatásköréhez tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mon-dott ki*.

Nem érinti azonban az eljárás érvényét az, ha a *nagyobb hatáskörű bíróság* oly bűncselekmény tárgyában jár el, amely *kisebb hatáskörű bíróság* elé tartozik.

11. A bűnvádi eljárás megindításánál a bűncselekménynek a *büntetőtörvényekben megállapított minősítése* irányadó. Azok a *körülmények*, melyek

következtében a büntett vétségé változtatandó át, csak az ítélethozásnál veendő tekintetbe (Bp. 8. §.).

12. Hatásköri összeütközés esetén, ha az a rendes bíróságok között merül fel, végérvényesen határoz: az államügyész meghallgatása után törvényszék, ha az összeütközés a területén levő járásbíróságok között merült fel; egyéb esetekben a főállamügyész meghallgatása után az ítélőtábla, ha az összeütközés a területén levő bíróságok között merült fel; a legfőbb államügyész meghallgatása után a Kúria, ha az összeütközés különböző ítélőtáblák területén levő bíróságok, vagy több ítélőtábla között merült fel (Bp. 28. §.).

Az összeütközés egyéb eseteiben, így különösen, ha az összeütközés a rendes bíróság és a honvédelmi bíróság, illetve közigazgatási hatóságok, esetleg a közigazgatási bíróság között merül fel, az 1907:XLII. tc.-ben szervezett Hatásköri Bíróság dönt.

A Hatásköri Bíróság székhelye Budapest. Elnöke három évenként váltakozva a Kúria és a Közigazgatási Bíróság elnöke. Tagjai a Kúriának és a Közigazgatási Bíróságnak nyolc-nyolc bírója. A hatásköri bíróság ezen tagjaiból alakul meg a 7 tagú tanács, melynek tagjai közül hármat a Kúria, hármat a Közigazgatási bíróság tagjai közül kell venni.

13. A katonai bíróságok hatáskörét l. „A bünvádi eljárás területi és személyi hatálya” c. fejezetben.

Kérdések: Mi a hatáskör? Mi az illetékesség? Mi a kivételes hatáskör? Mi határozza meg a büntető bíróságok hatáskörét? Mi tartozik a törvényszékek hatáskörébe? Mi tartozik a járásbíróságok hatáskörébe? Mi tartozik a közigazgatási hatóságok hatáskörébe? Mily hatásköri eltolódás létesíthető a törvényszéki egyesbírói ügyekben? Mi tud a fiatalkorúak bíróságának hatásköréről? A fiatalok mily ügyei tartoznak rendes bíróság hatáskörébe? Mit tud az uszorbíróságok hatásköréről? Mily ügyek tartoznak a tabularis törvényszékek hatáskörébe? Mily ügyekre terjed ki a budapesti büntetőtörvényszék kizárólagos hatásköre? A törvényszéki egyesbíráskodás alá mely ügyek tartoznak? Hogy veszi figyelembe hatáskörét a bíróság? Mily alapon? Mily fórum dönti el a hatásköri összeütközéseket?

III.

Illetékesség.

1. Illetékességét a bíróság hivatalból vizsgálja, azonban a főtárgyalás elrendelése után az eljáró bíróság illetéktelensége miatt az ügy illetékes bírósághoz való áttételének már nincs helye (Bp. 274. §.).

Az egyébként hatáskörrel bíró, de nem illetékes bíróság által az illetékesség hiányának figyelembevételére rendelt határidőig végzett eljárási cselekmények nem mindig érvénytelenek, hiszen a Bp. 95. §-a szerint a halaszthatatlan nyomozó cselekményeket a nem illetékes elsőfokú bíróság is teljesítheti, a Bp. 109. §. szerint a nem illetékes bíróság által teljesített és más ok miatt nem semmis nyomozó és vizsgálati cselekmények is érvényesek.

Az illetékességi szabályok megsértése alaki semmiségi okot nem eredményez.

2. Az illetékesség általános és különös illetékesség, aszerint, amint az illetékességi ok alapján a hatáskörrel bíró bíróság a hatáskörébe tartozó összes ügyekben eljárhat, vagy csak bizonyos, hatáskörébe tartozó ügyekben válik jogosulttá az eljárásra.

3. Általánossági illetékességi okok:

a) Az elkövetés helye (forum delicti commissi). A Bp. 16. §-a szerint bünvádi eljárásra rendszerint az a bíróság illetékes, amelynek területén a bűncselekmény elkövetve volt, habár az eredmény más-
hol is következett be.

Elkövetési hely az a hely, ahol a terhelt a bűncselekmény tényálladáshoz tartozó bármely cselekvést, vagy mulasztást elkövette. A távolsági delictumoknál, „melyeknek jellemzője, hogy a tevékenység egyik helyen fejtetik ki, de idegen emberi

magatartásokon keresztül másutt lesz okozatos, vitás, vajjon a tevékenység megindításának, vagy lezáródásának, illetve az eredmény előidézését tekintőleg okozatosá válásának helyén tekintendő-e a cselekmény elkövetettnek?" (Angyal I. 111.) Fontos a kérdés megoldása különösen a levélben elkövetett becsületsértéseknél. A Kúria újabb gyakorlata szerint kizárólag a tevékenység eredménytoko- zó fázisba való átmenetének, tehát lezáródásának helye az elkövetési hely, szemben a régi gyakorlat- tal, mely a távolsági cselekményeket több bíróság terü- letén elkövetettnek tekintette. Levélben elkövetett becsületsér- tés esetén a levél kézbesítésének a helye az elkövetési hely. (554. sz. E. H.)

Előfordulhat több tevékenységi mozzanatból álló bűncse- lekményeknél, hogy az egyes mozzanatok különböző bíróságok területén valósultak meg, azaz több az elkövetési hely.

Ha a bűncselekmény több bíróság területén, vagy több bíróság területének határán volt el- követve, vagy bizonytalan, hogy melyik bíróság terü- letén volt elkövetve, akkor a bíróságok közül az lesz illetékes, amelyik a másikat megelőzte (Bp. 16. §. 2. bek.). Megelőzés akkor forog fenn, ha az illető ügy- ben egyik bíróság a másikinál korábban hozott vala- mely határozatot, vagy tett valamely intézkedést (Bp. 16. §. 3. bek.).

A megelőzés megállapítására minden oly bírói cselek- mény alkalmas, amely alkalmas az elévülés félbeszakítására. (777. E. H.)

Alkalmazni kell ezt a szabályt a folytatólagos, szokás- szerű, üzletszerű és folytonos (tartós) bűncselekményeknél is.

3. Terhelt lakó-, vagy tartózkodási helye (fo- rum domicilii). A Bp. 17. §-a szerint az a bíróság, amelynek területén a terhelt lakik vagy tartózkodik, illetékes lesz akkor, ha az elkövetés helyének bíró- ságát megelőzte.

Ily esetben is átteendő azonban az ügy az el-

követés helye szerint illetékes bírósághoz, ha ezt az államügyésztség a vádirat benyújtása előtt indítvá- nyozza, a magánvádlnak vagy terheltnek ezen idő- pontig előterjesztett kérelmére pedig a kijelölt kü- lön tanács (1946 : XIV. tc. 1. §.) elrendelheti az ügy- nek áttételét. Az elkövetés helye szerint illetékes bí- róság a hozzá áttett ügyet nem utasíthatja vissza.

A lakóhely ismerve az állandó tartózkodási szándék s ezzel kapcsolatban a tényleges állandó tartózkodás bizonyos helyen. Lehet valakinek több lakóhelye is.

4. Fiatalkorúak ügyeiben egyformán általános illetékességet állapít meg a cselekmény elkövetése- nek helye, a fiatalkorú törvényes képviselőjének, vagy gondozójának lakó- vagy állandó tartózkodó- helye, vagy az a hely, ahol a fiatalkorú tartózkodik. A megelőzés dönt; a bíróság azonban az ügyész indítványára átteheti az ügyet a másik illetékes bírósághoz, ha a fiatalkorúnak, vagy az eljárásnak érdeke kívánja (Fb. 4. §.). Ha a terheltet a fiatal- kor betöltése után elkövetett cselekménnyel is vá- dolják, az illetékességet a felnőttekre irányadó sza- bályok határozzák meg.

5. A II. Bn. 40. §. 1. bek. szerint a már szigori- tott dologházba utalt személy által a dologházi őri- zet, illetve a feltételes szabadság tartama alatt el- követett bűntettek és vétségek tekintetében — tekin- tet nélkül azok elkövetési helyére, a terhelt lakó- helyére és a megelőzésre —, az a bíróság van hi- vatva eljárni, amely a terheltet már előzőleg szigo- rított dologházra utalta. (977. E. H.)

A szig. dologház őrizetének és azt követően a feltételes szabadság tartamának kifogástalan kitöltése után a Bp. szabá- lyai alkalmazandók.

Ha valakit az 1939. XIV. tc. 2. §. alapján az uzsorabíróság utalt szigorított dologházba, az ilyen személy által akár a szigorított dologházba utalást elrendelő ítélet hozása előtt, akár azután elkövetett és nem az uzsorabíróság hatáskörébe tartozó büntett vagy vétség miatt az a törvényszék jár el, amelynél szervezett uzsorabíróság az illetőt szigorított dologházba utalta.

4. Különös illetékességi okok:

a) Összefüggés (connexitas) és pedig tárgyi vagy alanyi összefüggés.

(a) Tárgyi összefüggés. A tettes bírósága illetékes a részre, az orgazdára és a bűnpártolóra, valamint ezeknek külön vagy másokkal együtt elkövetett más bűncselekményeire nézve is. (Bp. 18. §.).

Ha a részes, az orgazda, vagy a bűnpártoló bűncselekménye oly súlyos, hogy reá a tettes bíróságának hatásköre ki nem terjed, az a bíróság fog eljárni, amely illetékességgel bírna, ha a tettes bűncselekménye hasonló súlyosságú volna. Az összefüggő ügyek lehetőleg egyesítendők és együttes ítélettel intézendők el.

Tárgyi összefüggés esetében a tárgyi összefüggés révén keletkezett illetékesség akkor is fennáll, ha az ügyek egyesítése nem is rendeltetett el.

(b) Alanyi összefüggés keletkezik akkor, ha ugyanazt a terheltet több (egymással anyagi halmozatban álló) bűncselekmény terheli. Ilyenkor a külön folytatott ügyek rendszerint egyesítendők s azokban lehetőleg együttes ítélet hozandó. Az egyesítésre és további eljárásra több illetékes bíróság közül az van hivatva, amelynek hatáskörét a bűncselekmények egyike sem haladja meg. Ha több ilyen bíróság volna, ezek közül a legsúlyosabb bűn-

cselekmény tekintetében illetékes bíróság, kétség esetén pedig az a bíróság jár el, amely a többit megelőzte (Bp. 19. §.).

Kötelező az ügyek egyesítése, ha ugyanazt a fiatalkorút több bűncselekmény terheli. Ilyenkor valamennyi bűncselekmény miatt egy intézkedést kell alkalmazni. Egyesítésnek mindaddig helye van, míg az egyes cselekményekre netán külön megállapított intézkedéseket végre nem hajtották vagy próbára bocsátás esetében a próbaidő kifogástalanul el nem telt. (Fb. 10. §.)

Egyesítés nélkül az alanyi összefüggés nem létesít illetékességi okot.

(c) Az összefüggés illetékességét létesítő hatása, következőleg az ügyek egyesítése is ki van zárva az oly ügyekben, amelyekben az elsőfokú bíróság már ítéletet, vagy megszüntető végzést hozott (kivételesen a Fb. 10. §. fent ismertetett intézkedése), oly ügyekben, amelyek a törvényszékekhez, mint kivételes bíróságokhoz tartoznak (ilyenek a táblai székhelyeken működő törvényszékek, továbbá a budapesti büntető törvényszék bizonyos ügyekben) nyomtatvány útján elkövetett bűnügyekben, az ú. n. jövedéki kihágási ügyekben (Bp. 20. §.).

Ha a fiatalkorú ügye felölt terhelt bűnügyével áll összefüggésben, a fiatalkorú ügyét el kell különíteni. Ha az elkülönítés az eljárás hátránya nélkül nem lehetséges, az a bíróság, amely elé egyébként a fiatalkorú ügye tartoznék, az ügyész indítványára hozzájárulhat ahhoz, hogy a fiatalkorú ügyét a felölt terhelt ügyével a rendez bíróság együttesen intézze el. (Fb. 9. §.)

(d) Minthogy a connexitas csak célszerűségi szempontokat szolgál, az eljáró bíróság fontos okból hivatalból vagy kérelemre az ügyek egyesítését és együttes elintézését mellőzheti, illetőleg meg-

szüntetheti és az eljárást egyes ügyekben, vagy egyes terheltek ellen elkülönítve folytathatja, esetleg más illetékes hatóságnak engedheti át. Az illetékes hatóság a hozzá áttett ügyet vissza nem utasíthatja. Az egyesített ügyek elkülönítése csak az 1. fokú ítélet meghozataláig történhetik. (Bp. 21. §.).

(e) Ha az a bíróság, amely egyébként kisebb hatáskörű hatóság elő tartozó bűncselekmény tárgyában az ügyek összefüggése alapján, vagy azért járt el, mert a váadó a cselekményt súlyosabban minősítette, az illetékességet megállapító bűncselekmény tekintetében az eljárást a főtárgyalás elrendelése előtt szüntette meg: a kisebb hatáskörű hatóság elé tartozó bűncselekményre nézve a további eljárást az egyébként illetékes hatóságnak engedi át (Bp. 22. §.). (Hatáskör leszállítás.)

A 237. sz. E. H. szerint a főtárgyalás elrendelése után nincs áttételnek helye, hanem a bíróság a kisebb hatáskörű bíróság hatáskörébe tartozó ügyben ítélni köteles.

b) Viszontvadás. Kölcsönös becsületsértés, rágalmazás, vagy testi sértés esetében az a bíróság, amely az egyik vád alapján az eljárást megindította, mindaddig, míg az eljárást ítélettel vagy megszüntető végzéssel be nem fejezte, illetékes a másik vád alapján való eljárásra is, amennyiben hatáskörét az utóbbi vád elbírálása meg nem haladja (Bp. 23. §.).

A becsületsértés, rágalmazás és testi sértésnek a forum connexitatis létesítése céljából nem kell nyomban viszonzott-nak lennie. A „nyomban viszonzás”-nak csak az a jelentősége, hogy nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés miatt emelt viszontvadás esetén kötelező az ügyek egyesítése és egy ítélettel való befejezése, viszont a kölcsönös, de nyomban nem viszonzott becsületsértés, rágalmazás és testi sértés csak illetékessé-

get teremt, de nem eredményezi az ügyek kötelező egyesítését, együttes tárgyalását és egy ítélettel való elintézését. Mindezt a bíró azonban megteheti. (Bp. 23. §.).

(b) Uzsoraeljárásra tartozó ügyekben az elkövetés helye szerint illetékes uszorabírósággal egyenlően illetékes az a bíróság, melynek területén a terheltet kézrekerítették vagy fogvatartják.

(d) Adócsalási ügyekben illetékes az a törvényszék, melynek területén a veszélyeztetett köztartozás beszedésére jogosított pénzügyigazgatóság székhelye van.

(e) Nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmény esetében az eljárásra az a sajtóbíróság illetékes; (a) melynek területén a nyomtatvány készült, (b) ha a nyomtatvány készültének helye ismeretlen, vagy a magyar állam területén kívül fekszik, amelynek területén a nyomtatványért felelős egyén lakik, vagy tartózkodik; (c) ha mind a nyomtatvány készültének helye, mind a felelős személynek lakó-, illetőleg tartózkodó helye ismeretlen, vagy a magyar állam területén kívül esik, amelynek területén a vád tárgyává tett nyomtatványt forgalomba hozták (Bp. 562. §.).

(p) Az oly büntetendő tartalmú nyomtatvány, irat, képes ábrázolat elkobzását és megsemmisítését, mely miatt bűnvádi eljárás senki ellen nem indítható (Btk. 62. §.), azon törvényszék illetékes kimondani, melynek vizsgálóbírája a nyomtatvány, irat vagy képes ábrázolat, illetőleg a minták vagy lemezek lefoglalását legelőbb rendelte el. (Objectiv eljárás. Bp. 24. §.).

(g) Külföldön elkövetett bűncselekmény tekintetében az eljárásra az a magyar bíróság illetékes, amelynek területén a terhelt lakik vagy tartózkodik, ennek hiányában az a bíróság, melynek területén a terhelt a magyar hatóság hatalmába került. (Bp. 25. §.).

Ha a bűncselekmény magyar hajón, de külföldön, vagy nyílt tengeren volt elkövetve, egyenlően illetékes az a magyar bíróság, melynek területén a kiindulás kikötője (anyakikötő),

továbbá az, melynek területén az a magyar kikötő fekszik, hová a hajó először érkezett, végre az a magyar bíróság, amelynek területén a terhelt kézrekerült. A megelőzés dönt. (Bp. 25. §.)

Tengeri büntettek és vétségek tekintetében az eljárásra e bíróságokon kívül a Budapestre illetékes büntetőbíróóságok is illetékesek. (1934: XIX. tc. 109. §.)

A külföldön területenkívüliséget vagy személyes menteséget élvező magyar honosnak ott elkövetett bűncselekménye tekintetében az a magyar bíróság illetékes, amelynek területén a terhelt legutóbb lakott s ha ily lakóhely nem állapítható meg, a budapesti bíróság. (Bp. 25. §.)

h) Az illetékességet a legfőbb államügyész meghallgatása után a Kúria határozza meg (forum designationis), ha külföldi hatóság magyar hatóságok valamely bűncselekménnyel terhelt egyénnek kiadásával kínál meg, vagy ha enélkül is ily egyénnek kiadását kérni kell és az illetékesség kétséges (vagy hiányzik). Ha azonban a főtárgyalás elrendelése előtt a rendes illetékesség kétségtelenné vált: a Kúria által kijelölt bíróság tartozik az ügyet a rendes szabályok szerint illetékesnek átadni (26. §.)

Ha a külföldi hatóság kér kiadást a szükséges eljárásra, az a törvényszék illetékes, amelynek területén a kiadatni kért egyén lakik, vagy tartózkodik. — ha pedig ez nem volna megállapítható — az a törvényszék, amelynek területén kézrekerült (27. §.)

i) Különös illetékességet szül a bíróküldés. A bíróküldés révén egy egyébként illetékes bíróság helyett, mely valamely oknál fogva nem járhat el, egy más bíróság válik illetékessé (forum delegationis) s így mód nyílik arra, hogy a terhelt elvonassék illetékes bírósága elől. Ezért csak egészen kivételesen a törvény által megállapított esetekben (Bp. 29. §.) s a legmagasabb bíróság: a Kúria döntése alapján lehet csak helye.

A Kúria a felek bármelyikének indítványa alapján, vagy a bíróság előterjesztésére (hivatalból soha), a legfőbb államügyész meghallgatása után, az illetékes helyett hasonló hatáskörű más bíróságot küld ki:

1. ha az illetékes bíróság kizárás okából nem járhat el;

2. ha az illetékes bíróságtól részreahajlatlan eljárás és határozat nem várható.

Más bíróságot küldhet ki a Kúria a legfőbb államügyész indítványa alapján akkor is, ha ezt a közbéke vagy közbiztonság érdekében szükségesnek látja. (Bp. 29. §.) *(határozattal utasítással)*

A bíróküldési indítvány olyankor, ha arra alapítják, hogy az illetékes bíróságtól részreahajlatlan eljárás és határozat nem várható (Bp. 29. §. 2. p.) könnyen használható az ügy elhúzására és a büntető igazságszolgáltatás nyugodt menetét veszélyeztető légkör mesterséges előidézésére. A Te. 102. §-a ezért kimondja, hogy ha az illetékes bíróság a bíróküldést nyilván alaptalannak tartja, a bíróküldési indítvány elintézését eljáráshat. Amennyiben a Kúria más bíróságot küld ki, ennek ismételnie kell a már esetleg teljesített bírói cselekményeket. Ha a Kúria a bíróküldési indítványt elutasítja és úgy találja, hogy a bíróküldési indítvány nyilván alaptalan volt, az indítványozót ezer forintig terjedhető pénzbírságban marasztalhatja. A pénzbírságért a felelősség elsősorban a bíróküldési indítványt ellenjegyző ügyvédet terheli, akinek visszkereseti joga saját fele ellen csak akkor van, ha a félnek külön írásbeli utasítására terjesztette elő a bíróküldési indítványt.

5. Illetékességi összeütközések esetén ugyanaz az eljárás alkalmazandó, amely a hatásköri összeütközések elintézését (l. ott) célozza.

Kérdések: Illetékességét a bíróság miként és meddig vizsgálja? Hányféle az illetékesség? Melyek az általános illetékességi okok? A távolsági delictumoknál mit tekint a gyakorlat elkövetési helynek? Mi a megelőzés? Mi a lakóhely? Melyek a különös illetékességi okok? Hányféle az összefüggés? Mi a tárgyi, mi az alanyi összefüggés? Mily ügyekben nem létesít illetékességet az összefüggés? Kötelező-e az összefüggő ügyek egyesítése? Viszontvád illetékessége alatt mit ért? Fiatalkorúak ügyeiben hogy alakul az illetékesség? Miként van szabályozva az illetékesség uzsorabíróági ügyekben? Szigorított dolog-

háza ítelt személy által elkövetett bűncselekményre mi az illetékesség? Mit tud az objectiv eljárás illetékességéről? Mi az illetékesség külföldön elkövetett bűncselekményekre nézve? Mi a forum designationis? Mi a forum delegationis? Mi az alaptalan bíróküldési indítvány következménye? Hogy intézendők el az illetékességi összekötések?

A vád képviselése

I.

Alapelvek.

1. A *vádelt* alapján szervezett bűnvádi eljárási jogokban a bűnvádi üldözés funkciója (a vád) elkülönül egyfelől az *ítélőbíró*, másfelől a *védelem* funkcióitól. A vádló és terhelt ügyfelekké, valóságos perbeli felekké lesznek.

A vádelven alapuló bűnvádi eljárási jogokban meg kell tehát állapítani azt, hogy ki gyakorolja a vádlói jogokat.

A történeti fejlődés során ezirányban többféle rendszer alakult ki, aszerint: a) amint a sértett vagy hozzátartozója kizárólagosan képviselte a vádat (*fizta magánvád intézménye*); b) amint a vádlóként való fellépés mindenkit megilletett (actio popularis) bizonyos bűncselekmények miatt (a *népvád* intézménye); c) végül aszerint, amint a vád képviselőjére külön hatóság szerveztetett (*közvádító hatóság intézménye*, a büntetőjog közjogi jellegének teljes elismerése folytán), melynek hivatali kötelessége a vádemelés útján az eljárást megindítani.

A modern kontinentális jogfejlődés e rendszereket vegyíti, amennyiben szabály a hatósági vádképviselést, anélkül, hogy az kizárólagossá (*vádmonopólium*) fadjulna, mert bizonyos bűncselekményeknél elismeri a konkurrens magánvád (*főmagánvád*), a legtöbb bűncselekménynél pedig a subsidiárius magánvád (*pótmagánvád*) intézményét.

2. A vádat rendszerint az *államügyészség* (mint közvádító hatóság) képviseli (Bp. 2. §.). Az államügyészség által képviselt vád: a *közvád*. Az állam-

ügyészség *kötelessége* a közvádat képviselni. (Bp. 33. §.)

Az államügyészséget a vádképviselési jog többnyire nem kizárólagosan, hanem csak *elsősorban* illeti meg. Azaz az államügyész helyett *subsidiáriusan* a vádat *sértett* is képviselheti, mint *pótmagánvádló*, ha ennek előfeltételei fennforognak.

Vannak azonban bűncselekmények, amelyekben az államügyészség vádképviselési joga *kizárólagos*, amelyekre nézve *pótmagánvádnak* soha *sincs* helye. E bűncselekmények: a) *felhatalmazásra*, b) a *kivánatra* üldözendő bűncselekmények (felhatalmazásra üldözendő a rágalmazás és hecsületsértés a Bv. 8-9. §-ai, kívánatra pedig a Bv. 12. §-a alapján), c) azok a bűncselekmények, amelyekben *kizárólag* a köz a sértett (pl. hűtlenség, lázadás).

3. *Sértett*, mint *pótmagánvádló* képviseli a vádat akkor, midőn az államügyészséget illeti meg ugyan elsősorban a vád képviselésének a joga, azonban az *államügyészség* a vád képviselését *megtagadja*, vagy azt *elejti*.

Nincs helye *pótmagánvádnak*: a) mikor az ügyészség vádképviselési joga *kizárólagos*, b) amikor az ügyészség vádképviselési joga ugyan nem kizárólagos, de az államügyész a *Te. 105. §-a alapján mellőzi a vádemelést*, c) a vádlott terhére való *újravétel* esetén, d) a *fiatalkorúak* ügyeiben, ha az államügyészség a fiatalkorú értelmi vagy erkölcsi *fejltségének hiánya* vagy *cselekményének elenyészően csekély volta* miatt tagadta meg a vád képviselését vagy ejtette el a vádat (Fb. 22. §.); e) a 320/1946. M. E. sz. r. 1. §.-ban szabályozott esetben.

4. Sértett, mint főmagánvádoló elsősorban az államügyesség mellőzésével emelhet vádat, képviselheti azt mindazon bűncselekmények tekintetében, amelyeket a törvény (Bp. 41. §. és kiegészítő törvényhelyek) a főmagánvád eseteiül jelöl meg.

Ezek:

a) a rágalmazás és becsületsértés esetei — ideértve a meghalt embernek, vagy emlékének megyalázását is, — hacsak felhatalmazásra vagy kívánatra nem üldözendők, b) a könnyű testi sértés vétsége (Btk. 332. §., 301. §.), c) a levél- vagy távirati titok megsértése magánszemély által (Btk. 327. §.), d) magánlaksértés vétsége (Btk. 332. §.), e) az idegen ingó vagyron rongálása (Btk. 418. §.), f) az ingatlan vagyron rongálása (Btk. 421. §.), g) a tulajdon elleni kihágások közül: az élelmiszer, stb. lopás 10 forintnál aluli értékben (Bn. 51. §.) és az idegen ingó dolog jogtalan használata (Kbtk. 127. §.), h) védjegybitorlás (1921: XXII. tc. 7. és 8. §-a), i) a tisztességtelen versenyről szóló 123: V. tc.-ben meghatározott bizonyos vétségek, továbbá j) az 1895: XXXVIII. tc. 49. §-a alá eső szabadalombitorlás kihágása, amelyet a Te. 103. §-a nyilvánított főmagánvadásnak.

Mindezekben az esetekben azonban az államügyesség közérdekből az eljárás egész folyamán a vád képviselőjét átveheti. Ekkor a főmagánvádolóból ü. n. „mellékmagánvádoló” lesz, (ezt a kifejezést a törvény nem ismeri, az irodalom hozta be), akit csak kiegészítő jogkör illet meg.

5. A magánvád nem azonos a magánindítvánnyal. A magánindítvány fogalmát a Btk. általános része állapítja meg. Bizonyos bűntudgyekben a sértett fél kimálate, esetleg a jogsértés csekély volta indokából — szemben a hivatalból üldözendő cselekményekkel — az állam csak akkor bír büntető igénnyel, ha a sértett a bűncselekmény üldözésére vonatkozó kívánását a magánindítványt záros határidőn belül előterjeszti. A magánindítvány tehát az eljárás megindításának előfeltétele.

Ezzel szemben a magánvád, vagy közvád kérdése magára a bűnvádi eljárásra vonatkozik és jelenti azt, hogy a büntető

perben kinek a vádlói ténykedése révén érvényesül az állam büntető igénye. A magánindítványi cselekmények túlnyomó részében is a közvádító képviseli a vádat elsősorban és sértett legfeljebb, mint pótmagánvádoló léphet fel. Csak kevés oly bűncselekmény van, melyekre nézve a vád képviselője elsősorban sértettet illeti meg, mint főmagánvádó. Ezen bűncselekmények azonban természetesen mind magánindítványra üldözendők.

A magánindítvány a terhelték oldalán oszthatatlan (Btk. 116. §.), a magánvád osztható. Tehát, ha a magánvádoló az egyik terhelttel szemben emelt vádat azért ejti el, mert vele szemben a cselekmény elkövetése nem bizonyítható, ez nem vonja maga után az eljárásnak a többi terhelttel szemben való megszüntetését, holott a magánindítványnak az egyik terhelttel szemben való visszavonása az oszthatatlanság elvénél fogva a többi terheltre is kihat: valamennyien felmentendők.

Magánindítvány előterjesztése előtt még nyomozás sem eszközölhető, illetve azonnal abba-hagyandó, amint kiderül, hogy a cselekmény magánindítványra üldözendő. (Bp. 3. §.)

6. A magánindítványtól meg kell különböztetni a felhatalmazás és kívánat fogalmait is. Ezek ugyanis a hivatalból üldözendő fogalmi körébe esnek.

Kérdések: A vádat a bűnvádi eljárás során rendszerint ki képviseli? Mikor illeti meg kizárólagosan az ügyességet a vád képviselője? Sértett mikor lesz pótmagánvádoló? Mikor van kizárva a pótmagánvád? Sértett mikor lesz főmagánvádoló? Melyek a főmagánvád esetei? Mi a viszony magánindítvány és magánvád között?

II.

Az államügyesség szervezete és szerepe.

1. Az államügyesség a bíróságoktól független — mellérendelt — igazságügyi szervezet, amelynek feladata elsősorban a közvád képviselője — e minőségében a büntetőperben fél —, ezenkívül a bűn-

tetőper előkészítési szakában a nyomozás elrendelése, irányítása, esetleg fogantatása, a büntetőper befejezése után pedig az ítélet végrehajtása.

Van azonban az államügyészségnek egyes törvények által megállapított oly joghatósága is, melyben az államügyészség a büntető eljárás keretein kívül képviseli a közérdeket. Így résztvesz az ügyvédi kamarák fegyelmi választmánya előtt lefolytatott fegyelmi eljárásban, résztvesz a Pp. rendelkezései folytán házassági és gyermek törvényességének megtámadása iránti perekben, résztvesz a közigazgatási bizottság ülésein, stb.

2. Szervezeti szempontból az államügyészség tagjai egységes testületet alkotnak és kerületenként az ítéletábrák mellé rendelt főállamügyész felügyelete alatt állnak. A főállamügyész vezetője az ítéletábrák mellett működő főállamügyészségnek (tagjai: a főállamügyészhelyettesek és a beosztott államügyészek), s felügyeleti hatósága a kerületébe tartozó államügyészségeknek, amelyek az egyes törvényszékek mellé vannak rendelve. Az államügyészség vezetője az ügyészség elnöke, aki mellé az államügyészek vannak beosztva.

Az államügyészségek keretén belül a vezető államügyész kijelölése alapján és felügyelete mellett működik a fiatalkorúak ügyésze, akinek feladata a fiatalkorúak bírósága mellett a közvédelmet képviselni és ezzel kapcsolatos teendőket ellátni.

A járásbíróságok előtt a közvédelmi teendőket igazságügyminiszteri kirendelés, illetve megbízás alapján az ügyészségi megbízottak látják el, akik felett a felügyeletet az államügyészségek elnökei gyakorolják.

Az államügyészség monokratikus és nem társas hatóság, minden intézkedéséért az ügyészség vezetője felelős.

Mint hogy az államügyészség egységes testület, az ügyészség szolgálati hierarchia szerint magasabb fokozatú tagja eljár-

hat az alsóbb fokozatú ügyészségi tag ügyeiben, viszont a felügyeletet gyakorló főállamügyész megbízhatja a felsőbb bíróságok melletti ügyészi teendőkkel az alsóbb rangú ügyészségi tagot is.

3. Nem tartozik a most ismertetett, szorosabban vett ügyészségi szervezetbe a Kúria mellett működő legfőbb államügyész. Feladata a közvédelmet képviselni a Kúrián (esetleg bíróküldés tárgyában nyilatkozni, vagy ezt indítványozni, vagy a jogegység érdekében perorvoslással élni), de nincs a főállamügyészségek irányában sem felügyeleti, sem utasítási, sem helyettesítési joga.

(Sokáig vitatott volt a legfőbb államügyész azon joga, hogy visszavonhatja-e a főállamügyész által bejelentett semmisségi panaszt, amint a főügyész visszavonhatja az ügyész által használt fellebbezést. A Kúria gyakorlata elismeri a legfőbb államügyész ezen jogát.)

A legfőbb államügyész mellett a legfőbb államügyész helyettesek, esetleg az igazságügyminiszter által berendelt ügyészségi tagok működnek. Felügyeleti hatósága az igazságügyminiszter.

Minden ügyészi intézmény az igazságügyminiszter főfelügyelete alatt áll, annak utasításait követni tartozik.

4. Az államügyészség illetékességét ama bíróság illetékessége határozza meg, amely mellé rendelve van.

Sürgősség esetében azonban a nem illetékes államügyészség is köteles a területén felmerülő közvédelmi teendőket elvégezni. Ezeknek teljesítéséről az illetékes államügyészség mielőbb értesítendő. (36. §.)

5. Az államügyészségek közt az illetékességre

nézve felmerülő összeütközés kérdésében a főállamügyész dönt.

Ha az összeütközés több főállamügyészség közt, vagy több főállamügyészség kerületéhez tartozó államügyészségek között merül fel, az igazságügy-miniszter határoz. (37. §.)

6. a) Az államügyészség tagjai ugyanazon okokból vannak kizárva az eljárásból, mint amelyeket a bírakra nézve megállapít a Bp. 64. §-a.

Nem kizárási ok azonban az, hogy az ügyész az ügyben már mint az ügyészség tagja közreműködött, ellenben ki van zárva az ügyészség tagja akkor is, ha az ügyben korábban mint bíró, védő, vagy mint magánvádlónak vagy sértettnek képviselője járt el. (73. §.)

b) A mellőzési ok is ugyanúgy van megfogalmazva, mint a bírakról rendelkező §-ban, azaz a sértett és a terhelt a kizárási okon kívül is kérheti az ügyészség valamely tagjának mellőzését, ha teljes elfogulatlansága ellen alapos okot hoz fel. (74. §.)

c) (a) Mihelyt valamely vezető államügyésznek tudomására jut, hogy reá nézve valamely kizárási ok forog fenn, köteles a további eljárást az ügyészségnek más tagjára bízni és erről a főállamügyésznek jelentést tenni. A főállamügyész és a legfőbb államügyész hasonló esetben szintén helyettesítéstük iránt intézkednek és erről az igazságügyminiszterhez jelentést tesznek. Az ügyészségi megbizottak, a nem vezető államügyészek, a fő- vagy legfőbb államügyész helyettesei kötelesek a reájuk nézve fennforgó, kizárási okot közvetlen főnöküknek bejelenteni, aki szükség esetén helyettesítésükről intézkedik; (b) az államügyészség tagjának mellőzése hivatali főnökénél kérendő, aki az államügyészség illető tagjának szükség esetében való meghallgatása után bizonyításvétel nélkül végérvényesen határoz.

d) Az államügyészség tagja, aki maga kérte mellőzését, a kérelem elintézéséig nem járhat el, ha ellenben a mellőzési kérelmet más erre jogosult terjesztette elő, a kérelem elintézéséig eljárhat.

7. Az államügyészség joga és kötelessége a tudomására jutott hivatalból üldözendő, továbbá a ma-

gánindítványra üldözendő, de nem főmagánvádas bűncselekmények tárgyában — ha ez utóbbiak tekintetében a magánindítvány már előterjesztett —, a nyomozást teljesíteni és a bűnvádi eljárásban a közvédat képviselni. (Bp. 33. §.)

Közérdekből főmagánvád esetében a törvény szavai szerint (41. §.) csak jogosult az államügyészség a vád képviselőt átvenni.

Az államügyészségnek a vád képviselőre való joga és kötelessége bizonyos esetekben kizárólagos, más esetekben pedig elsősorban való, a főmagánvád eseteiben pedig másodlagos jellegű.

Abban, hogy az államügyészségnek hivatali kötelessége a vád képviselőre, a legalitás elve érvényesül. A legalitás elvét áttörni azonban, mint láttuk, az opportunitás elve.

8. Nem jelenti az opportunitás elvének érvényesülését az, hogy az államügyészség megtagadhatja a vád képviselőt, ha meggyőződése szerint a terjesztett cselekmény nem büntethető, vagy ha az eljárás sikeréhez szükséges bizonyíték nem szerezhető meg. (Bp. 34. §.) Ez esetekben ugyanis hiányoznak a büntetendőség és büntethetőség feltételei, ezek nélkül pedig nem lehet kötelesség a vád képviselőre az államügyészség részéről sem.

A vádképviselő megtagadásáról sértett ki feljelentést vagy magánindítványt tett, írásbeli határozattal értesítendő.

A vádképviselő megtagadása után is az ügyészség bár mikor átveheti a magánvádra folyó eljárás során a közvédat képviselőt. Ha azonban a bíróság a magánvádló indítványát az eljárás megindítására jogerősen elutasította, az ügyészség a vádképviselőt már át nem veheti, legfeljebb újrafelvétel kapcsán emelhet vádat.

9. A vád képviselőjének megtagadása az államügyészségnek a feljelentésre való nyilatkozata, ezzel szemben a vád elejtése a már megindult eljárás során történhet az államügyészség részéről azon az alapon, hogy az eljárás folyamán az ügy megítélését módosító oly körülmények merültek fel, amelyek ismeretében az államügyészség vádat nem emelt volna.

Vádképviselő megtagadása, vádelejtés fogalmait mellett harmadik fogalom e körben a vádemelés mellőzése az ügyészség által a Te. 105. §. esetében.

Az államügyészség a vádat az ítélelhozás céljából tartott zárt ülés kezdetéig, járásbírótság előtti eljárásban a tárgyalás befejezéséig, ha pedig büntető parancs kibocsátását indítványozta, ennek kiadásáig, indokolva elejtheti.

A vádelejtés azért indokolandó, mert a vádelejtés alapján a bíróság minden indokolás nélkül köteles az eljárást végzéssel megszüntetni, s így az esetleges későbbi fejlemények (pl. kártalanítás) során nem lehetne megállapítani azt, hogy mi volt az alapja a vádelejtésnek.

A vádnak az eljárás későbbi szakában való elejtése a bíróság határozatát semmi irányban sem korlátozza. (Bp. 38. §.)

Ezután ugyanis nem a vád, hanem a hozott ítélet az eljárás tárgya.

Ha azonban az elsőfokú bíróság a fő tárgyalás, vagy tárgyalás alapján nem hoz ítéletet, illetőleg a kibocsátott büntető parancs hatályát veszti, az államügyészség visszanyeri jogát a vád elejtésére.

Vádelejtésnek tekintendő az eljárás megszüntetésének indítványozása is.

10. A vádelejtés következtében (hacsak a pótmagánvádnak helye nincs és sértett pótmagánvádlóként a vád képviselőjét át nem vette) az eljárást meg kell szüntetni. A megszüntető végzés indokolása csak az, hogy a vád elejtetett.

Az államügyészség, habár a vádat elejtette, az iratokat a vád alapján folytatott bűnvádi eljárás alatt is megtekintheti, vagy rövid időre hozzá leendő áttételüket kívánhatja és a közvád képviselőjét bármikor átveheti. (Bp. 35. §.)

A 40. sz. J. D. szerint az ügyészség, ha a vád képviselőjét megtagadta, vagy a vádat az eljárás folyamán elejtette, vagy az ítélet ellen perorvoslattal nem élt, a közvád képviselőjét a fellebbviteli szakban is átveheti.

Ha a sértett a vád képviselőjét időközben át nem vette, az egyszer elejtett vádat az ügyészség újból meg nem emelheti, legfeljebb újrafelvétellel élhet.

11. Az ügyészség vádját indokolva megváltoztathatja. (Bp. 38. §. 1. bek.)

Hogy ezen jogával az államügyészség meddig élhet, a törvény nem mondja meg. Angyal szerint helye van e jog gyakorlásának még a fellebbviteli szakban is (I. 182.). Mendelényi szerint csak addig, míg a vád elejthető, mert hiszen a fellebbviteli szakban az ítélet, nem pedig a vád tárgya a felülvizsgálatnak (Bűnvádi eljárási jog V. kötet, 72. old.).

12. A Bp. 43. §-a midőn a fő- és pótmagánvádló jogkörét az államügyészségével összeveti, kimondja, hogy a fő- és pótmagánvádlót nem illetik meg az államügyészség közhatósági jogai.

E közhatósági jogok állanak:

g) az államügyészség nyomozó hatásköréből (az 1921. XXIX. tc. óta az ügyészség nemcsak elrendeli, irányítja és ellenőrzi a nyomozást stb., hanem maga is nyomoz); — h) az ügyészségnek a letartóztatással összefüggő hatásköréből (az

államügyészségnek is van őrizetbevételi és előzetes letartóztatási joga); — ^c az iratok szabad megtekintéséből; — ^d a letartóztatott terhelttel való szabad érintkezés jogából; — ^e abból, hogy a rendőri hatóságok és közegek kötelesek az államügyészségnek hivatalos hatáskörében hozzájuk intézett utasításait, illetőleg megkereséseit haladéktalanul és pontosan teljesíteni; — ^f hogy sürgős szükség esetében az államügyészség a fegyveres erő kirendelése végett közvetlenül megkeresést tehet; — ^g az államügyészség büntetésvégrehajtási jogköréből stb.

13. A népműészségekről l. a népbíráskodásról szóló fejezetet.

Kérdések: Mi az államügyészség feladata? Csak büntető-eljárási feladatokkal van megbízva? Mit tud az államügyészség szervezetéről? Kinek van utasítási joga a főállamügyésszel szemben? A legfőbb államügyésznek mi a feladata? Tagja-e az ügyészségi szervezetnek? Az ügyészségek illetékessége mihez igazodik? Illetékességi összeütközések esetén ki dönt? Mit tud az ügyészségek tagjainak kizárásáról és mellőzéséről? Az ügyészségek eljárásában miként érvényesül a legalitás elve? Hát az opportunitás elve? Mikor tagadhatja meg az államügyészség a vád képviselőt? Mikor ejtheti el a vádat az ügyészség? Mit kell tenni a vád képviselőnek megtagadása esetén? Pótmagánvádat esetén van-e vádatvételi joga az államügyészségnek? Van-e joga az ügyészségnek vádját megváltoztatni? Melyek az államügyészség közhatósági jogai?

III.

Pótmagánvádló — főmagánvádló — sértett jogállása.

1. Ha az államügyészség a vád képviselőt megtagadta, vagy a vádat elejtette, sértett, mint pótmagánvádló jogosult a vád képviselőt átvenni, ha csak a pótmagánvádat kizárva nincs.

^a A vád képviselőnek a feljelentési szakban való megtagadása esetén (Bp. 42. §.), nemkülönben

akkor, ha az államügyészség a nyomozást a 101. §. alapján megszünteti (101. §. ut. bek.), a sértett az államügyészség elutasító határozatának kézbesítésétől számított 8 nap alatt vagy átveheti a vád képviselőt, vagy a főállamügyészhez folyamodhatik.

Ez a folyamodás nem perorvoslat, hanem kérvény.

Ha a főállamügyész nem utasítja az államügyészt vádemelésre (az utasítás hivatalból is megtörténhet, esetleg az igazságügyminiszter részéről) a sértett a főállamügyész határozatának közlésétől számított 8 nap alatt veheti át a vád képviselőt.

A vádképviselő átvételének módja: a vizsgálóbíróval való jelentkezés és vizsgálat indítványozás.

Ha csak vádatvételre jelentkezett a sértett, vizsgálat indítványozása nélkül, a vizsgálóbíró köteles sértett felhívni arra, hogy 8 nap alatt terjessze elő vizsgálati indítványát az eljárás megszüntetésének terhével. (20. sz. J. D.)

b) Ha az államügyészség az eljárás alatt ejti el a vádat, ennek képviselőt a sértett átveheti.

Evégből a bíróság azt a sértettet, aki feljelentést, vagy magánindítványt tett, vagy mint magánfél igényét bejelentette, felszólítja, hogy a vád képviselőt vegye át, mert ellenkező esetben a bíróság az eljárást meg fogja szüntetni. Ha a sértett a bíróság előtt személyesen jelen van, köteles a felhívásra azonnal előszóval válaszolni, ellenkező esetben pedig nyilatkozatát a bíróság írásbeli felszólításának vételétől számított 8 nap alatt írásban benyújtani, vagy jegyzőkönyvbe mondani.

Ha a kitűzött idő alatt a vád képviselőt a jogosultak egyike sem vette át, a bíróság az eljárást végzéssel megszünteti.

Nincs szükség ily írásbeli felhívásra akkor, ha sértett ebbeli minőségében a bírói cselekményhez (pl. a főtárgyalásra) azzal a *figyelmeztetéssel* volt megidézve, hogy *távolmaradása* esetén az lesz a *vélelem*, hogy az esetleg elejtendő vád képviseletét *nem hajlandó átvenni*. (Bp. 286. §.)

Az a sértett, akit az államügyésznek a vád képviseletétől történt elállásáról a bíróság *nem értesített* (pl. azért, mert tartózkodási helyét nem ismerte), a vád képviseletét *az elállástól* (illetve attól a naptól, amelyen sértettnek módjában volt az elállásról értesülnie) *számított 30 nap* alatt veheti át.

Ha sértett a bűnvádi eljárás alatt *nem jelentkezett*, vagy ismeretlen helyen tartózkodik, a bíróságnak *nem kell hivatalból kutatásokat végezni* avégre, hogy sértettet értesíthesse az államügyésznek a vád képviseletétől való elállásáról, hanem elég, ha a nem értesített sértett által leendő vádatvételre *kitűzött 30 napot bevárja*. (959. sz. E. H.)

Ha több sértett van s a vád képviseletét a magánvád emelésére *jogosítottak bármelyike átveszi*: az eljárás a többiek értesítése, illetőleg nyilatkozatuk bevétele nélkül *megindítandó vagy folytatandó*. (Bp. 42. §.)

2. *Hogy sértett, mint főmagánvádló* principia-
ter mikor képviselheti a vádat; láttuk az előzőkben.

A főmagánvád esetében, ha az eljárás a törvényszék előtt folyik, az ügyész — bár jelenléte a főtárgyaláson (szemben a pótmagánvádas esetekkel) nem kötelező — a tárgyalás *határnapjáról értesítendő*, hogy az ügyésznek *közérdekből esetleg átvehesse a vád képviseletét a főmagánvádtól*. (41. §.)

Vádatvételi jogával az államügyész az eljárás egész során élhet, s ilyenkor a vádat *elsősorban az államügyésznek* képviseli, a magánvádlót csak *kisegítő hatáskör* illeti meg. (Mellékmagánvádló.)

Főmagánvádló vádlói jogától tehát egészen el nem esik, a vádat együttesen képviseli az ügyészszéggel (*együttes magánvád*), jogai legfeljebb korlátozódnak; a *kisegítő hatáskör* érvenyesítése végett a magánvádló az *iratokat megtekintheti*, mind-azokban az esetekben *értesítendő és megidézendő*, amelyekben ezt a *törvény az ügyészszégre nézve* rendeli és *indítványokat tehet vádlottnak bűnösül kimondása*, az ellene alkalmazandó *büntetési tétel tárgyában* is, a kiszabandó büntetés mennyisége iránt azonban *indítványában nem szabad nyilatkoznia*. (Bp. 41. §.) (A mellékmagánvádló vádbeszédet is tarthat, ilyenkor tehát *két vádbeszéd* is tartható.)

Az ügyészszéggel passzív magatartása esetén *mellékmagánvádló megilletik a perarvoslati jogok*.

Járásbírói ügyekben az összes feljelentések közlendők az ügyészszéggel megbizottal, aki így már az eljárás kezdetén *átveheti közérdekből a vád képviseletét*.

3. A fő- és pótmagánvádló a vád képviselete *körül általában véve az államügyészszéggel jogait gyakorolják*. (Bp. 43. §.) *Nem illetik* azonban magánvádlót az államügyészszéggel *közhatósági jellegéből folyó jogai*.

Igy a magánvádló a nyomozás teljesítése végett a *hatóságok és közegek működését kötelezőleg nem veheti igénybe*, pótmagánvádló *nyomozást egyáltalán nem indítványozhat*, magánvádló az *ügy iratainak hozzá való áttételét nem kívánhatja*, a *vizsgálat mellőzését nem indítványozhatja* stb. Pótmagánvádló vádlott terhére *újratelvéletet nem kérhet*. (Bp. 43. §.)

Ha közvádló *indítványa folytán újratelvélet* rendeltetett el s a közvádló *vádját elejti*, illetve indítványát visszavonja, vagy az ítélet ellen *fellebbezéssel nem él*, a *sértett nem veheti át a vád képviseletét*, illetve nem élhet az ítélet ellen *fellebbezettel*. (22 sz. J. D.)

4. a) Ha a magánvád emelésének joga egy *bűncselekmény alapján több sértettet* illet, közülük az lesz *magánvádló*, aki *először jelentkezett a bíróságnál*; ha pedig *többen jelentkeztek egyszerre*, az, aki a *beadványban*, vagy *jegyzőkönyvben először*

van megnevezve. A sértettek azonban ettől közmegegyezéssel bármikor elérhetnek és megállapíthatják, hogy közülük ki képviselje a vádat (Bp. 44. §.);

b) ha a magánvád emelésére több sértett van jogosítva, azok egyikének vádja alapján megindított, vagy folytatott eljáráshoz a többiek is csatlakozhatnak.

A csatlakozás után is az a sértett marad a magánvádoló, akinek vádja alapján az eljárást megindították, illetőleg folytatták. A sértettek azonban közös megállapodással a vád képviselésére más sértettet jelölhetnek ki.

A csatlakozóknak csak ellenőrző és kisegítő hatáskörük van, amelynek érvényesítése céljából az ügy iratát megtekinthetik és indítványokat tehetnek. A minősítés és büntetés kiszabása tekintetében azonban nincs joguk indítványtevésre.

A csatlakozás folytán sem a vádiratok, sem a vádbeszédek nem szaporíthatók. A bíróság határozatait csak a magánvádólóval közli, külön idézést a csatlakozók csak a főtárgyalásra kapnak. A bíróság a csatlakozókat az eljárás minden szakában közös meghatalmazott választására utasíthatja. Ha a magánvádoló a főtárgyalás előtt eftette el a vádat, a csatlakozók felszólítandók a vád képviselésének átvételére. (Hogy melyikük fogja a vádat képviselni, arra nézve az a) pont rendelkezései irányadók.) (Bp. 45. §.)

5. Azáltal, hogy a vád képviselését más vádló vette át (közvádoló helyett magánvádoló, magánvádoló helyett más magánvádoló), illetőleg, hogy csatlakozó lépett fel, az előbb teljesített bírói cselekményeknek és a korábban eljáró vádló indítványainak és nyilatkozatainak hatálya nem változik. A magánvádoló, illetőleg a csatlakozók a korábban hozott bírói határozatokat, amennyiben azok ellen perorvoslati

joguk van, csak az alatt a határidő alatt támadhatják meg perorvoslattal, amely az előbb eljáró vádlónak nyitva állana. A perorvoslatok használásának joga mindegyik csatlakozót önállóan megilleti még akkor is, ha közös meghatalmazott képviseli őket.

6. a) Bár a magánvádoló jogokat sértettnek személyesen kell gyakorolnia, bizonyos esetekben a sértett helyett a törvényes képviselő jár el:

a) ha a sértett 16-ik életévét még be nem töltötte;

b) ha a sértett az 1877 : XX. tc. 28. §. a), b), d) vagy e) pontja, azaz a) elmebetegség, vagy jelekkel való megértést gátló siketnémaság, b) elmeegyensúlytalanság vagy jelekkel megértést nem gátló siketnémaság, c) egy évig ismeretlen helyen való távollét, e) egy évnél hosszabb szabadságvesztés büntetés miatt gondnokság alá van helyezve;

c) ha a sértett valamely testület, társaság vagy egyesület, amely polgári pereket folytathat.

b) A 16. életévüket betöltött kiskorúak bármint (tehát vagyon elleni bűncselekmény miatt is), pazarlás miatt gondnokság [1877 : XX. tc. 28. §. c)] alatt levők nem vagyon ellen irányzott bűncselekmények miatt magánvádlokként maguk is fellelphetnek, de helyettük eljárhatnak e minőségben törvényes képviselőik is. (Bp. 47. §.)

c) A Te. 104. §-a óta a törvényszék (akár mint elsőfokú, akár mint fellebbviteli bíróság) előtt a magánvádoló rendszerint ügyvédnek kell képviselnie.

Ha azonban az államügyész a vádat a törvényszék főtárgyalásán ejti el, a jelenlevő sértett szemé-

lyesen veheti át a pótmagánvádat és azt ugyanazon a határnapon *ügyvéd nélkül* képviselheti.

Nem kötelező magánvádló ügyvédi képviselete olyankor, amikor a Pp. 97. §-a szerint sem kötelező az ügyvédi képviselet *magasabb jogi képzettség* okából (bíró, ügyész, közjegyző, jogtudor, ügyvédi oklevél birtokosa nem szorul ügyvédi képviseletre).

Ha a magánvádló a *szegénységi jog* kedvezményében részesül, a bíróság az ügyvédi képviselet kötelezettsége alól *felmentést adhat*, vagy magánvádló képviseletére ügyvédet rendelhet.

A szegénységi jogra a Pp. 112—123. §§-ai az irányadók. *Járásbíróági eljárásban az I. fokon* nem kötelező az ügyvédi képviselet.

Ha sértett magánvádlóként ügyvédi képviselet nélkül lép fel, jelentkezése visszautasítandó, illetve mulasztónak tekintendő, ami a Bp. 49. §. értelmében a magánvádlói jogról való lemondásnak tekintendő. Eppen ezért magánvádló mindig *figyelmeztetendő* az ügyvédi képviselet elmulasztásának jogkövetkezményeire ott, ahol mulasztása lemondásnak lenne tekinthető.

7. A sértett, aki mint *magánvádló, csatlakozó, vagy magánfél* fellépni kíván, köteles e szándékát, *jogosultságának igazolása mellett* az eljárás szakának megfelelőleg az államügyészségnél, a rendőri hatóságnál, a vizsgálóbírónál, a kijelölt külön tanácsnál, illetőleg az ítélobírósnál *bejelenteni*. (Megengedett *perorvoslat* használása ily *bejelentésnek* tekintendő.) *Főmagánvád* esetében az eljárás megindítását kérő *feljelentés, vagy vádindítvány* a vád képviseletére való jelentkezésnek veendő.

A nyomozást vezető *hatóság*, a későbbi eljárásban a *bíróság*, — ez utóbbi az ügyészség meghallgatása után — a bejelentés tárgyában *határoz* és annak a jelentkezését, kinek a magán-

vádló, csatlakozó, illetőleg magánfél gyanánt való működésre *joga nincs, hivatalból visszautasítja*.

A nyomozást vezető hatóság határozata ellen az ügyben *illetékes elsőfokú bíróságnál* tehető *előterjesztés*, melyet *törvényszéki ügyekben* a kijelölt külön tanács (1946: XIV. tc. I. §.) intéz el. A határozat ellen *nincs helye perorvoslatnak*. (Bp. 52. §.)

8. A magánvádló jogai megszűnnek *halálával, vagy lemondással*. (Bp. 49. §.)

a) *Halál esetén*, ha *vagyon elleni bűncselekmény* forog fenn, a magánvádló örököse, *egyéb bűncselekmény esetében* pedig *fel- vagy lemenő ágbeli rokona, testvére, vagy házastársa*, az elhalálozástól számított *30 nap* alatt bejelentheti a *magánvád fenntartását*. Időközben a magánvádló jogait az elhunytnak az *ügyben eljáró képviselője*, vagy ha ilyen nem volna, a bíróság részéről *hivatalból kirendeendő ügygondnok* gyakorolja. — b) A magánvádról való *lemondásnak bíróság előtt* kell történnie, ha az *nyilatkozattal* történik. Ez a nyilatkozat *nem vonható vissza*. A lemondással *egyenlő hatályú*, ha a magánvádló oly *tárgyaláson*, amelyre szabályszerűen (tehát az elmaradás jogkövetkezményeire való bírói figyelmeztetéssel) *megidézték, meg nem jelenik*, illetőleg amennyiben képviseletének helye volna, *magát nem képviselteti*, vagy oly *határidőt*, amely számára az eljárás megszüntetésének terhe alatt van kifizetve, *meg nem tart*.

Ha a megfelelő bírói figyelmeztetés hiányzik, ez a jogkövetkezmény nem áll be. (830. sz. E. H.)

A gyakorlat szerint a kifejezett lemondással *egyenlő hatályú*, ha vádló kijelenti, hogy *terhelt megbüntetését nem kívánja*. Az ügyészség a vád képviseletét ilyenkor átveheti, ha csak ez a nyilatkozat nem jelenti a magánindítvány visszavonását is.

Nincs joghatálya a feltételhez kötött, vagy idő előtt történt lemondásnak.

A fellebbviteli eljárásban magánvádló elmaradásának nincs jelentősége.

9. Mi a jogköre a sértettnek akkor, ha az államügyész képviseli a vádat? Ilyenkor a mellék-(együttes) magánvád egyetlen esetét kivéve, nem vehet részt a vád képviselőjében. Mindazonáltal indítványt tehet bizonyítás felvétele, vagy bizonyító eljárásnak valamely tüzetesen meghatározott irányban való kiegészítése iránt. E célból az ügy iratait megtekintheti. (Bp. 50. §.)

Egyes esetekben sértettnek subsidiarius perorvoslati joga is van. (Bp. 269. §., 383. §. 2. b.)

Kérdések: Miként veszi át sértett a pótmagánvádat? Mi a mellék-magánvád? Mi a mellék-magánvádló jogköre? Mi általában a fő- és a pótmagánvádló jogköre? Több sértett közül ki lesz a magánvádló? Kik a csatlakozók? Ki képviseli a fő- és pótmagánvádlót a törvényes képviselő esetében? Kell-e a magánvádlót ügyvédnek képviselni? A magánvádlói jog megszerzéséről mit tud? Mikor szűnnek meg a magánvádló jogai? Mi a sértett jogköre akkor, ha az ügyészség képviseli a vádat?

A magánjogi igény érvényesítése és biztosítása a büntető eljárásban

1. A büntetendő cselekményből sértettnek gyakran olyan kára származik, mely az általános jogelvek szerint a terhelt vagy jogutóda által megtérítendő. A magánjogi igény a büntetőeljárás előtt, azzal párhuzamosan, vagy azután polgári per útján vagy a büntetőeljárás során érvényesíthető (*adhaesio*).

A sértett, vagy jogutóda a főtárgyalás (járásbírói tárgyalás) befejezéséig a fiatalkorúak bíróságánál a bírói intézkedés megtételéig (Fb. 23. §.) a

büntetőbírósnál is érvényesítheti magánjogi igényt a tettes és a részes, valamint az orgazda és a bűnpártoló ellen. Ilyenkor a bünvádi eljárás és ítélet kiterjed a magánjogi igényre is. (Bp. 5. §.)

2. A büntetőperben nem érvényesíthető a magánjogi igény:

a) ha tárgyában a polgári bíróság előtt már per folyik (*perfüggés*), vagy a polgári bíróság jogerősen ítélt (*res iudicata*);

b) ha tisztázása a bünvádi eljárás befejezését jelentékenyen késleltetné (Bp. 5. §.);

c) ha az igény alapjául szolgáló bűncselekmény a büntetőtörvények értelmében nem büntethető, illetőleg miatta bünvádi eljárás nem indítható;

d) ha a bünvádi eljárás határozatlan időre tel van fűggesztve;

e) ha a büntető bíróság az ügyet büntetőparancs kibocsátásával fejezte be. (Bp. 6. §.)

f) A Te. 104. §-a szerint akkor is polgári perre kell utasítani a magánjogi igényt, ha a sértett nem ügyvéddel képviselteti magát oly esetben, mikor az ügyvédi képviselőt a polgári perrendtartás szerint kötelező.

A polgári perre utasítás kérdésében hozott határozat ellen perorvoslatnak nincs helye.

Ha a büntetőbírósnak az eljárást megszünteti vagy a vádlottat felmenti, a határozatban a magánfelet arról értesíti, hogy magánjogi igénye tárgyában ez okból nem határoz. (Bp. 487. §.)

3. Magánfél az a sértett (vagy a jogutóda), aki magánjogi igényének érvényesítése végett a bünvádi eljáráshoz csatlakozott. (Bp. 13. §.) Ha a sértett egyúttal magánvádló, magánféli minősége ebbe beleolvad.

4. A magánfél a) a terhelt bűnösségének és magánjogi igényének bizonyítására szolgáló adatokat az ügyészségnek, illetőleg a bíróságnak bemutatthatja; b) az ügy iratait megtekintheti; c) a főtárgyalásra leendő megidézt kívánhatja és ha ott megjelent, abban a mértékben, amelyben ez a magánjogi igény

érvényesítéséhez szükséges, indítványokat tehet, valamint a tanukhoz és szakértőkhöz kérdéseket intézhet. (Bp. 51. §.)

5. Ha sértett vagy jogutódja magánjogi igényt nem támaszt, a büntetési eredményből származó kár hivatalból csak annyiban nyomozandó, amennyiben megállapítása a büntető törvénykönyvnek helyes alkalmazása végett szükséges. (Bp. 486. §.)

6. A magánjogi igény: a) rendszerint kártérítési igény, de irányulhat — b) a tettesnél, részesnél, orgazdánál, bűnpártolónál, stb. lefoglalt, sértett tulajdonát képező, vagy az ő birtokából, vagy birtalatából jogtalanul elvont dolgok visszaadására, — c) valamely jogügylet érvénytelenné nyilvánítására.

7. Míg a kártérítési igény felől a büntető bíróság csak a magánfél kérelmére határozhat, addig a lefoglalt dolgok visszaadása, vagy valamely ügylet érvénytelenítése hivatalból is történhet.

a) Ha a bíróság arról győződik meg, hogy a lefoglalt dolog sértett tulajdona, vagy birtokából (birtalatából) jogtalanul van elvéve, elrendeli, hogy a sértettnek az ítélet jogerőre emelkedése után, ha pedig a terhelt beleegyezik és a tárgy bizonyítékul nem szolgál, előbb is visszaadassék. A visszaadás iránti igény esetleg polgári perre utasítandó (Bp. 488. §.) (pl. ha igénylő igényét bizonyítani nem tudja, jóhiszemű személy birtokába jutott tulajdon- vagy zálogszerzésre alkalmas módon); b) Ha a vádlott bűnössége valamely vele kötött jogügyletnek teljes vagy részleges érvénytelenségét vonja maga után, a büntető bíróság a jogügyletet egészben vagy részben érvénytelennek nyilvánítja és az ebből folyó jogkövetkezmények iránt is határoz. Házasság érvénytelenségét a büntető bíróság nem mondhatja ki. ((Bp. 490. §.)

8. A kártérítési igényt a bíróság megítéli, ha sem a kártérítési jogosultság, sem a jogosult személye iránt nincs kétség, a kártérítés összege pedig meghatározható. Sértett a teljesen meg nem ítélt, vagy elutasított magánjogi igényével polgári bírósághoz fordulhat, mely az igény felett önállóan határoz. (491. §.)

A polgári bíróság az eléje vitt magánjogi igény elbírálásánál nemcsak a büntető bíróság felmentő ítéletének (az eljárás

megszüntető határozatának), hanem elítélést tartalmazó ítéletének döntéséhez és ténymegállapításához sincsen kötve, kivéve, ha valamely különleges jogszabálynál fogva a magánjogi igény érvényesítésének jogalapja, vagy feltétele a büntető bíróságnak elítélést tartalmazó ítélete. (49. sz. J. D.)

9. A magánfél perorvoslati jogait l. a perorvoslati rész megfelelő helyein. Kiemelendő itt az, hogy a magánfél perorvoslati joga azért aránylag szűk körű, mert a polgári perutat a sértett a büntető bíróság döntésétől függetlenül igénybeveheti.

10. A magánjogi igény a büntető eljárás során kényszerselekményekkel: bűnügyi zárlattal és biztosítási végrehajtással biztosítható.

A bűnügyi zárlat célja, hogy a terheltet meggátolja ingóságainak elrejtésében vagy átruházásában addig is, míg a biztosítási végrehajtás, melynek elrendelése és foganatosítása rendszerint hosszabb időt vesz igénybe, megtörténhetik. Zálogjogot azonban nem ad s csak a terhelt ingóságaira terjedhet ki. Ezzel szemben a biztosítási végrehajtás a terhelt minden vagyonára kiterjedhet és hatályára nevezve egyező a polgári bíróság által elrendelt díztosítási végrehajtással, tehát zálogjogot ad.

b) Bűnügyi zárlatnak van helye a valószínű károösszeg erejéig, ha nem fér kétség ahhoz, hogy kártérítéssel tartozik az, akit valamely büntett vagy vétség nyomatékos gyanúja terhel, de egyszersmind alaposan kell tartani attól, hogy vagyonának elidegenítése vagy elrejtése a kártérítési igény érvényesítését meghiúsítja. (492. §.)

(a) Elrendelhető sértett kérelmére, de az ügyésznek, illetőleg a nyomozást teljesítő rendőri hatóságnak megkeresésére is, esetleg hivatalból a vizsgálóbíró, vagy a kijelölt külön tanács (1946: XIV. tc. 1. §.), sőt az ítélebíró által is. Ha azonban terhelt intézkedéseket tesz vagyonának elidegenítésére, elrejtésére: az államügyész és a nyomozást teljesítő rendőrhatalóság is elrendelheti a zárlatot. Az elrendelt zárlat azonnal foganatosítandó, szükség esetén becsüs alkalmazásával.

(b) A zár alá vett tárgyak értéke a felveendő jegyzőkönyvben kitüntetendő. A zárlatot maga az elrendelő hatóság fogatosítja.

(c) A zárlat hivatalból feloldandó, ha elrendelésének oka megszűnt, vagy ha a magánfél a zárlat elrendelésétől számított 30 nap alatt biztosítási végrehajtást nem kért. (Bp. 492. §.)

(d) Ha bűnügyi zárlat lenne elrendelhető, de ezenkívül is veszély fennforgásának igazolása esetén a magánfélnek az eljárás alatt bármikor előterjesztett kérelmére a vádirat benyújtásáig a vizsgálobíró, a vádirat benyújtásától a főtárgyalás megtartásáig a kijelölt külön tanács, az eljárásnak későbbi szakában pedig az ítélobíró a terheltnek ingó és ingatlan vagyonára biztosítási végrehajtást rendelhet el a valószínű kárösszeg erejéig.

Az ügyészség is elrendelheti a biztosítási végrehajtást végrehajtást akkor, ha a fennálló jogszabályok szerint a vizsgálobíró jogait gyakorolja. (1939: XIV. tc. 8. §.)

A biztosítási végrehajtás fogatosítása iránt a végrehajtási törvény szerint illetékes polgári bíróság keresendő meg, mely a végrehajtási törvény rendelkezései szerint jár el. Elrendelése ellen a Bp. szerinti felfolyamodásnak, fogatosítása körül felmerült jogsérelmek ellen a végrehajtási törvényben engedett orvoslatoznak van helye. (493. §.)

Megszüntető vagy felmentő határozat esetében a büntető bíróság hivatalból oldja fel a biztosítási végrehajtást. (Bp. 493. §.)

(d) A zárlat és a biztosítási végrehajtás különböző joghatályuk folytán együttesen is elrendelhető és fogatosítható.

e) Az 1939: XIV. tc. 8. §. bűnügyi zárlat, illetve biztosítási végrehajtás elrendelését teszi lehetővé az 1922: XXVI. és 1931. évi XXXII. tc.-be ütköző büntettek vagy vétségek nyomatékos gyanúja esetén az elkobzás alá eső érték, illetőleg a vagyoni elégtétel valószínű összege erejéig.

Kérdések: Mi az adhaesio? A magánjogi igény meddig, hol és ki ellen érvényesíthető a büntetőperben? A magánjogi igény büntetőperbeli érvényesítése mikor van kizárva? Ki a

magánfél? Mi a magánfél perjogi hatásköre? Hivatalból mennyiben nyomozandó a bűncselekményből származó kár? A magánjogi igény mire irányulhat? Mit tud a lefoglalt dolgok sértettnek való kiadásáról? Mily jogügyleteket érvényteleníthet a büntetőbíróság? Mit tehet sértett egészben, vagy részben elutasított magánjogi igényével? Mit mond a 49. sz. polgári jogegységi döntvény? Mi a célja a bűnügyi zárlatnak és biztosítási végrehajtásnak? Ki rendeli el a bűnügyi zárlatot? Hát a biztosítási végrehajtást? Ki fogatosítja e kényszercselekményeket? Mire terjed ki és mi a hatálya a bűnügyi zárlatnak és a biztosítási végrehajtásnak? Meddig hatályos a bűnügyi zárlat? És a biztosítási végrehajtás? Ki szünteti meg a zárlatot és ki a biztosítási végrehajtást?

Terhelt jogállása és a védelem

I.

1. Bűnvádi eljárásjogunk terheltet valóságos perbeli alánynak, ügyfélnek tekinti.

Ügyféli minőségéből származó jogait terhelt csak jogerős elítéltetése folytán veszti el, mert ekkor már köteles eltérni a végrehajtásra hivatott bűnügyi hatóságoknak mindazon intézkedéseit, melyek a kiszabott büntetések és joghátrányok megvalósítására irányulnak.

II.

1. A védelem: a) materialis (anyagi), b) formális (alaki) védelem.

2. A materialis védelem az eljáró hatóságok feladata. Az eljáró hatóságok terhelt érdekeit is figyelembe venni tartoznak és hivatalból is kipuhatolni kötelesek az anyagi igazság kiderítése céljából

nemcsak a terhelő és súlyostió, hanem a mentő és enyhítő körülményeket is. (Bp. 9. §.)

Ezt az általános elvet, különösen nyomatékosan hangsúlyozza a nyomozás szempontjából a 100. §., a vizsgálat szempontjából pedig a 117. §. I. bekezd. és a 113. §. V. bekezd.

3. A formális (alaki) védelem abból áll, hogy a büntetőjogi kérdésekben járatlan terhelt képviselőjében vagy általa megbízott, vagy hivatalból kirendelt jogi szakértő járhat el, illetve köteles eljárni avégre, hogy a rendszeres vád ellen rendszeres védelem küzdjön a terhelt érdekében.

4. Mindkét védelmet kiegészíti a terhelt személyes védekezésének joga. Terhelt az eljárás bármely szakában, de bizonyos törvényszabta keretek között, mindent megtehet, amit védelmére kedvezőnek tart.

5. A formális védelem: (a) fakultatív (terhelt tetszésétől függő), (b) kötelező (terhelt tetszésétől független) védelem.

Nincs kötelező védelem a járásbírósi eljárásban. Ha választott védő van, védő ki nem rendelhető.

6. A fakultatív formális védelem elvét a Bp. 53. §-a rögzíti le. A terhelt minden bűnügyben s az eljárás bármely szakában, így a nyomozás során is, élhet védő közreműködésével.

Hogy jogát gyakorolhassa a terhelt, amikor csak szükséges, figyelemzettendő védőválasztási jogára (különösen első kihallgatásakor, vádirat kézbesítéskor és letartóztatásakor).

A védőválasztás joga kizáróan terheltt illeti és pedig korlátlanul, tekintet nélkül korra, cselekvőképességre.

Más, a törvény által megjelölt személyek (törvényes képviselője; házastársa, fel- vagy lemenő ágbeli rokona) csak akkor választhatnak védőt, ha terhelt e jogával nem élt. Sorrendhez kötve nincsenek, bármelyik korlátlanul rendelhet védőt. A terhelt azonban az e személyek által nevezett védőtől a megbízást bármikor elvonhatja.

Terhelt több védőt is hozhat a főtárgyalásra (többes védelem), azonban ezzel az indítványok és perbeszédék száma nem szaporítható. (Bp. 53. §.) A főtárgyalást megelőző eljárás során több védő nem tevékenykedhetik.

7. Köteles az eljáró bíróság védőt kirendelni az elsőfokú eljárás során:

(a) az előkészítő eljárásban: (a) amennyiben a fogva levő terhelt nem választ megbízottat oly tanú, vagy szakértő, kihallgatásához, aki a főtárgyaláson előreláthatólag meg nem jelenhet (127. §. 2. bek.); (b) megfigyelés végett tébolydába szállítandó terhelt érdekében (246. §.); (c) ha újrafelvételnek van helye vádlott javára s ez iránt érdekeltek egyike sem terjesztett elő indítványt (448. §. 2. bek.); (d) a távollévő ellen indított eljárás folyamán, ha nincs választott védő (472. §. 2. bek.); (e) ezenfelül bármely ügyben, még a főtárgyalás előtt is, ha az ügy körülményeinél fogva a bíróság célszerűnek találja (Bp. 57. §.);

(b) az elsőfokú főtárgyalásra: (a) ha a vádat oly büntett miatt emelik, amelyre a törvény 5 éviig terjedhető szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést állapít meg (Bp. 56. §. 1. p.); (b) ha a vádlott, vagy törvényes képviselője, illetőleg házastársa, fel-, vagy lemenő ágbeli rokona kívánja, bármely büntett esetében (Bp. 56. §. 2. pont); (c) ha a vádlott életének 18. évét még túl nem haladta (Bp. 56. §. 3. p.), azonban, ha az ügyet fiatalkorúak bírósága tárgyalja, a bíróság belátásától függ, rendel-e védőt, vagy sem (Fb. 6. §.); (d) ha a vádlott siketnéma, vagy írni nem tudó néma (56. §. 3. pont);

(f) objectív eljárás esetében (477. §.), ha az elkobzandó dolgokra igényvel bírók ismeretlenek, vagy ismeretlen helyen tartózkodnak; (g) ha összbüntetés utólag szabandó ki, s a külön ítéletben kiszabott büntetések tartama 2 évet meghalad vagy ha az elítélt az ítélethez hivatott bíróság székhelyén kívül van fogva (Bp. 518. §. 2. bek.); (gy) az 1939. évi XIV. tc. 7. §-ban szabályozott „in contumattam” eljárás esetében; (h) ha az el-

járás röglönítelő bíróság előtt folyik; (i) uzsorabíróság előtt, ha az eljárás büntett miatt folyik (Ube. 16. §.);

c) a fellebbviteli eljárás során:

(a) a II. Bn. 34. §-ig az ítéletábrán tartott főtárgyalás — ha a választott, vagy külön védő nem jelent meg — nem volt megtartható, ha azon a Tábla heti ülészakára az ügyvédi kamara által előre kirendelt közvédő meg nem jelent, a II. Bn. 34. §-a szerint a közvédő elmaradása sem akadály a tárgyalásnak és ítélethozatalnak, ha ő a táblai főtárgyalásra megidézett; (b) a Bp. szerint a Kúria előtt tartott tárgyaláson védő jelenléte általában nem kötelező. A II. Bn. 33. §-a szerint azonban kötelező védő meghallgatása, tehát szükség esetén védő kirendelése is, ha a Kúria az ezen szakasz adta jogánál fogva az alsó bíróság ténymegállapítását helyesbíti s a helyesbítés vádlott terhére befolyásolná a hozandó ítéletet.

9. A védő kirendelése iránti intézkedés joga a törvényszék előtti eljárásban a törvényszék elnökét, a Tábla előtti eljárás során, a Kúrián a tanács elnökét, fiataikorúak bírósága előtti eljárásban a fiataikorúak bíróságát illeti meg. Ezek, ha a törvényszék székhelyén az Ügyvédi Kamarának is székhelye van, megkeresik a Kamarát a védő kirendelése tárgyában, ellenkező esetben maguk is kirendelhetik. Sürgős esetekben, különösen, ha a halasztás a terheltre káros volna, továbbá statáriális és az uzsorabírósági eljárásban az ügyvédi kamara székhelyén is a törvényszék elnöke rendeli ki a védőt, ha azonban a kirendelés szüksége a főtárgyaláson merül fel, a kirendelést közvetlenül a tanács elnöke eszközözi.

10. Ki lehet választott védő? Az ügyvédi lajstromba bejegyzett ügyvéd (Bp. 55. §.) (Kúria előtt csak 5 évi működés után, — 1937 : IV. tc. 44. §.), egyetemi vagy jogakadémiai tanár. (Utóbbiak azon-

ban védelem ellátásával hivatásszerűen nem foglalkozhatnak.) A járásbíróági eljárásban védő lehet terhelt férfi hozzátartozója és ügyvédjelölt is saját nevében. (Bp. 523. §.)

Az ügyvédjelölt e joga nem terjed ki a fellebbezési eljárásra, azaz ennek során, mint közvetlenül megbízott védő el nem járhat.

Járásbíróági eljárásban az ügyvédjelölt védő is jogosult díjazásra.

Az ügyvédjelölt védő az eljárás folyamán az állam nyelvét köteles használni.

11. Kirendelt védő lehet: a) rendes eljárás során csak a védők lajstromába felvett ügyvéd, ha azonban a védő kirendelésének szüksége a főtárgyaláson merül fel, bármely jelenlevő ügyvéd (Bp. 302. §.); b) a fiataikorúak bírósága előtti eljárásban erre jelentkező ügyvédek és ügyvédjelöltek, c) statáriális eljárás során ügyvéd, ügyvédjelölt és más alkalmas jogtudó személy; d) uzsorabíróság előtti eljárás során ügyvédjelölt is, de csak, ha a Bp. 55. §-a által megjelölt személy védőül nem alkalmazható.

12. A kötelező védelem ellátása az arra kirendelt személy részéről kötelesség. Ezért csak fontos okból kérhet felmentést. E kérelem relett az a fórum határoz, amely a védőt kirendelte.

A Bp. 56. és 57. §-aiban foglalt rendelkezésből kitünőleg a védői kirendelés csupán az ezt elrendelő bíróságok előtti eljárásra szól. A további perszakban való közreműködésre sem nem kötelez, sem nem jogosít.

13. A konkrét bűnügyben nem rendelhető ki védőül, ha a fent felsorolt kellékek meg is vannak: a) a sértett, a sértettnek, terheltnek, vagy a vádlónak a házastársa, jegyese, testvérének házastársa, házastársának testvére, egyeneságban rokona, vagy sógora, oldalágban rokona unokatestvérig bezárólag, vagy az.

aki a sértettel, a terhelttel, vagy vádlóval örökbe fogadja, nevelő szülői, vagy gondnoki viszonyban van, vagy volt; **b**) aki az ügyben mint nyomozó közeg, bíró, közdádló, vagy a sértett képviselője járt el, illetőleg bármit tett, ami a terhelt érdekével ellentétben áll. Az, aki a főtárgyalásra tanukép van megidézve, a főtárgyaláson védő gyanánt nem járhat el, kivéve, ha a 205. és 206. szakaszokon alapuló mentességét a tanuzás alól igénybe veszi. (Bp. 61. §.) Az a) és b) pontban felsorolt személyek választott védőként eljárhatnak.

14. A védőt általában a terhelt jogállása illeti. Emellett különleges kötelességek és jogok terhelik és illetik.

Különleges védői kötelességek: **a**) a védelmet ellátó ügyvédre, ügyvédjelöltre és jogtanárra nézve az államnyelv használata kötelező, **b**) a törvény által meghatározott bizonyos eljárási cselekményeknél és a főtárgyaláson védőnek jelen kell lennie, **c**) a főtárgyalás elhalasztását kéri, ha a kirendeléstől a főtárgyalás hatánapjáig terjedő időt a védelem előkészítésére rövidnek tartja, **d**) az e célból kirendelt védő köteles vádlott javára újrafelvételt indítványozni, **e**) a halálbüntetést kimondó ítélet esetén köteles helyelmi folyamodványt benyújtani.

Különleges védői jogok: **a**) védettje érdekében az eljárás bármely szakában, különösen a nyomozás alatt is eljárhat (62. §.), **b**) letartóztatott védettjével rendszerint hatósági személy közbenjötté, vagy ellenőrzése nélkül érintkezhetik (Bp. 62. §.), **c**) az ügy iratait és csatolmányait megtekintheti (Bp. 63. §.). Az érintkezés és iratmegtekintés szabadsága azonban csak a vádirat benyújtása, ha pedig vizsgálat volt tartva, a vizsgálat befejezése után teljes.

Ha ugyanis az eljárás célja kívánja, a nyomozást teljesítő rendőri hatóság, a vizsgálat folyamán pedig a vizsgálóbíró kötelesek elrendelni, hogy a védő levelei csak részükről elolvassva és külön engedelmükkel kézbesíttessenek a letartóztatott terheltnek és hogy ez a nyomozás folyamán csak hatósági személynek, a vizsgálat folyamán pedig csak bírósági személy je-

lentétében érintkezessen a védővel. Ha az eljárás célja az ügy iratainak, vagy egy részének közlését meg nem engedi, a nyomozást teljesítő rendőrhatalóság, a vizsgálat folyamán pedig a vizsgálóbíró köteles azoknak a terhelt, vagy védője által leendő megtekintését megtagadni. Ez esetben is megengedhető azonban a terhelt kihallgatásáról, a szakértők nyilatkozatáról és ama bírói cselekményekről felvett jegyzőkönyvek megtekintése, melyeknél a terhelt jelenléte, vagy a védő közbenjárása meg van engedve. Perorvoslat a rendőrhatalóság intézkedései ellen mindkét esetben előterjesztés, a vizsgálóbírói intézkedés ellen panasz a kijelölt kifogás tanácsához. (1946 : XIV. tc. 1. §.) Járásbírósági és fiataalkoriak ügyeiben való eljárás során az érintkezés védő és terhelt között teljesen szabad, de az iratmegtekintéstől a bíró a védőt a fenti korlátok szerint elzárhatja.

d) Az előzetes letartóztatást (vizsgálati fogságot) elrendelő, továbbá minden olyan bírói határozatot, amely ellen perorvoslat használható, indoklásával együtt a védő előtt ki kell hirdetni, vagy neki kézbesíteni, kívánatára vele másolatban is közölni.

III.

1. Kézbesítések átvételével vagy a terhelt érdekeinek valamely vizsgálati cselekményénél való képviselőletével nem ügyvéd is megbízható. (Bp. 55. §.)

IV.

Védőként eljáró, egyetemi, vagy jogakadémiai jogtanárookra a rendtartás tekintetében ugyanazok a rendelkezések alkalmazandók, melyeket a bünvádi perrendtartás a védőügyvédekre nézve tartalmaz. A jogtanár által a védelem képviselőletében elkövetett helyelmi vétségek az ügyvédek helyelmi bíróságának hatáskörébe tartoznak.

A helyelmi vétségek büntetése:

a) rosszalás, **b**) pénzbírság 300 forinttól 3000 forintig **f**) eltiltás a képviselőlettől.

A védelem képviselőjétől való eltávolítás esetében az ítélet jogerőre emelkedése után, a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, valamint az összes hatóságok értesítése végett az igazságügyi miniszterhez is felterjesztendő. (Bpét. 24. §.)

Kérdések: Milyen a Bp.-ben terhelt jogállása? Hányféle a védelem? Mi a formális, mi a materiális védelem? Hányféle a formális védelem? Kit illet a védőválasztás joga? Mikor kell feltétlenül védőt kirendelni? Ki lehet választott, ki lehet kirendelt védő? Ki nem lehet védő a konkrét ügyben? Védő jogai és kötelességei? Ki a megbízott? Mi a védőként eljáró jogtanárnak fejelemi hatósága?

MASODIK RÉSZ.

Az eljárási cselekmények

I.

Az eljárási cselekmények általános szabályai.

1. Az eljárási cselekmények azok az egymással összefüggő jogi jelentőségű tevékenységek, amelyeket az eljáró hatóságok és bíróságok, a felek, esetleg a felektől különböző más személyek (tanúk, szakértők) avégre visznek véghez, hogy a bűnvádi eljárás lebonyolítottassék.

2. Míg a bírói eljárás cselekmények (kivéve az ügynevezett pervezető intézkedéseket és határozatokat) vissza nem vonhatók, addig a felek per cselekményei (kivéve a vádelejtést — mégna tévedésből történt is — és a perorvoslatról való lemondást) visszavonhatók és megváltoztathatók.

3. A büntetőeljárás és büntetőper előfeltételei: pozitív előfeltételek azok, amelyeknek fenn kell forogniok ahhoz, hogy a bűnvádi eljárás, illetve per megindítható, lefolytatható legyen. (Ilyen például a felhatalmazás.) Negatívok, amelyek megléte kizárja az eljárás megindítását, vagy lefolytatását (pl. erőszakos nemi közöszülés esetén terhelt és sértett az elsőfokú ítélet előtt házasságot kötnek).

A bűnvádi eljárás előfeltételeit, nemkülönböztetve a büntetőper előfeltételeit a Bp. maga állapítja meg.

A bűnvádi eljárás megindításához elég még a bűncselekmény egyszerű gyanúja, érvényi kelléke azonban az, hogy törvényes hatóság (ügyészség, rendőrség, járásbíróság) törvényes eljárása útján hatályosuljon.

A büntetőper (tehát a bírói eljárás) előfeltételei: a) a bűncselekmény nyomatékos gyanúja, b) törvényes vád, c) hatáskörrel és illetékességgel bíró törvényesen alakított bíróság, d) a bírói eljárás törvényessége, azaz az eljárási szabályok betartása. (L. Bp. 1. §-át.)

A perelőfeltételek hiányát a bíróság rendszerint hivatalból észleli, azok fenn nem forgása rendszerint az eljárás semmisségét eredményezi (pl. hatáskör hiánya). Vannak azonban oly kevésbé jelentős perelőfeltételek, melyek hiánya csak az eljárás bizonyos szakában észlelhető (pl. illetékesség) s esetleg csak felek kérelmére s olyanok is, melyek hiánya csak azt eredményezi, hogy pótlásukig az eljárás nem folytatható (pl. felhatalmazás hiánya esetén az eljárás a nyomozáson túl nem terjedhet).

4. Az eljárási cselekmények általában nincsenek helyhez kötve és érvényüket nem érinti elvégzésük helye. A törvény az eljáráscselekmény helyének rendszerint csak kevés jelentőséget tulajdonít. Az eljárási cselekmények helye rendszerint a

biróság hivatalos helyisége. Kivételesen egyes cselekmények természetük szerint (pl. helyszíni szemle), más cselekmények pedig kivételes szabályok folytán a hivatalos helyiségen kívül teljesíthetők (pl. a főtárgyalás a hivatalos helyiségen kívül is megtartható. (1921 : XXIX. tc. 12. §.) Bizonyos személyek lakásukon hallgatandók ki. A törvényszék egyes bírása előre meghatározott napokon a törvényszék területének erre alkalmas helyein törvénynapot tart, amelyen az illető körzetnek a törvényszék, mint egyesbíró hatáskörébe utalt és főtárgyalásra előkészített ügyeit a lehetőség szerint elintézi. (Te. 109. §.) A nyomozás és vizsgálat egyes cselekményei bárhol teljesíthetők, a szükséghez képest még idegen bíróság területén is.

5. Az eljárási cselekmények a bűnvádi eljárás során időbeli korlát nélkül végezhetők, az év bármely szakában, tekintet nélkül a bírósági szünetre és bármely napszakban. (A házkutatás azonban tettenkapás, segélykiáltás esetén kívül csak reggel 6 órától este 9-ig kezdhető meg.) Vasár- és ünnepnapokon csak sürgős intézkedések rendelhetők el és foganatosíthatók. (Bn. 10. §.) Tárgyalás vasárnapra nem tűzhető ki, a hétköznapon megkezdett tárgyalás azonban vasárnap folytatható. Halálbüntetés vasár- és ünnepnapokon nem hajtható végre.

6. Határnap az a meghatározott nap, amelyen valamely perbeli cselekménynek meg kell történnie. A határnapokat a bíróság, illetőleg a bíróság elnöke tűzi ki. Határidő bizonyos időtartam, amely alatt bármikor, de legkésőbb egy meghatározott időpontig valamely cselekmény teljesítendő.

A határidőket a törvény, vagy a bíróság határozza meg. A törvényben megállapított határidők a bíróság által csak a külön meghatározott esetekben hosszabbíthatók meg. Az ily határidő elmulasztása jogvesztést jelent, kivéve az államügyészségeket, ha nem perorvoslat bejelentéséről van szó. A bíróság által engedélyezett határidők kérelemre meg is hosszabbíthatók. (II. §.)

Nem számítható be a határidőbe az a nap, melyen a határidő kezdését megállapító intézkedés, cselekmény, vagy esemény történt. Vasárnap és Gergely-naptár szerinti ünnep nem számítható be, ha a határidő utolsó napjára esik. A Bp. a

civilis computatio (naptól-napig) elvét fogadja el. Naturalis computatio (pillanattól-pillanattig) alkalmaz ellenben akkor, ha óráról-órára történik a számítás (pl. az ügyészség a tettenkapásról 24 óra alatt értesítendő, a letartóztatott ugyancsak 24 óra alatt kihallgatandó).

7. Az eljárás-cselekmények érvénye rendszerint független attól, hogy minő alakban végzik el azt.

Csak kivételesen ír elő alakszerűséget a törvény az egyes eljárás-cselekményekre. (Vádirat, kifogás, észrevétel csak írásban adható be, az ítéletki hirdetés, a tárgyaláson jelentendő fél által a perorvoslat bejelentése csak előszóval történhetik; a bírói ítéletek a „Magyar Köztársaság nevében” kezdendők.) Ha az eljárás-cselekmény a fél nyilatkozata, a fél azt írásbeli beadvány alakjában esetleg előszóval terjesztheti elő. Erről jegyzőkönyvet kell felvenni. Ha ellenben az eljáró bíróság vagy bíróság cselekszik, a legtöbb cselekmény írásbeliséget kíván meg.

8. Az eljárás-cselekmények végzése a bűnvádi eljárás során ki is kényszeríthető, ha erre szükség van. A kényszereszközök egyrésze fegyelmi eljárás során hatályosul (hatóságok, bíróságok, ügyvédek, jogtanárok ellen), másrésze azonban a bűnvádi eljárásjog keretébe tartozik, így pl. a rendbüntetés-ként kiszabott pénzbírságok és pénzbüntetések.

Pénzbírságot behajthatatlansága esetében akkor lehet szabadságvesztésbüntetésre átváltoztatni, ha azt a jogszabály kifejezetten elrendeli. (II. Bn. 16. §.) A behajthatatlan pénzbüntetés mindenkor átváltoztatandó szabadságvesztésbüntetésre a II. Bn. 8–12. §-ai szerint.

9. a) A bírói határozatok vagy ítéletek, vagy végzések.

Minden határozat, amelyet a Bp. kifejezetten ítéletnek nem nevez, végzésnek tekintendő. (77. §.) A fiatalkorúak bírósága az ügy érdemében vég határozattal határoz. A vég határozatok: ítéletek, vagy

végzések. (Fb. 23. és 31. §-a.) A véghatározat fogalma alá eső végzések egyenrangúak az ítéletekkel.

b) Határozatait a bíróság (az idézőlevelek, alárendelt hatóságnak és közegnek szóló meghagyások és az ügyvitelre vonatkozó utasítások kivételével) indokolni köteles. (77. §.)

A tanácsban hozott határozatokat, ha a törvény másként nem intézkedik, a határozat hozatalában részt vett valamennyi ítélőbírónak alá kell írnia. Tárgyalás során hozott s a tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt határozatokat nem kell külön aláírni.

A Te. 113. §. 1. és 2. bek. kivételesen megrövidíti az ítélet indokolását.

c) A bíróság határozatait a jelenlevő érdekeltekkel kihirdetés, a távollevőkkel kézbesítés útján közli. (Bp. 78. §.)

Az államügyészszéggel a határozat rendszerint az eredeti fogalmazvány áttétele útján közlendő.

Ha felsőbbírói határozatot az alsóbíróság kihirdetés útján közöl a felekkel, a feleket megidézi. Ez alkalommal módot kell adni a perorvoslat bejelentésére, vagy, ha ezzel nem éltek, az elítéltet a büntetés foganatbavétele végett át kell adni az államügyészszéggel.

d) A kézbesítés módjai:

(a) Az idézőlevelet rendszerint a megidézendőnek saját kezéhez, más határozatot vagy az értesítendő egyénnek, vagy igazolt meghatalmazottjának kell kézbesíteni. (79. §.) A magánvádló ügyvédjének, vagy kézbesítések átvételére meghatalmazottjának kezéhez történt minden kézbesítés a magánvádlóval szemben is hatályos.

A kézbesítés rendkívüli módjait (a lakásán nem talált személynek kifüggesztés útján, az ismeretlen helyen tartózkodó személlyel szemben pedig a hirdetmény útján való kézbesítést) a Bp. 80—81. §-ai szabályozzák.

(b) A bíróság területén kívül lakók részére a kézbesítés megkeresés útján történik. A külföldön teljesítendő kézbesítésre nézve a nemzetközi szerződések és az e tekintetben fennálló szabályok irányadók. 82. §.)

(c) Különleges szabályok szerint történik a tellebbiteli tárgyalásra s a kúriai tárgyalásra való idézés.

(d) A kézbesítést részletesen az e tárgyban kiadott rendelet szabályozza. (1899. évi 4876. I. M. Sz. e.)

Kérdések: Mik az eljáráscelemek? Hányfélék? Hányfélék a bünvádi eljárás és büntetőper előfeltételei? Mi a hatása hiányuknak? Mit tud az eljáráscelemek helyéről? Idejéről? Alakjáról? Lehet-e kikényszeríteni az eljáráscelemeket? Hányfélék a bírói határozatok? Miként közlendők a bírói határozatok?

II.

Bizonyítás a büntetőperben

Alapelvek.

1. Mikor a törvény valamely büntetendő cselekmény fogalmát meghatározza, egy elképzelt tényállást létesít, az úgynevezett „tényálladék”-ot és ehhez fűzi a joghatási részt: a szankciót. A bíró ítélkezése során a vád tárgyává tett tényállást összehasonlítja a törvény által meghatározott elképzelt tényállással s ha a konkrét tényállás egyező az absztrakt tényállással, terheltet bűnösnek mondja ki a törvény által elképzelt és büntetett s a terhelt cselekvőségében megvalósult bűncselekményben s következményként alkalmazza a büntetést.

Hogy azonban a bíró ezt az összehasonlító s az összehasonlítás eredményeként a terhelt cselekvőségét valamely bűncselekmény fogalma alá vonó tevékenységét elvégezhesse, szükséges, hogy benne meggyőződés keletkezzék aziránt, létrejötte terhelt valamely ténykedése, cselekvése, vagy mulasztása révén oly tényállás, mely büntető jogszabály alá vonható. E meggyőződés a bíróban a bizonyítás eredményeként keletkezik.

2. A bizonyítás logikai művelet, mellyel rendszerint vala-

mely okozatból az azt előidéző okra következtetünk. (Múltra vonatkozó, vagy történelmi bizonyítás.) E következtetést ismereteink tesszik lehetővé, megmutatva azt, hogy bizonyos okozatokat mily okok szoktak előidézni.

A büntetőperbeli bizonyítás az ítélőbíróság logikai művelete (iudici fit probatio), mert a bíróság a bizonyított tényállás alapján ítélkezik.

3. Ahhoz, hogy a bíróság a bizonyítás lényegét kitevő következtetési műveletet okozatról okra (vagy fordítva) elvégezhesse, a bírónak észlelnie kell. Meg kell figyelnie bizonyos fizikumokon: a bizonyító eszközökön észlelhető jelen tényeket, bizonyító tényeket, vagy bizonyító okokat, amelyek következtetése alapjául szolgálnak. A bizonyító eszközöket vagy a felek terjesztik a bíróság elé, vagy a bíróság hivatalból kutatja fel és figyeli meg azokat. A büntetőper során különösen nagy jelentőségű a bíróságok hivatalból eszközölt adat és bizonyíték kutató tevékenysége, bár a felek is széles körben tevékenykednek a bizonyíték beszerzése körül.

Formális bizonyítási teher nincs a büntetőperben.

Kivétel mégis: a valóság bizonyítása a Bv. alapján.

A büntetőper az anyagi igazságot akarja érvényre juttatni, amely nem tűri meg, hogy pusztán a bizonyítási kötelezettség elmulasztása miatt joghátrány érje azt, akit a bizonyítási teher sújt.

Csak materialis bizonyítási teher van: ha a vádló vádját bizonyítani nem képes, terhelt nem marasztalható. (Ha még gyanút sem tud vádló kelteni, úgy eljárás sem indítható.) Terhelt is joghátránynak teszi ki magát, ha nem hozza fel és nem segít bizonyítani az ő javára szolgáló körülményeket. A feladat adatszolgáltató, bizonyító eszközt megjelölő tevékenysége tehát csak subsidiarius jellegű s a bíróság hivatalból ténykedését egészíti ki.

4. Mit kell bizonyítani a büntetőperben? Tényeket és pedig oly tényeket, amelyek valóságától

vagy valótlanságától függ az anyagi jogszabály valamely rendelkezésének alkalmazása.

5. Nem kell bizonyítani: a) jogszabályokat, b) kétségtelenül igaz tényeket, c) a bíróság által hivatalosan megállapított tényeket, d) más hatóságok hivatalosan közölt intézkedéseit, e) köztudomású tényeket.

6. Vannak tények, melyekre nézve ki van zárva a bizonyítás. Ilyenek: a) amelynek valósága ismereteink szerint lehetetlen (pl. hogy férfi gyermeket szülhet), b) amelynek bizonyítását a törvény tiltja, c) amelyre vonatkozó bizonyítási eszköz megszerzését a törvény kizárja. (Hivatali, vagy hivatási titokra vonatkozó tanuvallomás.)

7. A bizonyító eszközöket a Bp. nem sorolja fel. A leggyakoribb bizonyító eszközökről azonban részletesen rendelkezik. (Igy a tanukról a XIII., bírói szemléről, szakértőről a XIV. fejezetben, okiratokról a 313. §-ban, terhelt kihallgatásáról a X. fejezetben.)

8. A Bp. bizonyítási rendszere a bizonyítékok szabad mérlegelésén alapul.

A bizonyítás eredménye felett a bíróság a bizonyítékoknak egyenként és egybefüggésükben való gondos mérlegelése mellett határoz. (Bp. 324. §.) (Szabad mérlegelés elve.) Az ítélet indokolásában ki kell fejteni, hogy a bíróság mely tényeket és mily tényeket tart bebizonyítottaknak, vagy be nem bizonyítottaknak. (Indokolási kényszer.)

Kérdések: Mi a bizonyítás? Kinek lelki művelete a bizonyítás? Mi a bizonyító eszköz? Mi a bizonyító tény (ok)? Mit kell bizonyítani a büntetőperben? Melyek a Bp. bizonyító eszközei? Mily elven alapul a Bp. bizonyítási rendszere?

Tanuk.

1. Tanuk mindazok, akikről fel lehet tenni, hogy a bűncselekménnyről és a bűnvádi eljárásra nézve

fontossággal bíró ténykörményekről közvetlen észleleten alapuló tudomásuk van. (Törvényes meghatározás a Bp. 192. §-ában.)

A tanúnak (aki egyébként lehet bárki, oly személy is, akitől elfogulatlan vallomás nem várható) a bíróságtól, teletől és ezek képviselőitől különböző személynek kell lennie.

Nem lehet tehát tanu: a) a vádlott-társ; oly cselekményre vonatkozóan azonban, amely miatt ő vádolva nincs, vagy amely miatt már jogerősen el van ítélve, tanuként kihallgatható; b) aki az ügyben egyidejűleg bíró, vagy jegyzőkönyvvezető, ha oly körülményre kell kihallgatni, amelyről nem kizárólag hivatalos úton szerzett tudomást (64. §. 6. p.), az ily személy kihallgatása után az ügy intézésében többé részt nem vehet; c) a körvád képviselője oly körülményre, amelyről nem egyedül hivatalos úton szerzett tudomást, ha kihallgatása szükségesnek mutatkozik, az ügy intézésében többé részt nem vehet; d) a védő, de csupán oly körülményekre, amelyeket a terhelt védői minőségben tudatott vele. A főtárgyaláson a tanuként idézett személy csak akkor járhat el védői minőségben, ha a 205., 206. §§-okon alapuló mentességet igénybe veszi. Ha a védőnek tanuként való kihallgatása a főtárgyaláson szükségessé válik, a védelemről le kell mondania.

Tanu lehet azonban: a magánvádló, magánfel sértett és csatlakozó. Sértett akarata ellenére is kényszeríthető a tanuskodásra.

2. Nem tanuk az ú. n. bírósági tanuk. Ezek nem a büncselekmény elkövetésére vonatkozó bizonyítékot szolgáltatnak, hanem egyes bírói cselekményeknél jelenlétükkel az ott figyelembe vehető valamely érdek biztosítására hivatottak.

3. A tanuzás általános (még külföldit is) terhelő közkötelesség, amelyet a törvény kényszereszközökkel is biztosít.

A tanuzási kötelezettség magában foglalja: a) az idézés folytáni megjelenés, b) a vallomástétel, c) a vallomástétel esküvel, vagy fogadalommal való megerősítésének a köteleességét.

4. A tanuként idézésre (mely idézőlevéllel történik (Bp. 193. §.) az is köteles megjelenni, aki tanuként ki sem hallgatható. A megjelenés kötelessége alól csak azok a személyek vannak kivéve: a) akiket területenkivüliség, — b) akiket személyes mentesség illet meg (Bp. 200. §.) (ha ezek az őket kinevező állam alattvalói) (l. e kérdésben az 1937 : XVIII. tc. már idézett rendelkezéseit); c) akik lakásukon hallgatandók ki. Ezek azok, akik agghoruk, hosszabb időre terjedő betegségük, vagy testi fogyatkozásuk miatt az idézésre meg nem jelenhetnek. (Bp. 201. §.)

A területenkivüliség, személyes mentesség kiváltságát elővező személyek kihallgatása rendszerint diplomáciai úton, az igazságügyminiszter közvetítésével történik.

Az, akit mentelmi jog illet, tanukénti idézése folytán a bíróság előtt megjelenni köteles, de elmaradása esetén a mentelmi jog felfüggesztéséig sem elővezetni, sem fogvatartással vallomásra kényszeríteni nem lehet.

5. A tanu, aki kellő megidézése ellenére meg nem jelent, vagy a kihallgatás helyéről engedelem nélkül eltávozott, elővezetethető és (mindig csak bíróság által; nyomozás és vizsgálát során a vizsgálóbíró és járásbíró, ezután az ítélőbíró által végzéssel) az okozott költség megtérítésére kötelezendő, továbbá 600 forintig terjedhető és elzárásra átváltoztatható pénzbüntetéssel büntetendő. Ismételt meg nem jelenés esetében a büntetés ugyanabban az ügyben is újból megállapítható. (Az elővezetés csak fakultatív, a költségmegtérítésre kötelezés és pénzbüntetés kötelező.) E büntetés nem alkalmazható, illetőleg a tanu a büntetés alól felmentendő azon bíróság vagy hatóság által, mely a büntetést kiszabta, ha a tanu elmaradását, vagy távozását akár előzetesen, akár utólag alapos indokkal kimentti. (Bp. 194. §.)

6. a) Az idézésre megjelent tanu vallomást teveni köteles.

Ha a kellőleg megidézett tanu megjelent ugyan, de a vallomástételt a következményekre való figyelmeztetés dacára törvényes ok nélkül megtagadta: az okozott költségek megtérítésére kötelezendő és 1000 forintig terjedhető, elzárásra átváltoztatható pénzbüntetéssel büntetendő.

Amennyiben a büntetés kimondása eredménytelen marad, a tanu letartóztatható és az eljárás befejezéséig, illetőleg mindaddig, míg a vallomásnak felesleges volta ki nem derül, fogva tartható. E fogvatartás azonban, ha az eljárás kihágás miatt folyt, 6 héten túl, büntett vagy vétség esetén pedig 6 hónapon túl semmi esetre sem terjedhet.

E sanctiókat csak a bíróság mondhatja ki. (Bp. 196. §.) A fogvatartás azonnal megszüntetendő, amint a tanu vallomást tett, illetőleg az esküt letette, vagy vallomását megerősítette (195. §.). A büntetést és letartóztatást a bíróság végzésben rendeli el. A felfolyamodásnak halasztó hatálya nincs.

b) A vallomástétel kötelezettsége alól kizáró okok (Bp. 204. §. 1—3. p.) azok, amelyek következtében bizonyos személyek tanuk gyanánt a vallomás semmisségének terhe mellett ki nem hallgathatók. Így ki nem hallgathatók:

(a) a lelkész arra nézve, amit vele gyónásban, vagy egyébként a titoktartás egyházi kötelessége alatt közöltek;

(b) a védő arra nézve, amit a terhelt vele, mint védőjével tudatott;

(c) a közszolgálatban levő, vagy abból kilépett egyén, ha a tanuságtétellel megsértené a hivatali, vagy szolgálati titoktartás köteleességét és e köteleesség alól őt az illetékes fellebbvaló hatóság fel nem mentette.

Az ügyben eljáró bíróság az illetékes fellebbvaló hatóságot a felmentés megadása végett hivatalból keresi meg.

A felmentés csak akkor tagadható meg, ha megadása közérdekbe ütközik.

c) Mentesítő okok (Bp. 205. §. 1—2. p.) folytán a tanulás kötelessége alól mentesek (azaz csak akkor hallgathatók ki, ha vallani akarnak) és ha val-

lani hajlandók is, az eskü letevésére nem kötelezhetőek:

(a) a terhelt bizonyos hozzátartozói

fel-, vagy lemenő ágbeli rokona, vagy sógora, unokatestvére, vagy ennél közelebbi oldalrokona, házastársa, vagy jegyese, házastársának testvére, testvérének házastársa, örökbe fogadó, vagy nevelő szülője, örökbe fogadott, vagy nevelt gyermeke, gyámja, gondnoka, gyámoltja, vagy gondnokoltja (205. §. 1. p.);

— ez a felsorolás tágabb kört jelöl meg, mint, a Btk. 78. §. —

(b) az ügyvéd, a közjegyző, az orvos, a sebész, a gyógyszerész, a szülésznő és segédjük arra nézve, amit valaki a hivatásukkal járó bizalomnál fogva titoktartás kötelezettségével bízott reájuk, hacsak a megbízó őket a titoktartás alól fel nem mentette (bizalmi viszony). (205. §. 2. p.)

Mindezek a személyek kihallgatásuk előtt, vagy amikor a kérdéses viszony kiderül, figyelmeztetendők, hogy nem kötelesek tanuságot tenni; erre tett nyilatkozatuk jegyzőkönyvbe veendő. Az ilyen tanu a kihallgatás folyamán is kijelentheti, hogy nem kíván vallani. Ha a figyelmeztetés elmaradt, illetőleg a tanu kifejezetten le nem mond a mentesség jogáról, vagy a figyelmeztetés és a lemondás a jegyzőkönyvbe felvéve nincs, a vallomás semmissé s amennyiben a vallomás hamis volt, tanu emiatt nem is büntethető. (Bp. 206. §.)

(c) Feltételesen mentesítő okot tartalmaz a Bp. 208. §-a. A tanu nem kötelezhető vallomásra, vagy valamely kérdés tárgyában feleletre, ha abból reá, vagy hozzátartozójára jelentékeny kár, vagy szégyen háruhána.

A kezdeményező lépés a tanura tartozik, a bíróságnak őt vallomás megtagadási jogosultságára figyelmeztetni nem kell és ha a tanu vallomást tesz, az eskü (fogadalom) letételét már nem tagadhatja meg.

(d) A tanulságtétel megtagadásának oka szükség esetében — esetleg esküvel — valószínűvé teendő. (209. §.)

7. A tanu köteles vallomását esküvel megerősíteni.

A vallomás megerősítése rendszerint a főtárgyaláson történik. (Bp. 217. §.)

A megerősítés kivételesen a nyomozás és vizsgálat során, vagy másként a főtárgyaláson kívül is eszközölhető, de csak bírói személy által:

a) ha a tanu életveszéllyel járó betegségben szenved; — b) ha alaposan tartani lehet attól, hogy a főtárgyaláson nem jelenhet meg; — c) ha a felek a megeskütést fontos ok alapján kívánják; — d) újravevési vizsgálat esetén; — e) a távollévő ellen tartott vizsgálat esetén; — f) járásbírói eljárás során a más törvényszék területén lakó, vagy lakásán kihallgatandó tanu megkeresés útján, vagy lakásán kihallgatandó ki lehetőleg eskü alatt; — g) kártalanítási eljárás során a törvényszék a kártalanítás alapjául szolgáló okokat nyomozván, szükség esetén tanukat eskü alatt is kihallgathat.

8. a) A tanu megeskütése mellőzendő. (Bp. 221. §.):

1. ha ellene gyanu forog fenn az iránt, hogy a bűncselekményt, amelyre nézve kihallgatják, maga követte el, vagy annak részese, illetőleg bűnpártolója, vagy orgazdája;

2. ha hamis tanuzás, vagy hamis eskü miatt el volt ítélve, habár büntetését kiállotta;

3. ha kihallgatásakor életkorának 14-ik évét még be nem töltötte;

4. ha testi, vagy elmebeli fogyatkozásánál fogva a valót meg nem tudhatta, vagy közölni nem tudja, vagy ha értelme fejletlenségénél fogva, vagy gyen-

geségénél fogva az eskü lényegéről és fontosságáról nincs kellő fogalma;

5. ha kitűnik, hogy terhelttel oly ellenségeskedésben áll, amely az ezt terhelő vallomások valóságát kétségessé teszi;

6. ha vallomása valamely lényeges körülményre nézve valótlanak bizonyult és nem mutatható ki, hogy csak tévedésből tett valótlan vallomást.

b) Az eskütételtől elzárható a bíróság által az a tanu (Bp. 222. §.):

1. aki a terhelttől hozzátartozói (205. §. 1. p.) viszonyban van;

2. aki vallomásának lényegére nézve ingadozást tanusít;

3. aki nyereszkedő szándékból elkövetett bűntett, vagy vétség miatt vizsgálat, vagy vád alatt áll, vagy az ily bűncselekmények miatt elítéltetett;

4. a sértett megeskütése akkor is, ha magánvádloként jár el, a bíróság belátásától függ.

Ha a bíróság sértettet tanuként hallgatja ki, a kihallgatást mindenben a tanukra nézve érvényes szabályok szerint kell fogantatosítani.

9. Ha a tanu a vallomás megerősítését megtagadja, ellene a vallomást megtagadó tanu elleni sanctiók alkalmazhatók.

10. a) Az eskü letétele előtt a tanu az eskü fontosságára és a hamis tanuzás következményeire figyelmeztetendő.

A tanu az esküt rendszerint élő szóval, az előolvasott esküminta utánmondásával teszi le és ez alatt jobb kezét szíven tartja. A némák és siketnémák, ha írni és olvasni tudnak, az esküt szövegének aláírásával teszik le; a siket tanuk pedig a velük közölt eskűszöveget felolvassák. Ha pedig a siketek, a

némák és a siketnémák írni és olvasni nem tudnak, előlegesen megesketett tolmács közreműködésével, *felbeszédvel esküsznek* (218. §.).

b) Aki azt állítja, hogy az eskü vallási meggyőződésével ellenkezik, az eskü helyett *ünnepélyesen fogadja*, hogy a valót vallotta. (A fogadalom így kezdődik: „Becsületesemre és lelkiismeretemre fogadom...”) (Bp. 219. §.)

11. Ugyanabban az ügyben a tanu csak egyszer eskethető meg, a már megesketett tanu későbbi vallomását a *letelt esküre való hivatkozással erősíti meg*.

12. A tanu kihallgatása: a) A nyomozás során a rendőri hatóság, vagy az államügyészség hallgatja ki a tanut, elővezetésén túl kényszereszközöket azonban e hatóságok nem alkalmazhatnak. Ha ilyenek alkalmazása szükséges, a vizsgálóbíróhoz, illetve járásbíróhoz kell evégre fordulniok.

A vizsgálat során a vizsgálóbíró hallgatja ki a tanut.

A főtárgyaláson a tanut az ítéldbíró elnöke hallgatja ki, de ahhoz a bírák, a vádló, illetőleg képviselője, a vádlott, a védő és a magánfél, vagy ennek képviselője közvetlenül is intézhetnek kérdéseket, sőt esetleg a tanukat elsősorban a felek képviselői hallgatják ki (keresztkérdés Bp. 308. §. és Te. 108. §. értelmében).

b) A kihallgatás egyenként történik. Ha ugyanabban az ügyben több tanu hallgafandó ki, egyik sem lehet jelen a másiknak kihallgatásánál.

A kihallgatás megkezdése előtt figyelmeztetendő a tanu, hogy köteles legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta, és teljes valóságot vallani és hogy vallomását esetleg esküvel kell megerősítenie. A tanu arra is figyelmeztetendő, hogy ha valótlanul vallana, a büntető törvénybe ütköző cselekményt követne el. Ezután megkérdezendő a tanutól neve, kora, szülő- és lakóhelye, családi állapota, foglalkozása, a terhelt, vala-

mint az ügyben egyébként érdekelttekhez való viszonya, továbbá az is, hogy az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény következtében nem szenvedett-e kárt (210. §.) (általános kérdések).

c) Az általános kérdések után a tanunak alkalom adandó arra, hogy mindazt, amit az ügyről tud, összefüggőleg elmondhassa (érdemi kihallgatás). Ezután hozzá a kihallgató hatóság által kérdések tehetők fel.

d) A tanu előszóval köteles feleletet adni.

A kihallgatást teljesítő közeg megengedheti, hogy a tanu, ha az emlékezőtehetségének támogatására szükséges, a feleletadás előtt írásbeli feljegyzéseket tekinthessen meg. (Bp. 212. §.)

e) Ha vallomással valamely személy, vagy tárgy azonos-sága állapítható meg (recognitio), a tanu ezeknek leírására szólítandó fel, a személy, vagy tárgy csak ezután mutatandó meg neki. (Bp. 213. §.)

f) Szembesítésnek rendszerint csak a főtárgyaláson van helye.

Ha azonban a terhelt és a tanu, vagy a tanuk egymás között eltérőleg vallanak s az ellentmondás nem hozható más-ként tisztába, vagy ha alaposan lehet attól tartani, hogy a szembesítés a főtárgyaláson nem történhetik meg: a terhelt és a tanu, vagy tanuk a nyomozás, vagy a vizsgálat alatt is szembesíthetők egymással. (Bp. 214. §.) Kettőnél több egyén egyidejűleg és egynél több körülményre nézve egyszerre nem szembesíthető egymással.

205. §. 1. pontban említett hozzátartozók csak akkor szembesíthetők terhelttel, ha ezt ő maga kívánja.

g) A kihallgatást akként kell vezetni, hogy a tanu mindarra, amire nézve vallomása szükséges, egyszerre legyen kihallgatva. (Bp. 255. §.)

13. A tanu díjazása: A tanu követelheti megjelenésével járó szükséges uttköltségének megtérítését.

Napi- vagy hetiből élőknek ezenfelül még igényük van az utazáshoz és kihallgatáshoz kívánt időnek és rendes keresetüknek megfelelő kárpótlásra. (223. §.)

Olyan tanuk, akik nem napi- vagy hetiből élnek, ha kihallgatásuk lakóhelyükön kívül legalább tíz kilométerre eső helyen történt, útiköltségeiken felül csak legszükségesebb kiadásait megtérítését kérhetik, ha erre vagyoni körülményeiknél és kereseti viszonyuknál fogva rá vannak szorulva. (Te. 106. §.)

Ez igények a kihallgatáskor, vagy ettől számított két nap alatt jelentendők be.

Kérdések: Ki a tanu? Ki nem lehet tanu? Kik a bírósági tanuk? Mily kötelesség a tanuzás kötelessége s mily kötelmeket foglal magában? Ki nem köteles a tanukénti idezésre megjelenni? Lakásán mily tanu hallgatható ki? Mily sanctiok alkalmazhatók a renitens tanu ellen? Melyek a tanuságtétel kötelezettsége alól kizáró és mentesítő okok? Hányfélék a mentesítő okok? Az eljárás mily szakában eskethető meg a tanu? Mikor mellőzendő, mikor mellőzhető a tanu megesketeése? Miként teendő le az eskü? A tanu kihallgatása miként történik és ki által? Szembesítésnek mikor van helye? Mit tud a tanudíjazásról?

Bírói szemle és szakértők.

I.

1. Mikor a bíróság a bűnvádi eljárás során az arra megszabott alakiságok mellett az ú. n. szemletárgyat észleli megfigyelés alá vonja, hogy a szemletárgyon észlelhető változásokból valamely ténykörülmeny valóságára vagy valótlanságára következtessen, bírói szemlét végez.

Az a fizikum (személy vagy tárgy), mely a megfigyelendő bizonyító tényt (bizonyító okot) magán hordja, a szemletárgy.

2. Bírói szemlét kell tartani, ha a bűnvádi ügyre nézve fontos ténykörülmenyek megállapítására, vagy felderítésére személyes megfigyelés szükséges.

Mindig a bíróság rendeli el és fogatosítja és pedig az előkészítő eljárásban a vizsgálóbíró, a járásbírosági eljárásban a járásbíró, a tárgyalási szakban az ítélőbíró, esetleg a tanács kiküldött tagja (Bp. 306. §.), fellebbezési eljárásban a kiküldött bíró. (403. §.)

Ha nem bíróság, hanem rendőri hatóság, vagy az államügyész tart szemlét halaszthatatlan szükség folytán (98. §.), annak bizonyító ereje nem egyforma a bíró szemléjével. A bíróság a szemlét tartó nyomozó hatóság tagját tanuként hallgatja ki, aki vallomása során a szemle megtartásáról és eredményéről nyilatkozik.

3. A szemle lehetőleg a felek vagy megbízottaik jelenlétében fogatosítandó.

Az előzetes eljárás során a fogatosítás helyéről és idejéről — halasztást nem tűrő sürgösség esetét kivéve — a vádló, terhelt és védő előzetesen értesítendők. A főtárgyaláson elrendelt szemle megtartásának idejéről a felek semmisség terhe alatt értesítendők.

4. A szemle legalább két (bírósági) tanu jelenlétében fogatosítandó (Bp. 227. §.), hogy így a nyilvánosság ellenőrzése biztosítható. Nem lehet tanu a fegyveres erőnek vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban álló tagja.

5. A szemlét a bíró vezeti a felek indítványainak lehető figyelembevételével.

6. A szemle alkalmával a létező állapot híven megállapítandó.

A szemléről határozott és kimerítő jegyzőkönyvet kell szerkeszteni. (Bp. 226. §.)

II.

1. Amennyiben a szemlével megállapítandó tények felismeréséhez és megítéléséhez különös szakértelem szükséges: szakértők alkalmazandók. (Bp. 225. §.)

Szakértő az a bíróságtól, felektől és képviselőiktől különböző személy, akit a bíróság azért alkalmaz, hogy különös ismereteit kiegészítse.

Megkülönböztetendő a szakértő tanutól, azaz az oly szakma ismeretekkel rendelkező személytől, aki saját érzéki megfigyelése alapján oly múlt eseményről tesz vallomást, melynek megfigyeléséhez különös szakértelem szükséges. (Pl. kezelő orvos tanukihallgatása.)

2. Hogy a bírő mikor forduljon szakértő alkalmazásához, általában belátására van bízva.

Kötelező azonban szakértő alkalmazása: a halottszemle (241. §.) és boncolás, mérgezés (244. §.), testi sértés (245. §.), elmezavar, öntudatlan állapot (246. §.), pénz-, bélyeg- és okirathamistások (247. §.) esetében.

3. Ha a szemléhez szakértők szükségesek: a bíróság rendes szakértői közül kettőt, az ügy fontosságához képest esetleg többet kell alkalmazni. Csekélyebb fontosságú körülmények megállapítására, vagy ha több szakértő nehezen volna található, egynek alkalmazása is elégséges. A rendes szakértők csak akkor mellőzhetők, ha ellenük aggodalom merül fel, ha akadályozva vannak, ha a késedelem veszélyét járná, vagy ha köztük nincs olyan, aki a kívánt különös szakértelemmel bírna. (Bp. 227. §.)

5. Ha a bíróság szakértői bizonyítást rendelt el, a terhelt (de csak a terhelt), vagy ha több a terhelt, ezek együttesen, saját költségükön, ellenőrző szakértő közreműködésével élhetnek. Az ellenőrző szakértőnek joga van a terhelt vagy terheltek érdekeit szakértői közreműködésével előmozdítani s megoltalmazni.

E végre a szemlénél jelen lehet, az esetleges hiányokra vagy mulasztásokra figyelmeztethet és a szemle teljesítésére, valamint a véleményre nézve észrevételeit akár jegyzőkönyvben, akár különiratban előterjesztheti. (Bp. 228. §.)

6. Kizárást okok: Szakértőtől a lelet és a vélemény semmisségének terhe mellett, nem alkalmazhatók azok, akik mint

tanuk ki nem hallgathatók, vagy meg nem eskethetők, továbbá azok, sem, akik a terhelttel vagy sértettel közeli hozzátartozói viszonyban (205. §. 1. p.) állanak, vagy akik ellen a bűncselekményt elkövették, vagy megkísérelték, továbbá akik a tanuvallomást is megtagadhatnák azon a címen, hogy ebből reájuk, vagy hozzátartozójukra jelentékeny kár, vagy szegénykedés, végre, akik a szakértőileg megítélendő körülményről bizalmi viszony alapján (205. §. 2. p.) szereztek tudomást. (Bp. 229. §.)

Hogy e kizáró okok miatt a felek kifogásaikkal élhessenek, vagy hogy a felek esetleg aggodalossági kifogásokkal élhessenek (ily kifogás lehet mindaz, ami — bár nem kizárási ok — kétségesse teszi a szakértő tárgyilagos és helyes véleményadásra való képességét), a szakértők nevei a felekkel, illetőleg képviselőjükkel közlendők. A felek kifogásaikat a szemle megkezdése előtt előterjeszthetik. Ha ezek nyomatékosak és más szakértők alkalmaztatásából származható késedelem veszéllyel nem jár, a kifogásolt szakértő mellőzendő. A szemle megkezdése után mellőzésnek csakis a kizáró okok alapján van helye. (Bp. 230. §.)

7. Az, akit szakértőtől kirendeltek, nem tagadhatja meg közreműködését: ha a szemlénél szükséges szakmákra rendes szakértő minőségben van alkalmazva, vagy ha a szakmát keresetképpen gyakorolja és kizárási ok ellene fenn nem forog (Bp. 231. §.)

Az ellenőrző szakértő azonban a megbízást a feltől elfogadni nem köteles.

8. A megjelenésre kötelezett, de az idézés ellenére meg nem jelent, úgyszintén az eskü letételét, vagy a véleményadását törvényes okok nélkül megtagadó, vagy a véleményt megintés dacára elő nem terjesztő szakértőt a kirendelő bírő, illetőleg a bíróság 600 forintig, ismétlés esetében 1800 forintig terjedhető és elzárásra változtatható pénzbüntetéssel büntetheti s azonfelül az okozott költségek megfizetésében marasztalja. (232. §.)

9. A szakértő a szemle megkezdése előtt esküt tesz (promissorius esküt, szemben a tanu utólagos: asseriorius esküvel) arra, hogy észleleteit híven és véleményét részrehajlatla-

nul legjobb tudomása és lelkiismerete szerint fogja előadni. Az állandóan alkalmazott és ilyen minőségben esküt tett szakértő újabb megeskütése helyett hivatalos esküjére figyelmeztetendő. (233. §.)

10. Ha a szakértők véleményük előkészítése céljából szükségesnek találják, bizonyos körülményekre vonatkozólag a szükséges felvilágosítások az ügy irataiból nekik megadhatók, esetleg az ügy iratai, vagy egy részük, velük közölhetők. Ugyane célból új tanúk hallgathatók ki, sőt a már kihallgatott tanúk újra kihallgathatók és a szakértők a kihallgatáson a bíró beleegyezésével a tanúhoz közvetlenül kérdéseket intézhetnek. A szakértő tehát befolyást gyakorolhat a bizonyításra indítványai révén, ám a döntés a bíróság belátásától függ. A terhelthez közvetlenül kérdéseket fel nem tehet, kivéve a Te. 108. §-át.

11. A szakértői közreműködéssel tartott bírói szemlét is az a bíróság vezeti, mely ezt elrendelte. A felek indítványainak figyelembevételével állapítandók meg a kérdések. A felek ily indítványa csak fontos okból utasítható el. A szemle tárgya rendszerint az elrendelő bíró jelenlétében vizsgálendő meg. A lelet nyomban jegyzőkönyvbe veendő, a szakértők véleménye pedig indokolásával együtt vagy azonnal jegyzőkönyvbe mondandó, vagy annak írásban leendő benyújtására a bíró részéről megfelelő határidő tűzendő ki. Ha több szakértő járt el, megengedendő, hogy azok véleményadás előtt egymással tanácskozzanak. (Bp. 236. §.)

12. Ha a szakértők ténybeli megállapításai jelentékenyen eltérnek, vagy a lelet határozatlan, homályos, önmagával, vagy a bizonyított ténykörülmenyekkel ellenételes, ugyanazokkal, vagy ha a kétségek a szakértők újabb kihallgatásával el nem oszthatók; más szakértőkkel újabb szemlét kell tartani. (Bp. 237. §.)

13. Ha a szakértők véleményében ellentmondások, helytelen következtetések, vagy hiányok mutatkoznak, vagy ha az adott vélemény helyességéhez kétség fér, a véleményadó szakértők felvilágosító nyilatkozatra kötelezendők s ha ez eredményre nem vezetne, más szakértők véleménye szerzendő be (Bp. 238. §.). Amennyiben ez orvostani vagy veszélyeseti kérdésekre nézve válnék szükségessé: ha a véleményt nem a törvény szerinti orvost, illetőleg nem az országos bírósági vegyész adta,

ennek felülvéleménye szerzendő be; ha pedig a bíróság kétségeit ez a vélemény sem oszlatja el, felülvélemény adás végett az igazságügyi orvosi tanács keresendő meg. (Bp. 238. §.) Felülvéleményezésnek csak orvostani, vagy vegyészeti kérdésekben van helye.

Az igazságügyi orvosi tanácsot, mint orvosszakértőkből álló testületet, az 1890 : XI. tc. szervezete, hogy indokolt szakvélemény nyilvánítása útján az igazságügyi mintztérium és a bíróságok teendőiben segédkezzenek. Ha az igazságügyi orvosi tanács felülvéleménye nem nyújt teljes tájékoztatást, a bíróság megkeresésére köteles a tanács a kívánt felvilágosítást vagy pótvéleményt megadni. A bíróságot az I. O. T. véleménye sem köti, azt szabadon mérlegeli.

14. Különleges szabályok alatt áll a szakértői működés a következő esetekben:

a) halottszemle és boncolás (240—242. §.), b) gyermekölés (243. §.), mérgezés (244. §.), testisértés (245. §.), elmeállapot megfigyelése (246. §.), pénz, bélyeg, közhitelepapírok és postajegyhamisítás (247—249. §.), írás azonosságának vizsgálata (250. §.), könyvvizsgálat a hitelsértés eseteiben (251. §.), gyújtogatás és egyéb kárt okozó bűncselekmények. (252. §.)

E rendelkezések közül különös jelentőségűek a halottszemle és boncolásra vonatkozó 240—243. §§. s az elmeállapot megfigyelésére vonatkozó 246. §.

Halottszemle és boncolás foganatosítandó, ha gyanú támad, hogy valakinek halálát bűnfelelő vagy vétség okozta.

A halottszemle és a boncolásra két orvosszakértőt kell alkalmazni. Nem alkalmazható az az orvos, aki az elhunytat a halálát megelőző betegségben kezélte, a vizsgálóbíró rendfőletére azonban köteles megjelenni és a körleletre nézve, lehetőleg a boncolás előtt, felvilágosítást adni. A szakértők véleményében kimondandó, hogy mi volt a halálnak közvetlen oka és ezt az okot mi idézte elő. Ha a holttesten sérülés észlelhető, megállapítandó, hogy ezt más okozta-e és ha igen, vajjon a sérülés mily eszközzel, mily módon, mennyivel a halál bekövetkezése előtt volt ejtve és hogy a sérülés okozta-e a halált.

Gyermekölés gyanúja esetében a halottboncolás alkalmával megállapítandó az is, hogy a gyermek újszülött és élve született, érett és életképes volt-e.

A 246. §. szerint, ha gyanúok merül fel arra nézve, hogy a terhelt beszámíthatóságát kizáró, vagy korlátozó elmezavarban, vagy öntudatlanságban szenved, a megfigyelést s a véleményadást mindig két orvosnak kell feljesíteni.

A külön kijelölt tanács vagy ítélőbírótság, a vádló és védő meghallgatása után elrendelheti, hogy terheltet elmeállapotának további megfigyelése végett az e célra rendelt állami intézetbe szállítsák. A szabadlábban lévő terhelt csak akkor szállítandó ily intézetbe, ha elmeállapotának megfigyelése mátkép meg nem történhetik. Az e végzés ellen használt felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van. Az intézetben a megfigyelés rendszerint legfeljebb 2 hónapig tarthat. Ez idő alatt a vélemény is előterjesztendő. A megfigyelést hosszabb időre csak a külön kijelölt tanács, illetőleg az ítélőbírótság újabb határozattal terjesztheti ki.

Beutalásnak nincs helye járásbírótság hatáskörébe tartozó ügyekben. (344. §.) A fiatalkorú terheltet a bíró minden korlátozás nélkül szállíttathatja megfigyelőintézetbe. (Fb. 18. §.)

Kérdések: Mi a bírói szemle? Mi a szemletárgy? Mikor kell bírói szemlét tartani? Ki rendeli el? Kinek jelenlétében foganosítandó? Ki vezeti a szemlét? Mily jegyzőkönyvet kell szerkeszteni a szemlérről? Mikor kell szakértőt alkalmazni? Köti-e a bíróságot a szakértő véleménye? Ki a szakértő tanu? Mikor kötelező szakértő alkalmazása? Ki rendeli ki a szakértőket? Hány szakértő alkalmazandó? Ki az ellenőrző szakértő? Melyek a szakértőre vonatkozó kizárási okok? Lehet-e aggályossági kifogást tenni a szakértő ellen? A szakértő megtagadhatja-e a közreműködését? A renitens szakértő ellen mily sanctio alkalmazható? Mit tud a szakértő esküjéről? Mily befolyást gyakorolhat a szakértő a bizonyításra? Ki vezeti a szakértői szemlét? Mikor kell újabb szemlét tartani más szakértőkkel? Mikor kell a szakértőktől felvilágosító nyilatkozatot beszerezni? Kiktől kérhető felülvélemény? Mi az Igazságügyi Orvosi Tanács? A szakértő közreműködését a Bp. mely esetekben rendezi különleges szabályokkal? Mit tud a halottszemlérről és boncolásról? Mit tud az elmeállapot megfigyeléséről?

Okiratok.

1. Az okirat oly dolog, amelyben annak kiállítója bizonyos gondolat kifejezésére általában használni szokott jegyek alakjában (írás) a multban történt vagy az okirat kiállításakor végbemenő tényeket tanusít.

2. Az okirat közokirat, vagy magánokirat.

A közokirat fogalmát a Pp. (1911: I. tc.) 315. §-a határozza meg. (Közokirat az oly okirat, melyet közhatalóság hivatalos hatáskörön belül, vagy közhitelességgel felruházott személy ügykörén belül az erre nézve megszabott alakban kiállít.) Minden más okirat magánokirat.

3. Az okirat valódi (azaz a kiállítóként feltüntetett hatóságtól, vagy személytől származó), hamis (azaz oly okirat, mely nem a kiállítóként szereplő hatóságtól, vagy személytől származik) és hamisított (azaz oly valódi okirat, melynek tartalmát arra nem jogosult utóbb jogellenesen megváltoztatta).

Csak a valódi okirat szolgálhat, mint okirat bizonyítékul s a hamisított okirat ama részében, mely hamisítatlan. A hamis és hamisított okirat utólag jogellenesen megváltoztatott részében, mint szemletárgy, bizonyító eszköz, mert az ily okiratok állapotát s nem tartalmát észleli a bíró bizonyító tényként. Szemletárgy ezenfelül az okirat akkor is, ha magában foglalja a bűncselekményt (pl. hamis bizonyítvány).

4. Az okirat okirati vagy szemletárgyi jellegének különböztetése azért fontos, mert másként történik a bizonyítás az okirattal, mint okirattal, mint, ha szemletárgynak tekintjük.

Az okirati bizonyítás az okirat felolvasása révén történik, mert iratok tartalma bizonyítékul csak annyiban szolgálhat, amennyiben azokat a Bp. 313. §. szabályainak megtartásával a főtárgyaláson felolvasták. (Bp. 324. §.)

Kérdések: Mi az okirat? Hányféle az okirat kiállítója szerint? Mi a valódi, hamis, hamisított okirat? Mikor szemletárgy az okirat? Az okirattal, mint okirattal mikor bizonyítunk a büntető per során?

A terhelt nyilatkozata.

1. A Bp. bizonyítási rendszerében bizonyító eszköz *terhelt nyilatkozata* is, akár tagadja, akár beismeri a terhére rótt bűncselekmény elkövetését.

A Bp. 139. §-a terhelt beismerő vallomását kifejezetten bizonyítéknak fogadja el, amiből folyik az az ellentét, hogy terhelt nyilatkozata akkor is bizonyíték, ha védekezvén, tagad. (Terhelt nincs igazmondásra kötelezve.) Legfeljebb arról lehet szó, hogy mily erejű bizonyíték terhelt nyilatkozata, ezt azonban a bíró a bizonyítékok szabad mérlegelésének során dönti el.

2. Terhelt nyilatkozata különösen akkor bizonyító eszköz, ha terhelt beismer.

A Bp. azonban a beismerő vallomást is csak egy bizonyítéknak tekinti, mely más bizonyítékkal támogatandó.

Csak a teljesen kimerítő beismerés esetén mérhető a további nyomozás, vagy vizsgálat a vádló akaratától függően, feltéve, hogy a beismerést az eljárás egyéb adatai is támogatják. (Bp. 139. §. 2. bek.)

Még kevesebb a bizonyító ereje a bíróságon kívül tett beismerésnek. Ezt általában csak gyanúoknak (iadiciumnak) tekintik a gyakorlat terhelt bűnössége mellett.

A beismerés elveszti bizonyítási jelentőségét, ha azt a terhelt elfogadható indokolással visszavonja. A beismerés visszavonásának indoka azonban terhelttől mindig megkérdendő. (Bp. 137. §.)

3. a) A terhelt idézése zárt idézőlevéllel történik.

b) Ha szabályszerűen megidézett terhelt nem jelent meg és elmaradását figyelembe vehető okkal ki nem mentette, a hatóság előtti megjelenés pedig

továbbra is szükséges, elővezető parancs kibocsátásával kell a terheltet előállítani. (Bp. 131. §.)

Az elővezető parancsot írásban kell kiadni és abban tüzetesen meg kell jelölni az elővezetendő terheltet, a terhére rótt bűncselekményt és az elővezetés elrendelésének okát. A parancsot el kell látni az elővezetést elrendelő hatóság megjelölésével, hivatalos pecsétjével és aláírásával. Az elővezető parancs kézbesítője köteles a terheltet, ha szükséges, kényszerítő eszközökkel, esetleg karhatalom igénybevételével is az idéző hatóság elé állítani.

(Az elővezető parancstól meg kell különböztetni az elfogató parancsot. Az elfogató parancs az előzetes letartóztatást és vizsgálati fogságot elrendelő határozat megjelölése, ha abban a terhelt előállítása is el van rendelve. Azt, aki ellen elfogató parancs van kibocsátva, az összes hatóságok jogosultak letartóztatni. Szabadságvesztéssel büntetendő vétség esetén is kibocsátható.)

A honvédségnek vagy katonailag szervezett más testületnek tagját a 2410/1932. M. E. sz. rendelet értelmében akár terheltként, akár más minőségben idézik, rendszerint előjáró parancsnoksága útján kell megidézni. Sürgős esetben azonban, ha az előjáró parancsnokság nincs helyben, az idézés közvetlenül is történhetik, az előjáró hatóság egyidejű értesítése mellett.

Legénységi egyén mellé, ha terheltként idézik, kíséretet kell kirendelni. A kíséretnek a kihallgatásnál jelen kell lennie, amennyiben ezt az eljárási szabályok megengedik.

A honvédségnek vagy katonailag szervezett más testületnek megidézett tagja a bíróság előtt egyenruhában jelenik meg s oldalfegyverét viseli. Kihallgatása alatt fel kell állania.

4. Terhelt nyilatkozatát az eljáró hatóság és bíróság kihallgatás útján szerzi meg.

Terhelt kihallgatása az ellene emelt vádra nem szükséges a járásbírói eljárásban, ha a vád tárgya csupán kihágás vagy pénzüntetéssel büntetendő vétség (Bp. 540. §.), vagy ha a bíróság büntető parancsot bocsát ki, — törvényszéki eljárás-

ban az „in contumaciam” elítélés eseteiben. (1939: XIV. tc. 7. §.)

a) A nyomozás során az államügyészség, a rendőri hatóság, vagy a járásbíró, a vizsgálat alatt a vizsgálóbíró, vagy a vizsgálat teljesítése iránt megkeresett járásbíró hallgatják ki a terheltet; a főtárgyaláson az elnökön kívül senki, sem közvetve, sem közvetlenül nem intézhet a terhelttel kérdést. (Kivétel a Te. 108. §. 5. Bék., amely szerint a keresztkérdés során kérdést intézhet a terhelttel az államügyész és védő, továbbá az uzsorabíró előtt az eljárás, mert itt a bíróság tagjain kívül a vádló és védő közvetlenül intézhetnek kérdéseket terhelttel. (Ube. 17. §.)

A járásbíró előtt tárgyalás során csak a tárgyaló bíró, a fiatalkorúak bíróját tartott tárgyaláson pedig csak a fiatalkorúak bíróját intézhet kérdéseket terhelttel.

5. A terhelt kihallgatásának általános módozatai a Bp. 132—140. §-ában foglaltak. Ezek az elvek az eljárás egész során alkalmazandók, hacsak a törvény mást nem rendel (így a főtárgyalásra nézve a Bp. 304—305. §§., lásd ott).

a) Mindegyik terheltet külön és előszóval kell kihallgatni. Megengedhető, hogy a terhelt feleletadás előtt írásbeli feljegyzéseket tekinthessen meg; b) az első kihallgatás kezdetén megkérdezendők a terhelttől személyi adatai, továbbá volt-e már büntetve és ha igen hol, mikor és mi miatt. (133. §.); c) a személyazonosság megállapítása után meg kell jelölni előtte a terhelt rött bűncselekményeket és meg kell kérdezni, hogy kíván-e védelmére valamit előterjeszteni? Igenlő válasz esetében alkalom adandó a terheltnek, hogy összetűgő részletes vallomást tehesen és a javára szolgáló ténykörülményeket előadhassa (133. §.); d) ha a terhelt kijelenti, hogy nem bűnös, de a vádra nézve nem kíván részletesebben nyilatkozni, további kérdések nem intézendők hozzá. Ekkor azonban arra kell a terheltet

figyelmeztetni, hogy viselkedése az eljárás folytatását nem akadályozza és hogy esetleg a védelem eszközeitől fosztja meg magát (134. §.); e) a terhelt vallomásának, vagy beismerésének kihasználása végett nem szabad ígéretet, biztatást, ámitást, fenyegetést, erőszakot, vagy kényszeri használni, sem a terheltet éjjeli kihallgatással, vagy más módon célzatosan kifárasztani. Nem szabad a terhelttel határozatlan, homályos, több értelmű, fogócska, vagy olyan kérdést intézni, mely a feleletre útmutatást tartalmaz, vagy melyben valamely be nem ismert tény beismerésnek, vagy be nem bizonyított tény bebizonyítottnak van véve. A lehetőségig kerülni kell minden kérdést, mely csak a terhelt feleleteivel megállapítandó ténykörülményt foglal magában. (135. §.)

f) Ha a terheltnek későbbi vallomása a korábbtól eltér, ha beismerését visszavonja, az eltérés, illetőleg visszavonás okát mindig meg kell tőle kérdezni (137. §.); g) a terhelt más terhelttel, vagy tanuval a nyomozás és vizsgálat folyamán is szembevitethető (confrontatio), ha egymástól lényegesen eltérő vallomást tettek és az ellentmondást nem lehet másképpen tisztába hozni, vagy ha alaposan kell tartani attól, hogy a főtárgyaláson a szembesítés nem fog megtörténni. Egyidejűleg csak két terhelt, illetőleg csak a terhelt és egy tanu szembevitethető (138. §.); h) az instrumenta et producta sceleris-t, vagy a terhelt ellen bizonyítékul szolgáló tárgyak azonosságát a terhelt részletes leírásával, majd a tárgynak a terhelt előtt való felmutatásával kell megállapítani (recognitio) (136. §.); i) a terhelttel nem intézhető kérdés olyan körülményre nézve, amelyet hivatalánál vagy közszolgálati viszonyánál fogva titokban tartani köteles, kivéve, ha feljebbvaló hatósága őt e köteleesség alól felmentette.

Kérdések: Bizonyító eszköz-e a terhelt nyilatkozata a Bp.-ben? Miből tűnik ki ez? Különösen mikor bizonyíték terhelt nyilatkozata? Mily beismerés esetén mellőzhető s kinek akaratából a további nyomozás és vizsgálat? Hányféle a beismerés? Lehet-e visszavonni a beismerést? Mit kell tennie a bíróságnak a beismerés visszavonása esetén? Mi az idézés? Mikor kell elővezető parancsot kibocsátani? Mi az elfogató parancs? Ki hallgatja ki a terheltet? Miként folyik le a terhelt kihallgatása? Mi a confrontatio? Mi a recognitio?

Indiciumok. (Gyanújelek.)

A bizonyító eszközök magukban hordják a bizonyító tényt (bizonyító okot), ezeknek észlelése alapján közvetlenül következtet a bíró a bizonyítandó tényre. Az *indiciumok* ezzel szemben *nem tartalmaznak önmagukban bizonyító tényt*, önmagukban véve a büntetőper szempontjából közömbösek, azonban *összefüggésükben más jelenségekkel közvetett következtetési alapul szolgálhatnak* a bizonyítandó tény valóságára, vagy valótlanóságára.

Igy, ha valakinél megtalálják azt az eszközt, mely a bűncselekmény elkövetésére szolgált, ez a körülmény *indiciumul* szolgál annak bizonyítására, hogy a bűncselekményt, az eszköz birtokosa követte el.

A Bp. az *indiciumok bizonyító erejéről nem szól*. Az *indicium* mindazonáltal bizonyíték lehet, mert alkalmas a bírói meggyőződésnek, mely a legkülönbözőbb körülmények, adatok figyelembevételével létesül, kialakításra.

III.

Kényszercselekmények

A kényszercselekmények fogalma.

1. Az eljárási kényszercselekmények alkalmazásának célja a bűnvádi eljárás eredményes lefolytatásának biztosítása.

A kényszercselekmények rendszerint csorbitják az ú. n. „egyéni szabadságjogok”-at. A kényszercselekményekkel kapcsolatos visszaélési lehetőségek kiküszöbölése végett azonban a törvényhozó pontosan körülírja a kényszercselekmények *mibenlétét*, alkalmazásuk *feltételeit* és elvileg kizárólag a bíróság által alkalmazhatóknak mondja ki azokat.

2. A kényszercselekmények vagy a terhelt személye ellen irányulnak (előzetes letartóztatás, vizsgálati fogság, biztosíték), vagy más személyek (tanúk, szakértők), illetve dolgok ellen.

Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság.

1. Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság terhelt személyes szabadságát jogerős ítélet nélkül vonják el és így, noha céljuk szerint csak időleges természetűek (processualis fogság), a legszigorúbb kényszercselekmények közé tartoznak.

2. Közös jellemvonásuk, hogy a terhelt általuk hatósági őrizetbe kerül, nehogy a bűnvádi eljárás sikerét személyének elvonásával, vagy ténykedéseivel megghiúsítsa.

A Bp. alkalmazásukat a *legszükségesebb esetekre* szorítja és *garanciális szabályokkal* szigorúan körülírja:

a) A törvény *taxative* sorolja fel az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság eseteit.

b) *Elrendelésük* a súlyosabb esetekben is csak *joga*, de *nem kötelessége* az eljáró hatóságoknak és bíróságoknak.

A Bp. 149. §. 1. bek. szerint ugyanis, ha a vád tárgya *halállal*, vagy *élettögtig tartó fegyházzal* büntetendő cselekmény, a vizsgálati fogságot a vizsgálóbíró köteles ugyan elrendelni, ha azonban mellőzhető a fogvatartás, a *szabaddabonhagyási*, illetőleg a *szabaddabrahelyezést* a külön kijelölt tanács mégis elrendelheti.

Csak egész kivételesen: (a) *közveszélyes munkakerülés* alapos gyanújával (1913 : XXI. tc. 17. §.), (b) a *rögtönítélő eljárás* elé tartozó bűncselekménnyel terhelt (Gybp. 33. §.), (c) a Bp. 476. §. szerint pedig a külföldi állam részére kiadatni kért személyt *kell letartóztatni*. (Kiadatási fogság.)

c) (a) Előzetes letartóztatásnak felhatalmazásra, vagy kívánatra üldözhető vétség esetén a felhatalmazás megadása, vagy a kívánat előterjesztése előtt nincs helye (149. §.), ezután pedig csak a Bp. 141. §. 1. és 4. pontja alapján rendelhető el.

(b) Előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság olyan vétség esetében, mely kizárólag pénzbüntetéssel büntetendő, egyáltalán nem rendelhető el. (Bp. 149. §.)

(c) Más csekély súlyú bűncselekmény esetében és különösen akkor, ha valószínű, hogy az előzetes letartóztatás, vagy a vizsgálati fogság az előreláthatólag megállapítható szabadságvesztésbüntetésnél hosszabb ideig tartana, előzetes letartóztatásnak, vagy vizsgálati fogságnak csak a 145. §. 5. p. alapján van helye.

(d) Fiatalkorú ellenében a Bp. által szabályozott előzetes letartóztatásnak nincs helye, ehelyett megfelelő védő- és óvóintézkedések (eddiggi környezetbenhagyás, esetleg pártfogó kirendeléssel, állami javítóintézetben, vagy állami gyermekmenhelyben elhelyezés. [Fb. 19. §.] a bírósági fogház helyiségében őrizet alá helyezés (Fb. 19. §.) alkalmazhatók. A fogházi őrizet nem azonos az előzetes letartóztatással vagy vizsgálati fogsággal, mert nem a bűnvádi eljárás érdekeit szolgálja, hanem a fiatalkorú érdekében történő védőintézkedés. Az elfogott vagy bekísért fiatalkorúakat haladéktalanul át kell kísérni a fiatalkorúak bíróságához s ha a fiatalkorú azonnal nem állítható a bíróság elé, kivételesen fontos okból legfeljebb 48 óráig őrizetben tartható.

d) Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság tartama a legrövidebb időre szorítandó. Meg kell szüntetni, ha maximális időtartama eltelt, ha elrendelésének oka megszűnt, vagy ha az államügyészség a vádat elejtette. (Bp. 157. §.)

Feltétlenül meg kell szüntetni járásbírósági ügyben megszüntető végzés, vagy felmentő ítélet

esetén. (Bp. 537. §.) Törvényszéki ügyben azonban, ha az ügyész a megszüntető végzés, illetve felmentő ítélet érdeme ellen perorvoslással él és kifogásolja a szabadlábrahelyezést, rendkívül nyomós okból az előzetes letartóztatás, vagy vizsgálati fogság fenn tartható az ítéletábra határozatáig. (Bp. 158. §.)

e) Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság a szabadságvesztésbüntetésbe rendszerint beszámítandó. (Btk. 94. §.)

(L. erről szerző: A magyar anyagi büntetőjog rövid összefoglalás c. művét.)

f) Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság a legnagyobb kíméllettel hajtandó végre. (Bp. 152. §.)

Az előzetesen letartóztatott és vizsgálati fogolyt az a kényelmet, mely állásának és vagyoni viszonyainak megfelel, saját költségén megszerezheti. Különösen jogában áll magát saját költségén élelmezni, valamint saját ruháit és ágyneműt használni stb. (Bp. 155. §.)

Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság során a fogoly csak kivételesen bilincselhető meg, (ellenállás, szökés veszélye, erőszakos, rakoncátlan magaviselet, öngyilkossági kísérlet), rendszerint csak bírói rendelkezésre. (Bp. 156. §.)

3. A Bp. 153. §. szerint megengedhető volt, hogy terhelhet az előzetes letartóztatásnak, vagy vizsgálati fogságnak egy része, vagy egész tartama alatt lakásán őrizték. (Házi őrizet.) A házi őrizet alkalmazásának lehetőségét az 1363/1945. M. E. sz. r. felfüggesztette.

4. Miért alkalmazza egymás mellett a törvény az előzetes letartóztatást és a vizsgálati fogságot? A vizsgálati fogság mellé a Bp. az előzetes letartóztatást azért hozta be, mert a vizsgálat nem kötelező eljárási szak. A büntetőeljárást végig le lehet folytatni vizsgálat nélkül, ha pedig nincs vizsgálat, nem lehet

vizsgálati fogságról sem beszélni. Az előzetes letartóztatás révén azonban vizsgálat hiányában is mód van a terhelt hatósági őrizetbevételére. Az úzsorabíróság előtti eljárásban, sajtóügyekben, továbbá járásbírói ügyekben, minthogy ezekben vizsgálat egyáltalán nincs, csak előzetes letartóztatás alkalmazható. Ha a terhelt előzetes letartóztatásban van és közben vizsgálatot rendelnek el s terhelt további fogvatartása indokolt, az előzetes letartóztatás vizsgálati fogsággá lesz átalakítandó.

5. Előzetes letartóztatás rendelhető el a Bp. 141. §. szerint:

a) tettenkapás esetében, ha a tettenkapott kiléte azonnal meg nem állapítható (141. §. 1. p.);

— tettenkapás az, ha valaki a tettest, vagy a részt bűncselekményen rajta éri vagy ha valaki mint szemtanú, vagy szemtanu által figyelmeztetve, a tettest, vagy a részt azonnal a bűncselekmény elkövetése után elfogta, vagy átöle vette, (a) tettenkapottat bárki elfoghatja és letartóztathatja, de tartozik őt azonnal a vizsgálóbíróhoz, az ügyészhez, rendőrhatalósághoz kísérni, vagy ha ezt valamely okból nem teheti, jelentését a legközelebb lévő hatóságnál meg kell tennie. (Bp. 142. §.) —

b) ha a terhelt megszökött, vagy azzal a céllal, hogy magát a bűnvádi eljárás alól kivonja, elrejtőzött és utóbb a hatóságnál nem jelentkezett; továbbá, ha bizonyíték forog fenn arra nézve, hogy a terhelt a szökésre előkészületeket tett; végre, ha megszökésétől azért, mert állandó tartózkodó helye, vagy rendszeres keresetforrása nincs, vagy mert ismeretlen és magát igazolni nem tudja, vagy az alkalmazható büntetésnek előrelátható nagyságánál fogva alaposan lehetne tartani (Bp. 141. §. 2. p.) (szökés veszélye);

3. ha bizonyíték forog fenn arra nézve, hogy a terhelt valamely tettestársát, részt, orgazdát, bűnpártolót, vagy tanút hamis vallomástételre, vagy a vallomás megtagadására, illetőleg a szakértőt hamis véleményadásra bírni, vagy a bűncselekmény nyomait megsemmisíteni, megváltoztatni, vagy elrejtteni törekedett, vagy törekszik (Bp. 141. §. 3. p.) (collusio);

4. ha a terhelt nem magyar honos és alaposan kell tartani attól, hogy szabadlábon hagyása esetében a hatóság újabb idézésére nem fog megjelenni. (Bp. 141. §. 4. p.) (külföldiség);

5. ha a terhelt az ellene indított eljárás alatt újabb bűntettet, vagy vétségeket követett el, vagy ha bizonyíték forog fenn arra, hogy a terhelt a megkísérelt büntett, vagy vétség végrehajtásával vagy azzal fenyegetőzött, hogy újabb bűntettet, vagy vétséget fog elkövetni (praeventia). (Bp. 141. §. 5. p.)
Bűnismétlésnek nem tekinthető az eljárás alatt kihágás elkövetése, vagy egy vétség elkövetése.

Járásbírói eljárás során az előzetes letartóztatásnak csak szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény miatt s csak a Bp. 141. §. 2., 4., 5. pontjai esetén van helye, ha a terhelt ellen igen nyomatékos gyanú merült fel, vagy ha el van ítélve és felbbezett. (Bp. 536. §.)

Nyomatvány útján elkövetett vétségek miatt előzetes letartóztatás csak külföldiek ellen, valamint tekintet nélkül az állampolgárságra, a Bp. 141. §. 2. vagy 3. pontja alapján rendelhető el, továbbá, ha a főtárgyaláson terhelt a bírói idézés ellenére elfogadható ok nélkül meg nem jelent. (St. 50. §.) E korlátozás nem terjed ki a sajtó útján elkövetett bűntettekre.

A Bp. 141. §. feltételei nélkül is el lehet rendelni az előzetes letartóztatást, ha az előzetes letartóztatásból vagy vizsgálati fogságból szabadlábra helyezett személy a Bp. 161. §. szerinti meghagyásnak, vagy idézésnek eleget nem tesz; a nem jogerősen kiszabott büntetés súlyánál vagy más körülménynél fogva szökéstől kell tartani (Bp. 330. §.), a főtárgyaláson elhívetett bűncselekmény (Bp. 330. §., 333. §.), illetőleg hamis tanulás miatt (Bp. 334. §.), továbbá olyankor, mindön az előzetes letartóztatás kötelező (1. 3. b) pontban).

6. Vizsgálati fogság rendelhető el ama terhelt ellen, aki kihallgatása után is büntett, vagy vétség nyomatékos gyanúja alatt maradt s aki ellen a 141. §. 2—5. pontjai szerinti okok valamelyike forog fenn.

7. a) Az előzetes letartóztatás elrendelésére jogosult hatóságok; (a) a vizsgálóbíró, (b) a kijelölt külön tanács, (c) a főtárgyalási tanács és az egyesbíró a főtárgyalás előtt, a vádirat náluk való benyújtása után, illetve a főtárgyalás eredménye alapján (Bp. 330. §.), ha a kimondott büntetés súlyánál vagy más körülménynél fogva az *elítelt megszökésétől kell tartani* (a 330. §. szabálya érvényesül az *ítélőtábla* előtti eljárásban is); (d) a *járásbíróság* és pedig kétféle minőségben: vagy mint *törvényszéki ügyben egyes nyomozási cselekményt* a Bp. 86. §. alapján *teljesítő hatóság*, vagy mint olyan bíróság, amely a *hatáskörébe utalt bűncselekmény tárgyában jár el*; (e) „*periculum in mora*” esetén a *rendőrhatalóság*; (f) az *ügyészség*, amely az 1921 : XXIX. tc. 5. §-a alapján a nyomozást maga is teljesítheti és így az előzetes letartóztatást általában elrendelheti, különös felhatalmazás alapján pedig előzetes letartóztatást rendelhet el az *uzsorabíróság előtti* (5950/1920. sz. r. 15. §.) s a *rögtönbíráskodási* (8020/1939. M. E. sz. r. 9. §.) eljárásban.

b) *Vizsgálati fogságot* rendelhetnek el az (a)-(b) alatt felsorolt *bírói fórumok*. *Vizsgálati fogságot* — szemben az előzetes letartóztatással — *csak bíróság* rendelhet el.

8. a) Az előzetes letartóztatás *terhelt előzetes kihallgatása nélkül, egyszerű gyanú* alapján már a *nyomozás során*, a vizsgálati fogság csak *terhelt kihallgatása után*, legkorábban a *vizsgálat egyidejű elrendelésével* s csak büntett, vagy vétség *nyomatékos gyanúja* alapján rendelhető el. (Járásbírósági

eljárás során az *ítélethozatalt megelőzően* előzetes letartóztatás csak *igen nyomatékos gyanú* alapján rendelhető el. (Bp. 536. §.)

b) Ugy az előzetes letartóztatás, mint a *vizsgálati fogság elrendelése írott határozatban* történik.

Az előzetes letartóztatást elrendelő határozat *terheltnek elfogatásakor, esetleg a hatóság elé állításakor* kézbesítendő; *írásbafoglalása és kézbesítése csak akkor halasztható el* (legfeljebb 24 órára), ha a *késedelem veszéllyel járna*. (Bp. 143. §.) A *vizsgálati fogságot* elrendelő határozat *terheltnek sürgősen kihirdetendő* (tehát evégre ki kell hallgatni terheltet) és *kivánatra* terheltnek *kézbesítendő*. (Bp. 150. §.)

A *határozatnak tartalmaznia kell: (a) terhelt személyének megjelölését; (b) a terhére rótt bűncselekményt; (c) az elrendelés törvényes okát.*

c) Ugy az előzetes letartóztatás, mint pedig a *vizsgálati fogság elrendelése általában ügyészi indítvány nélkül is* történhetik.

(a) A *nyomozó hatóságok kötelesek* az általuk letartóztatott, vagy eléjük állított egyént azonnal, legkésőbb 24 óra alatt *kihallgatni*.

A letartóztatott *kihallgatása után azonnal szabadlábra helyezendő, ha további fogvatartására nincs törvényes ok*. A *rendőrségi őrizetbevétel* tehát 24 óránál tovább nem tarthat, azt fel kell váltania az előzetes letartóztatásnak, vagy a szabadlábra helyezésnek.

A *rendőri hatóság köteles* a letartóztatottat a *kihallgatás után azonnal, legkésőbb 48 óra alatt*, amennyiben büntett, vagy *törvényszék hatáskörébe tartozó vétség látszik fenniorogni*, a *vizsgálóbíróhoz*, ha pedig *járásbíróság elé utalt bűncselekmény forogna fenn*, az illetékes *járásbírósághoz átkisérteni*.

Ugyanez az *ügyészség kötelessége is*, ha csak *különös felhatalmazás alapján* nem jár el.

(b) A *járásbíróság, amennyiben mint nyomozati cselekményt teljesítő hatóság* a Bp. 86. §. alapján *jár el, mindig, ha pedig saját hatáskörében jár el*, amennyiben *törvényszék hatás-*

köréhez utalt bűncselekmény tényálladékát látja fennforogni és a kihallgatás után a további fogvatartás szükségesnek mutatkozik, köteles erről 24 óra alatt a vizsgálóbírót értesíteni és elrendelheti, hogy a terhelt a vizsgálóbírónak, illetőleg a vádtanácsnak intézkedéséig egyelőre letartóztatva maradjon. A terheltet azonban nem kísértetheti át a vizsgálóbíróhoz. (Bp. 145. §.)

A vizsgálóbírónak is 24 óra alatt kell meghallgatnia a eléje állított személyt. A vizsgálóbíró is köteles a letartóztatás, vagy vizsgálati fogság kérdésében a kihallgatás után nyomban határozni. Határozathozatal előtt a vizsgálóbíró ügyész indítványt kér, amely ha 24 óra alatt be nem érkezik, a bírórre való tekintet nélkül is határozni tartozik. (Bp. 146. §.)

9. a) A bírói hatóságok által elrendelt előzetes letartóztatás, továbbá a vizsgálati fogság elrendelése ellen felfolyamodással lehet élni. Ez a felfolyamodás lehet kétfokú is: ha a kijelölt külön tanács másodfokon hozza meg az előzetes letartóztatást elrendelő, vagy fenntartó végzését, felfolyamodásnak van helye az ítéletáblához. (Bp. 378. §.)

A külön kijelölt tanács köteles az előzetes letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság elrendelése ellen használt felfolyamodás felett a beérkezéstől számítandó 2 nap alatt határozni, vagy ha a felek meghallgatását szükségesnek tartja, ugyanez idő alatt erre lehető közel határnapot kitézni. (Bp. 151. §.)

(b) Ha a letartóztatást: (a) az ügyész rendeli el, az emiatt használható előterjesztést a külön kijelölt tanács bírálja el; (b) ha a rendőri hatóság rendeli el, tartozik az iratokat — az államügyészség közvetítésével, — a vizsgálóbírónak bemutatni, aki a letartóztatás fenntartása, vagy megszüntetése iránt határoz. A közvetítésre hivatott ügyészségnek is jogában áll a letartóztatást saját hatáskörében megszüntetni.

10. Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság tartama.

a) (a) Járásbíróági ügyekben az előzetes letartóztatás vétség esetén az ítélet hozatalát megelőzően

legfeljebb 8 napig tarthat. Marasztaló ítélet esetén pedig legfeljebb annyi ideig tarthat, amennyi időre terheltet a járásbíró elítélte. Ha az eljárás tárgya kihágás, az előzetes letartóztatás mindössze 48 órán át tarthat, mind az ítélethozatal előtt, mind pedig akkor is, ha az ítélet marasztaló. (Bp. 537. §.)

(b) Törvényszéki ügyekben az előzetes letartóztatás rendszerint csak a nyomozás befejezéséig és legfeljebb 15 napig tarthat; mindazonáltal a kijelölt külön tanács azt az ügyészségnek indokolt előterjesztésére — ha szükséges, a felek meghallgatása után — egyíztben további 15 napra meghosszabbíthatja. (Erre akkor van szükség, ha 15 nap alatt a nyomozás be nem fejezhető.)

A letartóztatott, ha ellene vádirat nincs beadva s ennek folytán az előzetes letartóztatás nincs meghosszabbítva, vagy ha ellene a vizsgálati fogságot el nem rendelték, e határidők leteltével azonnal szabadlábra helyezendő.

A vádirat beadása önmagában még nem hosszabbítja meg az előzetes letartóztatást, hanem szükséges, hogy ennek folytán az előzetes letartóztatás meghosszabbítása el is legyen rendelve; ha azonban a vádirat még be nem adható s a nyomozás nincs befejezve és az előzetes letartóztatás maximális határideje bekövetkezett, a terhelt szabadlábrahelyezése pedig az eljárás sikeres lebonyolítását veszélyeztetné, az ügyész vádiratot és vizsgálati fogságot indítványoz.

A főtárgyalást kitűző végzésben elrendelt, vagy fenntartott előzetes letartóztatás a főtárgyaláson hozandó érdemleges határozatig tart. Ha az előzetes letartóztatást az ítélebíró rendelte el, ez az ítélet jogerőre emelkedéséig eltartthat.

A Bp. 476. §. az előzetes letartóztatás tartamát az ügynevezett kiadatási fogság esetében (pl. a Kiadatás c. fejezetet) különlegesen szabályozza.

b) (a) A vizsgálóbíró által a 141. §. 2., 4. pontja alapján elrendelt vizsgálati fogság rendszerint csak 3 hónapig tarthat. E határidőt a kijelölt külön tanács kivételes esetekben és nyomós ok alapján 1—1 hónival akárhányszor meghosszabbíthatja. A collusio veszélye miatt a 141. §. 3. pontja alapján elrendelt vizsgálati fogság csak a nyomok biztosításáig, illetve a tettes, részes, vagy tanu kihallgatásáig, a szakértő véleményének előterjesztéséig tarthat és rendszerint 1 hónapon túl nem terjedhet. Kivételes körülmények mellett és nyomós okból a kijelölt külön tanács e határidőt legfeljebb 1—1 hónappal két ízben meghosszabbíthatja. (Bp. 159. §.)

(b) Ha a törvényszék a főtárgyalás elrendelésével kapcsolatban a vizsgálati fogságot meghosszabbítja, a meghosszabbítás az ítélet meghozataláig érvényes, hacsak az ítéldbíró másképp nem rendelkezik. Ha az ítéldbíró hosszabbítja meg vagy rendeli el a vizsgálati fogságot, ez a felsőbb bíróság érdemleges intézkedéséig tart.

(c) A törvény sem az előzetes letartóztatás, sem a vizsgálati fogság szabályai között nem említi, mennyi ideig tartson a Bp. 141. §. 5. p. alapján elrendelt előzetes letartóztatás, vagy vizsgálati fogság.

A törvény ezt szándékosan s azért tette, mert előre meghatározni nem lehet, hogy az ismétlés veszélye mikor szűnik meg. Hogy ez az eset mikor forog fenn, azt a bíró határozza meg.

c) A fiatalok bírósági őrizete 15 napot rendszerint meg nem haladhat. Súlyosabb esetekben a fiatalok törvényszéki tanácsa az őrizet tartamát az ügyész előterjesztésére esetről-esetre 1 hónappal meghosszabbíthatja. (Fb. 21. §.)

d) Az uzsorabíróság elé tartozó ügyekben a főtárgyalás előtt elrendelt előzetes letartóztatás az érdemleges határozat

meghozataláig tart. Az uzsorabíróság azonban törvényes oknál fogva a letartóztatást előbb is megszüntetheti. (Ube. 15. §.) Marasztaló ítélet esetén az előzetes letartóztatás elrendelése és tartama a Bp. rendelkezéseivel igazodik.

10. A jogerősen elrendelt előzetes letartóztatást és vizsgálati fogságot az a hatóság, illetve bíróság szünteti meg (a rendőrhatalóság kivételével), amely az elrendelés tárgyában határozott.

Kivételesen az ügyészség is megszüntetheti a bíróság által elrendelt előzetes letartóztatást, ha ezt törvényszéki ügyben a nála tett feljelentés alapján a járásbíró rendelte el. Ilyenkor az iratokat 48 órán belül át kell tenni az ügyészséghez, mely az iratok beérkezésétől számított 48 óra alatt a letartóztatást megszüntetni vagy az iratokat letartóztatás iránt való határozathozás végett a vizsgálóbíróhoz áttenni tartozik. (Bp. 95. §.)

A vizsgálóbíró által elrendelt, vagy fenntartott előzetes letartóztatást, vagy vizsgálati fogságot az ügyészség meghallgatása után (Bp. 33. §. 2. bek.) rendszerint maga a vizsgálóbíró szünteti meg, ha azonban elrendelését, vagy fenntartását az államügyészség indítványozta s annak a törvényben meghatározott leghosszabb tartama még le nem telt, a vizsgálóbíró a foglyot csak az ügyészség hozzájárulásával helyezheti szabadlábra; amennyiben az ügyészség a szabadlábrahelyezéshez hozzá nem járul, a vizsgálóbíró 24 óra alatt kikéri a kijelölt külön tanács határozatát.

Halálal, vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmény esetében terheltnak szabadlábrahelyezését csak a kijelölt külön tanács rendelheti el. (Bp. 160. §.)

Járásbíró elé tartozó ügyben az előzetes letartóztatás elrendelése és megszüntetése a járásbíró hatáskörébe tartozik. Az ügyészségi megbízott az ő, vagy az ügyészség indítványára elrendelt, vagy fenntartott előzetes letartóztatás megszüntetése előtt meghallgatandó. (Bp. 537.)

11. Szabadlábrahelyezés esetén, ha terhelten ellen az eljárást tovább folytatják, a Bp. 161. §. szerint a nyomozás alatt az ügyészségnek vagy rendőrségnek

megkeresésére a vizsgálóbíró, a vizsgálat elrendelése után pedig a vizsgálóbíró, vagy az eljáró bíróság kivételes esetekben nyomós okból meghagyhatja a terhelteknek, hogy az eljárás jogerős befejezéséig valamely meghatározott községbe, vagy helyre ne menjen (kitiltás), vagy a számára kijelölt tartózkodási helyről a bíróság engedelmé nélkül ne távozzék (belbepetés).

12. A biztosíték mellett való szabadlábrahelyezés intézményét szabályozó rendelkezések (Bp. 162., 537. §§.) hatályát az 1363/1945. M. E. sz. r. felfüggesztette.

Kérdések: Mi a célja az előzetes letartóztatásnak és vizsgálati fogságnak? Kötelező-e az elrendelésük? Mikor nem rendelhetők el? Fiatalkorú ellen csak mily személyi kényszerítő intézkedésnek van helye? Mikor kell megszüntetni az előzetes letartóztatást és vizsgálati fogságot? Beszámítanak-e a büntetésbe? Miként hajthatók végre? Mi a házi őrizet? Miért alkalmazza a Bp. egymás mellett a két kényszerintézkedést? Mely esetekben rendelhető el az előzetes letartóztatás? És a vizsgálati fogság? Mily korlátozások állanak fenn a sajtóügyekben, járásbírói eljárásban? Kik az elrendelő hatóságok az előzetes letartóztatás esetén? Kik a vizsgálati fogság esetén? Mily gyanú kell elrendelésükhöz? Miként rendelendők el? Kell-e elrendelésükhöz ügyészi indítvány? Mily perorvoslatok használhatók e kényszerintézkedések ellen? Mi az előzetes letartóztatás maximális tartama járásbírói, uzsorabírói és törvényszéki eljárásban? Mi a vizsgálati fogság maximális tartama? Mely hatóság jogosult az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság megszüntetésére?

Lefoglalás, házkutatás, személymotozás.

I.

A bizonyítás anyagának biztosítására szolgáló kényszercselekmények: a) a lefoglalás, b) a házkutatás, c) a személymotozás.

II.

1. Azokat a tárgyakat, amelyek a büntetőtörvények szerint elkobzandók, vagy a bűnvádi eljárásban bizonyításra felhasználhatók, le kell foglalni és bírói őrizet alá venni, vagy megőrzésüket másképpen biztosítani. (Bp. 169. §.)

2. A közszolgálati titkot képző és a közszolgálat ellátásánál nélkülözhetetlen iratok és tárgyak le nem foglalhatók a lefoglalást a tárgy feltalálását — esetleg a kivonatos tartalmat is — magában foglaló jegyzőkönyvnek felvétele helyettesíti. A megőrzés kötelessége a birtokban tartó hivatalt terheli.

3. A Bp. 169. §. szerint lefoglalható dolgokat a lefoglalásra illetékes hatóságának, illetőleg közegének felszólalására mindenki köteles kiadni. (Nem terheli pozitív editionalis kötelezettség a terheltek és a tanuságtétel kötelezettsége alól mentes egyéneket. Ők csak tűrni tartoznak, hogy a lefoglalandó dolog tőlük beszereztessek.) Ha a birtokos, vagy birtaló a kiszolgáltatást megtagadja és a lefoglalandó tárgy házkutatás, esetleg személymotozás útján sem szerezhető meg, a birtokos, vagy birtaló 3000 forintig terjedhető pénzbüntetés alkalmazásának terhe mellett felhívandó a tárgynak rövid, záros határidő alatti kiadására.

Ha e határidő eredménytelenül telt le, a pénzbüntetés alkalmazandó. További vonakodás esetében a birtokos, vagy birtaló letartóztatható. E letartóztatás kihágás esetén legfeljebb 6 hetig, büntett vagy vétség esetében pedig legfeljebb 6 hónapig tart, és azonnal megszüntetendő, mihelyt a birtokos, vagy a birtaló a kívánt tárgyat kiadja, vagy lefoglalását lehetővé teszi, vagy annak lefoglalása más úton sikerült.

4. A Bp. 171. és 172. §-a különlegesen rendezi a levelek, táviratok és egyéb küldemények lefoglalását:

a) ha terhelt valamely büntett, vagy nem csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség miatt vizsgálat alatt áll, vagy le van tartóztatva, vagy ellene ily bűncselekmény miatt az előzetes, elfogatás, vagy a főtárgyalás el van rendelve és oly

körülmények forognak fenn, melyekből alaposan következtethető, hogy a terhelthez intézett, vagy terhelitől származó levelek, táviratok és egyéb küldemények ellene, vagy terhelttársa ellen bizonyítékul szolgálhatnak, azok lefoglalhatók és a posta és távirda hivatalok, valamint egyéb szállító, vagy fuvarozó intézetek kötelesek azokat kiadni.

b) Ugyane körülmények fennforgása esetében lefoglalhatók azok a levelek stb., melyekre nézve nyomatékos adatok mutatnak arra, hogy azok a terhelthez vannak intézve, vagy tőle származnak, vagy hogy valódi rendeltetésük leplezése, illetőleg a lefoglalás megghiúsítása végett hamisan vannak címezve.

c) A terhelt és hozzátartozói vagy ez utóbbiak közt váltott levelek és egyéb írásbeli közlemények a hozzátartozóknál beleegyezésük nélkül csak az esetben foglalhatók le, illetőleg vizsgálhatók át, ha ezeket a részesség, orgazdaság, vagy a bűnpártolás nyomatékos gyanúja terheli.

d) A terhelt és védője közt váltott levelek és egyéb írásbeli közlemények a védőnél beleegyezése nélkül csak az esetben foglalhatók le, illetőleg vizsgálhatók át, ha a védő ellen részesség, orgazdaság, vagy bűnpártolás miatt vizsgálat van elrendelve.

III.

1. Házkutatás terhelt házában:

Büntett, vagy nem csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség gyanújával terheltnek háza, lakása, valamint az általa birt. illetőleg használt más helyiségek és a bennük talált tárgyak átkutatathatók, ha alaposan vélelmezhető, hogy ez a tettes, vagy részes kézrekerítésére, vagy bizonyíték feltedezésére vezet. (Bp. 173. §)

2. Házkutatás mások házában:

Másoknak háza, lakása, vagy egyéb helyiségei átkutatathatók, ha a bűncselekményt ott követték el, ha a terhelt üldö-

zése közben odamenekült, vagy ott fogták el, ha igen nyomatékos tények valószínűvé teszik, hogy a tettes, vagy a részes, vagy a bizonyítékul szolgálható tárgy megfelfedhető, vagy ha a ház, lakás, illetőleg egyéb helyiség birtalója rendőri felügyelet alatt áll. (174. §.)

3. Az 1. és 2. pont szerinti helyiségek átkutatásához az illetékes hatóság írásbafoglalt határozata szükséges.

E helyiségekben írásbeli határozat nélkül házkutatást a rendőri közeg csak tettenkapás esetében, továbbá akkor teljesíthet, ha megszőkött fogoly kézrekerítése végett szükséges, ha segélykiáltásra jelent meg, ha a házzal, vagy a helyiséggel rendelkező kívánja, ha az utóbbi rendőri felügyelet alatt áll, vagy a hatóság előtt, mint szokásos büntetési ismeretes, vagy elővezetettése, illetőleg letartóztatása el van rendelve. (Bp. 180. §.)

4. Házkutatás korcsmákban, stb. nyilvános helyeken:

Korcsmák, csárdák, kéjházak és azok a nyilvános, vagy a közönségnek nyitvaálló helyiségek, melyekben tiltott szerencsejátékot űznek, vagy amelyek büntettesek rendszerinti rejtek-helyeül szolgálnak, kihágás esetén is bírói határozat nélkül bármikor átkutatathatók. (Bp. 175. §.)

IV.

1. A személymotoszás valamely személyen lévő ruhák és tárgyak átvizsgálásából áll.

2. Személymotoszás végezhető: a) az ellen, akit büntett, vagy fogházbüntetéssel büntetendő vétség nyomatékos gyanúja terheli, vagy aki a hatóság előtt szokásos büntettesképpen ismeretes.

b) Az ellen, aki nagy valószínűség szerint valamely bizonyítékul szolgáló tárgyat rejt magánál. (Bp. 176. §.)

3. Bizonyíték rejtetegetése címén: a) terhelt hozzátartozói ellen személymotoszás csak akkor fogatosítható, ha őket részesség, orgazdaság, vagy bűnpártolás nyomatékos gyanúja terheli;

b) a védő ellen pedig csak akkor, ha ellene részesség, orgazdaság, vagy bűnpártolás miatt vizsgálat van elrendelve. (Bp. 176. §.)

V.

1. Lefoglalást, házkutatást, személymotoszást elrendelhet: a) a vizsgálóbíró, b) az 1921: XXIX. tc. 5. §-a alapján az államügyészség (ebből a jogkörből csak a terhelt leveleinek, táviratainak, egyéb küldeményeinek lefoglalása (171—172. §-ok) van kizárva, mert ez a jog csak periculum in mora esetében illeti meg (korlátozásokkal) az államügyészséget;

c) periculum in mora esetében pedig a járásbíróság és a nyomozást teljesítő rendőrhatalóság (ez utóbbi azonban terhelt leveleit, stb. még ily esetekben sem foglalhatja le).

2. Házkutatást tarthat az elrendelésre jogosított hatóság határozata nélkül a rendőri közeg, a III. 3. és 4. pontjában foglalt esetekben.

3. A házkutatás és személymotoszás mindig írásba foglalt határozattal rendelendő el, (kivételek a házkutatás azon esete, mely a rendőri közeg által illetékes hatóság határozata nélkül eszközölhető), a lefoglalás pedig akkor, ha a lefoglalt dolog valakinek birtokában, vagy birtalatában van. (Nem kell írott határozat pl. a tett színhelyén talált bűnjel lefoglalásához.)

4. Levelek, stb. lefoglalását a vizsgálóbíró, vagy a járásbíróság az illető posta-, stb. hivatalhoz, szál-

lító, vagy fuvarozó intézethez címzett és a lefoglalható küldemény tüzetes megjelölését tartalmazó írott határozatban, személyes megjelenés esetében pedig jegyzőkönyv felvétele mellett, szóval rendelheti el.

A lefoglalást halaszthatatlan szükség esetében az ügyészség is elrendelheti, amely esetben az említett hivatalok és intézetek kötelesek a lefoglalt küldeményt a határozatról szerzett értesülésüktől számított 3 napig visszatartani. Ha az ügyészség részéről haladéktalanul értesítendő vizsgálóbíró ez idő alatt a lefoglalást fenn nem tartja s e tárgyban hozott határozatát az illető intézettel nem közli, a lefoglalás hatályát veszti. (Bp. 178. §.)

Az ügyészség azokban az eljárásokban, amelyekben a vizsgálóbíró jogait gyakorolja (uzsora-eljárás) a postai küldeményeket is lefoglalhatja.

5. A sajtótermékek lefoglalására vonatkozó különös szabályokat l. a „Sajtóeljárás” c. fejezetben.

VI.

1. Perorvoslat a lefoglalás, házkutatás, személymotoszás elrendelése ellen: a) előterjesztés, b) fel-folyamodás.

2. Előterjesztésnek van helye: a) a rendőrhatalóság intézkedése ellen az ügyben illetékes elsőfokú bírósághoz; b) a járásbíróság intézkedése ellen (akár törvényszéki, akár járásbírósági ügyről van szó); c) az ügyészség intézkedése ellen; d) a vizsgálóbíró intézkedése ellen a kijelölt külön törvényszéki tanács-hoz. (Bp. 177. §.)

3. *Felfolyamodásnak van helye: a) a kijelölt külön tanács határozata ellen az ítéletáblához; b) az ítéletbíró határozata ellen az ítéletáblához.*

VII.

1. A házkutatást, lefoglalást, személymotosztást a vizsgálóbíró, a járásbíró, vagy az államügyész rendszerint *maguk fogatosítják*, de szükség esetében *rendőri hatóságokkal és közegekkel* is fogatosíthatják. (Bp. 180. §.)

Fogatosíthatók e kényszerintézkedések megkeresés útján is.

2. ^{a)} A lefoglalás és házkutatás rendszerint annak, aki ellen e cselekmények elrendelve vannak, vagy megbízottjának jelenlétében fogatosítandó (ügyfélnyilvánosság). Fogatosításuknál, valamint a személymotosztás fogatosításánál is, legalább *két tanúnak* mindig jelen kell lenni. Ha az, aki ellen a lefoglalás vagy házkutatás fogatosítandó, távol van és megbízottja sincs jelen, teljeskorú családtagjai vagy szomszédai közül képviselő rendelendő ki. (Bp. 181. §.)

^{b)} A lefoglalás, házkutatás és személymotosztás fogatosítása előtt az ezt *elrendelő határozat* annak, aki ellen e cselekmények elrendelve vannak, esetleg megbízottjának, a kirendelt képviselőnek *kihirdetendő* és kívánatra nekik, a lefoglalt tárgyak jegyzékének másolatával együtt, három nap alatt hiteles kiadványban kézbesítendő. (Bp. 182. §.)

c) A lefoglalt tárgyak *külön borítékba* vagy *tartóba* teendők s hivatalos pecséttel és lehetőleg a lefoglalást szenvedettnek, stb. pecsétjével is *lezárandók*; megőrzésükről a lefoglaló gondoskodik.

A tartó felbontása a terheltnek vagy megbízottjának, vagy a részére kirendelt más képviselőnek jelenlétében történik (Bp. 183. §.)

d) A *posta- vagy táviróhivatalban*, továbbá a szállító és fuvarozó intézeteknél *lefoglalt leveleket* stb. jegyzőkönyv felvétele mellett *csak a vizsgálóbíró veheti át*, vagy helyette a bíró-

ságnak vagy az ügyésznek az a tagja, akit a vizsgálóbíró vagy az eljáró bíróság az iránt megkeresett. (Bp. 185. §.)

A *felbontásra csak a vizsgálóbíró vagy az eljáró bíróság jogosított.*

Ugyanabban a községben lakó *címzett vagy feladó* a felbontásra lehetőleg *megidézendő*. A felbontás jegyzőkönyv felvétele mellett, mindig két tanu jelenlétében és lehetőleg a pecsétek megsértése nélkül történjék.

A tartalom átvizsgálása után köteles a bíró a közömbös küldeményeket, kézbesítés végett, azonnal visszaadni. (Bp. 186. §.)

e) További eljáráshoz *nem szükséges tárgyak*, amennyiben más nem tart rájuk igényt, *visszaadandók* annak, akinek birtokából lefoglaltattak. A visszaadás tárgyában a vizsgálóbíró, a *kijelölt külön tanács*, vagy az ítéletbíró, a tulajdon iránti igények felett az ítéletbíró, esetleg a polgári bíróság határoz. (Bp. 187. §.)

f) Mind a házkutatást, mind a személymotosztást a *legnagyobb hímélettel kell fogatosítani*. Helyiségek, készülékek, záruk feltörését, felnyitását csak akkor szabad elrendelni, ha a velük rendelkező, vagy megbízottja *nincs jelen*, vagy ezek a felnyitást *megtagadták*. (Bp. 189. §.)

g) Ha a lefoglalás stb. alkalmával oly tárgy kerül kézre, mely az eljárásnak alapjául szolgáló bűncselekménnyel összefüggésben nem áll, de más, hivatalból üldözendő bűncselekményre mutat, az *külön jegyzőkönyv felvételével lefoglalandó* és megfelelő értesítés mellett az ügyészhez azonnal átteendő. (Bp. 190. §.)

h) Ha a lefoglalás stb. alkalmával gyanus tárgyat nem találtak: erről a terheltnek vagy annak, akinél a házkutatás fogatosítva volt, kívánságukra *bizonyítvány adandó*. (Bp. 190. §.)

i) A házkutatás rendszerint *csak reggel 6 órától este 9 óráig* fogatosítható. A megkezdett házkutatás folytatását az éj beállta nem akadályozza.

Tettenkapás esetében, megszökött fogoly kézrekerítése céljából stb. (180. §. 2. bek.) a házkutatás *éjjel* is megkezdhető és fogatosítható.

Amikor a *késedelem az eljárás sikerét veszélyeztetné*, a házkutatást *éjjel* is fogatosítani lehet.

KÜLÖNÖS RÉSZ.

Eljárás a törvényszék elé tartozó ügyekben

Előkészítő eljárás.

Az eljárás megindítása.

1. A büntetőper, mint a bűnvádi eljárás bíróság előtt folyó része, a vádemeléssel kezdődik. A vádemelés feltételezi azonban a vádló tájékozottságát vádjának ténybeli alapja felől.

A vád alapját vádló a büntetőper bírójával közölni tartozik, hogy a bíróban a Bp. 1. §-a által a bűnvádi bírói eljáráshoz megkívánt nyomatékos gyanút keltse.

A vádló s a bíróság részére szükséges tájékoztatást az előkészítő eljárás (nyomozás és vizsgálat) nyújtja.

Az előkészítő eljárás kivételesen el is maradhat a Te. 107. §-ába foglalt esetekben.

Nincs szükség előkészítő eljárásra a Bp. 330. §-a esetén sem, azaz, ha a bűncselekmény elkövetése magán a főtárgyaláson történt.

Ha az államügyészség képviseli a vádat, az előkészítő eljárás még más esetekben is elmaradhat, mert az ügyészség vádat általában nyomozás és vizsgálat nélkül is emelhet, (kivéve a kötelező vizsgálat 1921:XXIX. tc. 7. §. 1. pontjában említett esetét) fő- és pótmagánvád esetében a vizsgálat kötelező, ha a nyomozás el is maradhat. (Kivétel ez alól is a nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények miatt indítható eljárás, mert ennek során vizsgálatnak nincs helye).

2. Ahhoz, hogy a bűnvádi eljárás előkészítő szaka folyamatba tehető legyen, szükséges, hogy a bűnvádi eljárás erre jogosult személy vagy hatóság részéről megindíttassék.

Ha a vádat elsősorban az államügyészség képviseli, az eljárást ő indítja meg a Bp. 92. §-a szerinti tartalmú ügyészségi határozat alakjában (1. alább).

3. a) Az államügyészség a bűncselekményről rendszerint *feljelentés* útján értesül. Az, aki tudomást szerez valamely bűncselekmény elkövetéséről, ezt a feljelentés elfogadására illetékes hatósággal közli a bűnvádi eljárás megindítása céljából. Ez a közlés a *feljelentés*.

Szemben a régebbi büntetőjogokkal, a feljelentés a Btk. és a Bp. álláspontja szerint általában nem állampolgári kötelesség.

A Bp. 89. §. szerint minden bűncselekményt, amely nem magánindítványra üldözendő, mindenki akár írásban, akár szóval feljelenthet.

Kivételesen a feljelentés mégis kötelesség és pedig (a) elsősorban hatóságokat és hatósági közegeket; (b) ritkábban pedig magánszemélyeket is terhelő kötelesség.

Az összes hatóságok és hatósági közegek kötelesek a hivatali hatáskörükben tudomásukra jutott, nem magánindítványra üldözendő bűncselekményeket a birtokukba került adatoknak közlésével és a bizonyító tárgyaknak áttétele mellett az ügyészségnél feljelenteni. (Bp. 87. §.)

Magánszemélyeket terhelő feljelentési kötelezettséget állapít meg: a Btk. 135. §. (felségsértés), a Btk. 230. §. (ártatlan-sági bizonyíték elhallgatása), az 1930:III. tc. (katonai Btk. életbeléptetési törvénye), 69. §. (hűtlenség).

b) A feljelentés az illetékes államügyészségnél üldözendő, azonban azt más államügyészség, vagy fő-

államügyészség, valamint a rendőri hatóságok és közegek és a bíróságok is elfogadni és az illetékes államügyészséghez haladéktalanul áttenni tartoznak.

4. Vannak esetek, melyekben a bűnvádi eljárás a *puszta feljelentés alapján még meg nem indítható*. Amikor a Btk. a bűnvádi eljárás lehetőségét *magánindítványhoz köti*, bűnvádi eljárás a *magánindítvány megtétele előtt meg nem indulhat*.

Ha csak a *nyomozás során* derül ki, hogy a feljelentett cselekmény *magánindítványra üldözendő*, erről a *jogosított — a nyomozás abbahagyásával — értesítendő*.

A magánindítvány azon *hatóságoknál és közegeknél* adható be, vagy mondható jegyzőkönyvbe, melyek a *feljelentés elfogadására kötelesek*. A magánindítványban a *panaszolt bűncselekmény határozottan megjelölendő és a tettesre, valamint a részesekre vonatkozó adatok lehetőleg felemlítendőek*. (Bp. 90. §.)

A magánindítvány visszavonására ugyanezek a szabályok érvényesek.

5. A magánindítvánnyal nem szabad összetéveszteni a *felhatalmazás és kívánat* fogalmait. Ha az államügyészség felhatalmazására és kívánatra üldözendő bűncselekményekről *feljelentés révén, vagy egyébként nyert tudomást, az eljárást megindítja hivatalból*, a felhatalmazás és kívánat *elő nem terjesztésének csak annyi a hatálya, hogy ily esetben az eljárás a nyomozáson túl nem terjedhet*. (Bp. 4. §.)

A felhatalmazás az államügyészséghez, vagy az igazságügyminiszterhez *intézett hivatalos iratban, vagy külön írásbeli nyilatkozatban adható meg*. A bíróságok, bírák ellen *elkövetett rágalmazás, vagy becsületsértés miatt a felhatalmazás megadása, ha pedig külföldi uralkodó állami, ezek követe, ügyvivője ellen követtek el becsületsértést, vagy rágalmazást: a*

kívánat előterjesztéséről való értesítés az igazságügyminiszternek az államügyészséghez intézett rendeletében történik. (Bp. 91. §.)

6. Az államügyészség tudomása a bűncselekmény elkövetéséről *alapulhat közvetlen tudomásvételen is*.

Különösen gyakori ez az eset a *nyomtatvány útján elkövetett bűncselekményeknél, továbbá a tárgyaláson, vagy a büntetés végrehajtás közben elkövetett cselekmény esetében*.

A közvetlen tudomásszerzésnek egyik fontos esetét szabályozza a Bp. 88. §-a, mely szerint, ha annak jelenségei mutatkoznak, hogy *valaki nem természetes halállal mult ki, vagy ha ismeretlen egyén holitását találták, a rendőri hatóságok és közegek kötelesek erről az államügyészségnek, vagy a legközelebb lévő járásbírósnak sűrűszen jelentést tenni*. Ez esetben a holttestet csak az *ügyészség, vagy a bíróság engedelmével szabad eltemetni*.

7. Az államügyészség a *hozzáérkezett feljelentéseket és magánindítványokat haladék nélkül megvizsgálja és azok alapján a nyomozást elrendeli, vagy a vádképviselő megtagadása iránt indokolt határozatot hoz* (s ezt sértettel megfelelő eljárás céljából közli), vagy *pedig a bíróság elé megfelelő indítványt terjeszt, esetleg a feljelentést vagy magánindítványt az illetékes közbíróhoz, közigazgatási, katonai vagy más hatósághoz teszi át*. (Bp. 92. §.)

A „*megfelelő indítvány*“ lehet: *vizsgálat, házkutatás, letartóztatás, előzetes letartóztatás, ismeretlen helyen tartózkodó személy ellen a Bp. 470. §. szerinti eljárás indítványozása, vádirat benyújtása, a Te. 101. §. szerinti esetekben indokolás nélküli vádirat előterjesztése a törvényszék egyesbírájánál, a Te. 107. §. 1. bek. alapján a tettenkapott terhelt törvényszék egyesbírája elé állítása, a Te. 107. §. 2. bek. alapján tényvázlat alapján tárgyalás kitűzésének indítványozása, indítvány előterjesztése a törvényszék egyesbírájánál a Te. 108. §. szerinti tárgyalás céljából, a Te. 110. §. alapján törvényszéki egyesbíráskodás alá tartozó ügynek járásbírósnak elé utalása*.

8. Ki kell emelni azt, hogy még mielőtt az államügyészség a nyomozást elrendelte volna, van mód arra, hogy a nyomozás teljesíttessék.

Igy: a) a rendőri hatóságok és közegek kötelesek a nem magánindítványra üldözendő bűncselekményeket külön ügyészi rendelkezés nélkül is hivatalból nyomozni és a tudomásukra jutott adatok megjelölésével, valamint a bizonyító tárgyak áttétele mellett az illetékes ügyészségnél feljelenteni.

A nyomozást a feljelentés megtétele után is tartoznak folytatni és a szükséges intézkedéseket megfenni és ezekről is az ügyészséget sürgősen értesíteni. Amennyiben az ügyészség intézkedéséig a bűncselekmény nyomainak megsemmisítésétől, vagy megváltoztatásától kellene tartani, a szükséges bírói cselekmény teljesítése végett a legközelebb levő járásbírói bíróságot keresik meg. (Bp. 94. §.)

b) A törvényszék vizsgálóbírája a nála beadott feljelentést, vagy magánindítványt azonnal közli az államügyésszel. Az utóbbinak indítványa előtt a halaszthatatlan nyomozócselekményeket teljesíti. A járásbírói bíróság a nála tett feljelentés, vagy magánindítvány alapján az államügyészség indítványának bevárása nélkül mindazokat a nyomozó cselekményeket teljesíti, melyeknek elmulasztása az eljárás célját veszélyeztetné. A felvett jegyzőkönyveket haladéktalanul átteszi az ügyészhez, aki a nyomozás ismétlése, vagy kiegészítése iránt intézkedik. (Bp. 95. §.) (Előzetes nyomozás.)

9. Főmagánvádas esetekben az eljárás megindításának joga a főmagánvádlót illeti.

A főmagánvádló a nyomozás teljesítését a rendőri hatóságnál kérheti, amely e kérelem felett indokolt határozatot hoz. E határozat ellen perorvoslatnak nincs helye. Ha a rendőri hatóság a nyomozás teljesítését megtagadta, a főmagánvádló csak a vizsgálat elrendelése iránt tehet indítványt. (Bp. 99. §.)

Tekintettel arra, hogy a főmagánvádas bűncselekmények esetén a törvényszéki eljárás során amúgyis kötelező a vizsgálat, főmagánvádló nyomozás teljesítését csak ritkán kéri, ha pl. terhelt kiletét, lakcímét kell megállapítani, mert a vizsgáló

lati indítványban (Bp. 104. §.) többek között szabatosan meg kell jelölni terhelt személyét.

10. Pótmagánvád esetén nyomozás nem tartható attól az időponttól kezdve, mikor sértett pótmagánvádlóként felléphet. Ily esetekben az előkészítő eljárás vizsgálat teljesítéséből áll.

Kérdések: Mi a célja az előkészítő eljárásnak? Mikor maradhat el? Mi szükséges közvadas ügyekben az eljárás megindításához? Mi a feljelentés? Van-e feljelentési kötelesség? Mi a magánindítvány jelentősége az eljárás megindítása szempontjából? Meddig juthat el az eljárás felhatalmazás és kívánnat nélkül? Mikor van jelentősége a közvetlen tudomásvételnek? Mit tesz az ügyész a nála tett feljelentésekkel? Mi az előzetes nyomozás? Ki indítja meg az eljárást főmagánvád esetén? Van-e nyomozás pótmagánvád esetében?

A nyomozás.

1. A nyomozás célja (a Bp. 83. §. szerint: tárgya) azoknak az adatoknak kipuhatolása és megállapítása, amelyek a vád emelése, vagy nem emelése kérdésében a vádló tájékozására szükségesek.

2. A nyomozást közvadas ügyekben az államügyészség, főmagánvádas esetekben a rendőri hatóság főnöke rendeli el.

Elrendelheti a nyomozást, helyesebben a nyomozás kiegészítését a főtárgyalási tanács a főtárgyalás kitűzése kapcsán akár hivatalból, akár észrevételek folytán, a törvényszék egyesbírája ugyancsak a főtárgyalás kitűzése kapcsán akár hivatalból, akár az észrevételek folytán (1921 : XXIX. tc. 10. §.), végül az ítélőbírói bíróság, ha a Bp. 322. §. értelmében a főtárgyalás adataihoz képest az eljárás kiegészítését tartja szükségesnek.

3. Ki fogatosítja a nyomozást?

a) Az 1921 : XXIX. tc. 5. §-a értelmében az

államügyészség a nyomozást maga is teljesítheti, kivéve a Bp. 171. és 172. §-ban foglalt egyes nyomozati cselekményeket.

Az, hogy az ügyészség mily ügyekben kíván személyesen nyomozni, illetve mely nyomozati cselekményeket tart fenn a maga részére, az ügyészség *discretiojától* függ. Ha az ügyészség maga nyomoz, intézkedései ellen *előterjesztésnek* van helye a kijelölt külön tanácshoz. *Uzsora* eljárás során az ügyészség jogköre annál fogva tágabb, mert ebben az eljárásban az ügyészség a vizsgálóbíró jogait gyakorolja.

b) Ha az ügyészség nem maga nyomoz; (a) az egész nyomozásnak, vagy egyes nyomozócselekményeknek teljesítése végett a rendőri hatóságokat és közegeket megkeresheti, illetőleg utasíthatja, (b) egyes nyomozati cselekmények végett bármely törvényszék vizsgálóbírájához (1921 : XXIX. tc. 5. §.), vagy a járásbírókhoz fordulhat, (c) adócsalás esetén az egész nyomozás teljesítése végett az illetékes pénzügyigazgatósághoz fordul, (d) minden közhatóságtól felvilágosításokat és értesítéseket kívánhat, (e) a nyomozás menetét irányíthatja, a megkeresett nyomozó hatóságok tevékenységét ellenőrzi.

A rendőri hatóságnak a nyomozással megbízott tagjait a törvényszék székhelyén oly módon kell elhelyezni, hogy az ügyészség a nyomozás menetét lehetőleg szóbeli utasítással irányíthassa és a nyomozási cselekmények és a nyomozó hatóságok eljárása tekintetében az őt illető ellenőrző tevékenységet a törvényszék székhelyén írásbeli érintkezés nélkül is közvetlenül gyakorolhassa. (1921 : XXIX. tc. 5. §.)

A rendőri hatóságok és közegek kötelesek a megkeresésnek feltétlenül eleget tenni és minden lényegesebb intézkedésről, valamint annak eredményéről az államügyészséget értesíteni. (Bp. 84. §.)

4. a) A nyomozó hatóságok teendőit a Bp. előre nem állapítja meg, mert előre megszabott rendelkezésekkel nem lehet megkötni a nyomozó hatóságok eljárását. Hogy azonban a nyomozó hatóságok eljárása ne csupán a vád érdekeit szolgálja, a Bp. 100. §-a kimondja, hogy a nyomozás folyamán nemcsak a terhelő, hanem a mentő körülmények is kiderítendőek és a gyanúsított érdekében is gond fordítandó ama bizonyítékok megszerzésére, amelyeknek megsemmisítésétől tartani kell.

A gyanúsított védelme érdekében egyes nyomozócselekmények teljesítését a járásbírósnál is kérheti. (Bp. 100. §.)

b) A nyomozó hatóság (rendőrhatalóság, ügyészség) megidézhet és eskü kivétele nélkül kihallgathat mindenkít, akitől a kiderítendő ténykörülmények tekintetében felvilágosítást vár. A kihallgatásról jegyzőkönyv veendő fel.

A nyomozó hatóságot (de nem a nyomozó közeget) fegyelmi jogkör (Bp. 97. §.) illeti meg:

(a) A nyomozó hatóság megtilthatja a nyomozás színhelyén levőknek a távozást s utasíthatja őket, a nyomozás befejezéséig, bizonyos helyiségben való tartózkodásra.

(b) Az ellenszegülő, vagy a hivatalos eljárást szándékosan zavaró személy legfeljebb 24 órára, illetve a nyomozás korábbi befejezéséig, letartóztatható, a feleket, vagy a sértettet képviselő ügyvéd, a szakértő, a bírósági tanu és a katonai bíróságnak alávetett egyének kivételével. Az előbbieket csakis távozásra kötelezhetők, ha a hivatalos eljárást figyelmeztetés ellenére szándékosan zavarják, vagy a hivatalos intézkedéseknek ellenszegülnek.

Katonai bíróság hatóságának alávetett egyének rendretartásuk végett a katonai hatóság keresendő meg.

d) A Bp. 98. §-a lényegesen korlátozza a rendőri hatóságok nyomozási jogkörét, felsorolva azokat a cselekményeket, amelyeket a rendőri hatóság

csak *halaszthatatlan szükség* (*periculum in mora*) esetén foganatosíthat, s azokat, amelyek *mindenkor csak a bíróság által végezhetők*.

(a) *Szemle, lefoglalás, személymotozás, házkutatás és előzetes letartóztatás* elrendelése és foganatosítása a nyomozást teljesítő rendőri hatóság által csak *halaszthatatlan szükség* esetén eszközölhető, (perorvoslat ilyenkor az *előterjesztés a kijelölt külön tanácshoz*). Ily cselekmények elrendelése a *vizsgálóbíró*-nál, illetve a *járásbíróságnál* indítványozandó. Ha e cselekményeket a rendőri hatóság mégis elrendelte volna, a *felvett jegyzőkönyvek* a halaszthatatlan szükség indokolása mellett, *ellenőrzés céljából bemutatandók a vizsgálóbíró*nak, aki a szemle, a házkutatás és a személymotozás körül teljesített eljárást *kiegészítheti*, vagy *ismételheti*, az előzetes letartóztatásnak és foglaltságnak *fenntartása*, vagy *megszüntetése* iránt határoz.

(b) A *rendőri hatóság sürgősség* esetén sem *rendelheti el* és foganatosíthatja a *tanuk megesketését*, *tanuk vagy szakértők vallomásra*, illetve *nyilatkozatra kényszerítését*, a *lefoglalandó tárgy kiadására való szorítást*, *levelek, táviratok és egyéb küldemények lefoglalását*, *lefoglalt postai küldemények felbontását*.

e) Az 1921 : XXIX. tc. 5. §-ának 2. bek. értelmében az *államügyészség* — kivéve a Bp. 171. és 172. §-ában meghatározott nyomozó cselekményeket (*levelek, táviratok és egyéb küldemények lefoglalása*) — a *nyomozást maga is teljesítheti*.

A Bp. 171. és 172. §-aiban foglalt cselekmények tekintetében is bizonyos jogokat nyer az ügyészség a Bp. 178. §. 3. bek. által, mert az ügyészség halaszthatatlan sürgősség esetén elrendelheti postai küldemények *ideiglenes visszatartását*.

Uzsora-eljárás során az ügyészség teljesen a vizsgálóbíró jogkörében jár el. (5950/1920. M. E. sz. r. 15. §.)

5. A törvényszék, mint egyesbíróság hatáskörébe utalt bűncselekmények esetében a Te. 107. §-a a nyomozást leegyszerűsíti. Ha az ily bűncselekmény *jogi és ténybeli megítélése egyszerű*, a nyomozás csak a *vád tájékoztatására legszükségesebb adatok felderít*

tésére szorítkozik. Az ily ügyekben mellőzendő az alakszerű jegyzőkönyvek készítése s a nyomozó szerv csak *tényvázlatszerű rövid tájékoztatást* terjeszt az ügyészség elé.

6. *Főmagánvádas* esetekben a nyomozást főmagánvádló a *rendőri hatóságnál kérheti*, amely a kérelem felett indokolt határozatot hoz. Az *eredeti iratok* a nyomozás befejezése után a *vizsgálóbíró*hoz teendők át.

Ha a rendőri hatóság a *nyomozás teljesítését megtagadta*, vagy ha a *tényállás tisztába hozásához bírói cselekmény*, azaz oly cselekmény szükséges, amelyet a rendőrség még halaszthatatlan szükség esetén sem vehet fel, a főmagánvádló csak a *vizsgálat elrendelése* iránt tehet indítványt. (Bp. 99. §.)

A vizsgálat elrendelését a magánvádló az elévülési határidőn belül bármikor kérheti, ha erre a bíróság még — záros határidő kitérésével — fel nem hívta.

7. A *nyomozás végetérhet* vagy *befejezés*, vagy *megszüntetés* által.

8. A *nyomozás befejezendő*, mihelyt a *nyomozás célját elérte*, azaz a vádló elegendő tájékoztatást nyert aziránt, hogy mily további lépések teendők a bűnvádi eljárás során. A Bp. 101. §. 2. bek. szerint a *nyomozás befejezendő*, ha: a) *vizsgálat indítványozására*, b) *vádirat benyújtására*, c) *az ügy áttételére*, d) a *nyomozás megszüntetésére* elegendő adat van.

A *nyomozás befejezését* az *államügyészség*, főmagánvádas ügyekben a *rendőri hatóság főnöke* rendel el.

A rendőrhatalóság főnöke az iratokat a vizsgálóbíróhoz küldi át, aki erről főmagánvádlót értesíti azzal, hogy 8 nap alatt tegyen indítványt a vizsgálat elrendelése iránt. Főmagánvádló e határozat közlésétől számított 8 nap alatt vizsgálat elrendelése iránt indítványt tartozik benyújtani a vizsgálóbírónál, mert különben az eljárás megszüntetendő. A nyomozás befejezését elrendelő végzés ellen egyébként perorvoslatnak nincs helye. (Bp. 99. §.) A nyomozás befejezéséről főmagánvádlón kívül más nem értesítendő.

9. a) A nyomozás megszüntetendő, ha: 1. büncselekmény nem forog fenn; 2. az eljárás folytatásához szükséges felhatalmazás, vagy kívánat hiányzik, vagy a magánindítványra jogosult indítványt nem tett, vagy azt visszavonta; 3. a további eljárástól bizonyítékok hiánya, vagy azok megszerzésének rendkívüli nehézsége miatt eredmény nem várható. (Bp. 101. §.)

Az 1. pont alapján az eljárást nemcsak akkor kell megszüntetni, ha a tett nem sérti a büntetőtörvény egyetlen rendelkezését sem, hanem, ha a bünvádi eljárás megindítását kizáró ok áll fenn, ha beszámíthatóságot kizáró ok kétségtelenül fennforog, ha a cselekmény megszünt büntethető lenni.

A 2. pont alapján a gyakorlat szerint felhatalmazás hiánya folytán csak akkor lehet az eljárást megszüntetni, ha az államügyesség a felhatalmazás megadására hivatott tényezővel érintkezésbe lépett a felhatalmazás megadása iránt, de ez a felhatalmazást nem adta meg, vagy annak megadását a bünvádi eljárás megindítását kizáró elévülés gátolja.

b) A nyomozás megszüntetését az államügyesség, főmagánvádas esetekben a rendőri hatóság főnöke rendeli el. (Bp. 101. §.)

Egyes esetekben a bíróság rendeli el a nyomozás megszüntetését: a Bp. 472 §. esetében, ha t. i. a távollévő terhelt a bíróság elé nem állítható.

A nyomozás megszüntetéséről értesítendő ter-

helt (gyanusított), a magánindítványt, vagy feljelentést tett sértett (Bp. 101. §.), a főmagánvádló.

A megszüntető végzés ellen perorvoslat nem használható, ellenben sértett, vagy folyamodhat az értesítéstől számított 8 nap alatt a főállamügyészhez, hogy utasítsa további eljárásra az államügyességet, vagy pótmagánvádlóként — vizsgálat indítványozásával — átveheti a vád képviselőjét (l. „A vád képviselője“ c. fejezet III. 1. a) pontját).

Ugyanezt kell tenni a főmagánvádlónak, amennyiben a bünvádi eljárás folytatását kívánja, ha a rendőri hatóság főnöke a nyomozást megszüntette.

Sértettet e jogára s arra, hogy a pótmagánvádnál kötelező az ügyvédi képviselőt (Te. 104. §.) az értesítésben figyelmeztetni kell.

A nyomozás megszüntetéséről való értesítés hiánya feljogosítja a sértettet, hogy az elévülési időn belül bármikor kérhesse a megszüntető határozatnak részére való kézbesítését és a folyamodási határidőt ettől a naptól számíthassa.

A Bp. 42. §. 6. bek.-ben foglalt ama rendelkezés, hogy az a sértett, akit az államügyességnek a vád képviselőjétől törtenként elállásától nem értesítettek, a vád képviselőjét az elállástól számított 30 nap alatt átveheti, csak a bíróság előtt levő ügyre vonatkozik.

10. A nyomozás megszüntetése ügyességi, vagy rendőrhatalóság főnöke általi határozattal nem oly hatályú, mintha az eljárást bírói határozat szüntette volna meg. Az eljárás az elévülési időn belül a megszüntető határozatra tekintet nélkül, szabadon folytatható akkor is, ha nem merül fel új bizonyíték.

11. Az ügynek más hatósághoz való áttételéről sértettet nem kell értesíteni. Értesíteni kell azonban főmagánvádlót, hogy jogait az újabb eljáró hatóság előtt gyakorolhassa.

Kérdések: Mi a nyomozás célja? Ki rendeli el? Ki fogatatosítja? Melyek a nyomozó hatóság teendői? Miként van korlátozva a rendőrhatalom nyomozási jogköre? Milyen az ügyészség nyomozási jogköre? Miként egyszerűsíti a Te. 107. §-a a nyomozást? Főmagánvádas ügyekben ki nyomoz? Mikor kell a nyomozást befejezni? Mikor kell megszüntetni? Mi a hatálya a nyomozás ügyészszégi vagy rendőrhatalomági megszüntetésének?

A vizsgálat.

I.

1. A vizsgálat az előkészítő eljárás rendszerint második, a nyomozást követő, de igen gyakran (különösen főmagánvádas esetekben) a nyomozás elmaradása esetén első fázisa. A vizsgálat, szemben a nyomozással, már *bírói tevékenység*, azonban mégis csak előkészítése a büntetőpernek, mert célja azoknak az adatoknak *bírói kiderítése* és megállapítása, amelyek alapján eldönthető, hogy *van-e helye a főtárgyalás elrendelésének*, vagy hogy *meg kell-e szüntetni a büntető eljárást*. A vizsgálat az e cél szabta határokon túl nem terjedhet. (Bp. 102. §.)

A vizsgálat célja is adatgyűjtés, mint a nyomozásé. Ez az adatgyűjtés bár még mindig a vádló tájékoztatására szolgál, mert a vádelv érvényesülése következtében a bíróság hivatalból nem jár el (úgy a főtárgyalás elrendelése, mint az eljárás megszüntetése vádló indítványa kapcsán történik), azonban a vizsgálat előkészíti egyúttal a vizsgálati szak után következő bírói tevékenységet is. A vizsgálat konzerválja, biztosítja, esetleg azokat a bizonyítékokat, melyek a főtárgyalásig veszendőbe mehetnek.

A vizsgálat éppen ezért független bírói személyre bízandó.

2. a) A törvény felismerve a vizsgálatnak, mint bírói előkészítő tevékenységnek a jelentőségét, bizonyos esetekben *kötelezővé*, más esetekben azonban csak *fakultatív*vé, azaz bizonyos szervek mérlegelésétől függővé teszi a vizsgálatot.

A kötelező vizsgálat esetében is vizsgálni kell azonban azt az elrendelő hatóságnak, hogy megvannak-e a vizsgálat elrendelésének törvényszabta előfeltételei (l. alább).

Vizsgálatnak kell megelőzni a főtárgyalás elrendelését:

1. az 1897 : XXXIV. tc. 15. §-ban felsorolt (azaz az esküdtbírói bíróság elé utalt) bűncselekmények esetében, *kivéve*, ha *tettenkapás forog fenn*, vagy *bűnösségéről a terhelt a nyomozás adataival teljes összhangban álló beismerést tett*;

2. a *törvényszék* elé utalt más bűncselekmények esetében, valamint az 1. pontban említett *kivételek* esetében akkor:

a) ha az *ügyészség indítványozza*;

b) ha a *vádat egyedül magánvádló képviseli*;

c) ha a *bíróság a terhelt kérelmére*, vagy más okból *szükségesnek látja*. (1921 : XXIX. tc.7. §.)

b) (a) *Feltétlenül kötelező* e rendelkezés szerint a vizsgálat a bűncselekmény súlyánál fogva, a törvény szerinti *kivételektől eltekintve*, az eredetileg esküdtbírói bírósági hatáskörbe utalt büntetőcselekmények esetén.

(b) *Feltétlenül kötelező* a vizsgálat akkor is, ha a *vádat fő- vagy pótmagánvádló képviseli*. Ez a rendelkezés indokolt. Ha ugyanis a vádat főmagánvádló képviseli, a nyomozást nem az ügyészség, hanem a rendőrhatalom rendeli el és teljesíti, úgy, hogy semmi garancia sincs a nyomozás pártatlanságára. Ha pedig pótmagánvádló lép az ügyészség helyébe, nyomozásnak e pillanattól fogva helye nincs, úgy, hogy esetleg minden elő-

készítés nélkül kellene vádat emelni, a vád alaposágát elbírálni s a főtárgyalást kitűzni.

(c) Ha a kötelező vizsgálat elmaradt, az egyesbíró s a főtárgyalási tanács a tárgyalás kitűzésekor, valamint a főtárgyaláson hivatalból észlelhetik ezt és a vizsgálatot elrendelhetik.

(a) Csak fakultatív a vizsgálat akkor, ha az esküdt-bíróság elé nem utalt törvényszéki ügyekben a vádat az állami ügyészség képviseli, mert ilyenkor az ügyészség indítványozhatja a vizsgálat elrendelését, de az ily irányú indítványtételt el is mellőzheti.

(b) Elrendelheti tetszésétől függően (fakultatíve) a vizsgálatot a bíróság (a főtárgyalási tanács és egyesbíró a főtárgyalás kitűzése kapcsán hivatalból, vagy a terhelt által beadott észrevételek folytán s az ítéldbíróság a főtárgyaláson hivatalból, vagy indítványra), ha ezt szükségesnek látja. Különösen terhelt kérelme folytán jut a bíróság abba a helyzetbe, hogy vizsgálatot rendeljen el.

3. Vannak a törvényszék előtti eljárásnak olyan alakzatai, amelyekben a törvény kizárja a vizsgálatot.

Nincs helye vizsgálatnak nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények esetén (1946: XIV. tc. 3. §.), az uzsorabíró-ság, a rögfőnlélő bíróság és a liatalhoráak bírósága elé tartozó ügyekben.

II.

1. A vizsgálatot rendszerint a vizsgálóbíró rendel el, mindig a vizsgálat elrendelésére irányuló indítvány alapján. (Hivatalból soha!)

A vádló indítványában szabatosan meg kell jelezni a bűncselekményt, amelyre nézve, a személyt, aki ellen és az okokat, amelyek alapján az indítványozó a vizsgálat elrendelését kéri. (Bp. 104. §.)

A vizsgálati indítványt meg kell alapozni oly okokkal, melyek nyomtatékosan gyanút keltenek, szemben a nyomozással, melyet pusztá gyanú, szállongó hírek alapján is elrendelhet az ügyész. A Bp. I. §-a minden bünvádi bírói eljáráshoz büntett, vétség vagy kihágás nyomtatékos gyanuját kívánja meg.

Terhelt a vizsgálat elrendelését bármily formában (szóval, vagy írásban) kérheti. Kell, hogy alapos indokokból kérje a vizsgálat elrendelését, mert meg kell győznie a bíróságot annak szükségességéről.

2. A vizsgálati indítvány folytán a vizsgálóbíró vagy elrendeli a vizsgálatot, vagy elutasítja a vizsgálati indítványt. Ha a vizsgálat elrendelését (az anyagi és alaki jog szerint) erre jogosított vádló indítványozta, vagy a terhelt kellő indokolással kérte és a vád tárgyává tett cselekmény miatt bünvádi eljárásnak van helye, a vizsgálóbíró elrendeli a vizsgálatot, ellenkező esetben, valamint akkor is, ha magát illetéktelennek (hatáskörrel, vagy illetékességgel nem bírónak) tartja, elutasítja az indítványt. (Bp. 105. §.)

A vizsgálóbíró nem kutatja, hogy valók-e azok a ténybeli adatok, melyeket vádló vizsgálati indítványában felhoz, csak azt nézi, hogy az indítványban megjelölt cselekmény, feltéve, hogy való, a büntetőtörvénykönyvek szerint bűncselekmény-e s nem forognak-e fenn oly okok, melyek a bünvádi eljárást kizárják. Ilyenek: a cselekmény nem tartozik a büntetendők közé; indítványi, illetve felhatalmazási cselekménynél hiányzik az indítvány, vagy a felhatalmazás; a büntetett meghalt, kegyelmet nyert, vagy a cselekmény elévült; ha a büntetőigény, illetőleg a vád már felemésztődött (korábbi jogerős ítélet vagy megszüntető határozat folytán).

3. a) Ha a vizsgálóbíró a vizsgálatot elrendelte, az ügy vádló kezéből a bíróság rendelkezése alá kerül s a megindult bírói eljárás kizárja azt, hogy folyamata alatt ugyanazon cselekmény miatt újabb bírói eljárás tétessék folyamatba, ugyanazon személy ellen (beáll a bünvádi eljárás során is a per-függség).

b) A vizsgálati indítvány elutasítása történhet: (a) alaki, (b) anyagi okokból. Az alaki okokból való elutasítás (pl. az indítvány kellékhányos) csak ideiglenes jellegű, nem emésztí fel a vádjogot s akár újból előterjeszthető megfelelő vizsgálati indítvány a hiányok pótlásával, akár, ha a vizsgálat nem kötelező, vádirat is benyújtható. Az anyagi okokból történő elutasítás (pl. az indítvány tárgyává tett cselekmény nem büntetendő cselekmény) felemészti a vádjogot (ügydöntő végzés) s újabb vizsgálat újból csak akkor indítványozható, vádirat csak akkor lesz benyújtható, ha új tényt, oly új bizonyítékot hoz fel vádló, mely megdönti az elutasítás indokát.

c) A vizsgálóbíró határozata közlendő a vádlóval, a magánféllel és a terhelttel. (Bp. 105. §.)

Ha a terhelt még nem volt kihallgatva, a vizsgálatot elrendelő határozat kihallgatásakor közlendő vele.

A bűnvádi eljárás során hozott egyes határozatok közlésére vonatkozó jogszabályok alkalmazása körül felmerült kétségek eloszlátása végett a m. igazságügyminiszternek 9800/1933. I. M. sz. rendelete — utalással a Bp. 108. §-ra — kimondja, hogy a vizsgálat elrendeléséről a fellebbvaló hatóság értesítendő, ha az a fegyveres erő tényleges szolgálatban levő tagja ellen, a rendőrség vagy pénzügyőrség tagja ellen, állami, törvényhatósági, községi vagy telekezeti szolgálatban álló, vagy egyházi rendhez tartozó egyén ellen, vasúti, gőzhajózási, bányavállalatnál alkalmazott ellen rendeltetett el, ha pedig ügyvéd, vagy közjegyző ellen, a fegyelmi hatóság értesítendő. Törvényhatósági vagy községi tisztviselő ellen elrendelt vizsgálatról az 1929:XXX. tc. 94. §. szerint a tisztviselő felettes hatósága vagy a törvényhatóság első tisztviselője értesítendő, az ügy érdemében hozott jogerős határozatot a törvényhatóság első tisztviselőjével kell közölni.

Ha vizsgálat ily személyek ügyeiben nem volt tartva, a megfelelő hatóságokat a bíróság a főtárgyalás kifűzéséről értesíti. Az említett hatóságokkal közölni kell az ügy érdemében hozott jogerős határozat (büntetőparancs) megküldése kapcsán a bűnvádi eljárás befejezését is. (Bp. 108. §., 1929:XXX. tc. 94. §.) Orvos, bába ellen szülészel kapcsolatos bűncselekmény miatt indított eljárás során hozott ily határozatokat az illetékes törvényhatóság tisztí főorvosával kell közölni.

4. A vizsgálóbírónak a vizsgálati indítvány tárgyában hozott végzése ellen — bármily tartalmú is — felfolyamodásnak van helye a kijelölt külön tanácshoz. Ha a kijelölt külön tanács vádlónak — (de nem a terheltnek) — a vizsgálat elrendelése iránti indítványát elutasítja — még ha a végzést másodfokon is hozta — felfolyamodásnak van helye az ítéletátlához.

Ha ellenben a kijelölt külön tanács a vizsgálatot elrendelte, perorvoslatnak nincs helye, még ha elsőfokon határozott is így. (Bp. 107. és 378. §§.)

Az ellen a végzés ellen, mellyel az ítélobíró rendeli el a főtárgyaláson a vizsgálatot, felfolyamodásnak egyáltalán nincs helye. (Bp. 300. §.)

5. A vizsgálat csak az indítványban megjelölt tette nézve és csak az ezzel terhelt egyén ellen rendelhető el. (Bp. 106. §. Tettazonosság elve.)

Ha a vizsgálat folyama alatt annak más tette, vagy más egyén ellen való kiterjesztése is szükségesnek mutatkozik, a vizsgálóbíró köteles az el nem halasztható vizsgálati cselekményeket ezirányban hivatalból is teljesíteni (— ez áttörése a vádelvnek —) és azután a vonatkozó iratokat indítványtétel végett a vádlóval közölni.

III.

1. a) A vizsgálatot az illetékes vizsgálóbíró fogatosítja.

A vizsgálóbíró rendszerint székhelyén végzi a vizsgálati cselekményeket, a szükséghez és célszerűséghez képest azonban azon kívül is, sőt a külön kijelölt tanács határozata alapján más törvényszék területén is teljesítheti azokat. (Bp. 109. §.)

b) A vizsgálóbíró a székhelyén levő járásbíró területén kívül fogatosítandó egyes vizsgálati cselekmények teljesítése

céljából, a fogatosítás helyének vizsgálóbíráját, vagy járásbíróját megkeresheti. (Bp. 109. §.)

⊙ A vizsgálat céljait előmozdító, vagy biztosító intézkedések megtétele végett rendőri hatóságokhoz és közegekhez is intézhet megkeresést. (Bp. 109. §.)

2. A kijelölt külön tanács a vizsgálat teljesítését fontos okból, vagy célszerűségi okból a székhelyén kívül levő járásbíróra bízhatja. A megbízás bármikor visszavonható. (Bp. 110. §.) A megbízás alapján eljáró járásbíró intézkedései ellen használt panaszt, vagy perorvoslatot a megbízó kijelölt külön tanács bírálja el.

IV.

1. A vizsgálat főszervei a vizsgálóbíró és a kijelölt külön tanács.

A vizsgálóbíró elrendeli a vizsgálatot, fogatosítja a vizsgálati cselekményeket, a vizsgálatot befejezettnak nyilvánítja és egy esetben meg is szünteti azt.

A kijelölt külön tanács vizsgálat elrendelési jogköre mellett ellenőrzi, irányítja, befejezettnak nyilvánítja és megszünteti a vizsgálatot és elbírálja a vizsgálóbíró intézkedései és végzései elleni perorvoslatokat.

2. A kijelölt külön tanács felügyel a vizsgálatok menetére. (Bp. 112. §.)

A törvényszék vizsgálóbírája köteles a vizsgálatok állásáról és menetéről, a fogvalevők ügyeinek és fogságuk tartamának kiemelésével, a kijelölt külön tanácsnak erre a célra előre meghatározott ülésében (scontralis ülés) havonként szóval jelentést tenni.

A járásbíróknak a vizsgálatot teljesítő bírása e havi jelentéseket írásban küldi be.

3. A kijelölt külön tanács utasíthatja a vizsgálóbíró. (Bp. 112. §.)

Az utasítás vagy hivatalból történik, vagy a vizsgálóbíró kér utasítást.

4. A kijelölt külön tanács intézi el a vizsgálóbíró végzései ellen használt felfolyamodást (Bp. 378. §.) s haladék nélkül a vádló, a terhelt és a magánfél által a vizsgálóbíró intézkedése, vagy mulasztása ellen abban az esetben emelt panaszt (Bp. 113. §.), ha felfolyamodásnak helye nincs, a vádló, vizsgálóbíró, szükség esetén terhelt s a magánfél meghallgatása után. (Bp. 114. §.)

5. A kijelölt külön tanács dönti el végeredményben, hogy befejezni vagy folytatni kell-e tovább a vizsgálatot. Ő hozza az eljárás felfüggesztését, az ügy áttételét és — védelejtés kivételével — az eljárás megszüntetését kimondó végzéseket (l. alább).

V.

1. A vizsgálóbíró a vizsgálat folyamán hivatalból köteles megtenni mindazokat az intézkedéseket, amelyek a való tényállás megállapítása s a tettes és a részes kinyomozása végett szükségesek. (Bp. 117. §.)

2. A nyomozás cselekményei csak hézagossá váltak miatt, kétség, vagy homály eloszlata végett, vagy abban az esetben ismétlendők, ha oly bizonyítékra vonatkoznak, amelyről valószínű, hogy a fő tárgyaláson nem lesz telvehető. (Bp. 117. §.)

3. Abban az esetben, midőn a bűncselekmény nyomokat hagyott, a vizsgálóbíró ezeket haladék nélkül megállapítja. A szökésben levő terheltnek kézrekerítése iránt, valamint a bűncselekmény elkövetésére mutató, vagy abból eredő, illetőleg bizonyítékul egyébként szolgálható tárgyaknak megszerzése és bi-

rői őrizetbevétele iránt is sürgősen intézkedik. Ezután a *terheltet hallgatja ki*, a többi bizonyítékot pedig a *sértettnek*, a *tanuknak* és a *szakértőknek kihallgatásával*, továbbá *szemle*, esetleg *szakértői vizsgálat* fogatosításával szerzi meg. (Bp. 118. §.)

4. A *felek* a vizsgálóbírónál *indítványokat* tehetnek az egész vizsgálat alatt és bármely vizsgálati cselekmény tekintetében. (Bp. 119. §.)

5. Az államügyészség bármikor kívánhatja a *vizsgálati iratoknak* hozzá *leendő áttételét*. Az ügyészség és a magánvádló a *vizsgálati iratokat* bármikor megtekintheti. (Bp. 120. §.)

6. A *terhelt* a vizsgálat menetéről és fejleményeiről *kihallgatásakor értesítendő*, ha ez a vizsgálat *célját nem veszélyezteti*. Kérelmére neki ily értesítés más alkalommal is adandó. (Bp. 120. §.)

Terhelt és védője iratmegtegitési jogát I. a „Terhelt jogállása és a védelem” című fejezetben.

7. Minden vizsgálati cselekményről *jegyzőkönyvvezető* alkalmazásával *jegyzőkönyv veendő fel*.

A *jegyzőkönyv* a *kihallgatott és közreműködött* egyének előtt *felolvasandó*. A *jegyzőkönyvet*, illetőleg ennek *minden ívét* a *kihallgatott és a közreműködött* egyének *aláírják*. Az aláírás elmaradásának oka megemlítendő. (Bp. 121. §.) A *jegyzőkönyvvezetésre* vonatkozó szabályok megsértése miatt a vizsgálóbíró *rendbírsággal* sújtható. (Bp. 123. §.)

8. A vizsgálóbírónak a Bp. 124. §-a *rendfenntartó jogkör*t biztosít.

Megilletik nemcsak a nyomozóhatóságok részére ily irányban megállapított (Bp. 97. §.) jogok, hanem az eljárás színhelyén jelenlévőket sértő, vagy durva magaviseletük miatt megtekintheti, ismétlés esetén *pénzbüntetésre* ítélheti, működése helyéről *áltávolíthatja*.

A *fogvalevő terhelt* ellen ily rendelkezés miatt *fegyelmi büntetés* alkalmazandó. Az államügyészség képviselőjének és a *jegyzőkönyvvezetőnek* magaviselete miatt az illetékes *fegyelmi hatóságoknál feljelentés* teendő. A *védő* a *magánvádlónak*, vagy

a *sértettnek ügyvédje*, továbbá a *szakértő* és a *bírószáki tanu* ellen *rendbüntetés* gyanánt 100 forintig terjedhető *pénzbírság* állapítható meg.

9. A *vádló* és a *védő* a *terheltnek* és a *tanuknak* *kihallgatásánál*, a *terhelt* pedig a *tanuk kihallgatásánál* *nem lehetnek jelen*. A *vádló*, a *terhelt* és *védő* *megidézendő* azonban oly *tanu* vagy *szakértő* *kihallgatására*, aki a *főtárgyaláson előreláthatólag* *nem jelenhet meg*. (*Anticipált bizonyítás*, amelynek során *ügyfélnyilvánosság* valósul meg.)

A *felek*, valamint képviselőik ez esetben *indítványokat* tehetnek és a *tanuhoz*, vagy a *szakértőhöz kérdéseket* intézhetnek s a *feleletekre megjegyzéseket* tehetnek. (Bp. 125. §.)

10. A *bírói szemle*, *házkutatás*, *lefoglalás*, *iratok átkutatása* és a *szakértők kihallgatása* *lehetőleg* a *felek* vagy *megbízottaik* *jelenlétében* fogatosítandó (*ügyfélnyilvánosság*), e célból *nevezettek*, *halasztást* nem tűrő *sürgősség* esetét kivéve, *előlegesen értesítendők*. (Bp. 126. §.)

11. A *fogvalevő terheltet* abból a célból, hogy a 9. és 10. pontban felsorolt cselekményeknél *jelen* lehessen, *letartóztatása* helyéről *csak akkor szabad* más *községbe* kísértetni, ha *önmaga* *kívánja*, vagy ha ez a *szemle fogatosításának sikeréhez* *okvetlen szükséges*. (Bp. 127. §.)

VI.

1. Ha a vizsgálat *elérte célját*, a vizsgálat *befejezettnek* nyilvánítandó.

A vizsgálat *befejezése* után lehet *dönteni* *afelől*, *megszűntetendő-e* az *eljárás*, vagy *van-e* *helye főtárgyalásnak*, illetve ezt *megelőzőleg* *vádirat benyújtásának?*

A vizsgálat *befejezéséről felek* a vizsgálóbíró *által értesítendők* *indítványaik előterjesztése céljából*. (Bp. 129. §.) A *magánvádlót* *figyelmeztetni* kell arra, hogy amennyiben az *értesítés vételétől* 15 nap

alatt nem indítványozza a vizsgálat kiegészítését, vagy nem nyújt be vádiratot, a bíróság őt vádelejtőnek fogja tekinteni. (Bp. 129., 276. §§.)

2. A vizsgálat befejezését elrendelő végzés alapján három lehetőség áll fenn: a) A felek valamelyike az értesítés vételeitől 15 nap alatt a vizsgálat folytatását (kiegészítését) kéri. Ha a vizsgálóbíró ezt az indítványt nem tartja teljesíthetőnek, a külön kijelölt tanács határoz. (Végzése ellen nincs helye felfolyamodásnak.) b) A vádló elejti a vádat (vagy a magánvádló 15 nap alatt nem adja be a vádiratot), ez esetben a vizsgálóbíró a vizsgálatot megszünteti. c) A vádló beadja a vádiratot, amire új perszak veszi kezdetét.

VII.

1. Lehet, hogy a vizsgálóbíró bizonyos körülmények folytán a vizsgálatot tovább nem folytathatónak tartja.

E körülmények rendszerint a Bp. 265. §-ában felsorolt azok az okok, melyek miatt a bünvádi eljárás felfüggesztendő, de meg nem szüntethető, de lehetnek más, a Bp. 265. §-ban fel nem sorolt körülmények is. (Pl. terhelt ismeretlen helyre szökött).

A vizsgálóbíró arról, hogy a vizsgálatot valamely ok következtében nem tartja tovább folytathatónak, feleket értesíti. (Bp. 169. §.) Felek az értesítéstől 15 nap alatt a vizsgálat folytatását kérhetik a vizsgálóbírótól. Ha a vizsgálóbíró az erre irányuló indítványt nem tartja teljesíthetőnek, a külön kijelölt tanács határozatát kell kieszközölnie.

Ha a külön kijelölt tanács az eljárást felfüggeszti, a végzés vádlóval közlendő, aki ez ellen felfolyamodással élhet.

Az akadály megszűnte után a vizsgálat vádló indítványára újabb bírói határozat nélkül folytatható a Bp. 444. §. értelmében, ha pedig az eljárás felfüggesztésének van helye, a felfüggesztő határozat intézkedik arról, hogy meddig marad az eljárás felfüggesztve.

Hasonló határozatot az eljárás fokához képest a törvényszék (a főtárgyalás kitűzése alkalmával), valamint az ítélőbíróság is hozhat.

VIII.

1. A vizsgálat megszüntetése ügydöntő végzés, mert terhelttel szemben a további bírói eljárás végleges abbahagyását jelenti s így a felmentő ítélettel egyjelentőségű.

A vizsgálatot megszüntető végzés ellen csak a Bp. 445. §-ban szabályozott újrafelvételnek van helye, új terhelt bizonyíték alapján.

A vizsgálóbíró csak kivételesen szüntetheti meg a vizsgálatot és pedig akkor, ha a vádló a vádat elejti és a vád képviseletét az arra jogosított sértett, akit a vizsgálóbíró a vád képviseletének 15 nap alatti átvételére írásban felszólított (Bp. 42. §.), kellő időben át nem veszi. (Bp. 128. §.)

A fogságvételi terheltet azonnal szabadlábra kell helyezni, mihelyt az ügyész a vádat elejtette, mert nem bizonyos, hogy a pótmagánvádló átveszi-e a vád képviseletét.

2. Vádelejtés nélkül csak a törvényszék (a főtárgyalási tanács, a törvényszéki egyesbíró) szüntetheti meg a vizsgálatot és pedig csak a vádirat elbírálása kapcsán, amikor is a Bp. 264. §-ban foglalt okok alapján megszüntethető az eljárás s ebbe foglaltan a vizsgálat is.

3. A vizsgálat megszüntetéséről a vádló, magánfél és a terhelt végzéssel értesítendő.

IX.

Ha a vizsgálat során az derül ki, hogy az ügyben az eljáró törvényszék *nem bír hatáskörrel*, vagy *illetékességgel, áttételnek van helye* a megfelelő hatáskörű, vagy illetőségű bírósághoz, illetve hatóság-hoz. Áttételt rendelő végzést csak a *külön kijelölt tanács* hozhat. (Bp. 129. §.)

Évégre hozzá az ügy határozathozatal végett a *vizsgálóbíró által hivatalból, vagy a felek kérelmére* felterjesztendő. Az áttételt rendelő végzés csak *vádlóval közlendő, de telfolyamodásnak ellene terhelt részéről is helye van.*

Közbenső eljárás.

I.

1. Az előkészítő eljárás befejezése után vádló tartozik vádját konkretizálva *vádiratot* benyújtani.

Mellőzhető a vádemelés az ügyészség részéről a Te. 105. §. eseteiben, (l. az „*opportunitas*” elvénél). Ha azonban a vád tárgyává lett cselekmények miatt a bíróság a bűnösséget még nem állapította, a mellőzött cselekmények miatt *utólag vád emelhető.*

Ugy az *államügyészség*, mint a *magánvádló* a vizsgálat befejezését közlő végzés kézhezvételétől számított *15 nap alatt* tartozik *vádiratát* betervezni (254., 276. §§.)

Ha a határidőt az *államügyészség* *nem tartja be*, a mulasztó ügyészt csak felettes hatóságával szemben terheli *fegyelmi felelősség, egyéb szankciója*

mulasztásának nincs, mert az *elévülési időn belül* bármikor benyújtott *vádiratot* a bíróság *elkészés okából vissza nem utasíthatja*. Törvényi rendelkezés hiányában ugyanis *nem vélelmezhető* az, hogy az ügyészség *vádiratot előterjeszteni nem kíván*, mert az *államügyészség* *vádelejtésének kifejezetten* kell történnie. Ezzel szemben, ha a *magánvádló* *vádiratát 15 nap alatt* be nem nyújtja, *vádját elejtettnek* kell tekinteni, feltéve, ha a vizsgálóbíró értesítésében az *eljárás megszüntetésének terhével felhívta* magánvádlót a *vádirat 15 nap alatt leendő benyújtására.* (830. sz. E. H.)

Megrövidül ez a határidő a Bp. 276. §. 2. bek. esetében. Ha ugyanis az *államügyészség* a *vádiratot* benyújtotta, de utóbb a *vádat* a főtárgyalás elrendelése előtt *elejtette*, erről a feljelentést, vagy magánindítványt tett *sértett* azzal a figyelmeztetéssel értesítendő, hogy *8 nap alatt* a *vizsgálat elrendelését* indítványozhatja, ha pedig az ügyben *vizsgálat volt*, vagy ennek *kiegészítése* iránt tehet indítványt, vagy kijelentheti, hogy a *vád képviseletét* átveszi és *vádiratot* nyújt be, vagy az *államügyészség* *vádiratát* magáévá teszi. Ha a felszólítás *eredménytelen* marad, a *sértett* az *elévülési idő* vélelmezendő, hogy a *vád képviseletét* nem hajlandó átvenni. Ha azonban *sértett* *közvádló* *vádelejtéséről* értesíthető *nem volt*, a *sértett 30 nap alatt* tartozik a fentiek szerint fellépni.

Ha a *vádirat* benyújtására megszabott határidő *eredménytelenül* telt el, az eljárás megszüntetése végett az irafok a törvény szerint a *kijelölt külön tanácshoz* terjesztendők. (Bp. 277. §.)

2. *Vádirat nélküli eljárás:* a) *Vádirat* benyújtása *nélkül* folyik tovább az eljárás a Te. 107. §-ának eseteiben:

(a) *Tettenkapás* esetében a terheltet az *államügyészség* elé kell állítani. Ha a cselekmény a *testi-*

sértésnek törvényszéki egyesbíraskodás alá tartozó büntette, vagy vétsége, vagy lopásnak törvényszéki egyesbíraskodás alá tartozó büntette és a bizonyítékok rendelkezésre állnak, az államügyészség a terheltet ügyének tárgyalása végett nyomozás nélkül, vádirat mellőzésével 3 napon belül a törvényszék elé állíthatja.

Ily esetben a tanuk, esetleg szakértők megidézéséről, vagy elővezetéséről az ügyészség gondoskodik; a főtárgyaláson a vádirat felolvasása helyett a vádat az ügyész előszóval terjeszti elő. A törvényszék a vádlott részére a Bp. 56. §-ban felsorolt eseteken kívül is rendelhet védőt.

Ha a terheltnek a törvényszék elé állítása az említett 3 napon belül nem történt meg és az előzetes letartóztatás indítványozására törvényes ok nincs, a terheltet az államügyészség köteles nyomban szabadlábra helyezni. (Te. 107. §. 1. bek.)

(b) A törvényszék, mint egyesbíróság hatáskörébe utalt oly bűncselekmény esetében, melynek jogi és ténybeli megítélése egyszerű, a nyomozás csak a vád tájékoztatására legszükségesebb adatok felderítésére szorítkozik. Ily ügyekben a nyomozó szerv csak tényvázlatszerű rövid tájékoztatást terjeszt az államügyészség elé, az államügyészség pedig alakyszerű vádirat, vagy vádindítvány mellőzésével késedelem nélkül a tárgyalás kitűzését indítványozza a törvényszék egyesbírójánál. Ebben az indítványban (mely szóval is történhet, vagy az iratokra tett feljegyzés alakjában), valamint a vádlott részére szóló idézésben röviden meg kell jelölni a vád tárgyává tett bűncselekményt. (Te. 107. §. 2. bek.)

A Te. 107. §. 2. bek. szerinti eljárásban is be kell tartani a Bp. 286. §. 2. bek. azt a szabályát, hogy a vádlott idézőlevelének kézbesítése és a főtárgyalás határnapja közé legalább 8 nap essék.

(c) Ezekben az ügyekben, ha a bizonyítékok rendelkezésre állanak, vagy nyomban a bíróság elé terjeszthetők, az államügyészség a terheltet ügyének tárgyalása végett — letartóztatása esetében azonban a 3 napon belül — a bíróság elé állítja. Ilyenkor a tanuk, esetleg szakértők megidézéséről, vagy elővezetéséről az ügyészség gondoskodik. (Te. 107. §. 3. bek.)

A Te. 107. §. 3. bek. esetén tehát az államügyészség nem terjeszt elő indítványt a tárgyalás kitűzése iránt, hanem a bíróság előtt megjelenve, szóval kéri a tárgyalás azonnal való megtartását. A bíróság megtagadhatja a tárgyalás nyomban való megtartását, ha a Te. 107. §. feltételeit nem látja fennforogni.

Annak, hogy az ügyészség szabadlábon levő terheltet a bíró elé állíthasson, feltétele, hogy az elővezető parancs (Bp. 131. §.) törvényes feltételei meglegyenek.

A tárgyaláson a vádirat felolvasása helyett a vádat az államügyész előszóval terjeszti elő.

b) A Te. 108. §-a szerinti keresztkérdéses tárgyalás során az ügyész előszóval adja elő vádját.

c) Főtárgyalás alatt a tárgyalóteremben elkövetett bűncselekmény miatt azonnal főtárgyalás tartatható. (Bp. 333. §.) A vád ilyenkor is előszóval terjesztendő elő.

d) Szóval terjesztendő elő a vád a fiatalkorú ügyében;

e) a rögtönítő eljárás során

3. a) A vádiratnak tartalmaznia kell:

1. a terhelt nevét, annak megjelölésével, hogy jogva van-e, vagy nincs;

2. a vád tárgyává tett bűncselekménynek tüzetes megjelölését a törvényben megállapított és a tényállásból vett ismertetőjelek szerint;

3. a tényállásnak a nyomozás, illetőleg a vizsgálat adataiból merített tömör, összefüggő és tárgyi-lagos elbeszélését és a bizonyítékok megjelölését;

4. a főtárgyalásra illetékes bíróság megnevezését.

Az államügyész a vádiratban az előzetes le-tartóztatás, vagy a vizsgálati fogság elrendelése, fenntartása, vagy megszüntetése tárgyában is köte-les nyilatkozni. (Magánvádló nem!)

A vádirathoz csatolandó a megidézendő tanúk és szakértők, illetőleg a főtárgyalásra beszerzendő egyéb bizonyítékok jegyzéke.

A vádiratot annyi példányban kell beadni, hogy mindegyik terheltnak egy-egy példány jusson, ezenfelül pedig egy példány az ügy iratainál maradjon. (Bp. 255. §.)

b) A törvényszéki egyesbíráskodás alá eső ügyekben a vádiratnak csak a Bp. 255. §-ának I. és 2. pontjában megjelölt adatokat, tehát csak a vádirat indítványi részét kell tartalmaznia. (Írásbeli vádindítvány.)

Uzsorabírósági eljárásban is csak ily vádindítvány nyújtandó be, azonban megfelelő indítványt kell tartalmaznia az 1920: XV. tc. 3. §-ában meghatározott vagyoni elégtétel megállapítása iránt.

II.

Ha a vádló vádiratában már konkretizálta a vádját, most már bírói szervnek szükséges elbírálni azt,

hogy főtárgyalásra bocsátható-e az ügy, vagy pedig ennek végleges, vagy időleges akadályai vannak. Az az eljárás, amelynek során a felülbírálás megtörténik, a közbenső eljárás.

A közbenső eljárás során különösen azt vizsgálja a bíróság, hogy a felhozott bizonyítékok elegendők-e arra, hogy a terhelt bűnössége iránt alapos gyanút keltsenek. (Következik ez a Bp. 264. §. 6. pontjában s a Te. 111. §. 6. bek.-ben foglalt rendelkezésekből.)

A közbenső eljárásnak a Bp. két alakját ismerte: szabályként a vádtanács előtt folyó vádalá helyezési eljárást s ez alól való kivételként az elsőfokú bíróság által elrendelhető ügynevezett közvetlen idézést a főtárgyalásra. (Bp. 281. §.)

Az 1921: XXIX. tc. 10. §-a szabályként kimondja azt, hogy az egyesbírói ügyekben a vádiratot az egyesbírónál kell benyújtani, aki a vádiratot a főtárgyalás napjának kitűzésével egyidejűleg közli terhelttel, miután elbíráltta azt, hogy van-e helye főtárgyalás kitűzésének, vagy nem kell-e más határozatot (Bp. 262., 263., 264., 265. §§. alapján) hoznia. A Te. 111. §-a tovább fejeleszti a reformot, mert a törvényszéki tanács elé tartozó ügyekről is általában úgy rendelkezik, hogy az azok miatt folyó eljárásban a vádiratot a főtárgyalás elnökénél kell benyújtani s a vádiratot a főtárgyalás napjának kitűzésével egyidejűleg kell terhelttel közölni, ha a főtárgyalás egyáltalán kitűzhető. A vádtanács által való vád alá helyezési eljárást a Te. csak 111. §-ának I. bek.-ben jelzett bűncselekményekre nézve tartja fenn. Ez utóbbiakra nézve is eltörli a vádtanács megszüntetésével a vádalá helyezési eljárást az 1946: XIV. tc. 1-2. §-a.

E törvény 1. §-a értelmében a Bp.-ban, valamint az azt kiegészítő új, módosító jogszabályokban a vádtanács hatáskörébe utalt tennivalókat, hacsak a törvény eltérően nem rendelkezik, a törvényszéknek az elnök által kijelölt külön tanácsa látja el.

(Ez a külön tanács 3 bírói tagból áll.)

Mint hogy az 1921: XXIX. tc. 10. §-a, s az 1946: XIV. tc. 2. §-a Bp.-nak a „közvetlen idézés a főtárgyalásra” c. XVI. fejezetének kivételes intézkedéseit általános szabállyá teszik, nézetünk szerint ez a fejezet lényegében hatályát veszítette.

III.

1. Ha az ítélethozás a *törvényszék tanácsa elé tartozik*, vádló a vádiratot a tanács elnökénél nyújtja be, tekintet nélkül arra, hogy vizsgálat volt-e, vagy sem. A vádiratot a főtárgyalás napjának kitűzésével egyidejűleg kell terhelttel közölni. Jogában áll terheltnek a vádirat minden pontja ellen írásban észrevételeket a főtárgyalás megtartására hivatott bíróság elé terjeszteni.

Az észrevételek benyújtására a törvény nem szab határidőt.

2. A bíróság akár az észrevételek alapján, akár hivatalból, esetleg a felek meghallgatása alapján a következőként határoz:

a) elrendeli az előkészítő eljárást (nyomozást, vizsgálatot) vagy annak kiegészítését az ügy bővebb felvilágosítása végett. (Bp. 262. §.);

b) az ügyet a hatáskörrel bíró illetékes bíróság, vagy hatóság elé utasítja, ha a törvényszék az eljárásra hatáskörrel, vagy illetékességgel nem bír (Bp. 263. §.) (áttétel);

c) elutasítja a vádiratot és az eljárást végzéssel megszünteti (Bp. 264. §.);

d) felfüggeszti a bűnvádi eljárás további folytatását (Bp. 265. §.);

e) kitűzi a főtárgyalást (1946 : XIV. tc. 2. §.).

Ha a vádiratot *magánvádló* nyújtotta be, a bíróság akkor is, ha a terhelt *nem nyújtott be észrevételeket*, hivatalból köteles megvizsgálni, hogy nem kell-e a fenti értelemben határozatot hozni. (1946 : XIV. tc. 2. §.)

Mindezen határozatok kapcsán a főtárgyalás megtartására hivatott bíróság a Bp. 267. §. értelmében a fogvalevő terheltnek további fogvatartása, vagy szabadlábrahelyezése tárgyában ha-

tároz, sőt törvényes ok esetében a szabadlábon volt terheltnek előzetes letartóztatását, illetőleg vizsgálati fogságba helyezését is elrendelheti. Ez a főtárgyaláson hozandó érdemleges határozatig érvényes.

Ha a bíróság vizsgálatot rendel el, ez csak a végzésben meghatározott irányban teljesítendő. A kiegészítés alapján vádló vagy új vádiratot ad be, vagy fenntartja eredeti vádiratát.

ad c) A bűnvádi eljárás végzéssel megszüntetendő a Bp. 264. §. eseteiben:

1. ha a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, vagy ha bűncselekmény ugyan, de tárgyában korábban jogerős ítélet volt hozva;

2. ha a terhelt *halála*, *államfői kegyelem*, vagy *elévülés* következtében eljárásnak nincs helye;

3. ha a terhelt *beszámíthatóságot kizáró gyógyíthatatlan elmezavarban szenved*, vagy a bűncselekmény elkövetésekor életkorának 12. évét még nem haladta túl;

4. ha az eljárás folytatásához szükséges *felhatalmazás, kivánat, vagy magánindítvány hiányzik*, illetőleg a magánindítványra jogosult visszavonható indítványát kellő időben visszavonta;

5. ha a vád *képviselőjére jogosultak a vádat mindnyájan elejtették*, illetőleg a vád képviselőjét kellő időben nem vették át;

6. ha a terhelt ellen felhozott *bizonyítékok nem elegendők* arra, hogy bűnösségére nézve alapos gyanút keltsenek.

Az 5. pont esetében a végzés csak azzal indokolandó, hogy a vádló a vádat elejtette és annak képviselőjét kellő időben más jogosult sem vette át. Minden más esetben a megszüntető végzés *tüzetesen indokolandó*.

Ha a vádirat elutasítását maga után vonó ok olyan terhelte is vonatkozik, aki nem élt észrevétellel, a bíróság akként jár el, mintha az is észrevételt tett volna.

Az eljárást a vádirat elutasításával megszüntető végzés ügydöntő határozat. A felmentő ítélettel egyjelentőségű s jogerőre emelkedése esetén végleges elintézése a bűnügynek.

E megszüntető végzés ellen csak a Bp. 445. §-ban szabályozott újrafelvételnek van helye. Ha azonban a megszüntetés nem a peranyag érdemi vizsgálata alapján, hanem perelőfeltétel hiányában történt (felhatalmazás, kívánat, magánindítvány még meg nem adatott) a hiány pótlása után vádló az elévülési időn belül a Bp. 444. §. alapján az eljárás folytatását újrafelvételi eljárás nélkül kérheti.

ad d) Felfüggesztendő a bűnvádi eljárás továbbfolytatása:

1. ha valamely házassága érvényessége, vagy a bűnvádi ügynek eldöntésére nézve lényeges más magánjogi jogviszony tekintetében a polgári bíróság, vagy más hatóság határozatának bevétele mutatkozik szükségesnek;

2. ha a területenkívüliség, vagy személyes mentesség kérdésében az igazságügyminiszter döntése bevétele szükséges;

3. ha a terhelt mentelmi jogának felfüggesztése szükséges;

4. ha a terheltre nézve a beszámíthatóságot kizáró, vagy korlátozó elmezavar látszik fennforogni és a bíróság a terheltnek további szakértői megfigyelését tartja szükségesnek. (Bp. 265. §.).

Az eljárás az 1. és 2. pont esetében az előleges (praejudicialis) kérdés eldöntéséig, a 3. pont esetében a mentelmi jog felfüggesztéséig, a 4. pont esetében pedig mindaddig függőben marad, míg a bíróság meggyőződést nem szerez afelől, hogy a

terheltnak elmeállapota a beszámítást nem zárja ki, vagy hogy az gyógyíthatatlanul meg van zavarva.

Az 1. pont tekintetében meg kell jegyezni, hogy praejudicialis kérdésekben, azaz oly köz- és magánjogi kérdésekben, amelyek eldöntésétől függ, forog-e fenn büncselekmény, a Bp. 7. §. értelmében a büntetőbíróság szabadon határoz s nem köti őt a büntetőség kérdésében semmiféle fórumnak az előleges magánjogi kérdésben hozott határozata. A contrario: a közjogi, vagy közigazgatási kérdésben meghozott döntés köti a büntetőbíróságot is.

A Bp. 7. §. szerint, ha a bűnvádi ügynek eldöntésére nézve lényeges magánjogi kérdés csak hosszabb eljárás alapján bírálható el: a büntetőbíróság az érdekelték egyikét, záros határidő kitűzése mellett, külön eljárásra utasíthatja s az eljárás eredményét bevárhatja. Rendszerint bevétele a polgári bíróság ítélete és addig a bűnvádi eljárás felfüggesztendő, ha az előleges kérdés valamely házasság érvényességére, vagy érvénytelenségére vonatkozik.

Uzsora esetében a büntetőbíróság nem függesztheti fel eljárását a polgári per eldőlteig.

ad 2. A mentelmi jog felfüggesztése iránti megkeresést az illetékes bíróság a főállamügyészség útján terjeszti nemzetgyűlés elé. (Bp. 40. §.)

ad e) Ha sem az előkészítő eljárás kiegészítésének, sem áttételnek, sem az eljárás megszüntetésének, sem felfüggesztésnek nincs helye, a tanács kitűzi a főtárgyalás határnapját s a vádiratot a terhelttel közli.

IV.

A III-ban ismertetett eljárási egyszerűsítést az 1921 : XXIX. tc. 10. §-a a törvényszéki egyesbírásko-

dás behozatala kapcsán honosította meg a törvényszéki egyesbíráskodás alá tartozó ügyekben, ugyanabban az értelemben, mint azt a törvényszéki tanács elé tartozó ügyekre nézve előadtuk.

V.

1. A főtárgyalás megtartására hivatott bíróságnak (tanácsnak, egyesbíróknak) a vádirat tárgyában hozott végzései ellen felfolyamodásnak van helye az ítéletáblához, — bizonyos korlátokkal.

2. Senkisémet lehet felfolyamodással: a) azzal a végzéssel szemben, amely az előkészítő eljárás (nyomozás, vizsgálat) kiegészítését rendeli el; b) a főtárgyalást elrendelő végzés ellen.

3. Felfolyamodással élhet közvád esetében a Bp. 269. §. szerint az államügyész és subsidiariusan a sértett, magánvád esetében a Bp. 280. §. szerint a magánvádoló (subsidiariusan a csatlakozók) a) az eljárást egészben, vagy részben megszüntető, b) felfüggesztő, c) áttételt elrendelő végzés ellen.

Sértett és csatlakozó subsidiarius felfolyamodási joga annyit jelent, hogy sértett, illetve csatlakozó felfolyamodása figyelembe nem jöhet, ha az ügyész, illetve magánvádoló felfolyamodással élt és azt vissza nem vonta.

4. A terhelt és a javára perorvoslatra jogosultak csak az előzetes letartóztatás, illetőleg a vizsgálati fogság kérdésében és a 265. §. 1. pontja (praejudicialis kérdés) alapján hozott felfüggesztő végzés ellen élhetnek felfolyamodással, mely azonban nem akasztja meg a további eljárást. A letartóztatás és vizsgálati fogság kérdésében oly végzések ellen is

használható felfolyamodás, amelyek ellen a perorvoslatot a törvény kizárja.

Minthogy pedig az ítéletábla a felfolyamodás elintézése kapcsán hivatalból is felülvizsgálja az ügyet abból a szempontból, nem kell-e az eljárást a Bp. 264. §. 1—5. pontja alapján (de nem a 6. pont — bizonyítékok hiánya — alapján) megszüntetni, a fogságba vetett terhelt közvetve széleskörű perorvoslati lehetőséghez jut. (Bp. 272. §.)

5. A felfolyamodás következtében az iratok az indokolás benyújtására engedett határidő lejártától számított 3 nap alatt az ítéletáblához terjesztendők fel. (Bp. 273. §.)

6. Az ítéletábla végzése ellen felfolyamodásnak nincs helye. (Bp. 274. §.)

7. A főtárgyalás elrendelése után az eljáró bíróság illetéktelensége miatt az ügy áttételének nincs helye. (Perpetuatio fori.) (Bp. 274. §.) Hatáskörének hiányát a bíróság azonban továbbra is vizsgálni köteles.

Kérdések: Mit kell benyújtani a vádlónak az előkészítő eljárás befejezése után? Mi a következménye annak, ha magánvádoló nem nyújtja be kellő időben vádiratát? Mennyi a kiszabott határidő s mikor rövidül ez meg? Mikor folyik tovább az eljárás vádirat benyújtása nélkül? Mit kell tartalmaznia a vádiratnak törvényszéki tanács elé tartozó ügyekben? Hát egyesbíráskodás esetén? Mi közbenes eljárás? A közbenes eljárásnak a Bp. hány alakját ismerte? Mily jogforrások törlik át a Bp. vádaláshelyezési eljárásra vonatkozó rendelkezéseit? Hányféle határozat hozható a vádirat felett? Mikor kell az eljárást megszüntetni? Mi a megszüntető végzés jelentősége? Mikor kell felfüggeszteni az eljárást? Mit ért praejudicialis kérdésen? Mi a jelentősége a főtárgyalást kitűző határozatnak az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság kérdésében? Hogy intézi el a főtárgyalási tanács a vádiratot? Terhelt mit adhat a vádirat ellen? Mennyi idő alatt? Az egyesbíráskodás alá tar-

tozó ügyekben miként kell beadni és elbírálni a vádiratot? A vádirat tárgyában hozott végzések ellen mily perorvoslatnak van helye?

A főtárgyalás előkészítése.

1. A törvényszéki eljárás legfontosabb szaka a főtárgyalás. Ez a büntetőper központja, mert ezen történik a büntetőper érdemének eldöntése a főtárgyaláson lefolytatott bizonyítás alapján. A főtárgyalás záró mozzanata a bíróság által hozott ítélet (határozat), melynek célja az anyagi igazság megvalósítása.

2. A Bp. avégre, hogy egyfelől a főtárgyalás akadálytalan megtartása, másfelől terhelt megfelelő védekezése biztosítva legyen, a közbenső eljárás és főtárgyalás közé egy közbenső per jogi tagozatot iktat: a főtárgyalást előkészítő eljárást.

Az előkészítő eljárás főtényezője a főtárgyalás elnöke, illetve az egyesbíró.

A főtárgyalási elnökhöz (egyesbíróhoz) juttatandók evégből az iratok ama szerv által, melynél azok éppen vannak, egyben intézkedni kell azíránt, hogy a fogvalevő vádlott a törvényszék fogházába kísértessék át. (Bp. 285. §.)

3. A főtárgyalás elnöke köteles:

a) a fogvalevő vádlottat haladéktalanul maga elé vezetetni és őt kihallgatni, különösen arra nézve, nem kíván-e új bizonyítékot megjelölni, az ellene emelt vádra nézve újra nyilatkozni (materiális védelem), vagy védőt választani (formális védelem);

b) kötelező védelem esetén, ha a vádlottnak még nincs védője, ilyennek kirendeléséről gondoskodni (Bp. 285. §.);

c) a főtárgyalás határnapját kitűzni és arra védőt, feleket, sértettet és képviselőiket, valamint a vádhatározatban, ennek hiányában a vádiratban

megjelölt tanukat és szakértőket megidézni (286. §.) és pedig vádlottat úgy, hogy az idézőlevélnek kézbesítése és a főtárgyalás határnapja közé legalább 8 napi idő essék, mert e szabály megsértése ok lehet a főtárgyalás elhalasztására, s alaki semmisségi okká lehet akkor, ha a védelem emiatt nem volt kellőleg előkészíthető;

d) a még bíró által ki nem hallgatott és a főtárgyaláson elháríthatatlan akadály folytán előreláthatólag meg nem jelenő tanu, vagy szakértő kiküldött, vagy megkeresett bíró általi kihallgatását elrendelni. (Bp. 287. §.)

A főtárgyalás elnöke, ha szükségesnek látja:

a) a szabadlábbon levő vádlottat is megidézheti, vagy megkeresés útján tartózkodási helyének bírósága által kihallgattathatja. (Bp. 285. §.);

b) új tanukat és szakértőket a főtárgyalásra hivatalból is megidézhet. (Bp. 288. §.);

c) a főtárgyalást, megkezdése előtt, fontos okból elhalasztathatja, a védő akadályoztatása miatt azonban csak akkor, ha az idő rövid más védő kirendeléséhez, vagy előkészítéséhez. (Bp. 290. §.)

4. a) A magánvádló az idézőlevélben arra figyelmeztetendő, hogy amennyiben a szabályszerű idézés ellenére ügyvéd által képviselve meg nem jelenik, vagy magát ügyvéd által nem képviselteti (Te. 104. §.), úgy a magánvádról lemondottnak fog tekintetni. (Bp. 49., 286. §.)

b) Sértett személyes megjelenésre csak akkor kötelezendő, ha kihallgatása valamely lényeges körülmény kiderítésére szükséges (ekkor úgy idézendő, mint a tanuk), mindazonáltal a főtárgyalásra megidézendő és figyelmeztetendő arra, hogy amennyiben a főtárgyaláson meg nem jelenne, a bíróság azt fogja vélelmezni, hogy az esetleg elejtendő vádnak képviselését nem hajlandó átvenni. A sértett maga helyett meghatalmazottat küldhet, kivéve, ha őt a bíróság személyes megjelenésre kötelezte. (Bp. 286. §.)

Ⓒ A magánfél idézendő és arra figyelmeztendő, hogy elmaradása esetében magánjogi igénye tárgyában előterjesztett kérelmét az *iratokból fogják felolvasni.* (Bp. 286. §.)

Ⓓ A védő idézésének oly időben kell történnie, hogy ő a védelemre egyéb teendői mellett is előkészülhessen.

5. A felek a főtárgyalás kitűzése után is kívánhatják a *bizonyítékok kiegészítését*, illetőleg új bizonyítékok beszerzését.

E célból kötelesek indokolt indítványukat a főtárgyalás elnökénél legkésőbbben 4 nappal a főtárgyalás előtt betervezni s ebben a bizonyítani kívánt tény, a megidézendő tanukat, vagy szakértőket, vagy egyéb bizonyítékokat megjelölni. (Bp. 288. §.) Ha a bizonyítani kívánt körülmény az ügy eldöntésére nézve egészen lényegtelen, vagy ha nyilvánvaló, hogy a fél a tanura, vagy a szakértőre az ügy eldöntésének késleltetése végett hivatkozik, az indítvány figyelembevétele mellőzhető. Az elnök határozatai az indítványoknak a főtárgyaláson való ismétlését és az ítélobíróság határozatát azonban nem korlátozzák.

Különleges előkészítési jogkör illeti meg az államügyészséget a Te. 107. §-a (a vádirat nélküli főtárgyalás) már ismertetett eseteiben. Ilyenkor a tanuk, esetleg a szakértők főtárgyalásra való megidézéséről, vagy elővezetéséről az államügyészség gondoskodik.

6. A vádló *vádváltoztatási joga* a főtárgyalás előkészítési szaka alatt is gyakorolható. Az előkészítés során netán foganatosított új vizsgálati cselekmények ugyanis a terhelő bizonyítékokat megerősítenek, más bűncselekmény, vagy újabb bűncselekmény fennforgását bizonyíthatják.

Ⓐ A változott tényállás következtében a vádló eredeti vádiratának visszavonásával új vádiratot nyújthat be. Új vádiratot köteles beadni, ha nem a tettazonosság keretén belül kívánja vádját megváltoztatni, vagy ha újabb bűncselekmény miatt is vádat kíván emelni. (Az utóbbi esetben azonban csak a többletbűncselekményre nézve adandó be új vádirat.) Új vádirat benyújtása esetében a főtárgyalást kitűző végzés hatályon kívül helyezendő s az új vádirat tárgyában lefolytatandó a közbeszó eljárás. (Bp. 289. §.) Ha azonban az új vádirat a már vád tárgyává tett cselekményen kívül eső más bűncselekményre vonatkozik, az eredeti vádirat alapján hozott főtárgyalást kitűző végzés nem helyezendő hatályon kívül s csak az újabb bűncselekmény miatt emelt vád tárgyában kell újra eljárni.

Ⓑ A vádirat visszavonása s új vádirat benyújtása helyett a vádló bevárhatja a főtárgyalást is és ott terjesztheti elő a bizonyító eljárás befejezése után a megváltozott tényállásra alapított vádindítványát, vagy megfelelő vád emelése céljából a főtárgyalásnak félbeszakítása, illetőleg elnapolása iránti indítványt. (Bp. 289., 316., 335. §§.)

7. A vádló vádját az előkészítő eljárás alatt el is ejtheti. Ilyenkor az eljárást a tanács, illetve az egyesbíró azüneti meg-

8. A főtárgyalási elnöknek a kitűzés és előkészítés tárgyában tett intézkedéseivel szemben perorvoslatnak nincs helye. (Bp. 292. §.)

9. A főtárgyalást rendszerint az elsőfokú bíróság székhelyén kell megtartani. (Bp. 291. §.) A törvényszék a székhelyén kívül eső, távolabbi területen is tarthat főtárgyalást, ha ezzel a bűnügyi költségeket és a tárgyaláson megidézettek idővesztését is a törvényszék elnökének megítélése szerint lényegesen lehet csökkenteni. (1921 : XXIX. tc. 12. §.)

Kérdések: Mi a célja a főtárgyalást előkészítő eljárásnak? Ki az előkészítő eljárás főtenyezője? Mi a főtárgyalási elnök kötelessége a főtárgyalás előkészítése céljából? Hogyan kell idézni a magánvádlót, sértettet, magánfelet? Miként működhetnek közre a felek a főtárgyalás előkészítésében? A Te. 107. §. alapján mily előkészítési kötelessége van az ügyészségnek?

Van-e vádváltoztatási joga a vádlónak az előkészítő eljárás során? Miként gyakorlandó ez a jog? Elejtheti-e vádló vádját az előkészítő eljárás alatt? Hol tartandó a főtárgyalás?

Főtárgyalás.

I.

1. A főtárgyalás rendszerint nyilvános (népnyilvánosság), hacsak a bíróság a nyilvánosságot ki nem zárta. (Bp. 293. §.)

A bíróság a nyilvánosság kizárását a főtárgyalás egész tartamára, vagy egy részére, felek meghallgatása után bármikor elrendelheti; ha a nyilvánosság a közrendet, vagy a közérkölcstiséget veszélyezteti. (Bp. 293. §.) A becsületvédelmi törvény (1914. évi XLI. tc.) alá eső vétségek esetén kötelező a nyilvánosság kizárása akkor, ha a felek egyezően kérik (Bv. 30. §.), kivéve, ha a Bv. 3. §. 2. bek. 2. pontjában említett törvény által alkotott testület, bizottság, ennek tagja, hatóság, közhivatalnok stb. a sértett és a sértés hivatásuk gyakorlására vonatkozik. Ki van zárva a törvénynél fogva a főtárgyalás nyilvánossága az 1930. évi III. tc. 58—64., 66—69. §§-ban foglalt bűncselekmények (hűtlenség) miatt indított eljárásban.

A nem nyilvános tárgyaláson mindegyik vádlott és sértett két-két bizalmi tértil lehet jelen. (Bp. 294. §.) (Képviselési, vagy közvetett nyilvánosság.) Az 1939 : II. tc. (a honvédelemről) 217. §. értelmében azonban ezek sem lehetnek jelen akkor, ha a honvédelmi törvény alá eső cselekmény miatt indított bűnvádi eljárásban a bíróság a főtárgyaláson a nyilvánosságot azért zárta ki, mert a tárgyalás adatainak vagy a tárgyaláson történt eseménynek nyilvánosságra jutása a honvédelem érdekét sértené.

A nyilvánosságot kizáró határozatot nyilvánosan kell kihirdetni. A nyilvánosságnak törvényes ok nélküli kizárása alaki semmisségi ok (Bp. 384. §.), a nyilvánosság kizárásának megtagadása viszont nem perarvoslati alap.

A zárt tárgyaláson hozott ítéletet a nyilvánosság kizárásával kell kihirdetni (Bp. 293. §.), ha azonban a főtárgyalásnak

csak egy részéről volt kizárva a nyilvánosság, az ítéletet nyilvánosan kell kihirdetni.

Az 1938 : XVIII. tc. (az állami rend megóvása végett szükséges sajtórendészeti rendelkezésekről) 8. §. szerint a bíróság (társasbíróság eljárása esetén az ítélőtanács elnöke) fellebbvitellel meg nem támadhatóan közérdeknek vagy jogos magánérdeknek védelme céljából és az ehhez szükséges keretben hivatalból vagy az érdekelt kérelmére megtilthatja, hogy a nyilvánosan tartott tárgyalásról vagy ott elhangzott valamely kijelentésről, vagy ott történt eseményekről a sajtóban tudósítás tétessék közzé.

Rágalmazás vagy becsületsértés miatt folyó eljárásban a bíróság elrendelheti azt is, hogy az ügy tárgyalásáról csak az ítélőhozatalkor vagy az eljárásnak más módon történt befejezésekor szabad tudósítást közölni.

(A tilalom megszegése 3 hónapig terjedhető fogházzal büntetendő vétség, mégha gondatlanságból követtetett is el.)

2. A főtárgyaláson jelen kell lennie:

a) az államügyészségnek (kivéve a főmagánvádas ügyeket, hacsak a vád képviselését az államügyészség el nem vállalta; pótmagánvád esetén kötelező az államügyészség jelenléte;

b) a fő- és pótmagánvádlónak, nehogy védelejtőnek tekintessenek;

c) a sértettnek csak akkor, ha tanúminőségben idézték és személyes megjelenésre kötelezték;

d) a vádlottnak (jelenléte nélkül a főtárgyalást megtartani nem szabad, kivéve az 1939 : XIV. tc. 7. §-a által szabályozott esetet);

e) a védőnek oly ügyben, melyben a védelem kötelező.

Ha a védő ily esetben elmarad, a főtárgyalás elnöke, amennyiben a vádlott maga nem választ védőt, a jelenlevő ügyvédek közül rendel ki védőt, ha ez nem lehetséges, úgy a főtárgyalást a bíróság a mulasztását ki nem mentő ügyvéd költségére felbeszékíti, vagy elnapolja. (Bp. 302. §.)

3. A főtárgyalási elnök jogköre a főtárgyaláson
hármás:

a) Ő vezeti a főtárgyalást (pozitív és negatív
pervezetési jogkör illeti meg);

b) Határoz a feleknek az eljárásra vonatkozó
indítványai felett (kivéve, ha a törvény az intézke-
dést a főtárgyalási tanácsnak tartotta fenn). Az el-
nöknek és a törvényszéknek a főtárgyalás folyamán
hozott közbenszóló határozatai ellen nincs helye fel-
folyamodásnak.

Pénzbüntetést, pénzbírságot, költségbenmarasz-
talást kiszabó végzés ellen halasztó hatályú felfolya-
modással lehet élni a Táblához. (Bp. 300. §.)

c) A rendfenntartási jog őt illeti meg. (Bp.
296. §.)

(a) A hallgatósággal szemben: rendreutasítás, eredményte-
lenség esetén kiutasítás (kivezetetés), súlyosabb esetben letar-
toztatás, 8 napig terjedhető elzárás, az egész hallgatóság el-
távolítása alkalmazható. (Bp. 926. §.)

(b) A szabadlábban lévő vádlott, magánvádlo, tanu, szak-
értő és sértettel szemben: rendreutasítás, esetleg pénzbüntetés,
fogvalevő vádlottal szemben: figyelmi büntetés, esetleg a terem-
ből való kivezetetés alkalmazható, (a bizonyító eljárás befeje-
zése előtt azonban a vádlott a terembe hívandó és semmisség terh-
alatt közölni kell vele a távollétében felmerült lényeges körü-
lményeket, vallomásokat.) (Bp. 297. §.)

(c) Az államügyészség tagjával szemben: figyelmeztetés
tehető, ha ez eredménytelen, a főtárgyalás félbeszakítandó s
más közvádlo kirendelése végett felettes hatósága megkeresendő.

(d) Ügyvéddel szemben: rendreutasítás, pénzbírság, más
üggyevő kirendelése (ha emiatt a főtárgyalás félbeszakítandó, az
okozott költségek megtérítésével) alkalmazható. (Bp. 299. §.)

(e) Katonai bíróság hatóságának alávetett egyént, ha a
tárgyalást zavarja, vagy helytelen magaviseletet tanusít, az el-

nök rendreutasíthatja, szükség esetében a tárgyalóteremből el-
távolíthatja és megbüntetése végett a feljebbvaló katonai ható-
ságot keresi meg.

II.

A főtárgyalás lefolyása:

1. Az elnök a főtárgyalást az ügy rövid megje-
lölésével megnyitja. (Bp. 301. §.)

2. A vádlottat kikérdezi személyes viszonyai
felől, megállapítandó személyazonosságát. (Bp.
301. §.)

A vádlott bilincs nélkül, de ha fogva van, őt ki-
sérétében jelenik meg.

3. Minthogy a főtárgyalás megtarthatásának
feltétele az idézett tanuk, szakértők jelenléte, az el-
nök ezeknek számbavételével erről meggyőződést
szerez. (Bp. 301. §.)

4. Az idézettek, vagy azok egy részének távol-
léte esetén a főtárgyalási tanács a felek meghallga-
tása után határoz a főtárgyalás elnapolása, vagy
megtartása s az elmaradottakkal szemben alkalma-
zandó kényszerintézkedések felől. (Bp. 301. §.)

Főtárgyalást elnapolni, vagy félbeszakítani,
amennyiben erre nem olyan személy távolléte ad
okot, akinek jelenléte kötelező, csak a megjelent vád-
lott és tanuk, esetleg szakértők kihallgatása után
szabad. (Te. 114. §.)

5. Ezután az elnök a tanukat és szakértőket a
terem elhagyására szólítja fel azzal, hogy engedelm-

nélkül a részükre kijelölt helyiségből el ne távozzanak.

A tanuként kihallgatandó sértett és magánvádoló a körülményekhez képest szintén kötelezhető a terem elhagyására. (Bp. 301. §.)

6. Ezután a vádlottat kihallgatása előtt meg kell ismertetni a váddal, evégből az elnök a *vádirat* 1. és 2. pontját felolvastatja.

Több a vádiratból semmiség terhével fel nem olvasható. (Különleges szabályok állanak a vád előterjesztésére a Te. 107. §. 1., 2., 3. bek. ismertetett eseteiben.)

7. *A vádirat felolvasása bizonyos cezurát jelent.* Ezen időpontig hozhatja fel vádlott azt a kifogást, hogy az idézőlevél kézbesítése és a főtárgyalás között nem volt meg a 8 napi minimális időköz (Bp. 286.), s eddig az időpontig kell bejelentenie azt, hogy a bíróság, vagy valamely tagja elleni mellőzési kérelem kapcsán elnapolást kér.

8. *A vád közlését vádlott vallomása követi.*

a) Elnök megkérdezi a vádlottat, *megértette-e* a vádat, ha nem, megmagyarázzat azt. (Bp. 304. §.)

b) Vádlott megkérdezendő, *elismeri-e bűnösségét*, vagy sem.

c) Ha a vádlott tagad, az elnök *figyelmezteti* őt, hogy a váddal szemben a *tényállást elbeszélheti*, a bizonyítékokra *észrevételeit* a tárgyalás folyamán megteheti, a megelőző eljárásban a bizonyítás kiegészítés céljából tett, de mellőzött *indítványait ismertetheti és bizonyításvételét indítványozhat.* (Bp. 304.)

d) Ha a vádlottnak a főtárgyaláson és a megelőző eljárásban tett vallomásai lényegesen *eltérők*, az elnök őt erre *figyelmezteti*, az eltérés *okát tőle megkérdezi* és ez esetben, valamint akkor is, ha a vádlott egyáltalában nem nyilatkozik, az előbbi vallomásáról felvett jegyzőkönyvet egészben, vagy részben *felolvashatja, vagy felolvastathatja.*

e) Ha több vádlott vallomása ugyanama körülményre lényegesen eltérő, a vádlottak egymással *szembesítendők.*

f) Minden okirat, vagy jegyzőkönyv felolvasása, úgyszintén mindenik vádlott-társ, tanu, vagy szakértő kihallgatása után *figyelmeztetendő a vádlott, hogy észrevételeit megteheti.* (Bp. 305. §.)

g) *A vádlotthoz kizárólag az elnök intézhet kérdéseket.*

Az *uzsorabíróági eljárás* során a terhelthez a bíróság tagjai, valamint a vádló és védő közvetlenül intézhetnek kérdéseket, valamint a Te. 108. §. 5. bek. értelmében is (l. a 9. d), (c) pontot).

A kihallgatás során adandó válaszokra a vádlott *védőjétől tanácsot nem kérhet*, noha a főtárgyalás alatt is *értekezhetik vele.* (Bp. 305. §.)

h) A vádlott kihallgatását egyebekben részletesen szabályozzák a Bp. 132—140. §§-ai. (L. „A terhelt nyilatkozata” c. fejezetet.)

A tanuk soha, szakértők csak indokolt esetben lehetnek jelen a vádlott kihallgatásánál. (Bp. 304. §.) Vádlott-társak egymás után hallgatandók ki olykint, hogy a korábban kihallgatott vádlott jelen lehet a későbben kihallgatott vádlott-társak kihallgatásánál.

9. A vádlott kihallgatása után következik a főtárgyalás legfontosabb része: *a bizonyító eljárás.*

a) A bizonyító eljárás sörrendjének meghatározása az elnök feladata. A *vád bizonyítékai rendszerint megelőzik a védelem bizonyítékait.* (Bp. 307. §.)

b) A főtárgyalásra a *vádirat, főtárgyalást elrendelő végzés, vagy a főtárgyalási elnök előkészítési eljárása alapján beszerzett bizonyítékok felvétele* még a vádlott beismerése esetén is csak *akkor mellőzhető*, ha ebbe a felek beleegyeznek, vagy a bíróság a bizonyítást teljesen *feleslegesnek tartja.* (Bp. 306. §.) Ez ugyanis a bizonyítás anyagának a *minimuma.*

c) Mind az elnök, mind a törvényszék ily bizonyíték felvételét vagy megszerzését rendelheti el. Elutasító, vagy oly bizonyítást elrendelő határozatot, mely miatt a főtárgyalást 24 órán túl kellene felbeszakítani, csak a törvényszék hozhat. (Bp. 306. §.) Az újabb bizonyítékok beszerzésére irányuló indítvány elkésés okából el nem utasítható.

El kell utasítani azonban az oly bizonyítási indítványt, mely nyilvánvalóan az eljárás elhúzására irányul, amely oly körülményekre vonatkozik, melyeknek bizonyítása tilos, vagy amely bizonyíték perrendszerűen figyelembe nem vehető. Elutasítja a bíróság az oly indítványt, amely véleménye szerint az ügyvel összefüggésben nincs.

d) (a) A tanukat az elnök hallgatja ki. Az elnöki kérdések után a bíróság tagjai, majd a felek (magánfél is) és képviselőik intézhetnek kérdéseket. (Bp. 307. §.)

A felek és képviselők kérdéseit, valamint az arra adott válaszokat az elnök ellenőrzi. Meg kell tiltani a kérdés feltevését, illetve a feleletet, ha a kérdés az ügyvel semminemű összefüggésben nem áll, ha átmutatást ad a feleletre, ha a kérdés, vagy felelet más becsületét szükség nélkül sérti, vagy ha oly körülményre vonatkozik, amelynek bizonyítását a törvény kizárja. (Bp. 307. §.)

(b) Ha a vádlottnak védője van, ennek indítványára, amennyiben a vádló nem ellenzi, a tanukat (és szakértőket) elsősorban a felek képviselői hallgatják ki (keresztkérdés). (Bp. 308. §.)

A felek által való kihallgatást, egyetértő kívánságukra a törvényszék megengedheti akkor is, ha nincs védő, de a vádlottat értelmisége vagy külön szakképzettsége a kihallgatás teljesítésére alkalmasnak tünteti fel.

Ez esetekben a vád tanuihoz, illetőleg szakértőihez először a vádló, a védelem tanuihoz és szakértőihez pedig elsősorban a vádlott, illetőleg képviselőik intézik a kérdéseket és azokhoz a

kérdőkhöz ellenfele is tehet kérdéseket. Erre a magánfél vagy ennek képviselője intézhet kérdéseket. Az ellenfél, illetőleg a magánfél vagy ennek képviselője után az első kérdező újabb kérdéseket intézhet, de csak olyan új ténykörülményekre nézve, melyek az ellenfél, illetőleg a magánfél vagy ennek képviselője kérdése folytán merültek fel.

Az elnök és a bíróság tagjai mind a kérdés befejezésével, mind bármelyik kérdésre adott felelet után, annyi kérdést tehetnek fel, amennyit szükségesnek tartanak.

A bíróság a felek által való kihallgatást azonnal megszüntetheti, mielőtt meggyőződik, hogy a kérdezőnek a kérdések levésére nincs kellő tehetsége, vagy ha a magánvádoló vagy a vádlott, illetőleg képviselőik ismételt elnöki figyelmeztetés után is, tiltott kérdéseket tesznek. (Bp. 308. §.)

(c) A keresztkérdésnek a Bp. által meghonosított ezen alakjától meg kell különböztetni a Te. 108. §-a értelmében a Te. 107. §-a alá eső egyesbírói ügyekben az államügyészség indítványára lefolytatott főtárgyalást.

A főtárgyalás ilyenkor azzal kezdődik, hogy az államügyész előszóval adja elő, hogy a terheltet mily bűncselekmény elkövetésével vádolja s mily bizonyítékok alapján. Az előkészítő eljárás iratai kizárólag az ügyészség tájékoztatására szolgálnak, a bíróság elé nem is terjeszhetők.

Ennek előadása után az ügyész egyenkint azonnal kihallgatja — hozzájuk intézett kérdések alakjában — a vád ténybeli elemeinek bizonyítására szükséges tanukat és az esetleg szükséges szakértőt. Hozzájuk, amint az ügyész végzett egy-egy tanu vagy szakértő kihallgatásával, a vádlott, illetve védője is intézhet nyomban kérdéseket.

A vád bizonyítékainak felvétele után a vádlott s ha védője van, a védő hallgathatja ki ugyanígy a védelem tanuit és az esetleges ellenőrző szakértőt. Hozzájuk, ha a védelem végzett a kihallgatással, az ügyész intézheti kérdéseket.

Ezután a bíróság kérdést intéz a vádlotthoz a tekintetben, hogy kíván-e nyilatkozni; ha azonban a vádlott nyilatkozni óhajt, hozzá az ügyész — s a védő is — kérdéseket intézhet.

A bíró megtilthatja a felesleges tanuk kihallgatását, egyes kérdések vagy további kérdések feltevését, vagy a válaszadást s

annyi kérdést intézhet a tanuhoz és szakértőhöz, vagy az óhájára nyilatkozó vádlotthoz, amennyit az ügy felderítése végett szükségesnek talál.

Ezután az államügyész mérlegeli a bizonyítás eredményét s annak megfelelő határozatot kér, illetve indítványt terjeszt elő, amire a vádlott és védője nyilatkozhatik, a bíró pedig kihirdeti határozatát.

A bíróság a szükséghez képest gondoskodik a védelem tanuinak megidézéséről vagy elővezetéséről, vagy más bizonyítéka beszerzéséről, e célból további bizonyítás felvételét rendelheti el s a vádlott részére a Bp. 56. §-ában felsorolt eseteken kívül is rendelhet védőt.

(d) Az elnök köteles gondoskodni arról, hogy a még ki nem hallgatott tanu ne legyen jelen a bizonyító eljárásnál. (Bp. 309. §.) A kihallgatott tanuk a főtárgyalás terméből csak az elnök rendelkezésére, vagy engedelmével távozhatnak.

(e) Ha a vádlott és a tanu, vagy a tanuk egymás között valamely lényeges körülményre nézve eltérő vallomást tesznek, *szembesítendő*k. (Bp. 309. §.)

Az elnök a vádlottat valamely tanu kihallgatása alatt, a vallomástétel szabadsága érdekében, kivételesen eltávolíthatja a teremből. A távollétében teljesített kihallgatás eredménye a vádlottal haladéknélkül közlendő és a kihallgatás a vádlott kérelmére a jelenlétében ismétlendő. (Bp. 310. §.)

(f) A tanukihallgatás befejezése a megesketés, amelynek tárgyában a felek meghallgatása után a bíróság határoz. (Bp. 311. §.) A megesketésre vonatkozó határozat későbbre is halasztható. Mellőzendő a megesketés a Bp. 221. §. szerinti tiltó okból, mellőzhető a Bp. 222. §. eseteiben, továbbá, ha azt a felek egyike sem kívánja.

Az egyes tanuk megeskétése iránti határozat a bizonyító eljárás befejezéséig bármikor hozható, vagyis nem szükséges minden egyes tanu kihallgatása után azonnal határozni, csak mindenkire nézve külön kell határozni. (V. sz. T. H.)

(g) Ha a megelőző eljárásban ki nem hallgatott tanu, vagy szakértő nem jelenhet meg a főtárgyaláson, a bíróság kiküldött,

vagy megkeresett bíró által leendő kihallgatását rendelheti el. (Bp. 312. §.)

e) A tanúvallomások után következik a szakértők véleményének előszóval való előterjesztése.

A szakértőket az elnök hallgatja ki, de a szakértőkhöz a bíróság valamennyi tagja és a felek is intézhetnek kérdéseket. A szakértők véleményét a Bp. 313. §. szerint bizonyos esetekben fel lehet olvasni. Az elnök köteles gondoskodni arról, hogy a még ki nem hallgatott szakértő a másik szakértő kihallgatásánál ne legyen jelen. Ha az eljárás célja megkívánja, megengedheti az elnök, hogy a szakértő jelen legyen a vádlott és az összes tanuk kihallgatásánál. (Bp. 309. §.)

f) A bírói szemle, ha a szemle tárgya a főtárgyalásra is behozható, a főtárgyaláson foganatosítatik,

ellenkező esetben, — ha megelőzőleg már foganatosítottatott — az arról felvett jegyzőkönyv a főtárgyaláson felolvasandó. Ha pedig a bírói szemlét a főtárgyaláson rendelik el, úgy azt vagy az egész törvényszék, vagy ha ez nem lehetséges, annak egyik kiküldött tagja teljesíti, aki a szemle befejezéséről a törvényszéknek azonnal jelentést tesz. A felek a szemle megtartásának idejéről semmisség terhe alatt értesítendő. (Bp. 306.)

g) Az okirat csak akkor bizonyíték, ha azt a bíróság a főtárgyaláson felolvasta.

Felolvasandók a Bp. 313. §. szerinti: (a) a bűncselekményre vonatkozó okiratok; (b) a hatósági bizonyítvány (c) a bírói szemléről, házkutatásról, lefoglalásról, vagy személymotosásról felvett jegyzőkönyv; (d) a vádlottnak korábban történt jogerős elítéléséről szóló ítélet.

Felolvashatók: (a) hatósági értesítések; (b) a vádlott előéletéről, vagy erkölcsiségéről kiállított kedvezőtlen bizonyítvány csak akkor, ha abban vádlottnak korábban elkövetett valamely bűncselekménye tüzetesen meg van jelölve; (c) a szakértőnek, vagy ellenőrző szakértőnek a megelőző eljárás alatt adott véleménye, de csak akkor, ha azt közhatósági orvos adta és az eljárás súlyos testisértés büntette, vagy testisértés vétsége miatt folyik, vagy ha a véleményt az igazságügyi orvosi

tanács, az országos bírósági vegyész, illetőleg felülvéleményezésre hivatott más testület, vagy hatóság adta, vagy ha a véleményt adott szakértő a tárgyalásra nem volt megidézhető, vagy ha a megjelenésben akadályozva volt; (d) a *tanuvallomásról felvett jegyzőkönyv*, ha a tanut a területenkivüliség, vagy személyes mentesség illeti, vagy a lakásukon kihallgatott tanuk vallomását tartalmazza, vagy ha a tanu a tanuságtételt a főtárgyaláson törvényes jogosultság nélkül a kényszerítő eszközök alkalmazása dacára megtagadta, továbbá, ha a tanu meghalt, vagy beszámíthatatlan állapotba jutott és ki van zárva, hogy már korábbi kihallgatásakor is beszámíthatatlan állapotban volt, ha a tartózkodó helye nem tudható ki, ha megjelenése nagy nehézségekkel vagy aránytalanul nagy költséggel járna; (e) a *tettes-társ, vagy részese vallomásáról felvett jegyzőkönyv*, de csak a fenti feltételek mellett és még akkor, ha a tettestárs vagy részes már el van ítélve.

Nem olvasható fel; a tanuságtétel kötelessége alól mentes tanu vallomásáról felvett jegyzőkönyv, ha az ilyen tanu a főtárgyalásra nem volt megidézve, vagy ha a főtárgyaláson megtagadta a tanuságtételt. (Bp. 313. §.)

h) A vádirat alapján folyó bizonyítás felvétele után az elnök kérdést intéz a felekhez és a sértetthez: nem kívánnak-e a bizonyítás kiegészítése iránt indítványt előterjeszteni. Tagadó válasz esetén, vagy a kérelem elutasítása, illetőleg az új bizonyítékok felvétele után az elnök a bizonyító eljárást befejezettnak nyilvánítja, — ez azonban nem zárja ki, hogy a felek a perbeszédnek során is ne indítványozhassák a bizonyítás kiegészítését. (Bp. 314. §.)

10. a) *Perbeszéd*: A bizonyító eljárás befejezettnak nyilvánítása után az elnök felhívja a vádlót vádbeszédének, utána a vádlottat és védőt a védelemnek szóbeli előterjesztésére. (Mellékmagánvád esetében az államügyésznek képviselője után a főmagánvádló is felszólalhat.) A vádló a védőbeszédre vá-

laszolhat. Az *utolsó szó* mindenesetre a vádlottat és védőt illeti és ha van is védő, megkérdendő a vádlott, hogy nem óhajt-e védelmére szót emelni. Ha több a vádlott: az előterjesztések sorrendjét az elnök határozza meg. (Bp. 314. §.)

b) (a) A vádló, amennyiben a vádlottat elítélhetőnek tartja, *indokolt indítványt* terjeszt elő a vádlottnak *bűnösül* kimondása és az ellene alkalmazandó büntetési tétel tárgyában. A kiszabandó büntetés mennyisége iránt indítványában *nem szabad nyilatkozni*.

(b) Ha a vádló a vádlottat elítélhetőnek nem tartja, a vádat elejti, de az ügyésznek köteles a vád elejtését *indokolni*.

A vád elejtése az ítélethozatal céljából tartott zárt ülés kezdetéig történhetik. (Bp. 38. §)

11. a) Szabad-e a vádlónak a vádlottat *más bűncselekménnyel, vagy más tettel vádolni* a főtárgyaláson, mint amelyre a vádirat, vagy vádhatározat irányult?

E nagyfontosságú kérdést úgy oldja meg a Bp., hogy *megengedve a vád megváltoztatását*, gondoskodik arról, hogy a *megváltozott váddal szemben a vádlott, ha szükséges, időt is nyerjen a védelem előkészítésére*. A törvény megengedi a vád megváltoztatását és pedig akként, hogy a *főtárgyalás adatai szerint bebizonyított egész tényállás vád* alapjául szolgálhat.

A vádló vádiratában elfoglalt álláspontjától két okból térhet el: vagy azért, mert a bizonyító eljárás következtében akkép látja a tényállást megváltozotttnak, hogy a vádlott más bűncselekményben mutatkozik bűnösnek, mint amellyel a vádhatározat, illetőleg a vádirat szerint vádolva volt (pl. gondatlan em-

berülés helyett szándékos emberölésben), ilyenkor a vád történelmi alapja nem változott (vadmódosítás a minősítésben), vagy azért, mert a vádlottat a vád tárgyává tett bűncselekményen kívül anyagi halmazatban más bűncselekmény is terheli (vadváltoztatás új bűncselekmény miatt. (Bp. 316. §.)

Ha a vádló a vádmódosítást bármely oknál fogva szükségesnek tartja: (a) joga van a megváltozott tényállásra alapított vádindítványát azonnal előterjeszteni (Bp. 316. §.), mihielyt a vádmódosítást szükségesnek látja (tehát a bizonyító eljárás közben, sőt a főtárgyalás kezdetén is, de legkorábban a vádirat felolvasása után); (b) a bizonyító eljárás befejezése után előterjeszti a megváltozott tényállásra alapított vádindítványát (ilyenkor a vádmódosítás összesik a vádbeszéddel); (c) joga van a vádlónak megfelelő vád emelése céljából a főtárgyalásnak félbeszakítása, illetőleg elnapolása iránt indítványt tenni (Bp. 316. §.); (d) amennyiben a vád módosítása kihatna a hatáskörre, vádlónak áttételt kell indítványoznia.

Ha a vádmódosítás folytán az ügy kisebb hatáskörű bíróság elé tartozna, áttételt indítványozni nem lehet.

b) A vád módosítása tárgyában tett mindenemű indítványra vádlott és védője meghallgatandó (Bp. 317. §.) s megkérdezendők, hogy a vád megváltoztatása miatt a védelem előkészítése céljából nem kívánják-e a főtárgyalásnak elnapolását, illetőleg félbeszakítását? A kérdés és az erre adott felelet a főtárgyalás jegyzőkönyvébe — semmisség terhével — felveendő.

c) (a) A bíróság csak akkor tagadhatja meg a főtárgyalás félbeszakítását, vagy elnapolását, ha ez a védelem előkészítésére nem szükséges. (Bp. 318. §.)

(b) Ha azonban a vádló a vádhatározatban, illetőleg a vádiratban megjelöltön kívül még más bűncselekményt is lát fennforogni: a vádlott részéről az elnapolás iránt tett indítványnak semmisség terhe alatt mindig hely adandó, vagy az újabban felmerült önálló bűncselekményre nézve az eljárásnak különválasztása rendelendő el. (Bp. 318. §.)

(c) Az elnapolás, vagy félbeszakítás iránt tett indítvány megtagadása, illetőleg az indítványozott új főtárgyalás megtartása után a törvényszék, amennyiben hatásköre megengedi és a tényállást felderítettnek látja, a változott vád felett ítéltet. (Bp. 318. §.) Ellenkező esetben az ügyet a megfelelő bírósághoz teszi át, vagy a főtárgyalás félbeszakítása, illetőleg elnapolása mellett vizsgálatoí, vagy egyes vizsgálati cselekményeket rendel el. Ennek teljesítésével a vádló a vádat módosíthatja s ez esetben a félbeszakított főtárgyalást folytatják, vagy új vádiratot nyújt be és ekkor a főtárgyalást kitzöz végzés hatályon kívül helyezésével új közbenső eljárásnak van helye.

12. A perbeszédnek félbe nem szakíthatók, kivéve, ha tartalmuk a közrendet, vagy az erkölcsiséget sérti, ha bűncselekményt, vagy másnak becsületét szükség nélkül érintő kifejezéseket foglalnak magukban, vagy oly körülményt hoznak fel, melynek bizonyítását a törvény kizárja. (Bp. 319. §.)

III.

Bírói határozatok.

A perbeszédnek elhangzása után a bíróság visszavonul, hogy zárt ülésben tanácskozzék, mily határozatot hozzon a főtárgyalás során felmerült bizonyítékok alapján.

A) Végzéssel csak akkor fejezhető be a főtárgyalás, ha:

1. A bíróság az ügyet érdemben nem találta elbírálnak azért, mert annak bővebb felderítése, az eljárás kiegészítése szükséges. (Bp. 322. §.)

2. A vádló a vádját a főtárgyaláson elejtette és a vád átvételére jogosultak idézés ellenére sem jelentek meg a főtárgyaláson, vagy megjelenve, úgy hiilatkoztak, hogy nem hajlandók a vád képviselőjét átvenni, ilyenkor az eljárás végzéssel megszüntetendő. (Bp. 323. §.)

3. Az eljárás végzéssel megszüntetendő akkor is, ha a főtárgyaláson derül ki, hogy a vádlott meghalt. (Bp. 301. §.)

4. Ha a vád tárgya vétség, vagy kihágás és a bűnösség oly csekély s a cselekmény tárgyi súlya annyira jelentéktelen, hogy büntetés sem a jogrend védelme, sem a sértettnek nyújtandó elégtétel érdekében nem mutatkozik szükségesnek, a bíróság az ítélethozatalt mellőzheti és az eljárást végzéssel megszüntetheti. A bűnügyi költséget ily esetben a vádlott köteles megtéríteni. (Te. 125. §.)

5. A bírói gyakorlat szerint ez eseteken kívül az ítélőbíróság végzéssel szünteti meg a főtárgyaláson az eljárást, ha vádlott gyógyíthatatlan elme-zavarba esett.

B) Minden más esetben a törvényszék ítéletet hoz.

Az ítéletben a bíróság vádlottat vagy felmenti a vád alól, vagy bűnösnek mondja ki.

C) a) Felmentő ítélet hozandó a Bp. 326. §. 1—4. pontja szerint:

1. Ha a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, vagy ha bűncselekmény ugyan, de tárgyában korábban már jogerős ítélet volt hozva. (Bp. 326. §. 1.)

Ítélet a gyakorlat szerint minden ügydöntő határozat, tehát a jogerős megszüntető végzés is, feltéve, hogy ügydöntő jellegű.

2. Ha a vád alapjául vett bűncselekmény, vagy pedig az, hogy a vádlott követte el, nincs bebizonyítva. (Bp. 326. §. 2.)

3. Ha a bűnvádi eljárás megindítását, beszámítást kizáró, vagy a büntethetőséget megszüntető ok forog fenn. (Bp. 326. §. 3.)

Büntethetőséget megszüntető okot állapít meg a Btk. 67. §-a (büntetlen kísérlet) a Btk. 136., 137. §-a stb. (előkészület, szövetség büntetlensége), 427. §-a (a gyújtogatás büntetlensége), a Bv. 17—19. §§.

4. Ha a vád törvényes emeléséhez szükséges felhatalmazás, kívánat, vagy magánindítvány hiányzik, illetőleg a magánindítványra jogosult visszavonható indítványát kellő időben visszavonta. (Bp. 326. §. 4. p.)

b) Bizonyítékok elégtelensége, vagy meg nem állapíthatása miatt való felmentésnek nincs helye. (Bp. 324. §.)

Ez a jogszabály a régi eljárási jogszabályokkal szemben annak a visszás helyzetnek kívánja elejét venni, amelybe az olyan felmentett egyén kerül, akire maga a bírói ítélet sütötte rá a gyanus ember bélyegét. Alapja az a vélelem, hogy mindenkit becsületes embernek kell tartani addig, amíg az ellenkezőjét be nem bizonyítják (*praesumptio boni viri*) és hogy a bizonyítás terhe mindig a vádlót terheli.

Azokban az esetekben, amikor a szükséges bizonyítékokat tehetetlen beszerezni (tanu meghalt, okirat elveszett), az ítéletben azt kell kimondani, hogy a tény bizonyítást nem nyert.

D) Ugy a felmentő, mint pedig a marasztaló ítélet hozásakor a következő *alapelvek* veendőik figyelembe:

1. A bíróság ítéletét csakis a *főtárgyaláson fennforgott bizonyítékokra* alapíthatja. (Közvetlenség elve.) (Bp. 324. §.)

2. A bizonyítás eredménye felett a bíróság a bizonyítékoknak *egyenként és egybefüggésükben való gondos mérlegelésével* határoz. (Szabad mérlegelés elve.) (Bp. 324. §.)

3. A bíróság semmisség terhe alatt nem tehet ítélete tárgyává oly tettet, amely miatt a *vádló vádat nem emelt.* (Bp. 325. §.)

Ez a *tettazonosság elve*, mely összefüzi a vádat és az ítéletet s mely a vádelv természetes folyománya. Tettazonosságról csak akkor lehet szó, ha a vád és az ítélet tárgya ugyanazon történeti esemény (*tettazonosság tárgyi vonatkozása*) s a vád és ítélet ugyanazon személyre is vonatkozik (*tettazonosság alanyi vonatkozása*) s a *jogsérelem minőségbelileg is azonos.*

Az újabb bírói gyakorlat a *tettazonosság elvét* úgy értelmezi, hogy az ítélezés szabadságának csak a *sértett és a jogilag védett érdek azonossága szab határt.* Ezen belül azonban a *történeti események megállapításánál* a bíróság *nincs a vádirat szövegéhez kötve*, mert a felmerült bizonyítékokhoz képest a vádbeli tényállást *jogosult időbelileg és térbelileg módosítani*, azaz a vádbeli tényállást *helyesbíteni*, annak időbeli, helyi változatait, mennyiségi elemeit módosítani, az eredményt enyhébb vagy súlyosabb következményekkel meghatározni, a szubjektív elemeket kiegészíteni a *folytatólágosságnál*, az ugyanazon jogi érdeket érintő oly cselekménysorozatot is felölelni, amelyet a vád nem említ. Határt csak a *jogilag védett érdek azonossága szab.*

4. Sem a *tett minősítése*, sem a *büntetés kiszabása* tekintetében *nincs a törvényszék a vádló indítványához kötve.* (Bp. 325. §.)

A vád és ítélet tehát egymástól függetlenek, az ítélezés szabad, a bíróság a *tettazonosság* keretein belül szuverén az anyagi jogszabályok alkalmazásában.

5. Ha a bíróság azt látja, hogy a vád tárgyául szolgáló tett *súlyosabb bűncselekmény tényálladékat* állapíthatja meg, mint amelyre a vád irányult, vagy hogy arra oly minősítés is alkalmazható, mely a *védelemnek új irányban való előkészítését* teszi szükségessé: *köteles a feleket* ezekre az eshetőségekre nézve *semmisség terhe alatt meghallgatni* és a vádlottnak tudtul adni, hogy a védelem előkészítése céljából a *főtárgyalás elnapolását*, esetleg *vizsgálat elrendelését is* indítványozhatja. (Bp. 325. §. 2. bek.)

Az elnapolás iránt vádlott vagy védő által tett indítvány *el nem utasítható*, ha a törvény a vád alapjául szolgáló bűncselekményre határozott tartamú szabadságvesztésbüntetést rendel, a bíróság pedig oly minősítés lehetőségét sem látja kizártnak, melynél fogva a törvény szerint *halálbüntetés*, vagy *életfogytig tartó fegyház* volna megállapítandó, vagy ha az elnapolás a *védelem előkészítése érdekében* szükséges. (Bp. 325. §. 3. bek.)

E) Az ítéletnek — a Bp. 327. §. és Te. 112. §. összevont tartalma szerint — *tartalmaznia kell:*

1. annak kijelentését, hogy a *Magyar Köztársaság* nevében van hozva;

2. az eljáró *törvényszék megnevezését* és annak, mint büntetőbíróságnak megjelölését, továbbá annak felemlítését, hogy a *főtárgyalás nyilvános volt-e* vagy sem;

3. a *vádlott nevét;*

4. a *vádlott személyes viszonyainak* elősorolását;

5. a *vádiratban megjelölt bűncselekmény megnevezését;*

6. a vádlottnak elítélését, vagy a vád alól való felmentését;
7. a büntelmi költségre vonatkozó rendelkezést és
8. az indokolást, mely a rendelkező résztől elkülönítendő.

A vádlott elítélése esetében az ítélet rendelkező részének még tartalmaznia kell:

- a) a bűncselekménynek törvény szerint való minősítését;
- b) a kiszabott büntetést;
- c) a két utóbbit az alkalmazott törvényszakaszok idézésével;
- d) pénzbüntetés megállapítása esetében intézkedést aziránt, hogy a pénzbüntetés, ha be nem hajtható, mily nemű és tartamú szabadságvesztés büntetésre változtatandó át;
- e) megfelelő esetben intézkedést az ítélet hozásáig kiállott előzetes letartóztatásnak, vagy vizsgálati fogságnak a büntetésbe való beszámítása, vagy be nem számítása, illetőleg a beszámítás folytán a büntetésből kitöltöttnek vett tartam, a Btk. 65. §. szerint kimondandó elközbrás, vagy megsemmisítés és a bűnvádi eljárás folyamán érvényesített magánjogi igény tekintetében;

e) megfelelő esetben rendelkezést arról, hogy a büntelmi költségek be nem hajthatók.

Az első bekezdés 3., 6. és 8. pontjai, továbbá a második bekezdés a) és b) pontjai alatt foglalt rendelkezések megszegése semmisségi ok.

Az „*in contumaciam*” eljárás során hozott ítéletek (1939: XIV. tc. 7. §.) csak a bűnösség megállapítására és a vagyoni elégtétel kiszabására szorítkoznak.

F) Az ítéletben esetleg rendelkezni kell:

1. az I. Bn. 1. §-a értelmében a büntetés végrehajtásának felfüggesztése és
2. a bűnösséget megállapító ítéletnek vádlott tegyelmi hatóságával való közlése iránt.

G) Indokolás tartalma:

1. A Te. 112. §. 2. bek. szerint az ítélet indokolásában elő kell adni a tényállást, de nem kell ismertetni a tanúk vallomásait, a szakértők leleteit és véleményeit, sem a bizonyítékok használt okiratok tartalmát. Ki kell fejteni továbbá megfelelő esetben, hogy miért nem tulajdonított bizonyító erőt a bíróság valamely bizonyító eszköznek. Azt, hogy a tényállást mely bizo-

nyítékok alapján állapította meg a bíróság, rendszerint elegendő a tanúk vagy szakértők nevére, avagy az okiratokra való utalással jelezni. Ha azonban a ténykérdés bonyolult, részletesen ki kell fejteni, hogy a bíróság mily okokból tartja bebizonyítottnak a tényállást. Minden esetben fel kell sorolni ezenfelül azokat az okokat, melyek a jogi kérdésnek eldöntésénél, illetőleg a főtárgyalás során tett, de elutasított indítványok felett való határozat hozásánál irányadók voltak.

2. Elítélés esetében tüzetesen megjelölendő a súlyosbító és az enyhítő körülmények, éspedig különösen azok, melyek a Btk. 92. §-ának alkalmazására vezettek.

3. A felmentő ítéletben határozottan megjelölendő a 326. §-nak az az esete, mely a felmentésnek alapjául szolgál. (Bp. 328. §.)

H) Az ítélet tartalmának egyszerűsítése:

Ha a vádlott a főtárgyaláson részletes beismerő vallomást tett, melyet a főtárgyalás egyéb adatai is megerősítenek és az ítélet ellen az erre jogosultak egyike sem jelentett be perorvoslatot, az ítélet indokolása csak a tényállás rövidre fogott előadására és annak feltüntetésére szorítkozik, hogy a vádlott a vád tárgyává tett bűncselekményben való bűnösségét beismerte és beismerését a főtárgyalás egyéb adatai is megerősítették. Abban az esetben, ha a főtárgyalás felmentő ítélettel, vagy az eljárás megszüntetésével végződött és a perorvoslatra jogosultak perorvoslattal nem éltek, az ítélet csak a Bp. 327. §. 1. bek. 1. és 2. és 4–8. pontjaiban és a 328. §-nak utolsó bekezdésében foglalt adatok feltüntetésére szorítkozik. (Te. 113. §.)

IV.

Az ítélet közlése. Perorvoslatok bejelentése.

1. Az ítélet a tárgyalás befejezése után rendszerint azonnal meghozandó és nyilvánosan kihirdetendő. Ha a vádlott nem jelent meg az ítélet kihirdetésére, az elnök intézkedik, hogy őt elővezessék, vagy hogy az ítéletet neki kiküldött, vagy megkéréselt bírő hirdesse ki.

Felmentő ítélet az elítélttel *kézbesítés útján* is közölhető. A bíróság elrendelheti, hogy *csekélyebb súlyú vád tárgyában hozott ítéletet is* a vádlottal kézbesítés útján közöljenek. (Ilyenek a pénzbüntetést, vagy csekélyebb szabadságvesztést kimondó ítéletek. (Bp. 329. §.)

2. A kihirdetés akként történik, hogy az elnök *felolvassa* az ítéletnek a kihirdetés előtt *írásba foglalandó rendelkező részét*. Az indokolás szintén *felolvasandó*, amennyiben pedig a kihirdetés alkalmával még nincs teljesen írásba foglalva, lényege szóval adandó elő.

3. A főtárgyalás napján kihirdetett ítélet *3 nap alatt írásba foglalandó*. Fontos és bonyolódott esetekben, valamint mellőzési kérelem esetén, a bíróság az ítélet hozását és kihirdetését legfeljebb *8 napra elnapolhatja*, de akkor az ítéletnek *teljesen írásba kell foglalva lennie*. (Bp. 329. §.)

4. Az ítélet kihirdetése után az elnök megkérdezi *előbb a vádlót, azután a vádlottat, hogy kívának-e perorvoslattal élni?* (Bp. 330. §.)

5. A perorvoslatokra vonatkozó nyilatkozatok előterjesztése után a törvényszék a *vádlottnak további fogvatartása, illetőleg fogságba, vagy szabadsábrahelyezése tárgyában határoz*. (Bp. 330. §.)

Ha a kimondott büntetés súlyánál, vagy más körülmény-nél *fogva* az elítéltnak *megszökésétől* kell tartani, a törvényszék előzetes letartóztatását, vagy vizsgálati fogságát *meghosszabbíthatja, illetőleg a szabadsábonlévő vádlottat előzetes letartóztatásba, vagy vizsgálati fogságba helyezheti*.

6. Hivatalvesztést, vagy politikai jogok gyakorlásának fel-függesztését kimondó ítéletet *meg kell küldeni* az elítélt lak-helye, vagy tartózkodási helye szerint illetékes törvényhatóság első tisztviselőjének. A Bp. 108. §-ban megjelölt személyek (körszolgálatban álló személyek, ügyvéd, közjegyző, stb.) ellen hozott bűnösséget megállapító ítélet az elítélt *felettes hatóságának* megküldendő. Az atyai, vagy gyámi hatalom megszün-

lethetése végett az ítéletet esetleg a *gyámhatósággal is* közölni kell. A foglalkozástól való eltiltást tartalmazó rendelkezés végrehajtás céljából azzal a *hatósággal, amely a foglalkozáshoz az engedélyt megadja*, közölni kell.

V.

Jegyzőkönyv.

1. A főtárgyalásról *semmisség terhe alatt jegyzőkönyv* veendő fel, amelynek részletes tartalmát a Bp. 331. §-a állapítja meg.

Fontos ügyekben a bíróság elrendelheti az egész főtárgyalásnak, vagy egy részének *gyorsírással* való feljegyzését. A bíróság ezt bármelyik félnek kellő időben előterjesztett, indokolt kérelmére más ügyben is *elrendelheti*, ha a fél a költségeket megelőzőleg *bírói letétbe* helyezi.

2. A Te. 113. §-a értelmében nem kell jegyzőkönyvet készíteni *a) marasztaló ítélet* esetén akkor, ha a vádlott a főtárgyaláson részletes *beismerő* vallomást tett, amelyet a főtárgyalás egyéb adatai is megerősítenek és *perorvoslattal* a jogosultak közül *senki sem élt*; *b) felmentés, vagy megszüntetés* esetében szintén nem kell jegyzőkönyvet készíteni, ha *perorvoslattal senki sem élt*.

Külön jegyzőkönyv a bíróság tanácskozásáról és szavazásáról csak akkor veendő fel, ha *véleményeltérés* merült fel.

3. A jegyzőkönyvet az *elnök, a jegyző, esetleg a tolmács* írják alá. Ha az elnök akadályozva van, a tanács idősebb bírája aláírhatja helyette a jegyzőkönyvet. Ha a jegyző a jegyzőkönyvet nem írhatja alá (meghalt), a jegyzőkönyv *érvénytelen*.

4. A jegyzőkönyv a főtárgyaláson történeteket *bizonyítja*. Felek az elnöknél kérhetik a jegyzőkönyv kiegészítését és helyesbítését. (Bp. 331. §.) Ha a

felek a jegyzőkönyv tartalmát kifogásolják s a kifogás az ügy eldöntésére kiható lényeges körülményekre vonatkozik, a *felsőbb bíróság* a kifogásolt rész tekintetében az ellenbizonyítást megengedheti. (Bp. 332. §.)

VI.

Főtárgyaláson elkövetett bűncselekmény.

1. Ha a *főtárgyalás* alatt valaki a tárgyalóteremben *bűncselekményt követ el*, a bíróság őt a közvérdő indítványára azonnal *letartóztathatja* és ellene, ha bűncselekményének elbírálása a törvényszék hatáskörét meg nem haladja, az elintézés alatt levő ügy tárgyalásának félbeszakításával, vagy befejezése után azonnal *tárgyalást tarthat* és *ítéletet* vagy perdőntő határozatot hozhat.

Védő hiánya csak a Bp. 56. §. 1. pontja esetén gátolja az eljárást

A törvényszék jogosult azonban az *ügyet rendes eljárásra* esetleg az illetékes bíróság elé utasítani. (Bp. 333. §.)

2. Midőn nyomós adatok mutatnak arra, hogy valamely tanu a *főtárgyaláson hamis tanuzást követett el*, az elnök ezt a tanut *letartóztathatja* és vallomására felvett *jegyzőkönyvet* az államügyészséggel közli. (Bp. 334. §.)

VII.

Főtárgyalás elnapolása, félbeszakítása.

1. *a) Elnapolás* esetében a bíróság a *főtárgyalást újabb határnap kitűzése nélkül bizonytalan időre* hagyja abba és rendszerint a bizonyítás ismétlésével kezdi újra meg. (Bp. 335. §.)

b) A félbeszakítás meghatározott időre történik. A *főtárgyalás* folytatása végett kitűzött időpontra a jelenlévőket a határozat kihirdetésével kell idézni és a félbeszakított *főtárgyalást* a törvényszéknek *ugyanazon egyesbírája*, vagy ugyanazon tanácsa előtt *egy hónapon belül ismétlés nélkül* kell folytatni.

Egy hónaponál tovább tartott elnapolás, vagy félbeszakítás után a *főtárgyalásnak előlről kezdése csak akkor mellőzhető*, ha az elhalasztott *főtárgyalás óta 2 hónaponál több idő el nem telt*, ha azon a *bíróság tagjai mind jelen voltak* és ha a *főtárgyalás ismétlését egyikük sem kívánta*. (Te. 114. §.)

c) Az elnapolást a bíróság, a félbeszakítást 24 órára az elnök, hosszabb időre a bíróság rendeli el. Az elnapolt *főtárgyalás* folytatására a *főtárgyalás elnöke* tűz ki újabb határnapot.

2. Az elnapolás, illetve félbeszakítás eseteit a Bp. a *főtárgyalásra* vonatkozó rendelkezések között elszórtan állapítja meg. E rendelkezéseket egészíti ki a Bp. 336. §-a, mely szerint a *főtárgyalás* a következő esetekben is félbeszakítandó, illetőleg elnapolandó:

a) Ha a vádlott védelmének előterjesztése előtt megbetegszik és felmentő ítélet nem hozható; b) ha a védő a főtárgyalás alatt megbetegszik és más védő azonnal nem rendelhető; c) ha valamely tanu, vagy szakértő betegség miatt nem bír nyilatkozatot tenni és a bíróság a vallomást, illetőleg véleményt oly lényegesnek tartja, hogy a főtárgyalás e tanu, vagy szakértő személyes kihallgatása nélkül nem folytatható; d) ha a bíróság szükségét látja új bizonyíték megszerzésének, vagy a védelem bővebb előkészítésének; e) ha azt a vád elejtése s ennek folytán a Bp. 42. §-ban meghatározott eljárás teszi szükségessé; f) ha a főtárgyalás folytatása le nem küzdhető akadályba ütközik; g) félbeszakítható a főtárgyalás a benne résztvevő személyek pihentetése szempontjából is.

Kérdések: A főtárgyalás mikor nem nyilvános? Kinek kell jelen lenni a főtárgyaláson? Mi a főtárgyalási elnök jogköre a főtárgyaláson? Váolja a főtárgyalás lefolyását! Mit kell fel-

olvasni a vádlott előtt? Ki intézhet kérdéseket a vádlotthoz? Mi a főtárgyaláson felveendő bizonyítás minimuma? Hányféle alakját ismeri a „keresztkérdés”-nek? Mit tud a tanu megesketéséről? Szakértők miként terjesztik elő véleményüket? A bírói szemle fogatosítható-e a főtárgyaláson? Mit tud az okirattal való bizonyításról? Mikor nyilvánítható a bizonyító eljárás befejezettnek? Mit tud a perbeszédéről? Módosítható-e a vád? Kit kell meghallgatni a vád módosítása tárgyában? Vádmódosítás esetén mit tesz a bíróság? Mikor szabad a perbeszédet félbeszakítani? Mikor lejezhető be végzéssel a főtárgyalás? Mikor hozandó megszüntető végzés? Mikor hozandó felmentő ítélet? Mily elveket kell figyelembe venni az ítélethozásnál? Mit kell tartalmaznia az ítéletnek? Mit tud az indokolásról? Mit tud az ítélet közléséről? Mikor kell nyilatkozni a perorvoslatok felől? Mily esetben tartható fenn az előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság, illetve rendelhető el? Kivel kell közölni a hivatalvesztést stb. kimondó ítéletet? Mit tud a főtárgyalási jegyzőkönyvről? Mikor nem kell készíteni ilyen? Ki írja alá? Lehet-e ellenbizonyítást felvenni a jegyzőkönyv tartalmával szemben? Mit tud a főtárgyaláson elkövetett bűncselekményekről? Mi a főtárgyalás elnapolása? Félbeszakítása? Mennyi időre terjednek? Ki rendeli el az elnapolást és félbeszakítást? Mily esetekben rendelhető el különösen elnapolás, illetve félbeszakítás?

A perorvoslati eljárás

1. A „perorvoslat” fogalma kettőt jelent: a) azt a *kérelmet*, mellyel a fél a bírósághoz (rendszerint egy magasabbfokú bírósághoz) fordul az eljárás során öt ért *sérelem orvoslása végett*; b) azt az *eljárást*, amelynek során a bíróság a valamely félre, vagy más érdekeltre sérelmes határozatból származó *joghátrányt* a perre visszahatólag *elhárítja*.

2. A perorvoslat vagy *fellebbezési perorvoslat*, amelynek során nem ugyanaz a bíróság határoz a panaszolt sérelem felett, hanem egy *magasabbfokú bíróság*: a fellebbezési bíróság, vagy *ugyanazon bí-*

róság előtti perorvoslat, akkor, ha a sérelmet *ugyanaz a bíróság orvosolja*, amelynek határozata a sérelmet okozta.

Fellebbezési perorvoslatok: a felfolyamodás, fellebbezés, semmisségi panasz, perorvoslat a jogegység érdekében.

Ugyanazon bíróság előtti perorvoslatok: újrafelvétel, kijavítás és rendszerint az igazolás.

3. A fellebbezési perorvoslatokat *devolutív* hatályú perorvoslatoknak is szokták nevezni, mert nem ugyanaz a bíróság orvosolja a sérelmet, melynek határozata okozta azt, hanem egy magasabb fokú bíróság, melyre az *alsó bíróság jogköre áthárul* (devolutio). A devolutio lehet *teljes és nem teljes*, aszerint, hogy a fellebbezési bíróság revidálhatja a határozatban foglalt *tény- és jogkérdést*, vagy csak magával a *jogkérdéssel* foglalkozhat, egyébként pedig kötve van az alsó bíróság *ténymegállapításához*.

Teljesen devolutív hatályú perorvoslat a *fellebbezés*, melynek során a ténybeli és jogbeli revisio teljes mértékben lehetséges.

A *semmisségi panasz* nem teljesen devolutív jellegű, mert annak során elvként csak jogi revisio lehetséges, ténybelileg pedig kötve van a bíróság az *alsó bíróság által már megállapított tényekhez*.

A devolutív hatály fogalma még úgy is értelmezhető, hogy *nem teljes a devolutív hatály ott*, ahol a felső bíróság csak megsemmisítheti az alsó bíróság eljárását, de érdemben maga nem határozhat, hanem csak az új eljárásra utasított alsó bíróság. (Cassatorius hatály, ez a hatása rendszerint az *alaki semmisségi okra* alapított perorvoslatnak). Teljes ellenben a *devolutív hatály*, ha a fellebbezési bíróság az ügy érdemében határozhat (*reformatorius hatály*).

4. A perorvoslat *rendes és rendkívüli*, aszerint, amint a bűnvádi eljárás *organikus* részeként még *nem jogerős határozat ellen* irányul (*felfolyamodás, fellebbezés, semmisségi panasz*), vagy annak keretén kívül esik, minthogy már *jogerős határozat ellen* irányul (*perorvoslat a jogegység érdekében újrafelvétel, igazolás*).

5. A perorvoslat akkor *felfüggesztő (halasztó) hatályú*, ha akadályozza a határozat jogerőre emelkedését és végrehajtását, ellenkező esetben *nem felfüggesztő (nem halasztó) hatályú*.

Mindig *felfüggesztő hatályú a fellebbezés és semmisségi panasz* (ezek felfüggesztő hatálya ipso iure áll be) s csak *kivételesen* ily hatályú: a *felfolyamodás, újrafelvétel, igazolás*. Ezeknek ugyanis — várható sikerük esetén — csak a *perorvoslatot elintéző bíró adhat* ideiglenesen halasztó hatályt. *Soha sincs* ellenben halasztó hatálya a jogegység érdekében használt perorvoslatnak és kijavításnak.

6. A perorvoslatok lehetnek időhöz kötöttek (fellebbezés, semmisségi panasz, újrafelvétel az elítélt terhére, igazolás) s lehetnek időhöz nem kötöttek (perorvoslat a jogegység érdekében, újrafelvétel az elítélt javára, kijavítás).

Az időhöz kötöttség szigorú rendelkezéseinek enyhít a II. Bn. által behozott „*csatlakozás*”.

7. *Nem perorvoslatok*, mert nem bírói határozatok (végzések és ítéletek) ellen irányulnak: *a)* az államügyésznek a vádemelést megtagadó határozata ellen az államfőügyészhez a Bp. 42. §-a értelmében intézett *folyamodás*; *b)* a nyomozó hatóság határozatai és intézkedései ellen a Bp. 52. és 98. §§-ai értelmében használható *előterjesztés*; *c)* a vizsgálóbíró intézkedései ellen emelhető *panasz* (Bp. 113. §-f); *d)* az államfői *kegyelemért való folyamodás*. (Bp. 498. és 514. §.)

8. Minthogy a perorvoslat *joga* az érdekeltnek, a perorvoslat *vissza is vonható a bejelentő által*, de a *terhelt javára* bejelentett perorvoslat csak a *terhelt beleegyezésével* vonható vissza.

A magasabb *közvádői szerv* az *alacsonyabb által* bejelentett perorvoslatot *visszavonhatja*.

A perorvoslatról *előzetesen, feltételesen lemondani nem lehet*.

9. A perorvoslat használatának *joga* csak *perrendszerű közlés* (jogosult előtti kihirdetés, kézbesítés) után nyílik meg.

10. Rendszerint a bírói határozat *rendelkező része* ellen irányul a perorvoslat, azonban irányulhat az *indokolás ellen is*. (Kivétel: a *semmisségi panasz*, figyelemmel a Bp. 382. és 428. §-ának egybevetett értelmére.)

Kérdések: A perorvoslat fogalma hány értelemben vehető? Mi a fellebbezteli, mi az ugyanazon bíróság előtti perorvoslat? Mi a devlutív és mi a nem devlutív perorvoslat? Mi a rendes, mi a rendkívüli perorvoslat? Melyek a felfüggesztő hatályú perorvoslatok? Mely perorvoslatok vannak időhöz kötve? Visszavonható-e a perorvoslat? Lehet-e lemondani a perorvoslatról? Mi ellen irányul a perorvoslat?

Rendes perorvoslatok.

I.

Felfolyamodás.

1. Felfolyamodásnak *végzések* ellen van helye, ha csak a törvény — mint pl. a magánjogi igényt polgári perre utasító végzésnél (Bp. 5. §.) — a *felfolyamodást ki nem zárja*. (Bp. 378. §.)

Az *uzsorahírség* végzései közül csak az *eljárást megszüntető az ügy állátételét, az eljárás felfüggesztését* elrendelő végzések ellen van helye felfolyamodásnak.

Van oly végzés is, mely ellen *semmisségi panasz*nak van helye: ez a Bp. 426. §. 3. pontja szerint a táblai főtárgyaláson elkövetett *bűncselekmény* miatt az *ítélőtáblának I. fokozott érdemleges végzése*.

Az Fb. 31. §-a értelmében a *fiatalkorúak bírósága véghatározattal* (ítélettel vagy végzéssel) döntvén, *fellebbezésnek és semmisségi panasz*nak van helye a törvény által véghatározatoknak *deklarált egyes végzések* ellen is.

Amidőn a kegyelmi elhatározás a szabadságvesztést pénzbüntetésre változtatja át s összegének megállapítását az I. fokú bíróságra bizza, az így ad hoc kirendelt, felségjogot gyakorló szervnek az átváltoztatás kérdésében hozott határozata ellen nincs helye felfolyamodásnak.

2. A felfolyamodás szabály szerint *egyfokú*, csak *kivételesen kétfokú*: a vádtanács helyébe lépett törvényszéki kijelölt külön tanácsnak (1946 : XIV. tc. 1. §.), illetve a főtárgyalás megtartására hivatott bíróságnak (1946 : XIV. tc. 2. §.) *előzetes letartóztatást, illetőleg vizsgálati fogságot elrendelő vagy fenntartó, valamint a vádlónak a vizsgálat elrendelése iránt tett indítványát elutasító végzése ellen, ha másodfokon is vannak hozva, felfolyamodás használható a Táblához.*

Döntő tehát a végzés tartalma, nem pedig az, hogy helybenhagy-e, vagy megváltoztat.

3. *Felfolyamodással élhet: mindenki, aki fellebbezéssel élhet (Bp. 383. §.) s ezenkívül az is, akire a végzés vonatkozik. (Bp. 378. §.) (Tanúk, szakértők, stb.)*

4. A felfolyamodás benyújtásának *határideje* 8 nap, ha a végzést *kézbesítés útján közölték, egyébként a kihirdetéskor nyomban bejelentendő. 8 nap alatt indokolható a bejelentéstől, illetve a kézbesítéstől számítva.*

A bíróság az *ellenfelet nem értesíti a felfolyamodás benyújtásáról, az iratokat azonban az ellenfél megtekintheti és ellenészrevételeket tehet az iratok felterjesztéséig az eljáró, azután pedig a felfolyamodás felett határozó bíróságnál az ügynek elintézés végett való bejelentéséig. (Bp. 378. §.)*

5. A *vizsgálóbíró végzése ellen használt felfolyamodás felett dönt a kijelölt külön tanács, a*

törvényszék, az ítélőtábla által kiküldött bíró vagy megbízott járásbíró (Bp. 403. §.) végzése ellen benyújtott felfolyamodás felett a Tábla dönt. A tábla végzéseit a Kúria vizsgálja felül. (Bp. 378. §.)

Az *uzsorabíró*ság által hozott végzés ellen benyújtott felfolyamodás felett valuta ügyekben a Kúria, egyébként a Tábla dönt.

6. Az *elkésett, kizárt vagy nem jogosult személy által használt felfolyamodást az a bíróság utastítja vissza, ahol azt benyújtották. (Bp. 378. §.) A visszautasító végzés ellen használt felfolyamodást azonban csak elkésettség okából lehet visszautasítani. (Bp. 389. §.)*

7. A felfolyamodás felett döntő bíróság *zárt ülésben* végzéssel határoz. Vagy *visszautasítja a felfolyamodást, ha ezt az elsőfokú bíróság elmulasztotta, vagy megváltoztatja a végzést, vagy megsemmisíti azt s a törvénynek megfelelően határoz, ha a felfolyamodás alapos, ellenkező esetben elutasító végzést hoz. (Bp. 379. §.)*

A kijelölt külön tanács, ha szükségesnek látja, *s feleket, esetleg a vizsgálóbíró*t meg is hallgathatja. (Bp. 379. §.)

8. A felfolyamodásnak *fellüggeszítő (halasztó) hatálya* nincs, csak, ha a törvény így rendelkezik. (Bp. 164., 167., 197., 194., 232., 246., 505. §§.), de a megtámadott végzést hozó bíróság annak loganatosítását *fontos okból fellüggeszítheti a felfolyamodás elintézéséig. (Bp. 380. §.)*

9. Bár a felfolyamodás alapjául az összes *semmisségi okok* szolgálhatnak, *hivatalból* azonban csak a *bírói hatáskör hiánya, területenkívüliség, mentelmi jog megsértése* veendő figyelembe. (Bp.) 379. §.)

A felfolyamodás alapján a fellebbviteli bíróság a végzést egész terjedelmében a tény- és jogkérdésre kiterjedően is felülvizsgálhatja, új tényeket is figyelembe vehet.

10. A felfolyamodás elintézése után a felsőbbíróság határozatát kihirdetés, illetőleg kézbesítés céljából az I. fokú eljárás bíróságának küldi meg.

11. A felfolyamodásra egyébként a Bp. által a fellebbezésre előírt rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

12. A Bp.-ben nincs szabály arra, hogy valamely bíróság a saját jogerős végzését hatályon kívül helyezhetné. (833. sz. E. H.) A büntető bíróság tehát kívül helyezhetné. (833. sz. E. H.) A büntető bíróság tehát kívül helyezhetné. (833. sz. E. H.)

Ha azonban a felfolyamodást a határozat oly hibái miatt használták, melyeket a Bp. 443. §-a alapján hivatalból is ki lehet javítani, a felfolyamodást nem kell felterjeszteni.

Kérdések: Mi ellen van helye felfolyamodásnak? Hányfokú a felfolyamodás? Mikor kétfokú? Ki élhet felfolyamodással? Mikor és hol kell bejelenteni? Mik az ellenészrevételek? Ki dönt a felfolyamodás felett? Milyen lehet a felülvizsgáló bíróság döntése? Van-e a felfolyamodásnak halasztó hatálya? Mily végzések ellen van fellebbezésnek, semmisségi panasznak helye?

Fellebbezés.

I.

1. a) Fellebbezni lehet a törvényszék I. fokú ítélete ellen (Bp. 381. §.), ha csak a törvény a fellebbezést kizárva, semmisségi panaszt nem ír elő.

Kivételesen végzés ellen is lehet fellebbezni (l. a Fb. 31. §-ában felsorolt véghatározat jellegű végzéseket).

b) Fellebbezni lehet az ítélet rendelkező része, indokolása, továbbá a főtárgyaláson és az ítélethozásnál felmerült alaki és anyagi semmisségi okok miatt. A főtárgyalás előtt felmerült semmisségi ok

miatt fellebbezni azonban csak akkor lehet, ha azt a perorvoslatra jogosított a főtárgyaláson felhozta. (Bp. 382. §.)

Fellebbezni lehet nemcsak jog-, de ténykérdésben is.

Semmisségi panasszal rendszerint csak oly jogkérdésben lehet élni, mely semmisségi oknak van nyilvánítva.

c) Nincs helye fellebbezésnek, csak semmisségi panasznak az alábbi I. fokú törvényszéki ítéletek ellen:

a) a törvényszék oly I. fokú ítélete ellen, amellyel a vádlottat egyedül oly bűncselekményben mondta ki bűnösnek, illetőleg oly bűncselekmény vádja alól mentette fel, mely járásbíró, vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva, (Bp. 381. §. 2. p.), feltéve, hogy e tekintetben az ítélet a váddal megegyezik (81. sz. T. H.);

b) a törvényszék, mint zsorabíróság ítélete ellen;

c) az utólagos összbüntetést kiszabó, illetve büntetéseket egyesítő ítélet ellen. (Bp. 518. §.)

2. Semmisségi ok minden oly lényeges eljárási (alaki) vagy anyagi szabálysértés, melyet a törvény semmisségi okul jelöl meg.

A semmisségi okokat a Bp. taxative sorolja fel. Az újabb jogalkotás szakít ezzel a rendszerrel, mert a semmisségi okokat csak utólag, elvi kijelentéssel állapítja meg olyként, hogy semmisségi oknak nyilvánítja a törvény lényeges rendelkezésének megsértését.

Alaki semmisségi ok esetén a semmisségi ok felmerültétől kezdve rendszerint semmis maga az eljárás, ehhez képest semmiesek az eljárás során hozott határozatok is; anyagi semmisségi ok esetén semmis a hozott határozat, mert az anyagi semmisségi ok csak határozathozatal során merülhet fel.

Alaki semmisségi ok esetén a fellebbviteli fórum rendszert végzéssel megsemmisíti az eljárást és az alsóbíróság előtt lefolytatandó új eljárást rendel el. Anyagi semmisségi ok esetén a fellebbviteli bíróság ítélettel megsemmisíti a felülvizsgált ítéletet és érdemben újból ítél.

a) Alaki semmisségi ok (error in procedendo) a Bp. 384. §. szerint:

1) ha az ítélebíróság nem volt törvényesen alakítva;

2) ha a törvény szerint kizárt bíró (64., 66., 65. §. 1. és 2. bek.) tagja volt az ítélebíróságnak;

3) ha az ítélethozásban oly bíró is résztvett, aki nem volt jelen az egész főtárgyaláson;

4) ha az ítélebíróság hatáskörét túllépte, vagy hatásköréhez tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki;

5) ha a bíróság oly szabálytalanságot, vagy mulasztást követett el; melyet a törvény semmisség terhe alatt tilt;

6) ha a főtárgyalást oly egyén jelenléte nélkül tartották meg, akinek jelenlétét a törvény mellőzhetetlennek nyilvánítja, ideértve a védőt, azokban az esetekben, melyekben a védelem kötelező; (elég azonban, ha a védő által helyettesül megbízott ügyvéd vagy nála alkalmazott ügyvédjelölt van jelen. 83. sz. T. H.)

7) ha a nyilvánosságot törvényes ok nélkül zárták ki;

8) ha a perorvoslatot használónak ellenzése dacára a főtárgyalás alatt valamely semmis vallomásról, vagy vizsgálati cselekményről felvett, vagy oly iratot olvastak fel, melyet a törvény szerint nem lett volna szabad felolvasni;

9) ha a bíróság a perorvoslatot használónak a főtárgyaláson tett indítványa felett nem határozott, vagy indítványa ellenére, illetőleg ellenzése dacára a főtárgyaláson oly közbenszóló határozatot hozott, mely a törvénynek a vád, vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg, illetőleg tévesen alkalmazta;

(Bp. 384. §. 9. p. alapján használt fellebbezés a megállapított kért tények anyagi jogi értékelése iránt is előterjesztettnek tekintendő).

10) ha az ítélet rendelkező része érthetetlen, vagy ha az indokolás ennek ellentmond;

11) ha az ítélet törvénytelen vád nélkül van hozva, vagy a vád tárgyát nem meríti ki.

Az 5., 8. és 9. pontokban megjelölt okok sem a vádlott terhére, sem javára nem érvényesíthetők, ha nyilvánvaló, hogy az alaki sérelem az ítéletre nem volt befolyással.

A semmisségi okok közül az 1., 3., 4., 6. és 10. pontban megjelöltek mindig, a 11. pontban körülírt pedig akkor, ha a bíróság törvényes vád nélkül alapította meg a vádlott bűnösségét és büntetését, hivatalból veendő figyelembe.

Az alaki semmisségi okok közül legfontosabbak, mert általánosító jellegűek, az 5. és 9. pont alattiak. Az 5. pontra hivatkozunk a Bp. egyes helyein kifejezetten megjelölt semmisségi esetekben, melyek a Bp. 384. §-ban kifejezetten nincsenek felsorolva; a 9. pontra pedig elvi jelentőségű oly sérelmek esetén, melyeket a Bp. külön nem említ fel, de amelyek a Bp.-nek a vád vagy védelem szabályozása tekintetében elfoglalt elvi álláspontját érintik. Különösen a bizonyítás kérdésében hozott határozatok meríthetik ki a Bp. 384. §. 9. pontja szerinti semmisségi okot.

Az alaki semmisségi okra annak a félnek, aki azt perorvoslati alapul felhasználni kívánja, felme-

rülése alkalmából a főtárgyaláson *nyomban* hivatkozni kell („semmisségi okul jelölöm meg“ stb.), mert különben a semmisségi okra (hacsak azt hivatalból nem kell észlelni), *utóbb hivatkozni nem lehet s a fellebbezés bejelentésekor fenn is kell tartania a már bejelentett alaki semmisségi okokat.*

b) Anyagi semmisségi ok (error in iudicando) Bp. 385. §. szerint, melyet 3. pontja tekintetében átszövegez a II. Bn. 28. §-a:

1. ha a bíróság a büntetőtörvénynek megfelelő rendelkezését *nem alkalmazta, vagy tévesen alkalmazta* ama kérdésekben:

a) hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapítja-e valamely bűncselekmény tényálladékát;

b) hogy a bűncselekményt a büntetőtörvényeknek melyik rendelkezése szerint kell minősíteni;

c) hogy a beszámíthatóságot, a bűnvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró ok és melyik forog fenn;

2. ha a bíróság a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapított büntetési tételeket, vagy ezeknek megengedett enyhítésénél, átváltoztatásánál, vagy súlyosbításánál a törvényben vont határokat *nem tartotta meg;*

3. ha a bíróság a büntetés megállapításánál a törvénynek a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezését (Btk. 66., 72., 89., 90., 91., 92. vagy 93. §-a, az 1879 : XL. tc. 21. §-a, 1908 : XXXVI. tc. 18. §. 1. bek., 1913 : VII. tc. 10. §-a, 59. §. II. és III. bek., 1913 : XXI. tc. 5., 6., vagy 7. §-a, az 1928 :

X. tc. 2—12. §-a, szigorított dologházba utalás stb.) *tévesen alkalmazta, vagy tévesen nem alkalmazta.*

Megjegyzések: (a) A Bp. 385. §. struktúrája feltünteti azt a gondolatsort, mely szerint a bíróság ítél, illetve az ebben felmerülhető jogszabálysértéseket.

(b) A 385. §. 2. pontba tartoznak azok az esetek, amelyekben a bíróság nem tartotta meg a büntetés kiszabásánál a törvényes büntetési kereteket, tehát az egyes büntetési nemeknek általános, illetve a Btk. egyes §-aiban meghatározott különleges minimumait és maximumait (385. §. 2. első tétele). Ide tartoznak a gyakorlat szerint azok az esetek is, amelyekben a bíróság a törvény ellenére *mellékbüntetést szab ki, vagy nem szab ki.* Mendelényi szerint (Auer—Mendelényi I. 59.) a II. Bn. 28. §-ának a Bp. 385. §. 3. pontja helyébe lépő rendelkezése folytán a 385. §. 2. tételének alig maradt valami gyakorlati jelentősége. A büntetési tételek enyhítésére ugyanis a Btk. 66., 72., 91., 92. és 93. §-ai és a Bn. 32. §-a, a súlyosbításra vonatkozólag pedig a 90., 97., 98., 99. és 100. §§. tartalmaznak rendelkezéseket. Amennyiben az a panasz tárgya, hogy a bíróság az enyhítésnél, a súlyosbításnál az ezen rendelkezésekben megállapított határokat nem tartotta be, tehát pl. a 66. vagy 72. §. esetében a büntetési nemet két fokkal szállította le, a panaszolt törvénysértés ma a II. Bn. 28. §-ának rendelkezése folytán már a 3. pont alá vonandó.

A 2. pont alá vonja a gyakorlat a Bn. 1. §. (feltételes felfüggesztés) alkalmazásának kérdését is.

(c) Az alaki és anyagi semmisségi okoknak a Bp. 384. és 385. §-aiban való felsorolását kiegészítik más törvényes rendelkezések is. Így a Sajtótörvény (1914 : XIV. tc.) 56. §-a kimondja, hogy a St. III. és IV. fejezetében foglalt alaki és anyagi jogszabályok megsértése semmisségi ok, az Fb. 34. és 39. §-ai szerint is a törvény (Fb.) lényeges rendelkezésének megsértése semmisségi ok.

Míg azonban sajtóügyekben Bp. 384. és 385. §-aiban foglalt semmisségi okok is figyelembe veendőek, addig fiatalok

ügyében kizárólag az Fb. lényeges rendelkezéseinek megsértése semmisségi ok.

A II. Bn. 24. §. szerint a II. Bn. pénzbüntetésre vonatkozó rendelkezéseinek téves alkalmazása vagy nem alkalmazása semmisségi ok.

Az uzsoraeljáráásban szintén semmisségi ok a törvény lényeges rendelkezéseinek megsértése. (7070/1941. M. E. sz. r. 5. §.)

3. A felülvizsgálat irányelvei. A Bp. 385—387. §-ai bizonyos oly alapelveket foglalnak magukban, melyek minden fellebbviteli perorvoslatra vonatkoznak.

Ezek: a) anyagi semmisségi okot a bíró a vádlott terhére hivatalból nem észlelhet (Bp. 385. §. ut. bek.), kivéve a II. Bn. pénzbüntetésre vonatkozó rendelkezéseinek téves alkalmazását, vagy nem alkalmazását;

b) a vádlott terhére használt perorvoslat a vádlott javára használnak is tekintendő;

c) egyik vádlott javára használt perorvoslat kihat a másik javára is, ha az alapul szolgáló körülmények azonosak;

d) vádlott büntetését csak akkor lehet súlyosítani, ha a vádló a vádlott terhére élt perorvoslatot (reformatio in peius tilalma);

e) van részleges jogerő, azaz az ítéletnek perorvoslattal meg nem támadott része jogerőssé válik.

— a részleges jogerő miatt kívánja meg a Bp. 390. §-a, hogy a fellebbezés bejelentésekor mindig világosan megjelöltesék, hogy a fellebbező a fellebbezést az ítéletnek mely intézkedése és esetleg mely semmisségi ok miatt használja, s ha az írásban bejelentett fellebbezés e rendelkezésnek nem felel meg, a törvényszék a fellebbezőt végzéssel felhívja, hogy az ítéletnek

azt az intézkedését, mely ellen fellebbezni kíván, 3 nap alatt a törvényszéknél szóval vagy írásban jelölje meg, mivel ellenkező esetben fellebbezését vissza fogják utasítani (Bp. 391. §.); a részleges jogerőt áttörni azonban egyfelől az az elv, hogy — mint fentebb láttuk — a fellebbviteli bíróság erre irányuló perorvoslat nélkül is figyelembe veheti a hivatalból észlelendő alaki és anyagi semmisségi okokat, másfelől az, hogy a vádló részéről a vádlott terhére használt perorvoslat mindig a vádlott javára használnak is tekintendő. (Bp. 387. §.) —

f) ha olyan eljárási szabályt sértett meg a bíróság, amely a vádlott javára szolgál, emiatt a vádlott terhére perorvoslattal élni nem lehet.

4. Fellebbezéssel élhetnek:

I. A vádlottnak mind javára, mind terhére: az államügyészszég.

II. A vádlott javára: a) a vádlott vagy helyette házastársa, ha pedig a vádlott nem teljeskorú, törvényes képviselője, ez utóbbi még a vádlottnak kifejezett akarata ellen is;

b) a védő a vádlottnak kifejezett akarata ellen is;

c) a vádlott örököse, de egyedül az ítéletnek magánjogi igényre vonatkozó része ellen.

III. A vádlott terhére:

1. fő- és pótmagánvádló;

2. a sértett, (oly sértett, aki nem képviseli a vádat): a) a vádlottat bűnösnek kimondó ítélet ellen egyedül magánjogi igényére nézve és ennek tárgyában is csak akkor, ha a bűnösség kérdésében, vagy a büntetés kiszabására nézve az erre jogosultak valamelyike fellebbezett;

b) felmentő ítélet ellen csak abban az esetben, ha a vádló nem fellebbezett;

— ilyenkor sértett eddig lappangó vádképviseleti joga feléled és sértettből pótmagánvádoló, a csatlakozó sértettből (Bp. 46. §.) fő- vagy pótmagánvádoló lesz; ha a sértett jelen van a felmentő ítélet kihirdetésekor, az ügyész megnyugvása esetében nyomban köteles nyilatkozni, hogy kíván-e fellebbezni; az, hogy sértett a törvényszéki főtárgyaláson szabályszerű idéztetése ellenére nem jelent meg, nem fosztja meg őt attól a jogától, hogy felmentő ítélet ellen fellebbezhessen, ha vádló nem fellebbezett; a sértett azon naptól számított 8 nap alatt jelenthet be fellebbezést, amely napon az ügyész fellebbezésének visszavonásáról értesítést kapott;

c) a sértett jogutódja a 2. a) pontban meghatározott irányban és feltételek mellett. (Bp. 383. §.)

IV. A büntetés feltételes felfüggesztése kérdésében: a) az elítélt javára csak az elítélt, törvényes képviselője és védője; b) az elítélt terhére csak az államügyészség élhet fellebbezéssel, még akkor is, ha a vádat főmagánvádoló képviseli. Ilyenkor az ügyészséggel az iratok közlendők. (Bn. 10. §.)

V. Van-e a mellékmagánvádlónak fellebbezési joga, ha az ügyész nem fellebbez? A Kúria szerint: van.

VI. Sajtóügyekben a St. 56. §. 2. bek. értelmében mindazok, akikre a büntető ítélet a St. 40. §. értelmében valamely kötelezettséget állapít meg, azon jogszabályok szerint élhetnek perorvoslattal, amelyek a vádlottak perorvoslati jogát szabályozzák.

VII. A magánvádoló, sértett jogi képviselőjét nem illet meg önálló perorvoslati jog.

VIII. Fiatalkorúak bűnügyeiben fellebbezésre jogosultakat az Fb. 33. §. sorolja fel.

IX. Objectiv eljárás (Btk. 62. §.) során fellebbezhetnek azok is, akiknek az elkobzandó és megsemmisítendő tárgyakra netán igényük van. (Bp. 477. §.)

5. a) A fellebbezés az ítélet kihirdetésekor nyomban bejelentendő (jegyzőkönyvbe veendő) és 8 nap alatt írásban indokolható. Ha kivételesen kézbesítéssel közlik az ítéletet, a fellebbezés a kézbesítéstől számított 8 nap alatt jelentendő be és indokolandó. Védő és vádlott az ítélet kihirdetésekor az írásba foglalt ítélet kézbesítését kérhetik, s ilyenkor a fellebbezés indokolása a kézbesítéstől számított 8 nap alatt nyújtandó be.

A vádlott házastársa és törvényes képviselője a vádlott részére nyitvalevő határidőben, a vádlott örököse pedig az ítéletnek a főtárgyaláson történt kihirdetésétől számított 8 nap alatt fellebbezhet. (Bp. 388. §.)

b) A fellebbezés a bejelentő által visszavonható az annak elintézése végett tartandó zárt ülés megkezdéséig. (Bp. 394. §. 1. bek.)

A vádlott visszavonhatja a maga, vagy házastársa által bejelentett perorvoslatot (394. §. 2. bek.), de nem vonhatja vissza a javára más jogosult által bejelentett perorvoslatot, ezt viszont a bejelentő személy sem vonhatja vissza a vádlott akaratára ellenére. Ha az összes perorvoslatokat visszavonták, felülvizsgálatnak még hivatalból figyelembe veendő semmisségi ok esetében sincs helye.

Ha az ítélet egyedül az államügyészség részéről van a vádlott terhére fellebbezve, az ügy iratai az ítéletábra mellett működő főállamügyésznek küldendők meg. A főállamügyész az iratokat, amennyiben a fellebbezéshez hozzájárul, ennek felemlítésével haladék nélkül az ítéletábrához teszi át, ellenkező esetben pedig annak kijelentésével, hogy az ügyész fellebbezését visszavonja, visszaküldi a törvényszékhez. (Bp. 396. §.)

c) A fellebbezés benyújtásáról az ellenfél értesítendő. Az ellenfél észrevételeket adhat.

d) A fellebbezésben, vagy az ellenészrevételekben a felek bármelyike és a sértett a bizonyítani kívánt tényeknek határozott megjelölésével új bizonyítékokra is hivatkozhatik (beneficium novorum), sőt ilyeneket külön kérvényben közvetlenül az

ítélőtáblánál, vagy az ítéltábla előtt tartott főtárgyaláson is bejelenthet. Oly bizonyíték, melynek felvételét az I. bíróság megtagadta, csak akkor hozható újból fel, ha a bizonyítani kívánó fél a bizonyíték felvételének megtagadása miatt semmisségi okot jelölt meg (Bp. 384. §. 9. p.) és ezt a fellebbezésben is fenntartotta.

Az ítéltábla megtagadja a bejelentett új bizonyíték felvételét: a) ha a bizonyítani kívánt ténykörülményt az ügy eldöntésére nézve lényegtelennek találja; b) ha a magyar állam területén kívül tartózkodó egyénnek kihallgatása van indítványozva; c) ha alapos gyanú merül fel aziránt, hogy az új bizonyítékra hivatkozás csak az ügy érdemleges eldöntésének késleltetését célozza. (Bp. 393. §.)

6. A csatlakozás generális, minden fellebbezési perorvoslatra vonatkozó intézményét a II. Bn. 29. §-a hozza be.

A perorvoslatra jogosultak közül az, aki perorvoslatot nem, vagy tévesen élt, más ellenkező érdekű jogosultnak joghatályosan bejelentett perorvoslatához csatlakozhatik.

Ellenkező érdekű perorvoslatra jogosultak azok, akik közül az egyik a vádlott javára, a másik pedig a vádlott terhére van perorvoslati joggal felruházva. Annak, aki azért csatlakozik, mert előbbi perorvoslata téves, tévedését a csatlakozás bejelentésekor meg kell határoznia és előbbi perorvoslatát vissza kell vonnia.

A csatlakozást a bejelentett perorvoslat felől határozó bíróságnál írásban 8 nappal a perorvoslat tárgyában tartott tárgyalás, vagy tanácsülés előtt kell bejelenteni.

A csatlakozásban ugyanazon okok alapján lehet a határozatot megtámadni, amelynek alapján annakidején perorvoslatot lehetett volna bejelenteni; a bejelentett perorvoslat visszavonása, illetve visszautasítása esetében azonban a csatlakozás hatálya megszűnik.

A csatlakozás tehát járulékos természetű perorvoslat.

A közvád képviselőjében vádlott terhére csatlakozásra jogosult: a perorvoslat eldöntésére hivatott törvényszék előtt az államügyész, az ítéltábla előtt a főállamügyész, a Kúria előtt pedig a legfőbb államügyész.

A csatlakozásról az ellenfél ajánlott levélben értesítendő. (El nem küldése, vagy meg nem érkezése jogi hatállyal azonban nem bír. Bp. 409. §.)

A miniszteri indokolás szerint a csatlakozás intézménye korlátozni kívánja az alaptalan perorvoslatok benyújtását, mert a vádlott, aki számol azzal, hogy perorvoslata azzal a következménnyel járhat, hogy a vádló csatlakozása esetén az ítélet terhére súlyosbítható, megfontolja, hogy éljen-e perorvoslattal.

A csatlakozási jogáról való előzetes lemondás érvénytelen. Nincs helye csatlakozásnak a közvádlo hatóság részéről oly esetben, amikor a bíróság a közvádlo által emelt vádnak megfelelő ítéletet hozott. A csatlakozás tehát az ügyésznek már a vádemelés körül elkövetett tévedéseinek, mulasztásainak helyesbítésére nem szolgálhat.

7. A törvényszék visszautasítja: a) az elkésett; b) a törvényben kizárt; c) az olyan fellebbezést, amelyet arra nem jogosított egyén terjesztett elő; d) azt a fellebbezést is, amelyben a fellebbező fél felhívás ellenére sem jelölte meg azt, hogy a fellebbezést az ítélet mily intézkedése ellen s mily semmisségi ok miatt használja. (Bp. 390., 391. §.) A visszautasító végzés ellen használt felfolyamodás csak elkésés miatt utasítható vissza. (Bp. 389. §.)

8. Ha a fellebbezésnek és indokolásának határideje valamennyi jogosultra nézve letelt, a fellebbezés és indokolás az ügy többi irataival együtt felterjesztendő az ítéltáblához.

Ha a fellebbezés az eljárásra vonatkozó olyan sérelmi pontokat foglal magában, melyekről az iratok nem nyújtanak kellő felvilágosítást, a bíróság köteles azokra nézve a felterjesztésben nyilatkozni. (Bp. 396. §.)

II.

A) Az ítéletábla a fellebbezést: a) *ülésein kívül* (Bp. 398. §.); b) *tanácsülésben* (Bp. 400. §.); c) *főtárgyaláson* (Bp. 407. §.) intézi el.

B) Az előadó a tanácselnök hozzájárulásával *ülésein kívül* intézkedik: a) ha az iratok *kiegészítése*, vagy a főállamügyészhez való *áttétele*, vagy a fellebbezésre előadottakra nézve *felvilágosítás adása* szükséges; b) ha a fellebbviteli főtárgyalás a *vádolt megidézése*, illetőleg *előállításánál tartandó meg*; c) ha a fellebbviteli főtárgyalás bizonyítás felvételével tartandó meg és sürgős esetben *új tanúnak*, vagy *szakértőnek* a fellebbviteli főtárgyalásra való *megidézése* rendelőndő el.

Azokat az ügyeket, melyek *ülésein kívül nem intézhetők*, vagy amelyeknek *ülésein kívül való elintézéséhez a tanácselnök hozzá nem járul*, az előadó *tanácsülésre* jelenti be. (Bp. 398. §.)

C) A *tanácsülés* a törvényszéki főtárgyalásra meghatározott korlátok között nyilvános.

A felek és képviselőik *nem szólhatnak fel*.

A tanácsülésen elsősorban az előadó teszi meg előterjesztését és azután a felülvizsgálendő *ítélet* és ha szükséges, más *iratok is felolvasandók*. A tanács határozatát *zárt ülésben* hozza, de nyilvános ülésben *hirdeti ki*. (Bp. 399. §.)

A tanácsülésben elintézendő ügyeket a Bp. 400. §-a *taxative* sorolja fel. A Bp. 400. §. *taxativ* felsorolását túlhaladja a Te. 115. §-a, mely a fellebbezést *rendszerint* tanácsülés elé utalja.

D) *Tanácsülésbe tartozik* a Bp. szabályozása szerint az *elintézés* (Bp. 400. §.):

1. Ha az ítéletáblának az ügy felülvizsgálatára *nincs hatásköre vagy illetékessége*; (ilyenkor hatáskörének hiányát, vagy illetéktelenségét mondja ki az ítéletábla és az ügy iratait az illetékes bírósághoz, vagy más hatósághoz teszi át.) (Bp. 401. §. I. bek.)

2. Ha szabályellenes felterjesztés miatt valamely *intézkedés*, vagy az *iratok kiegészítése*, vagy a fellebbezésben előadott körülményekre nézve a törvényszék részéről adandó *felvilágosítás* szükséges és ezek iránt *ülésein kívül nem történt intézke-*

dés, (ilyenkor az iratokat a szükséges kiegészítés, illetőleg felvilágosító jelentés végett a felterjesztő bírósághoz az ítéletábla *rendelvényével* visszaküldi, ha pedig az iratokat a Bp. 396. §. folytán a főállamügyésznek kellett volna megküldeni nyilatkozat végett s ez nem történt meg és a főállamügyész a fellebbezés fenntartása tárgyában még nem nyilatkozott, az iratokat a főállamügyészhez teszi át.) (Bp. 401. §. II. bek.)

3. Ha az elkésett, kizárt, nem jogosult személy által használt *fellebbezést a törvényszék nem utasította vissza*, vagy ha az enyhítő körülmények alapján kiszabható legkisebb büntetés megállapítása esetében az ítélet ellen egyedül a vádlott, még pedig *csak büntetésének enyhítése végett* fellebbezett és hivatalból figyelembe veendő semmisségi ok fenn nem forog; (ilyenkor az ítéletábla a fellebbezést, vagy indokolást *visszautasítja*.) (Bp. 401. §. III. bek.)

4. Ha a törvényszék a Bp. 391. §-ban meghatározott *eljárást elmulasztotta*; (ilyenkor az ítéletábla a tárgyanak megjelölése nélkül bejelentett fellebbezést az ügy irataival együtt a Bp. 391. §. rendelkezése értelmében való eljárás végett a törvényszékhez *visszaküldi*.) (Bp. 401. §. IV. bek.) (Mindezen esetekben (1—4. pont) *végzés hozandó*.)

5. Ha a fellebbezést *csupán a magánjogi igény tárgyában*, vagy a *bűnügyi költségek miatt* használták, az ítéletábla az ítélet vonatkozó részét *ítélettel helybenhagyja*, vagy *megváltoztatja*. (Bp. 401. §. 5.)

6. Ha *bizonyítás felvétele*, illetőleg a törvényszék előtt felvett bizonyításnak *isméltése*, vagy *kiegészítése* mutatkozik *szükségesnek*, az ítéletábla *végzésben* állapítja meg, hogy:

a) a *bizonyítás az egész tényállásra*, vagy csak *egyes vitás ténybeli megállapításokra* terjedjen-e ki; b) *mely bizonyítékok veendők fel* vagy szerzendők meg; c) a bizonyíték *felvétele*, illetőleg megszerzése a *fellebbviteli főtárgyaláson* vagy *pedig kiküldés*, illetőleg *meghagyás útján* történjék-e. *Kiküldött bíró* lehet a *táblai tanács tagja*, az *elsőfokon eljáró törvényszék bírója*, esetleg az a *járásbíró*, melynek területén a felvétel legkönnyebben történhetik, a bizonyítás kiegészítése *meghagyható* a törvényszéknek is (402—403. §§.), azonban a felvett bizonyítékok értékelése a fellebbviteli főtárgyalásra tartozik. A főtárgyaláson a már felvett bizonyítást csak akkor kell *megismételni*,

ha az ítélet tábla szükségesnek tartja. A tanácsülésen elrendelt bizonyításfelvétel módját részletesen a Bp. 406. §-a szabályozza.

7. Ha az ítélet alaki semmisségi ok miatt megsemmisítendő, vagy a fellebbezést csakis ilyen semmisségi ok miatt használták, az ítélet tábla a Bp. 401. §. értelmében határoz (L. alább).

E) A Te. 115. §-a kiterjeszti a tanácsülésben való elintézés körét:

Az ítélet tábla a fellebbezést, ha ülésen kívül (Bp. 398. §.) nem intézhető el, a Bp. 400. §-ban felsorolt esetekben kívül is rendszerint tanácsülésben intézi el.

Főtárgyalást kell azonban tartani, ha a tanács úgy látja: *a)* hogy a törvényszék ítéletének alapjául szolgáló ténybeli megállapítást a vádlott terhére vagy javára kell megváltoztatni, vagy *b)* hogy a fellebbviteli főtárgyalás elrendelése egyéb fontos okból szükséges (ilyen fontos ok, ha a Bp. a főtárgyaláson vádlott jelenlétét írja elő); *c)* ha csatlakozást jelentettek be; *d)* vagy ha a felek bármelyike a fellebbezés bejelentésekor szóval, vagy a fellebbezést, vagy az indokolást tartalmazó iratában, vagy egyébként az ügynek elintézésre bejelentéséig az ítélet táblánál írásban főtárgyalás tartását kéri.

F) A fellebbviteli főtárgyalás, vagy bizonyítás felvétele nélkül, vagy bizonyításfelvétellel folyik le.

G) 1. Idézés, tárgyalási időköz. Ha a főtárgyalást az ítélet tábla bizonyítás felvétele nélkül tartja meg, a közvédőt s a főállamügyészséget a heti ülészakban tárgyalandó ügyek jegyzékének közlésével idézi meg. A hivatalból kirendelt külön védő idézőlevéllel idézendő meg. A többi érdekeltet a főtárgyalásra kifűzött ügyek heti jegyzékének az ítélet tábla hirdetőtábláján való kifűggesztése útján és egyidejűleg a főtárgyalás határnapját közlő ajánlott levélben kell értesíteni. (Az ajánlott levél el nem küldésének, vagy meg nem érkezésének nincs jogi hatálya.) A kifűggesztés és a főtárgyalás közé 15 napi időköz-

nek, a főállamügyészség és a védők értesítése és a főtárgyalás napja közé pedig legalább 8 napnak kell közbeesni. (Bp. 409. §.)

A vádlott által megbízott külön védő nem idézendő, hanem csak értesítendő, mint a többi érdekelt, akik közé tartozik a vádlott, a sértett, a magánfél s a magánvádló is.

2. Ha az ítélet tábla a vádlott kihallgatásának, vagy bizonyítás felvételének a fellebbviteli főtárgyaláson való teljesítését rendeli el, a feleket és a magánfelet, illetőleg képviselőiket, továbbá a főtárgyalást elrendelő határozatban megjelölt tanukat és szakértőket külön idézőlevéllel idézi meg. Közvédő ilyenkor is csak úgy értesítendő, mintha bizonyításfelvétel nélkül tartanék a főtárgyalás.

Ilyen esetben a főtárgyalás határnapja akként tűzendő ki, hogy a vádlottnak szóló idézés valószínű kézbesítése és a határnap közé 15 napi időköz essék. Ez időköz meg nem tartása miatt csak akkor van halasztásnak helye, ha a vádlott a főtárgyaláson az idő rövidsége miatt nem jelenhetett meg, vagy a védelme iránt nem intézkedhetett. A fogvalevő vádlott az ítélet tábla elé állítandó.

H) Ki a közvédő? Az ítélet tábla mindegyik büntető tanácsának heti ülészakára az *Ugyvédi Kamara havonként előre*, a szükséghez képest egy vagy több közvédőt rendel ki. (Bp. 410. §.)

A közvédő megbízása kiterjed az ítélet táblának ugyanama tanácsa előtt, a heti ülészakban tartandó valamennyi főtárgyalásra és az azoknál érdekelt mindenik vádlottra, kivéve azt a vádlottat, kinek érdekében külön védő jelent meg. Ha a közvédő az iratok tanulmányozásakor arról győződik meg, hogy a vádlottakat vagy egy részüket érdekellentét vagy más ok miatt nem képviselheti, köteles más közvédő, vagy külön védő kinevezése végett jelentést tenni annak az elnöknek, aki a főtárgyalást kitzte. A közvédő az államkincstártól megfelelő díjazásban részesül. (Bp. 411.)

I) 1. A főtárgyalás a főállamügyészség (vagy annak részéről megbízott államügyész jelenléte) nélkül csak főmagánvádas esetekben tartható meg. (Bp. 412. §.)

2. A magánvádoló, a szabadlábon lévő vádlott, a vádlottnak fellebbező házastársa, vagy törvényes képviselője és a magánfél a főtárgyaláson mindig személyesen megjelenhetnek, arra ügyvédet, illetőleg védőt küldhetnek s ott személyesen is felszólalhatnak.

A fogvaletve vádlottat rendszerint nem kell a főtárgyalásra elővezetteini, de védővel képviseltetheti magát.

A magánvádoló távollétében azért tartható főtárgyalás, mert az eljárás alapja most már nem a vád, hanem az I. fokú ítélet.

3. Amennyiben az ítéletábla szükségesnek találja, a vádlott részére hivatalból is külön védőt rendelhet.

4. Az ítéletábla előtt a közvédő meg nem jelenése a tárgyalás megtartását nem akadályozza. (II. Bn. 34. §.)

Nem semmisségi ok, ha a fellebbviteli főtárgyaláson védő (sem köz-, sem különvédő) nincs jelen.

K) A vádlottnak jelen kell lennie: 1. ha a tábla a vádlott közvetlen kihallgatását szükségesnek találja (Bp. 413. §.);

2. ha a tábla a főtárgyaláson bizonyítást vesz fel (Bp. 414. §.);

3. ha a tábla életfogytig tartó, vagy 10 évnél hosszabb tartamú szabadságvesztésbüntetést megállapító ítéletet oly fellebbezés alapján vizsgál felül, mely nem egyedül semmisségi okra van alapítva (Bpét. 23. §.);

(ugyanaz a szabály a halálbüntetést kiszabó ítéletre is);

4. ha a tábla úgy találja, hogy az elsőfokú felmentő ítélet a felmentett vádlott terhére megváltoztatatandó, köteles őt előbb kihallgatni. (Bp. 423. §.)

Egyébként az ítélet a vádló fellebbezése folytán a vádlott távollétében is súlyosbítható.

L) A bizonyítás nélküli fellebbviteli főtárgyalás mozzanatai (Bp. 418. §.):

a) a főtárgyalás megnyitása, utána következik:

b) az ügy állásának előadása (az elnök felhívására az előadó a fellebbezésszabta keretben előadja az ügy állását, különösen kiemeli az ítéletnek megtámadott részét és az okokat, amelyekkel a perorvoslat támogatva van);

c) az elsőbíróság ítéletének felolvasása;

d) szükség esetén az ügy oly iratainak felolvasása, amelyeknek felolvasása a Bp. 313. §. által nincs tiltva;

e) előadó előterjesztése után az elnök, a tanács többi tagjai és a felek egyes pontok felvilágosítását és egyes iratok felolvasását kívánhatják.

f) tanácskozás, határozathozatal.

A főtárgyalásra egyébként a törvényszéki főtárgyalás szabályai alkalmazandók.

M) Fellebbviteli főtárgyalás vádlott kihallgatása, vagy bizonyításfelvétel esetén (Bp. 419. §.):

a) Az elnök a főtárgyalás megnyitása után megállapítja a megidézettek megjelenését. Ha a főtárgyaláson megidézettek közül valaki elmaradt, a tanács a megjelent felek és képviselők meghallgatása után határoz, hogy megtartható-e a főtárgyalás.

b) Az ügy tárgyalása a törvényszék ítéletének és ha a fellebbező, vagy ellenfele a főtárgyalásra nem küldtek képviselőt, a fellebbezések és ellenészrevételek felolvasásával kezdendő meg.

c) Ezt, amennyiben csak a vádlott kihallgatása, vagy a bizonyításnak részleges ismételése, vagy pótlása volt elrendelve, az ügy állásának előadása a tanúk és szakértők távollétében követi.

d) Ha az ítéletábla az egész bizonyítás ismételését rendelte el, a vádlott kihallgatása és a bizonyítás felvétele a törvényszék ítéletének, illetőleg a fellebbezésnek és az ellenészrevételeknek felolvasása után teljesítendő és ez esetben az ügy előadása elmarad. Ha pedig az ítéletábla a fellebbviteli főtárgyaláson csak a vádlottat hallgatja ki, vagy csak egyes bi-

(b) Ugyanez a határozat akkor is, ha az *anyagi semmisségi okra* alapított fellebbezés alaptalan. (Bp. 423. §. 3. bek. és 424. §.)

e) A *végzés* alakjában hozott felsorolt határozatok ellen *perorvoslatnak nincs helye*.

f) Van-e jelentősége a fellebbezési eljárás során a *vádelejtésnek*? Nincs, mert most már az első fokú ítélet, nem pedig a vád az eljárás tárgya.

IV.

1. A *tábla* a fellebbezést érdemben elbíró határozatát *nyomban kihirdeti*.

2. a) Ha a semmisségi panasz bejelentésére jogosultak *mind jelen*, vagy *képviselve* voltak és *valamelyikük semmisségi panasszal élt*, az indoklásra nyitva álló határidő elteltével az ítéletábla az ügy iratait a *Kúriához terjeszti fel*. (Bp. 431. §.)

b) Ha a *perorvoslatra jogosultak* valamelyike *hiányzik*, vagy *senkisésem él semmisségi panasszal*, az ítéletábla az ügy iratait az I. fokon eljáró *törvényszéknek küldi meg*. (Bp. 425. §.)

3. A *törvényszék a következőleg intézkedik*:

a) A *magánvádlnak és sértettnek* a véghatározatot *kézbessíteti*, (ezek a kézbesítéstől számított 8 nap alatt jelenthetik be semmisségi panaszukat.)

b) A *vádlottnak* (amennyiben az ítéletáblai főtárgyaláson *sem ő, sem az ő általa választott védő nem volt jelen*), a *véghatározatot kihirdeti*.

Ha tehát akár a *vádlott*, akár az *ő általa választott védő* a fellebbviteli főtárgyaláson jelen volt, úgy — mert módjukban volt semmisségi panasszal élni — a táblai véghatározat *előttük* a *törvényszék által nem hirdetendő ki*.

Ha csak a *közvédő* volt jelen a táblai főtárgyaláson, vagy a bíróság által *kirendelt*, vagy *vádlott hozzátartozója által megbízott védő*, úgy a véghatározat a *vádlott* (és csupán a *vádlott*) *előtt a törvényszék által kihirdetendő*. (737. sz. E. H.)

A kihirdetésre a törvényszék határnapot tűz, amelyre csak a *vádlott idézendő*, de amelyre *vádlott védőt is hozhat* s amelyen a *vádlott s a vele együtt megjelent védője* — és pedig a *védő a maga jogán* — semmisségi panaszt jelenthet be. A *vádlott távollétében egyedül megjelent védőt* a semmisségi panasz *joga nem illeti meg*. (840., 1078. sz. E. H.)

Ha a *vádlott* a kihirdetésre nem volt előállítható, a *védő megidézésének*, vagy *hivatalból védő kirendelésének* azért, hogy a táblai véghatározat a *védőnek kihirdetessék, helye nincs*. (88. sz. T. H.)

Kérdések: Mily ítéletek ellen lehet fellebbezni? Mily törvényszéki ítéletek ellen van fellebbezés kizárva? Mit ért semmisségi okon? Mi az alaki, mi az anyagi semmisségi ok hatása? Melyek az alaki semmisségi okok? Melyek az anyagi semmisségi okok? Az újabb jogalkotás, hogy állapítja meg a semmisségi okokat? Mit ért a felülvizsgálat irányelveim? Kik élhetnek fellebbezéssel? Mikor kell bejelenteni a fellebbezést? Miként indokolható? Lehet-e visszavonni a fellebbezést? Van-e jelentősége a fellebbezési eljárás során a *vádelejtésnek*? Kell-e értesíteni a fellebbezés beadásáról az ellenfelet? Lehet-e új bizonyítékot bejelenteni a fellebbezésben? Mi a csatlakozás? Mikor kell visszautasítani a fellebbezést? Mily tárgyalási formákban intézi el az ítéletábla a fellebbezést? Mit tud az ülésen kívüli elintézésről? Hogyan folyik le a tanácsülés? Mily ügyek tartoznak tanácsülésbe a Bp. szerint? Miként terjeszti ki a *Te.* a tanácsülés körét? Miként idézendők az érdekeltek a fellebbezési főtárgyalásra? Ki a *közvédő*? Kinek kell jelen lenni a táblai főtárgyalásokon? Mikor kell *vádlottnak* jelen lenni? Hogyan folyik le a fellebbviteli főtárgyalás? Mily határozatot hoz az ítéletábla, ha a *vádlott* az I. fokú ítélet hozatala előtt meghalt? Mily határozatok hozhatók alaki semmisségi okok kapcsán? Anyagi semmisségi ok alapján használt fellebbezésre mi a *Tábla határozata*? Mily határozat hozandó, ha a fellebbezés

nem semmisségi okra van alapítva? Miként közzendő a táblai ítélet az érdekeltekkel?

Semmisségi panasz.

I.

1. Azok az ítéletek, amelyek ellen a törvényszéki eljárás során *semmisségi panasz* használható, részben első-, részben másodfokúak.

2. *Semmisségi panasszal* — és nem fellebbezéssel — lehet élni az alábbi *elsőfokú ítéletek* — és egy esetben *végzés* — ellen:

a) a *semmisségi panasszal* megtámadható *törvényszéki I. fokú ítéleteket* I. a „Fellebbezés“ fejezet I. 1. b) (a)—(c) alatt; 193. eld.

b) az *ítélőtábla I. fokú ítélete* (táblai főtárgyaláson elkövetett bűncselekmény tárgyában), vagy *érdemleges végzése* (megszüntető végzés a táblai főtárgyaláson elkövetett bűncselekmény esetén) ellen a Kúriához. (Bp. 426. §. 3. pont.)

3. *Semmisségi panasszal* lehet élni a következő *II. fokú ítéletek* ellen:

a) Az *ítélőtábla II. fokú ítélete* ellen a Kúriához. (Bp. 426. §. 4.)

b) a *fiatalkorúak törvényszéki tanácsának véghatározata* (ítélete vagy végzése, Fb. 31. §.) ellen az *ítélőtáblához*. (Fb. 40. §.)

4. *Semmisségi panasz alapja* csak *semmisségi ok* lehet. (Bp. 428. §.)

a) Az *ítélőtábla II. fokú ítélete* ellen használt *semmisségi panasz* nem lehet azonban alapja az *oly alaki semmisségi ok*, amely a *fellebbezésben nem volt felhozva*, vagy amelynek *figyelembevételét* az *ítélőtábla mellőzte*.

Alaki semmisségi ok kérdésében tehát csak egyfokú perorvoslatnak van helye.

b) Oly ügyben, amelyben az I. fokú törvényszéki ítéletet *egyesbíró hozta*, az *ítélőtábla ítélete* ellen *semmisségi panasz* csak a Bp. 385. §. 1. a) és c) pontjában meghatározott (*anyagi*) *semmisségi okból* van helye.

Ha azonban az *ítélőtábla* az *egyesbíró ítéletét* a *bűnösség és minősítés* kérdésében *helybenhagyta*, vagy csupán *enyhébb büntetés kiszabásával változtatta meg*, az *ítélőtábla ítélete* ellen *semmisségi panasz* *egyáltalában nincs helye*. (Bn. 30. §.)

Az ily ítélet tehát már *meghozatalával jogerőre emelkedik*. (30. I D.)

Ez a korlátozás érvényesül akkor is, ha *egyesbíró* elé tartozó ügyben a *törvényszék tanácsa* ítélezett bármely oknál fogva, akkor is, ha *fiatalkorú ügyében* ítélezett az *egyesbíró*, akkor is, ha a *Te. 110. §-a* alapján *törvényszéki egyesbíró* elé tartozó ügyben a *járásbíró* intézkedett.

c) *Szigorított dologházba utalás* kérdésében azonban erre a *korlátozásra tekintet nélkül*, minden esetben *semmisségi panasz* van helye az *ítélőtábla ítélete* ellen. (II. Bn. 31. §.)

d) Ténykérdésben is lehet újabban *kivételesen* helye *semmisségi panasz*nak:

Az *uzsorabíró* ítélete ellen *semmisségi panasz* van helye, a *törvény lényeges rendelkezésének megsértése* miatt, *ehhez képest ténykérdésben is*, amiatt, hogy a *tényállás megállapítása a törvény lényeges rendelkezésének megsértésével* történt. (7070/1941. M. E. sz. r. 5. §.)

5. *Semmisségi panasszal élhetnek általában mindazok, akik fellebbezéssel élhetnek, ezeken kívül a főállamügyész és a közzvédő is. Semmisségi panasszal sem sértett, sem sértett jogutódja nem élhet a magánjogi igény kérdésében. (Bpn. 31. §.)*

(A vagyoni és nem vagyoni kár kérdésében azonban semmisségi panasznak van helye: a) a sajtóperben, mert a St. 56. §. 1. bek. szerint a St. III. és IV. fejezetében foglalt jogszabályok megsértése semmisségi ok, márpedig a St. III. fejezet 39. §-a szerint igényelhet sértett a sajtóbeli közleménnyel okozott kárának megtérítésén felül nem vagyoni kárért megfelelő pénzbeli elégtételt, b) az uzsorabíróságok által hozott I. fokú ítélet ellen, ha azt az uzsorabíróság a törvény lényeges rendelkezésének megsértésével hozta.)

A Bn. 1. §-ának alkalmazása miatt, ha a büntetés végrehajtását a bíróság a törvényben kizárt esetben függesztette fel, csak a közzvédő élhet semmisségi panasszal. (Bn. 10. §.)

Piatalkorúak törvényszéki tanácsának véghatározata ellen a Fb. 39. §-ban felsoroltak élhetnek semmisségi panasszal.

6. A semmisségi panaszhoz is lehet csatlakozni.

Oly esetben, mikor az elsőbíróság ítéletét az ítéletábla helybenhagyta és amikor az elsőbíróság ítéletének vonatkozó rendelkezését sem az államügyész, sem csatlakozás útján a főállamügyész fellebbezéssel meg nem támadta, vagy pedig az államügyésznek az elsőfokú ítélet vonatkozó rendelkezése ellen bejelentett fellebbezést a főállamügyész visszavonta, a legfőbb államügyész csatlakozás útján nem élhet semmisségi panasszal a vádlott terhére. (23. J. D.)

7. A semmisségi panasz bejelentéséről a Bp. 425. és 431. §-ai rendelkeznek. Azt, hogy hol és mikor jelentendő be az ítéletábla II. fokú ítélete ellen a semmisségi panasz, a „Fellebbezés” fejezet IV. részében tárgyaltuk. Minden más esetben a semmisségi panasz az I. fokú bíróságnál jelentendő be.

8. A törvényszék ítélete ellen bejelentett semmisségi panaszt a Kúria bírálja felül, kivételesen azonban az ítéletábla a) ha a törvényszék egyedül oly bűncselekmény tárgyában ítélkezett, mely járásbíróság, vagy közigazgatási hatóság elé tartozik, b) ha az uzsorabíróság nem valutabűncselekmény felett ítél.

9. a) Az elkésetten, vagy arra nem jogosult egyén részéről használt semmisségi panaszt és indokolását az a bíróság utasítja vissza, melynél bejelentették, vagy beadták. (Bpn. 32. §.)

b) A törvényben kizárt, vagy a semmisségi ok megjelölése nélkül benyújtott semmisségi panaszt azonban csak a Kúria utasíthatja vissza, az alsóbíróságokra csak a fenti két legvilágosabb esetben van a visszautasítás joga bízva.

c) A Kúria (Tábla) visszautasítja:

(a) az elkésve bejelentett; (b) törvényben kizárt; (c) korábbi határozatával már elbírált (res iudicata); (d) a nem jogosított részről vagy (e) a semmisségi ok megjelölése nélkül használt semmisségi panaszt és indokolását.

A perorvoslat helytelen megnevezése (pl. a fél fellebbezésnek nevezi a perorvoslatot) nem ok a visszautasításra, továbbá az sem, ha a semmisségi ok hibásan van megjelölve. (Bpn. 30. §.)

A semmisségi ok meg nem jelölése azonban visszautasítási ok. (Bp. 434. §.)

A csupán általánosságban bejelentett semmisségi panasz visszautasítandó. Az ily semmisségi panaszt a semmisségi pa-

nasz indokolásában már nem lehet szabotossá tenni a megsértett törvényhelyeknek az indokolásban való felsorolásával.

d) Visszautasítás esetére a Bpn. 30. §-a csak azon esetben zárja ki a hivatalból figyelembe vehető anyagi semmisségi ok alapján való intézkedést, ha a semmisségi panaszt „*res iudicata*” vagy *elkésés címén*, vagy azért utasította vissza a Kúria, mert arra nem jogosult használta. (Bpn. 30. §.)

Ha azonban a semmisségi panasz „*törvényben kizárt*”, az ügy ennek ellenére *felülvizsgálható* és a hivatalból figyelembe vehető semmisségi okok érvényesíthetők akkor is, ha magát a semmisségi panaszt vissza kell utasítani.

A Kúria a semmisségi panaszt nem utasítja vissza, hanem az ügyben bekövetkezett jogerőre utalással az iratokat az ügy felülvizsgálta nélkül *rendelvényvel* visszaküldi az alsófokú bírósághoz: a törvényszéknek, mint egyesbíróságnak hatáskörébe utalt azokban az ügyekben, amelyekben a II. Bn. 30. §-ának utolsó mondata értelmében az ítéletábra ítélete ellen semmisségi panasznak egyáltalában nincs helye, mert ilyenkor az ítéletábra ítélete a Bp. 494. §. 2. bek. értelmében már meghozatalával jogerőre emelkedik. (30. sz. J. D.)

A semmisségi panasz is visszavonható. A legfőbb államügyész jogosított a főállamügyész által bejelentett semmisségi panaszt visszavonni. A főállamügyész semmisségi panaszának visszavonása esetében a sértettnek módot kell adni arra, hogy a vád képviselőjét átvehesse és semmisségi panaszt jelenthesen be.

II.

1. A semmisségi panaszt a Kúria: a) *ülésen kívül*, b) *tanácsülésen*, c) *tárgyaláson* intézi el.

2. a) Az ügy előadója és a tanácselnök *ülésen kívül* intézkednek az iratok kiegészítése és az alsófokú bíróság felvilágosító jelentése tárgyában.

b) Az ügynek tárgyalásra utasítása is rendszerint ülésen kívül történik.

Ha a tanácselnök és az előadó eltérő nézetten vannak, az ügy tanácsülésben intézendő el. (Bp. 433. §.)

3. a) Tanácsülésbe tartozik mindig az elintézés (Bp. 434. §.); (a) ha a semmisségi panasz visszautasításáról van szó; (b) ha az előadó az ügyet tanácsülésre jelentette be és a tanács a felterjesztést hiányosnak találja (Bp. 434. §.); (c) ha a semmisségi panaszt az erre jogosított visszavonta; (d) ha a tanácsülésre bejelentett ügyben tárgyalás kitűzését bírja szükségesnek.

A tanácsülésen a Kúria a semmisségi panaszt és indokolását a megfelelő esetekben *végzéssel* visszautasítja (I. I. 8. c), szabályellenes felterjesztés esetén az iratokat a felterjesztő bírósághoz *rendelvényvel* visszaküldi, ha a semmisségi panaszt az erre jogosított visszavonta, a Kúria az ügy iratait felülvizsgálata nélkül visszaküldi, ha a tanácsülésbe bejelentett ügyet nem odatartozónak találja, azt tárgyalásra utasítja.

b) A tanácsülésben való elintézés körét kiterjeszti a *Te. 116. §-ra*, mely szerint a Kúria a semmisségi panasz tárgyában a Bp. 434. §-ában felsorolt esetekben kívül is tanácsülésben határozhat, ha a tanácselnök az előadónak ily irányú előterjesztéséhez hozzájárul. Ily ügyekben is tárgyalást kell tartani: (a) ha a tanács a tárgyalás elrendelését fontos okból szükségesnek találja; (b) ha csatlakozást jelentettek be; (c) ha a felek bármelyike a semmisségi panasz bejelentésekor szóval, vagy a semmisségi panaszt, vagy indokolását tartalmazó iratában, vagy egyébként az ügynek elintézésre bejelentéséig a Kúriánál írásban tárgyalás tartását kéri.

c) A tanácsülés az *ítélőtáblai tanácsülés* szabályai szerint tartandó.

4. *Tárgyalási határnap kitűzése, a tárgyalásra való idézés:* a) A tárgyalás határnapját a tanácselnök tűzi ki. (Bp. 435. §.)

b) A tárgyalásra a *legfőbb államügyész* meghívandó.

c) A vádlott és magánvádló, ha Budapesten lakó megbízottat jelentettek be, ennek kezébe kézbesítendő *idézéssel*, ellenkező esetben a tárgyalásra kitzűzött ügyek jegyzékének a Kúria hirdető tábláján a tárgyalás előtt legalább 15 nappal való *kifüggesztése* útján értesítendő.

d) A *fogvaletvő vádlott* nem kísérhető a Kúria elé.

e) A Kúria, ha ezt az ügy körülményeinél fogva célszerűnek találja, *hivatalból rendelhet védőt*.

f) *Hivatalból rendelendő védő* a II. Bn. 33. §. I. bek. utolsó mondata esetén, ha terheltnek nincs választott védője, azaz, ha a Kúria által a II B.n. 33. §. alapján eszközölhető *ténymegállapítás helyesbítés* a vádlott terhére befolyásolná a hozandó ítélettel.

5. a) A tárgyalás a *legfőbb államügyésznek*, vagy helyettesének *jelenléte nélkül nem tartható meg*.

b) Más félnek, vagy képviselőjének elmaradása miatt az ülés nem napolható el, kivéve a II. Bn. 33. §. I. bek. utolsó mondatának esetét.

6. A tárgyalás *menetére* nézve a Bp. 439. §-a a törvényszék, illetőleg az *ítélőtábla* előtti *főtárgyalás* szabályainak megfelelő alkalmazását írja elő a Bp. 436. §. 3. bek. szerinti korlátozásokkal.

Ezek szerint a tanácselnök *megnyitja* a tárgyalást, az *előadó ismerteti az ügy állását*, felolvassa a megtámadott ítéletet, illetőleg ítéleteket s a tanács által kívánt egyéb iratokat. A *vádlott kihallgatásának*, vagy *bizonyításvételének* nincs helye.

(Kivétel: Az *uzsorabíró*ság előtti eljárás során, ha a *semmisségi panaszt* az *ítélőtábla bírálja felül*, a 7070/1941. M. E. sz. 5. §-a értelmében bármely bizonyítást vádlott jelenlétében

maga is felvehet és vádlottat is kihallgathatja, vagy annak felvételére saját bíróját is kiküldheti.)

Az ügy előadása után a *felek előterjesztései* következnek. Először a *semmisségi panasszal élő fél képviselője*, ezután az *ellenfél képviselője* szólhat, a *vádlott és a magánvádló személyesen nem emelhet szót még akkor sem, ha gyakorló ügyvéd*. Az *előterjesztések* után a tanács még *felvilágosításokat* kérhet az *előadótól*, vagy a *felek képviselőitől*, ezután visszavonul és *zárt ülésben* határoz.

III.

1. A Kúria a *semmisségi panasz tárgyában* a következő *határozatokat (végzést vagy ítéletet)* hozhatja:

a) a *semmisségi panaszt* megfelelő esetekben *végzéssel visszautasítja*;

b) ha a *visszautasításra* nincs ok, de a *semmisségi panasz alaptalan*, azt *végzéssel elutasítja*. (Bpn. 36. §.);

c) *alaki semmisségi ok megállapítása esetén* az *alsóbíró*ság eljárását, esetleg csak *ítéletét, végzéssel megsemmisíti* és az *eljárt (esetleg más) bíróságot új eljárásra, illetve ítélethozatalra utasítja (Cassatorius határozat a jogkérdésben, Bpn. 34. §.)*

Az újabb eljárásra vagy ítélethozásra utasított bíróság *köteles a Kúria megállapításait*, amennyiben a *tényállás az újabb eljárás alatt nem változott, eljárása, illetőleg ítélete alapiául elfogadni*. (Bpn. 438. §.)

Az *alsóbíró*ság ilyenkor *nincs kötve az első eljárás során eszközölt ténymegállapításaihoz*, illetve az *azokhoz fűzött jogi következtetésekhez*, csupán a *tettazonosság*hoz.

d) Ha a *büntető*törvény megfelelő rendelkezésének alkalmazhatása *olyan körülmény megállapításától függ*, amelyet az *eljárt bíróság mellőzött* s a

II. Bn. 33. §-ának alkalmazásával ezt a *ténymegállapítást a Kúria maga nem pótolhatja*: a Kúria az ítéletet *végzéssel megsemmisíti, új eljárást rendel el* és ezt az eljárást, vagy más törvényszékre, illetőleg az ítéletábrára bizza (Bpn. 35. §.) (*cassatorius határozat a ténykérdésben*).

(Az előző pont (c) pont) második bekezdésében mondtak erre az esetre is állanak.)

e) Ha *anyagilag semmisségi ok* forog fenn és az *alsóbíróság ténymegállapítása kielégítő*, vagy a II. Bn. 33. §. 1. bek. alapján a Kúria az alsóbíróság ténymegállapítását *helyesbíthette* (*reformatorius jogkör a ténykérdésben*), a törvénysértő *alsóbírósági ítélet egészbeni, vagy részbeni megsemmisítésével* a Kúria a *törvénynek megfelelő ítéletet hoz*. (Bpn. 33. §. 1. bek.)

2. *Mily tényállás alapján dönt a Kúria? A Kúriát az alsóbíróságok ítéletében foglalt tényállás köti.* (Bpn. 33. §. ut. bek.) Ha azonban az alsóbíróság ténymegállapítása olyan, hogy annak alapján a Kúria nem hozhat ítéletet azért, mert az *alsóbíróság* (tévedésből, vagy jogi álláspontja következtében) *mellőzte oly körülmények megállapítását, melytől a Btk. megfelelő rendelkezésének alkalmazása függ, a Kúria a Bpn. 35. §-a alapján a d) szerinti cassatorius határozatot hozza.*

(E rendelkezéshez nem szükséges az anyagilag semmisségi ok előzetes megállapítása, mert csak a hiánypótlás után lesz a Kúria abban a helyzetben, hogy annak megállapítása, vagy elvetése tárgyában határozzon.)

A II. Bn. 33. §. első bekezdése következtében azonban a Bpn. 35. §-ának alkalmazására csak akkor

kerül a sor, ha a Kúria a ténymegállapítást *maga nem helyesbítheti*. A II. Bn. 33. §. ugyanis *reformatorius jogkört ad ténykérdésben is* — bizonyos korlátok közt — a Kúriának. Ha ugyanis a semmisségi panasz elbírálására hivatott bíróság úgy találja, hogy az *alsóbíróság ténymegállapítása: a) hiányos; b) homályos, vagy az iratok tartalmával ellentétben áll, vagy c) helytelen ténybeli következtetéssel történt és a helyes tényállás az iratok alapján kétségtelenül helyesen megállapítható, a semmisségi panasz elbírálására hivatott bíróság a ténymegállapítást helyesbíti és a Bp. 387. §-ában foglalt rendelkezések szem előtt tartásával a törvénynek megfelelő határozatot hoz.*

Ha a ténymegállapítás helyesbítése a *vádolt terhére* befolyásolná a hozandó ítéletet, a *legfőbb államügyész* és a *védőt* mindig meg kell hallgatni. (II. Bn. 33. §. első bek. ut. mondata.)

Ha pedig a semmisségi panaszt felülvizsgáló bíróság azt találja, hogy a *helyes tényállás az iratok alapján kétségtelenül meg nem állapítható, a semmisségi panaszt felülvizsgáló bíróság az ítéletet — végzéssel — megsemmisíti és az alsófokú bíróságot az észlelt hiányok pótlására és új ítélet hozatalára utasítja.*

A semmisségi panaszt felülvizsgáló bíróság ily határozatot *csak hivatalból hozhat; evégett perorvoslat nem használható.*

A ténymegállapítás helyesbítésére semmisségi panasz használható mégis: az *ursorabíróság előtti eljárásban*, ha a ténymegállapítás a törvény lényeges rendelkezésének megsértésével történt. (7070/1941. M. E. sz. r. 5. §.)

3. A Bp. 438. §. 1. bek. tiltja a „*reformatio in peius*“, kimondván, hogy ha a Kúria az ítéletet csupán az *elítelt érdekében* használt semmisségi panasz folytán, vagy *hivatalból* figyelembe vett semmisségi ok miatt semmisíti meg, az abban kimondott büntetésnél *súlyosabbat nem állapíthat meg*.

4. Az ítélet, illetőleg a végzés kihirdetése és írásbafoglalása, valamint a tárgyalás jegyzőkönyvének elkészítése után a Kúria az ügy iratait, határozatának kiadványával együtt ahhoz a bírósághoz küldi meg, mely az eljárás alapjául szolgáló ügyben *I. fokban ítélt*, vagy határozott, ha azonban csak a táblát utasította új eljárásra a Kúria, az iratok a *táblához* küldendők.

A felek kihirdetés, illetve kézbesítés útján a Bp. 42. §-a szerint *értesítendők*.

Kérdések: Mily I. fokú ítéletek ellen van helye semmisségi panasznak? Mily II. fokú ítéletek ellen van helye semmisségi panasznak? Semmisségi panasz csak mire alapítható? Mily korlátokat ismer e tekintetben a törvényszéki eljárásban? Ki élhet semmisségi panasszal? Van-e helye csatlakozásnak? Mikor kell visszautasítani a semmisségi panaszt? Mennyiben szűkebb itt a felterjesztő bíróság jogköre, mint a fellebbezésnél? Van-e joga a legfőbb államügyésznek visszavonni a főállamügyész semmisségi panaszát? Miként intézi el a Kúria a semmisségi panaszt? Mi a tárgya az ülésen kívüli elintézésnek? Mi tartozik tanácsülésbe? Miként történik a tárgyalás kitézése és felek értesítése? Kinek kell jelen lenni a Kúria előtti tárgyaláson? Mi a tárgyalás menete? Mily határozatokat hozhat a Kúria a semmisségi panasz tárgyában? Mily tényállás alapján dönt a Kúria? Van-e joga helyesbíteni a tényállást? Ki közli felekkel a Kúria határozatát?

Perorvoslat a jogegység érdekében.

1. A *legfőbb államügyész* bármely büntetőbírósnak *jogerős határozata* vagy egyéb *intézkedése* ellen, mely a *törvényt megsértette*, a jogegység érdekében közvetlenül a Kúriánál perorvoslattal élhet

(Bp. 441. §.), feltéve, hogy az ügyben a Kúria *érdemileg még nem határozott*.

A *jogerős határozatnak* nem kell az ügyet végleg befejezőnek lennie.

2. Ez a *rendkívüli* perorvoslat nincs határidőhöz kötve és nem *felfüggesztő hatályú*.

3. Célja orvosolni azokat a törvénysértéseket, melyeket a Kúria *annál fogva* nem orvosolhat, mert nem állott módjában az ügyben *érdemileg határozni*, vagy azért, mert az ügy a Kúriához egyáltalán fel nem jutott, vagy mert nem használtatott oly perorvoslat az ügyben, melynek folytán módjában állott volna felülbírálni a kérdéses jogszabálysértést. (842. sz. E. H.) *Csak kétségtelen, nyilvánvaló törvénysértés orvoslására használható*, tehát oly jogszabályok megsértése esetén, amelyek feltétlen megtartását a jogszolgáltatás egyöntetűségét célzó általános elvi szempontok indokolják. Nincs helye tehát akkor, ha latolgató, mérlegelő bírói munkáról, az ú. n. bírói *cognitioról* van szó, mely a konkrét tényállásokat a törvényes tényálladékok keretébe illeszti be (738. sz. E. H.) s amely nem a törvényt sérti meg helytelen értelmezéssel, hanem a tényállást mérlegeli olyanak, mely a félre nem értett és meg nem sértett jogszabályt ki nem meríti. (739. E. H.) Nem dönthetők el a perorvoslat révén vitás elvi kérdések sem, ezek megoldása ugyanis a döntvényalkotás feladata.

4. Jogegység érdekében csak a *legfőbb államügyész* élhet perorvoslattal, de *kezdeményezhetik* azt a felek is, akik kérelemmel fordulhatnak a legfőbb államügyészhez annak benyújtása iránt, — sőt a bíróságok, vagy az igazságügyminiszter is intézhetnek hozzá ily irányú megkeresést.

5. A legfőbb államügyész által használt e perorvoslatot a Kúriának az 1912. évi LIV. tc. (Ppét.) 70. §-a által szervezett (büntető) *jogegységi tanácsa* (elnök + 10 bíró tag) nyilvános ülésben bírálja el. Erre az ülésre *csak a legfőbb államügyész idézendő*, akinek *jelenléte kötelező*. Az előadó előadja a perorvoslatra okot adott körülményeket, majd a

legfőbb államügyész a perorvoslat indokolását. A Kúria, ha a perorvoslatot alaposnak találja, kimondja, hogy a megtámadott határozat, vagy intézkedés a törvényt megsértette, ellenkező esetben a perorvoslatot elutasítja. A határozat rendszerint azonnal, legkésőbb 8 nap alatt nyilvános ülésben hirdetendő ki.

A Kúriának a törvény megsértését kimondó határozata a felekre nézve rendszerint nem bír hatálylyal, ha azonban a vádlott a törvény megsértésével volt elítélve, a Kúria őt felmentheti, vagy büntetését enyhítheti, a hatáskör hiánya esetében pedig az ítéletet megsemmisíti és az ügyet az illetékes hatósághoz utasítja. (Bp. 442. §.)

A törvény szerint a felmentés, a büntetés enyhítése csak joga, de nem kötelessége a jogegységi tanácsnak. A 842. sz. E. H. szerint a Kúria az ítéletet akkor is megsemmisítheti, ha az nem vádlottra, de a sértettre volt sérelmes.

6. A jogegység érdekében használt perorvoslat nem egyéb a Bp. rendezésében sem mint a külföldi jogokban ismert „törvény (helyes alkalmazása) érdekében használt semmisségi panasz.” Célja az alsóbíróóságok jogalkalmazási hibáit kimutatni, esetleg — vádlott javára — ezeket korrigálni.

7. Az 1932. évi IV. tc. (a társadalombiztosítási bíraskodásról) 8. §-a értelmében a jogegység érdekében rendkívül perorvoslatnak van helye a törvényszékek, mint büntetőbíróóságok társadalombiztosítási kihágás tárgyában hozott határozata ellen a budapesti ítélőtáblához, mint társadalombiztosítási felsőbíróóságához.

Újrafelvétel.

1. A rendkívüli perorvoslatok legfontosabbja az újrafelvétel, mert lehetővé teszi a jogerősen befejezett büntetőper újból való folytatását, ha akár a felek mulasztása, akár a bíróságok hibája folytán a hozott határozat az anyagi igazságnak még nem felel. Az újrafelvétel feltételezi az alapeljárás jogerős befejezését; tehát azt, hogy a határozatot rendes perorvoslat alapján megváltoztatni már ne lehessen, illetve azt, hogy ügydöntő határozat (ítélet, megszüntető végzés) emelkedjék jogerőre.

2. Nincs devolutív hatálya (úgynevezett „ugyanazon bíróság előtti perorvoslat”) s rendszerint felfüggesztő hatálya sincs.

3. Csak pontosan körülírt feltételek betartása esetén van helye. Ezek a feltételek különbözőek, aszerint, amint az eljárást jogerősen megszüntető végzéssel szemben élünk újrafelvétellel, vagy jogerős ítélettel van befejezve a büntetőeljárás.

4. Az eljárást megszüntető végzések kétfélék s így különböző feltételek mellett van helye ellenükben újrafelvételnek:

(a) Azon végzések ellenére, melyek a nyomozást, illetve vizsgálatot azért szüntették meg (és pedig: vizsgálóbíró, vagy a törvényszék), mert a magánindítványra jogosult indítványa, illetőleg a felhatalmazás, vagy kívánat hiányzott, a tettes mentelmi joga nem volt felfüggesztve, vagy azért, mert a tettes, vagy részes nem volt kitudható, vagy távol volt, vagy valamely bizonyíték megszerzése rendkívüli nehézségbe ütközött, az eljárás a vádló indítványára a gátló körülmény megszüntével újabb bírói határozat nélkül folytatható, hacsak időközben az eljárás lefolytatását gátló elévülés be nem következett, hiszen *res iudicata* nem jött létre. (Bp. 444. §.)

Még vádló indítványa sem kell akkor, ha a nyomozást az államügyészség szüntette meg: az eljárást az államügyészség egyszerűen tovább folytatja. (Ez áll a Te. 105. §. esetére is.)

Voltaképpen ez nem is újrafelvétel, hanem egy merőben perjogi akadály miatt abbahagyott eljárás egyszerű folytatása újabb határozat nélkül.

b). Azok a végzések, amelyek az eljárást jogerősen nem a Bp. 444. §-ban említett okból szüntették meg (— ezek lényegileg a Bp. 264. §-ában említett esetek —) res iudicatum teremtven, velük szemben újrafelvétellel kell élni az elévülési időn belül, új terhelő bizonyíték alapján.

Ezt az újrafelvételt csak az államügyész és főmagánvádó indítványozhatja, a pótmagánvádó nem. (Pótmagánvádó újrafelvételt sohasem indítványozhat.) Az indítvány felett — szükség esetén az új bizonyítékoknak kiküldött bíró által való felvétele után — a megszüntett ügyre nézve illetékes elsőfokú bíróság tárgyalás nélkül határoz. (Bp. 445. §.)

Az újrafelvétel sikere esetén az eljárást annál a mozzanatnál kell folytatni, amelynél befejeztetett.

A főmagánvádó, ha a vádat elejtette, újrafelvétellel nem élhet, mert ez esetben vádjoga már a lemondással megszűnt. (Bp. 49. §.) s ez a lemondás nem vonható vissza.

Az 516. sz. E. H. szerint a magánvádó, illetőleg sértett elmaradása miatt hozott megszüntető végzés ellen csak igazolásnak van helye, de nincs helye újrafelvételnek.

5. Ha az eljárást jogerős ítélet fejezte be, újrafelvételnek van helye: a) az elítélt javára; b) az elítélt (— illetve az esetleg felmentett vádlott —) terhére.

Az elítélt javára szolgáló újrafelvétel bármikor kérhető; az elítélt (esetleg felmentett vádlott) terhére azonban csak az elévülési időn belül, ha elítélt életben van.

6. Az elítélt javára újrafelvételt indítványozhatnak: a) az elítélt még a büntetés kiállása után is; b) az elítéltnak mind életben, mind halála után házastársa, törvényes képviselője, vagy védője; c) az elítéltnak halála után fel- és lemenő ágbeli rokonai; d) a hivatalból kinevezett külön védő. (Bp. 447. §.)

Ha ugyanis a bíróság, ügyész, vagy más hatóság tudomást szerez oly körülményről, melynek alapján az elítélt javára újrafelvétel volna indítványozható, köteles erről azt az első-

fokú bíróságot, mely az alapperben ítélte: ez utóbbi pedig az elítéltet, illetőleg ennek elhalálozása, vagy meg nem találhatása esetében házastársát, vagy törvényes képviselőjét és volt védőjét értesíteni. Amennyiben az értesítéstől számított 14 nap alatt az érdekeltek egyike sem terjeszt elő indítványt az újrafelvétel elrendelése iránt, — vagy ha a sürgősség követeli, előbb is — a bíróság azonnal védőt rendel, aki az újrafelvétel elrendelése tárgyában a legrövidebb idő alatt köteles indítványt tenni. (Bp. 448. §.)

7. Az elítélt javára szolgáló újrafelvételi okok:

a) Ha az elítélt ellen az alapperben bizonyítékul hamis, vagy hamisított okirat valódi gyanánt volt használva, vagy hamis tanúzás volt elkövetve, vagy hamis szakértői vélemény volt adva és ezek a bizonyítékok az ítéletre befolyással lehettek. (Hamis terhelő bizonyítékok.)

b) Ha az ítéldbíró valamelyik tagja vagy a vizsgálóbíró meg volt vesztegetve, vagy ha közülük valamelyik az eljárásra vonatkozólag hivatalos kötelességének a büntetőtörvények alá eső megszegését követte el és nincs kizárva az, hogy ezek a bűncselekmények az ítéletre befolyással voltak. (Bíró bűncselekménye.)

(A bírósági jegyző, nyomozó hatóság, kijelölt külön tanács, a főtárgyalást kitzó tanács, illetve egyesbíró bűncselekményét nem említi fel a törvény, figyelemmel arra, hogy ezek tevékenysége a hozott ítéletre befolyással nem lehet.)

c) Ha az indítványozó olyan új tény, vagy bizonyítékot hoz fel, amely akár magában, akár kapcsolatban a befejezett eljárás folyamán felhozottakkal az elítéltnak nem bűnösségét, vagy a büntetőtörvények enyhébb intézkedése alá eső bűncselekményben való bűnösségét, teszi valószínűvé. (Új mentő tények, új bizonyítékok.)

d) Ha ugyanazon bűncselekményre nézve több ítéletet hoztak és ezeknek az ítéleteknek egybevetéséből nyilvánvaló, hogy ugyanazt az egyént ismétlenül ítélték el, vagy hogy egy, esetleg több vádlott ártatlan, illetőleg oly bűncselekményben bűnös, mely a büntetőtörvényeknek enyhébb intézkedése alá esik, mint az, amely miatt elítélték. (*Res iudicata*). (Bp. 446. §. 1—4.)

8. Vádlott (felmentett, vagy elítélt) terhére újrafelvétellel élhetnek: a) vádlott felmentése esetén az államügyészség és főmagánvádló (pótmagánvádló soha) (Bp. 449. §); b) abból a célból azonban, hogy az elítéltre a Btk. súlyosabb rendelkezései alkalmaztassanak, kizárólag az államügyészség élhet újrafelvétellel. (Bp. 450. §.)

9. Vádlott felmentése esetén a vádlott terhére szolgáló újrafelvételi okok:

a) a felmentett, vagy elítélt javára az alaperben hamis, vagy hamisított okirat valódi gyanánt volt használva, vagy hamis tanúzás volt elkövetve, vagy hamis szakértői vélemény volt adva és e bizonyítéknak az ítéletre befolyása lehetett (hamis bizonyíték);

b) az ítélőbíróságnak valamelyik tagja, vagy a vizsgálóbíró meg volt vesztegetve, vagy ha közülük valamelyik hivatalos kötelességének a büntető törvények alá eső más oly megsértését követte el, melyről feltehető, hogy ez a vádlottra nézve kedvező ítéletre befolyással volt (bíró bűncselekménye);

c) az államügyészség (főmagánvádló) olyan új tényt, vagy bizonyítékot hoz fel, amely magában,

vagy az előbbi eljárás alatt felhozottakkal kapcsolatban a felmentettnek az elítélését, vagy az elítéltnak a büntető törvények súlyosabb rendelkezése alá eső bűncselekményben való bűnösségét valószínűvé teszi (új tények, új bizonyítékok). (Bp. 449. §. 1—3. p.)

10. Ha a vádlott elítéltetett, de az államügyészség avégre él újrafelvétellel, hogy az elítéltre a büntető törvények súlyosabb rendelkezése alkalmaztassék, a Bp. 449. §-ában felsorolt okok mellett még a következő újabb feltételek szükségesek:

a) az elítéltet oly bűncselekményben mondták ki bűnösnek, amelyre a büntető törvények határozott ideig tartó szabadságvesztésbüntetést, vagy pénzbüntetést állapítanak meg, az új bizonyítékok szerint pedig az elítéltet halállal, vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmény terheli;

b) oly büntett látszik fennforogni, amelyre a törvény legkisebb büntetésül ötévi, vagy ennél hosszabb tartamú fegyházat rendel és az elítéltet mégis oly büntettben mondták ki bűnösnek, melyre a büntető törvények öt évet meg nem haladó szabadságvesztésbüntetést szabnak;

c) büntett látszik fennforogni s az elítéltet csak vétségben, vagy kihágásban mondták ki bűnösnek. (Bp. 450. §.)

11. A „hamis bizonyítékok“, vagy a „bíró bűncselekménye“ okából vádlott javára, vagy terhére előterjesztett kérelem csak akkor tárgyalható, ha az újrafelvétel okául felemlített bűncselekmény jogerős bírói ítélettel meg van állapítva, vagy miatta a bűnvádi eljárás nem bizonyíték hiánya miatt, hanem valamely más okból nem volt folytatatba tehető, illetőleg ítélettel befejezhető (*praeiudicialitas*).

12. Az újrafelvételi kérelem (indítvány) az újrafelvételi kérelem felett *határozni hivatott bíróságnál* nyújtandó be, vagy mondandó jegyzőkönyvbe. A kérelemben *tüzetesen meg kell jelölni* az alapul szolgáló okot és *bizonyítékokat*. (Bp. 452. §.)

Az újrafelvétel kérdésében az a bíróság határoz, amely az ügyet *elsőfokban* elintézte. (Bp. 452. §.)

Kivételek: a törvényszéki egyesbíró által elbírált (1921: XXIX. tc. 4. §.), továbbá a járásbíróság, vagy közigazgatási hatóság által elintézett, de nem vétségnek, vagy kihágásnak, hanem *büntetlenek* mutatózó ügyekben (Bp. 452. §.) az illetékes törvényszék tanácsa határoz az újrafelvétel kérdésében.

Ugyancsak a törvényszék tanácsa határoz az újrafelvétel kérdésében a Te. 110. §. alapján a járásbíróság által elbírált törvényszéki egyesbíró elé tartozó ügyekben.

13. a) Az újrafelvételi indítvány benyújtása után a bíróság *zárt ülést* tart az *államügyészség meghallgatásával* annak eldöntése iránt, nem kell-e „a limine“ *visszautasítani* az újrafelvételi indítványt? (Bp. 454. §.)

A visszautasítás oka az lehet, hogy az indítvány *nem felel meg a törvényszabta kellékeknek*.

Exemplificative fel is sorol a törvény némely kellékhányt: így ha az indítványt arra *nem jogosult* egyén tette, ha benne az újrafelvétel alapjául szolgálható *körülmény*, vagy eset *nincs megjelölve*, ha *alkalmas bizonyíték nincs felhozva*, vagy ha az indítvány az elítélt terhére az *elévülés bekövetkezése* után van előterjesztve. (Bp. 454. §.)

E felsorolásból hiányzik a visszautasítás legfontosabb oka, az t. i. hogy az újrafelvételi indítvány nincs a Bp. 446., 449., 450. §-aiban meghatározott *körülményekre* alapítva.

A *vádolt javára indítványozott újrafelvételi eljárásnak* nem akadály, hogy az ítélet tárgyává tett bűncselekmény *kegyelem alá esik*. (776. E. H.)

b) A zárt ülésen elrendelheti a bíróság — ha az újrafelvétel a *vádolt javára* történt, s az előbbi ítélet hatályon kívül helyezése *alaposan várható* — az alapperbeli ítélet végrehajtásá-

nak *fellüggesztését* az újrafelvétel kérdésében hozandó *érdemleges határozatig*. (Bp. 453. §.)

Ha az érdemleges határozat kedvezőtlen, az ítélet azonnal végrehajtható.

Pusztán a büntetés kérdésében újrafelvételnek nincs helye, még a Btk. 92. §., vagy a Bn. 1. §. alkalmazása végett sem.

14. a) Ha nincs ok az újrafelvételi indítvány visszautasítására és az újrafelvételt kérő *bizonyítékra* is hivatkozik, a bíróság ezt *megszerzi*, esetleg felvételét *meghagyja a vizsgálóbírónak*, aki a tanukat; ha törvényes akadály nem forog fenn, *megesketi*. (Bp. 455. §.)

A vizsgálat befejezése után az iratok *indítványtétel végett* az *államügyészséghez* küldendők, amely indítványát *8 nap alatt* a bíróság elé terjeszti.

b) A bíróság megvizsgálja a bizonyítás eredményét, s ha a bizonyítást *teljesen meghiusultnak* találja, az újrafelvétel iránt tett indítványt *elutasítja*: ellenkező esetben *nyilvános tárgyalást tűz ki*, melyre azt, aki az újrafelvételt indítványozza és ellenfelét megidézi.

c) *Mellőzi a vizsgálatot* a bíróság és nyilvános tárgyalást tűz ki akkor, ha a törvényes kellékeknek megfelelő indítvány *nem a bizonyíték is be van mutatva*, vagy oly tényre történt hivatkozás, mely *nem igényel bizonyítást*. (Bp. 455. §.)

d) A tárgyaláson *jelen kell lennie az ügyészségnek*. Az elítéltnak, házastársának, törvényes képviselőjének, védőjének, valamint a magánvádlónak jelenléte *nem kötelező*.

e) E tárgyaláson az *előadó* az újrafelvétel keretéhez mért *előadást* tesz. Ezután az újrafelvételt indítványozó *tesz szóbeli előterjesztést*. Ellenfél nem válaszolhat.

A bíróság felek meghallgatása után *zárt ülésben* határoz az újrafelvétel *elrendelése*, vagy *megtagadása* iránt és *végzését* azonnal, legkésőbb *3 nap alatt*, kihirdeti.

f) *Megtagadandó az újrafelvétel, ha kellő bizonyíték nem támogatja az indítványban felhozott tény valóságát, vagy ha az újrafelvételnek feltételei nem forognak fenn. Ellenkező esetben az újrafelvétel elrendelendő. (456. §.)*

g) *Az újrafelvételnek helytadó végzésben új főtárgyalást is el kell rendelni.*

Ha azonban az elítélt már meghalt, főtárgyalás nem tartandó és a bíróság az indítványozó részéről bemutatott, esetleg a vizsgálóbíró által felvett bizonyíték alapján az ügy érdemében hoz határozatot. Főtárgyalás nélkül akkor is lehet ítéletet hozni, ha a beszerzett bizonyíték *kellő alapot* nyújt az elítéltnak felmentésére, vagy büntetésének leszállítására, ha ezt az államügyészség kifejezetten elismeri és az elítélt a főtárgyalás megtartását nem kívánja. A bíróság a hozott ítéletet bármely érdekelt kívánságára a hivatalos lapban, költségükön pedig más lapban is közzéteheti. (Rehabilitáció. Bp. 457. §.)

h) Ha az újrafelvétel az elítélt, vagy felmentett terhére van elrendelve, a bíróság az ügyészség indítványára egyúttal az előzetes letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság elrendelése vagy mellőzése iránt határoz. (Bp. 458. §.)

i) Az újrafelvételt a felmentett, illetőleg elítélt terhére elrendelő végzés ellen csak ezek, vagy a helyettük jogosítottak élhetnek felfolyamodással. Az újrafelvételnek az elítélt javára történt elrendelése ellen perorvoslatnak nincs helye. (Bp. 459. §.)

15. Az újrafelvételi főtárgyalás előkészítésére és megtartására az általános szabályok (Bp. XVII., XVIII. fej.) irányadók. Csak az a bizonyítás veendő fel, mely az újrafelvételi indítványnak és az ítélet megtámadott részének alapjául szolgál. A többé ki nem hallgatható tettesnek, tettestársnak, részesnek,

tanúnak és szakértőnek vallomása, illetőleg véleménye felolvasható. (Bp. 461. §.)

16. Az újrafelvétel során a magánindítvány vissza nem vonható, a vád el nem ejthető.

Nincs helye pótmagánvádnak sem (I. 22. J. D.-t).

17. a) A főtárgyalás eredménye alapján a bíróság ítéletet hoz, amely az előbbi ítéletet hatályában fenntartja, vagy egészben, illetőleg részben hatályon kívül helyezi és új ítéletet hoz. (Bp. 462. §.)

b) Az elítélt javára elrendelt újrafelvétel esetében az előbbi ítéletben meghatározott büntetésnél súlyosabb nem szabható ki. A kiállott büntetést az újabban kiszabott szabadságvesztés, vagy pénzbüntetésbe arányosan be kell számítani.

c) A felmentett, vagy elítélt terhére elrendelt újrafelvétel esetében is a főtárgyalás eredményéhez képest felmentő, vagy enyhébb büntetést megállapító ítélet hozható. (Bp. 462. §.)

d) A bűnösség megállapítására és minősítésére vonatkozó rendelkezés hatályban tartása mellett a büntetés nem enyhíthető s a büntetés feltételes felfüggesztése sem rendelhető el. (562. E. H.)

18. Az alapítélet helyébe lépő új ítélet ellen éppúgy lehet perorvoslattal élni, mint más ítéletekkel szemben azoknak a személyeknek, akik az általános szabályok szerint perorvoslatra jogosultak. (Bp. 462. §.)

A bírói gyakorlat szerint (740., 841. sz. E. H.) ha az újrafelvételi eljárás során az alapperbeli tényállással szemben a bíróság nem állapított meg új tényállást, semmisségi panasznak nincs helye.

19. Az újrafelvételi indítványt elutasító ítélet ellen használt fellebbezés alapján a büntetés végrehajtása fel nem függeszthető, a felfüggesztett büntetés foganatba veendő.

20. Lehetőleg mellőzendő az újrafelvétel megengedhetőségének kérdésében határozó és az új főtárgyalási tanács alakításánál az a bíró, aki résztvett az alapítélet meghozásában. (Bp. 461. §.)

21. Az elítélt javára folyamatba tett újrafelvételi eljárásnak nem akadályos, hogy az ítélet tárgyává tett bűncselekmény kegyelem alá esik. A jogerősen kiszabott büntetés kegyelmi elengedése ugyanis nem a bíróságnak, hanem a büntetéseket nyilvántartó hatóságoknak hatáskörébe tartozik. (776. sz. E. H.)

Kérdések: Mi az újrafelvétel jelentősége? Mi ellen van helye újrafelvételnek? Hányfélék az eljárás megszüntető végzések s miként alakul velük szemben az újrafelvétel? Jogerős ítélet ellen mely célból lehet újrafelvétellel élni? Kik indítványozhatnak újrafelvételt (s meddig) elítélt javára? Mily okból? Vádlott terhére felmentése esetén ki élhet újrafelvétellel? Mily okok alapján és meddig? Vádlott terhére a marasztaló ítélet súlyosbítása végett ki élhet újrafelvétellel s mily okok alapján? Mily praeiudicialis kérdés lehet kapcsolatos az újrafelvételi eljárással? Ki határoz az újrafelvételi indítvány felett? Mikor kell visszautasítani az újrafelvételi indítványt? Kérhető-e az alapperbeli ítélet végrehajtásának felfüggesztése? Mi jellemzi az újrafelvételi vizsgálatot? Mikor tűz ki a bíróság újrafelvételi nyilvános tárgyalást, mily határozatok hozhatók e tárgyalás során? Mikor lehet újrafelvételi főtárgyalás nélkül az ügy érdemében határozni? Az újrafelvétel kérdésében hozott végzés ellen van-e helye felfolyamodásnak? Hogy folyik le az újrafelvételi főtárgyalás? Mily tartalmú ítélet hozható? Lehet-e az új ítélettel szemben perorvoslattal élni? Hogy alakítandó újrafelvételi ügyben az eljáró tanács?

Kijavítás.

1. A bírói határozatokban előfordulható név, szám és más efféle nyilvánvaló hibákat az a bíróság, melynél a hiba történt, bármely érdekelt fél kérelmére, sőt hivatalból is kijavíthatja. (Bp. 443. §.)

Ugyanez áll akkor is, ha a határozat kiadványa eltér az eredeti szövegtől. A kijavítás minden hiányos kiadványra rávezetendő.

Az olyan hiányok, tévedések és elnézések, amelyek a határozatoknak lényeges részei s melyeknek elhagyása semmisségi

ok s a határozat megsemmisítését vonhatják maguk után (pl. a Btk. 92. §. alkalmazásának elmaradása) kiigazítás címén nem pótolhatók.

2. Kijavításnak van helye abban az esetben is, ha az előzetes letartóztatásnak, vagy vizsgálati fogásának a büntetésbe beszámítása, vagy be nem számítása, vagy a szabadságvesztés kezdő napjának megállapítása tekintetében az ítéletbe nyilvánvalóan hiba csúszott. (II. Bn. 35. §.)

3. A kijavítást megtagadó végzés ellen felfolyamodásnak nincs helye.

Kérdések: Kijavításnak mely hibák orvoslásának céljából van helye? Mit mond a II. Bn. 35. §-a? A kijavítás megtagadása esetén van-e perorvoslatnak helye?

Igazolás.

1. Igazolással élhet az a fél és az a sértett, aki valamely határidőt, vagy (az ítéletábla előtt tartott fellebbviteli főtárgyalás kivételével) főtárgyalást, járásbírói tárgyalást, valamint a törvényszék elé kitűzött fellebbviteli tárgyalást maga vagy képviselője hibáján kívül, tudomás hiánya vagy más elháríthatatlan akadály miatt elmulaszt, amennyiben a törvény az igazolást ki nem zárja és a mulasztás az ügy elintézésére lényeges befolyással volt. (Bp. 463. §.)

Igazolásnak csak az eljárási jog által megállapított határidők elmulasztása miatt van helye, nincs helye ellenben anyagi jogi határidők (elévülési, magánindítványi határidők) elmulasztása miatt.

2. a) Az igazolási kérelmet az akadály megszünte után — illetve a mulasztás tudomásra jutá-

sától — legkésőbbben 8 nap alatt ama bíróságnál kell benyújtani, melynél a határnap el volt mulasztva, illetőleg amelynél az elmulasztott cselekmény teljesítendő lett volna. (Bp. 464. §.) *b)* A kérelemben a mulasztás oka és az ezt igazoló adatok megjelölendők, a bizonyítékok bemutatandók. Az elmulasztott beadvány az igazolási kérelemmel együtt nyújtandó be. (Bp. 464. §.) *c)* A kérelem felett az a bíróság határoz, amely az elmulasztott cselekménynek kellő időben való teljesítése esetén az ügy érdemében eljár, vagy intézkedett volna. (Bp. 465. §.) *d)* Ha a kérelem adatai — és pedig a kérelem adatai és bizonyítékai önmagukban véve (119. sz. E. H.) — az igazolás feltételeit valószínűkké teszik, az igazolásnak a bíróság helyt ad s egyúttal a mulasztás pótlása iránt intézkedik, esetleg érdemben határoz, ellenkező esetben a kérelmet megtagadja. (Bp. 466. §.) *e)* A helytadó végzés ellen felfolyamodás nem használható. Az igazolási kérelem elutasítása miatt az igazolást kérő felfolyamodhatik, kivéve a nyomozás és vizsgálat során előterjesztett igazolási kérelem megtagadását. (Bp. 467. §.) A nyomozás és vizsgálat során történt mulasztások pótlása a vádirat elleni észrevételekben kérhető.

3. Az igazolási kérelemnek sem az eljárás folytatására, sem a végrehajtásra halasztó hatálya nincs, a bíróság azonban, melynél az igazolási kérelmet benyújtani kell (1. a) pontot), fontos okból mindkettőt ideiglenesen felfüggesztheti. (Bp. 468.)

Kérdések: Mily mulasztás esetén lehet igazolással élni? Ki élhet igazolással? Melyek az igazolás feltételei? Mennyi az igazolás határideje? Hol kell benyújtani? Ki dönt az igazolási

kérelem felett? Hogyan? Van-e perorvoslatnak helye az igazolás kérdésében hozott határozat ellen? Van-e halasztó hatálya az igazolási kérelemnek?

Az eljárás különös nemei

Eljárás nyomtatvány (sajtó) útján elkövetett bűncselekmények esetében.

Sajtó útján elkövetett bűncselekmények miatt indított bűnvádi eljárás során a *Bp. általános szabályait* az alábbi eltérésekkel kell alkalmazni:

1. Hatáskör. Nyomtatvány útján elkövetett bűntettek és vétségek miatt a büntetőeljárás a tabularis (ítélőtáblák székhelyén levő) törvényszékek hatáskörébe tartozik. Nyomtatvány útján elkövetett becsületsértés, rágalmozás, szemérem elleni vétség tárgyában (St. 46—47. §.) azonban az összes törvényszékek jogosultak eljárni.

Az államügyész indítványára azonban a törvényszék kijelölt külön tanácsa közérdekből átteheti a tabularis törvényszékhez.

2. Illetékesség. *a)* Az illetékességi főszabályt 1. az „Illetékesség“ c. fejezet 4. *e)* pontjában.

b) Több egyenlően illetékes sajtóbíróság közt a megelőzés dönt. (Bp. 563. §.)

(Sajtóbíróság az a törvényszék, mely sajtójogi hatáskörrel bír.)

c) Ha az ügyész az a vádirat benyújtása előtt indítványozza, köteles a terheltnek lakó- vagy tartózkodóhelye szerint illetékes sajtóbíróság az eljárás folytatását a nyomtatvány készültének helye szerint illetékes sajtóbíróságnak átengedni.

A magánvádlónak vagy a terheltnek ily kérelmére a terheltnek lakó vagy tartózkodó helye szerint illetékes sajtóbíróság elrendelheti az ügy áttételét. (Bp. 563. §.)

3. A nyomtatvány útján elkövetett bűntettekre és vétségekre nézve a közzéadó teendőit a sajtóbíróságnak egész területén az e bíróság székhelyén levő államügyészség végzi. (Bp. 564. §.)

Különleges jogkört biztosít az ügyészségnek az 1938. évi XVIII. tc. (az állami rend megóvása végett szükséges sajtórendészeti rendelkezésekről).

E törvény 2. §-a szerint minden sajtóterméket a többszörözés befejezése után köteles a nyomdavállalat tulajdonosa egy példányban (sajtórendészeti köteles példány) az ügyészségnek megküldeni.

Időszaki lap terjesztését a köteles példány megküldésével egyidőben szabad megkezdeni, más sajtótermékét pedig csak akkor, ha

a) a köteles példánynak az ügyészséghez érkezésétől 48 óra, ha pedig a sajtótermék terjedelme egy nyomtatott ívet meghalad, 8 nap anélkül telt el, hogy az ügyészség a sajtótermék lefoglalását a bíróságnál indítványozta volna;

b) az ügyészség a terjesztésre korábban engedélyt adott.

Amíg a terjesztést nem szabad megkezdeni, tilos a sajtóterméket a nyomdavállalat helyiségéből elszállítani. (E rendelkezések megszegése: 1 évig terjedhető fogházzal büntetendő vétség.)

Ha az ügyészség a bíróságnál a nem időszaki sajtótermék lefoglalása végett indítványt tett s az I. fokú bíróság a lefoglalást nem rendelte el, az ügyészség fellépésének hatálya van.

4. Sajtó útján elkövetett bűncselekmény esetében vizsgálatnak nincs helye (1946 : XIV. tc. 3. §.), csak nyomozásnak, mely csak a felelős személyek megállapítására szorítkozik. Az evégre szükséges cselekményeket a nyomozó hatóság haladéktalanul köteles foganatosítani.

A nyomozás befejezéséről magánvádlót a törvénysség értesíti és felhívja a vádiratnak benyújtására.

5. A vád tárgyává tett nyomtatvány a feljelentéshez csatolandó, vagy abban a cím, a megjelenés ideje és helye szerint tüzetesen megjelölendő. Ezenfelül a vádló köteles idézni

a nyomtatványnak ama részeit, amelyekre vádját alapítja. (Bp. 566. §.)

(Noha a vádlott bűnössége csak az inkriminált tényállítások miatt állapítható meg, a sajtóközlemény értelmének vagy vonatkozásainak megállapíthatása végett a cikk vád tárgyává nem tett része is figyelembe vehető.)

Az 1938 : XVIII. tc. 4. §. értelmében a sértett a terjesztés megkezdése előtt kívánhatja, hogy az ügyészség a bemutatott sajtórendészeti kötelespéldányt hivatali helyiségében betekintés végett rendelkezésére bocsássa. Ily esetben elégséges, ha a feljelentésben a sajtórendészeti kötelespéldányra történik a Bp. 566. §. szempontjából hivatkozás.

6. Kényszercselekmények: a) Valamely nyomtatvány büntettet vagy vétséget megállapító tartalma miatt a feljelentés megtétele után vagy ezzel egyidejűleg a védő indítványára lefoglalható.

A lefoglalás kiterjed mind a forgalomba hozott, mind a szállításra átadott, mind a szerkesztőnél vagy másnál készletben levő összes példányokra, sőt az előállításra szolgáló mintára, sokszorosító készülékre is kiterjeszhető. (Bp. 567. §.)

Nem időszaki sajtóterméknek büntettet vagy vétséget megállapító tartalma miatt való lefoglalását, elkobzását, a büntető eljárást és a sajtójogi felelősségre vonást nem akadályozza az a körülmény, hogy a terjesztést még nem kezdték meg; ha a terjesztés a lefoglalás következtében vált lehetetlenné, a cselekmény kísérlethént büntetendő, abban az esetben is, ha a bűncselekmény kísérlete egyébként nem esnék büntetés alá. (1938 : XVIII. tc. 4. §.)

b) Az előzetes letartóztatás szabályait l. az „Előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság” c. fejezetben.

7. A vádirat a főtárgyalási tanács elnökénél nyújtandó be, a vádirat ellen észrevételnek van helye.

8. A terhelt a vádirat közlésétől számított 8 nap alatt előterjesztendő észrevételeiben nevezheti meg legkésőbb az azt a személyt, akinek sajtójogi felelősségre vonása az ő felelősségét kizárja. (1946 : XIV.

tc. 4. §.) (Áthárítás, illetve visszahárítás.) E kötelezettségére vádlottat a vádirat közlésével egyidejűleg figyelmeztetni kell.

9. *Sajtó útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés* esetében a vádiratot *főtárgyalási határnap kitűzése nélkül* azzal a figyelmeztetéssel kell a terhelttel közölni, *hogy a valóság bizonyítására irányuló esetleges indítványát a bizonyítani kívánt tényeknek és azok bizonyítékainak tüzetes megjelölésével, legkésőbb a vádirat közlésétől számított nyolc nap alatt* terjesztheti elő. Ezt az indítványt annyi példányban kell benyújtani, hogy a bíróságnak, minden sértettnek — ha pedig a vádat az államügyész képviseli, — az államügyésznek is egy-egy példány jusson.

Ha a terhelt a valóság bizonyítása iránt az előbbi bekezdésnek megfelelően indítványt tett, *indítványát a sértettel* — ha pedig a vádat az államügyész képviseli, *az államügyésszel is* — közölni kell és a sértettet az *ellenbizonyítékok előterjesztésére nyolc napi határidő kitűzésével fel kell hívni*. Ez a határidő a sértett kérelmére, indokolt esetben meghosszabbítható. Az ellenbizonyítékokat tartalmazó beadványt megfelelő számú példányban kell betervezni.

Ezt követően a felek a valóság bizonyításának, illetőleg az ellenbizonyításnak *újabb tényekre kiterjesztését nem kérhetik*, új bizonyíték beszerzését pedig csak a St. 54. §-ának második bekezdésében meghatározott esetekben indítványozhatják.

A terhelt és a sértett — esetleg az államügyesség — nyilatkozata alapján *a bíróság az észrevételek*

tárgyában tartott zárt ülésben — szükség esetén a feleknek szóbeli meghallgatása után — határoz abban a tekintetben, *hogy a valóság bizonyításának, illetőleg ellenbizonyításnak helye van-e és ha igen, milyen tényekre és mely bizonyító eszközökkel*. Ezt a határozatot a főtárgyaláson *vita tárgyává tenni nem lehet* és csak az ítélet ellen használt perorvoslással lehet megtámadni.

10. Az idézésben a főtárgyalás elnöke megnevezi az összes tanukat és szakértőket, akik a tárgyalásra megidézendők. E bizonyítékon kívül más bizonyítékok beszerzését a felek a főtárgyaláson csak akkor kérhetik, ha emiatt a tárgyalást *elnapolni nem kell*, vagy ha azt az eljárás előző szakában *eredménytelenül kérték*, vagy végül, ha igazolják, hogy a kérdéses bizonyítékokat *előbb nem ismerhették*. (St. 54. §.)

A valóság bizonyítása körül elkövetett mulasztás *újrafelvétel útján orvosolható*, ha oly új bizonyítékok megjelölése alapján kéri, amelyek az állított tény kifejezés valósága tekintetében az alapperben megállapított tényállás megdöntésére alkalmasak.

(A valóság bizonyítására vonatkozó anyagi szabályokat i részletesen szerző: „A magyar anyagi büntetőjog rövid összefoglalása” c. műve (Grill, 1947.) 232. oldalán.)

11. A főtárgyalás határnapjáról *értesíteni kell* mindazokat, akikre a büntető ítélet a sajtótörvény rendelkezései szerint valamely kötelezettséget állapíthat meg. (St. 55. §.)

Ezek az érdekeltek a főtárgyaláson személyesen vagy képviselőik útján *megjelenhetnek, felszólalhatnak* s úgy *élhetnek perorvoslással*, mint a vádlottak.

12. Az ítéletben a vád tárgyává tett nyomtatványról a Btk. *elkobzási* rendelkezései szerint kell intézkedni. (Bp. 547. §.)

Könyveknél, folyóiratoknál és olyan nyomtatványoknál, melyeknél az *alkülönítés lehetséges*, a lefoglalt nyomtatványnak

csak ama részei kizárhatók el és semmisíthetők meg, melyek a *vád tárgyává tett sajtóközleményt* tartalmazzák.

13. Ha a büntett vagy vétség *időszaki lapban* volt elkövetve és a bíróság a vádlott bűnösségét megállapította, elrendelendő, hogy az *ítéletet* ugyanannak a lapnak legközelebb megjelenő számában *közzétegyje*. (Kiegészíti ezt a rendelkezést a Bv. 43. §-a.)

14. A St. III. és IV. fejezetében foglalt alaki és anyagi jogszabályok megsértése *semmisségi ok*.

15. A sajtó eljárás *elvei nem alkalmazandók*:

1. olyan nyomtatvány elkobzására és megsemmisítésére, amely miatt a bűnvádi eljárás *senki ellen sem indítható meg* (objektiv eljárás).

2. A St. szabályainak megsértése által elkövetett *sajtórendészeti vétségekre és kihágásokra*.

Ezekre a Bp. általános szabályai alkalmazandók. (Bp. 575. §.)

Kérdések: Mit tud a hatáskör, — illetékesség szabályairól sajtóügyekben? Van-e vizsgálat sajtóügyekben? Mily kényszerselekmények végezhetők sajtóügyekben? Mit kell tartalmazni a sajtóügyekben a feljelentésnek és a vádiratnak? A valóság bizonyítása meddig kérhető? Bizonyítékok meddig terjeszthetők elő? Kiket kell a sajtófőtárgyalásról értesíteni? Mily ügyekre nem alkalmazhatók a sajtóeljárás elvei?

Helyreigazítási eljárás.

1. A *hatóság*, amelyről, vagy az, akiről valamely *időszaki lap* nyíltan vagy burkoltan *valótlan tényeket közölt*, vagy *való tényeket hamis színben tüntetett fel*, követelheti az időszaki lapban megjelent közleményre vonatkozó *helyreigazító nyilatkozatának* közlését. (St. 20. §.)

2. A *szerkesztő* a lapnak a nyilatkozat kézhezvétele után *legközelebbi*, vagy *közvetlenül ez után* megjelenő számában, *ugyanazon a helyen*, ahol a közlemény megjelent (a gyakorlat szerint *ugyanabban a rovatban*) és *ugyanazzal a nyomással*, mint amilyen annak nyomása volt, a nyilatkozatot *díj-fizetés nélkül* változatlanul közölni köteles, ha:

a) a közlemény megjelenésétől számított *egy hónap* még nem telt el; b) a helyreigazító nyilatkozat az *időszaki lap nyelvén* vagy az *állam nyelvén van megírva*; c) a helyreigazító nyilatkozat csak *ténybeli kijelentéseket*, vagy *tényállításokra vonatkozó egyszerű cáfolatot* tartalmaz („való az”, nem való az”); d) a helyreigazítás *valótlanúsága nyomban kétségszövegbevonhatatlanul nem bizonyítható*.

3. A szerkesztő *nem köteles* a helyreigazító nyilatkozatot közölni, ha *terjedelme a helyreigazított közlemény terjedelmét meghaladja*, kivéve, ha a helyreigazításhoz szükséges tényállást csak hosszabb közleményben lehet előadni.

4. A helyreigazító nyilatkozathoz az időszaki lap *ugyanazon számában megjegyzést fűzni nem szabad*, de a szerkesztő röviden megemlítheti, hogy *fenntartja*, vagy *nem tartja fenn* azt a közleményt, amelyre a helyreigazító nyilatkozat vonatkozik.

5. Kiskorú helyett *törvényes képviselője*, férjes nő helyett *férje*, elmebetegség, vagy elmeöngéség miatt gondnokság alatt álló helyett *gondnoka*, elhalt érdekében, úgyszintén távolléte folytán vagy más alapos okokból akadályozott egyén helyett *hozzátartozója* (1878 : V. tc. 78. §-a) kívánhat helyreigazítást.

Ha a kiskorú egyén vagy a férjes nő a helyreigazítást *ön maga kérte*, a törvényes képviselő, vagy a férj újabb helyreigazítást nem kívánhat.

6. a) Ha a szerkesztő a helyreigazító nyilatkozat *közzétételére vonatkozó köteletségének* törvény szerűen *eleget nem tesz*, a nyilatkozó a szerkesztő el-

len panaszával — a panasz benyújtására a törvény nem állapít meg határidőt — az időszaki lap kiadásának helye szerint illetékes járásbíróshoz, Budapesten a büntetőjárásbíróshoz fordulhat. (St. 21. §.)

A járásbíróshoz a panasz felett legkésőbb harmadnapra tárgyalást tűz ki és a tárgyalási határról a panaszost és szerkesztőt értesíti.

Az eljárásban a panaszos magánszemélyt rendszerint ügyvédnek kell képviselnie. (Te. 129. §.)

b) A tárgyalás nem nyilvános; a fél vagy képviselője azonban jelen lehetnek és felszólalhatnak. Bizonyításfelvételnek csak akkor van helye, ha a helyreigazítás valótlansága kéznél levő, nyomban felvehető bizonyítékkal (661. E. H.) kétségbevonhatatlanul bizonyítható. A tárgyalást elnapolni nem lehet.

c) A panasz tárgyában a bíróság ítélettel határoz.

d) A járásbíróshoz ítélete ellen huszonnégy órán belül egyfokú fellebbezésnek van helye. A fellebbezés felett az illetékes törvényszék tanácsülésben három napon belül határozni köteles. (St. 21. §.)

e) Ha a bíróság a panasznak helyt ad, a szerkesztőt a helyreigazító nyilatkozat közzétételére és az eset körülményeihez képest (az 1020. sz. E. H. szerint csak, ha az eljárásra adott okot) a felmerült költség viselésére is kötelezi. (A kiadót erre kötelezni nem lehet.) Ha a panaszt a bíróság elutasítja, a felmerült költséget a panaszos viseli.

f) Ha a helyreigazító nyilatkozat, amelynek közzétételét a szerkesztő megtagadta, a 20. §-nak nem felel meg, a helyreigazító fél azonban a bírói tárgyaláson az idézett §-nak megfelelő nyilatkozatot mutat be, a bíróság a szerkesztőt az utóbbinak közzétételére kötelezi. (St. 22. §.) A bíróságnak jogában áll a helyreigazító nyilatkozatot a törvénynek meg nem felelő rész törlésével helyesbíteni. (1020. sz. E. H.)

g) A jogerős marasztaló bírói határozat alapján a nyilatkozatot a szerkesztő a lapnak a határozat kihirdetését vagy

kézbesítését követő legközelebbi vagy közvetlen azután megjelenő számában közölni s a lapnak azt a számát, amelyben a nyilatkozat megjelent, a bíróságnak megküldeni köteles.

Ha a szerkesztő a helyreigazító nyilatkozatnak a bírói határozattal köteletségévé tett törvényszerű közzétételét elmulasztja, pénzbüntetéssel büntetendő kihágást követ el (St. 30. §. 3. p.), ezenfelül a bíróság őt újból, annyiszor kötelezheti a közzétételre, amennyiszor azt szükségesnek látja; egyúttal elrendelheti, hogy a nyilatkozatot a mulasztó szerkesztő költségére ugyanazon a helyen vagy másutt megjelenő egy vagy több más időszaki lapban közzétegyék. Ez a költség a kiadót terheli, ha a bírósági határozatot a kiadó utasítása folytán nem foganatosították. (St. 25. §.)

Objectiv eljárás.

A nyomtatvány, irat, vagy képes ábrázolat közzétételével, vagy terjesztésével elkövetett bűncselekmény esetében, ha a bűnvádi eljárás senki ellen sem volt folyamatba tehető, mert nem állott rendelkezésre felelősségre vonható személy (771. sz. E. H.), a nyomtatványnak a szerző, nyomdász, elárúsító, terjesztő vagy kiállító birtokában levő példányait, az előállításra használt mintákat és lemezeket el kell kobozni és meg kell semmisíteni. (Btk. 62. §.) Mindehhez azonban bírói eljárás és ítélet kell. Az eljárást, minthogy nem a személy, hanem a fentjelzett dolgok ellen irányul, objektív eljárásnak nevezzük.

2. a) Az eljárás megindítását kérheti az ügyész, vagy a magánvádló és pedig azon törvényszéknél, melynek vizsgálóbírája először foglalta le a nyomtatványt.

b) A törvényszék főtárgyalást tart. Erre megidézendők a vádlón kívül azok, akik a lefoglalt tárgyakra igényt tartanak. Az ismeretlen, vagy az ismeretlen helyen tartózkodó érdekelték számára hivatalból kell védőt kirendelni. Az érdekeltet a vádlott jogai illetik.

a) Az ítélet csak az *elkobzás* és a *költségek* kérdésére terjed ki. Ellene csak *fellebbezésnek* van helye az *ítélőtáblához*. (Bp. 477. §.)

d) A bíróság a jogerős ítéletet csak a *belügyminiszterrel* közli. Az ítélet közhírré tételéről és az elkobzandó és megsemmisítendő sajtótermékeknek az ország egész területén *elkobzásáról* és *megsemmisítéséről* a *belügyminiszter* gondoskodik. (Te. 117. §.)

Az ítélet alapján bármely bíróság, ügyész, vagy rendőri hatóság elkobozhatja és ha az ítélet megsemmisítést rendel el, megsemmisítheti a netán kézrekerülő példányokat. (Bp. 478. §.)

3. Az *uzsorabíróság* előtti eljárás során is sor kerülhet az *objektív eljárás* alkalmazására, amennyiben az 5950—1920. M. E. számú rendelet 17. §. 3. bek. szerint, ha a *bűnvádi eljárást a terhelt halála vagy más ok miatt megindítani, vagy folytatni nem lehet, az elkobzás, valamint a vagyoni elégtétel megállapítása* tekintetében az *uzsorabíróság* a Bp. 477. §-ának *megfelelő alkalmazásával* jár el.

Eljárás adócsalás esetén.

1. Az adócsalás vétsége és büntette miatt az eljárás annak a *törvényszéknek a hatáskörébe és illetékességéhez tartozik*, amelynek területén a veszélyeztetett adó- vagy egyéb *közfizetés megállapítására vagy beszedésére jogosított pénzügyi hatóság* (pénzügyigazgatóság) *székhelye* van (1920 : XXXII. tc. 11. §.)

2. A vádat az *ügyészség* képviseli.

3. Az eljárást a *pénzügyigazgatóság* (Budapesten ezenkívül a székesfővárosi adófelügyelő és a központi díj- és illetékkiszabási hivatal) *feljelentésére* kell megindítani.

4. Az *ügyészség* a hozzáérkezett feljelentést a *nyomozás teljesítése végett* az illetékes *pénzügyigazgatóságnak* (adófelügyelőnek, központi díj- és illetékkiszabási hivatalnak) *küldi meg*.

5. Egyébként a Bp.-nak és az azt módosító és kiegészítő törvényeknek *rentelkezéseit* kell alkalmazni.

Rögtönbíráskodás.

I.

1. A *rögtönbíráskodás jogforrása a honvédelemről* szóló 1939. évi II. tc. 221. §-a s az ebben foglalt *felhatalmazás* alapján kibocsátott 8.020/1939. M. E. sz. rendelet a *rögtönbíráskodás eljárási szabályainak megállapítása tárgyában*, melyet a 11.800/1945. M. E. sz. rendelet módosít.

2. A *minisztérium* abban az esetben, ha az *ország épségének* vagy *belső rendjének* megóvása *végett elrettentő példaadás szükséges*, a *rögtönbíráskodást* mind a *polgári*, mind a *katonai büntetőbíráskodás körében az egész országra, vagy egy részére* rendelettel *bármely büntettre* elrendelheti. (1939 : II. tc. 221. §.)

3. *Rögtönbíráskodásnak csak előzetes kihirdetés után* lehet helye.

4. A *rögtönbíráskodási hirdetményt* a *törvényszék elnöke* bocsátja ki és teszi közzé.

A *hirdetményt* a *rögtönítélő eljárás hatályosságának területén levő mindegyik bíróságnál ki kell függeszteni*, továbbá *kifüggesztés és a helyben szokásos kihirdetés végett közölni* kell a *rögtönítélő bíróság területén levő országos büntetőintézetek, javító-nevelő intézetek, magán nevelőotthonok igazgatójával, úgyszintén közigazgatási hatóságokkal* (főszolgabíró, polgármester, rendőrkapitány) és a *községi előjáróságokkal*, ezenfelül a *hirdetményt hírlapok útján is közzé* lehet tenni.

A hirdetének tartalmaznia kell: azoknak a bűntetteknek megjelölését, amelyek miatt, és azt a területet, amelyre a rögtönbíráskodást elrendelték; azt a felhívást, hogy az ily bűntettek elkövetésétől mindenki óvakodjék és azt a figyelemztetést, hogy a polgári büntetőbíráskodás alá tartozó minden olyan egyén, aki a kihirdetés után a megjelölt területen ily bűncselekményt követ el, rögtönítelő eljárás alá kerül és halállal bünhődik.

5. A törvényszék elnöke azonnal kijelöli a rögtönítelő bíróság tagjait.

A rögtönítelő bíróság elnöke a törvényszék elnöke, vagy helyettese, 4 tagját a törvényszék ítélőbírái közül kell kijelölni. Ezenkívül egy pótbíró és jegyzőkönyvvezetőt kell kirendelni.

Ha a rögtönítelő bíróság a törvényszék tagjai sorából nem alakítható meg, a törvényszék székhelyén vagy ehhez közel levő járásbírói ítélőbírái is kijelölhetők.

Az államügyészség elnöke azonnal kijelöli az ügyészség egy, vagy több tagját, aki a rögtönítelő bíróságnál a közvádló tennivalóit ellátja.

Minderről az igazságügyminiszterhez haladéktalanul jelentést kell tenni.

II.

1. A terhelt csak akkor állítható a rögtönítelő bíróság elé, ha tettenérték, vagy ha bűnössége minden valószínűség szerint haladéktalanul be fog bizonyulni.

2. Nem állítható a rögtönítelő bíróság elé az elmebeteg, műlelkony súlyos betegségben szenvedő egyének, valamint teherben levő nők felgyógyulásuk előtt, úgyszintén azok, akik a cselekmény elkövetésekor életüknek 15 évét még nem haladták meg. Ha a terhelt ellen rendes bünvádi eljárást rendeltek el, rögtönítelő eljárásnak ugyanazon cselekmény miatt többé nincs helye.

3. Az eljárásra a cselekmény elkövetésének helye szerint illetékes rögtönítelő bírósággal egyenlően illetékes az a rögtönítelő bíróság, amelynek területén a terheltet kézrekerítették vagy fogvatartják.

Ha az illetékes rögtönítelő bíróság előtt az eljárás megindítása vagy folytatása nehézségbe ütköznék, az ügyben az a rögtönítelő bíróság válik illetékkessé, amelyhez az államügyészség fordul.

4. A rögtönítelő eljárás alá tartozó bűncselekménnyel terheltet letartóztatásba kell helyezni és haladéktalanul az államügyészség elé állítani.

5. A rögtönítelő eljárás megindításának szükségességéről az államügyészség a rögtönítelő bíróság elnökét haladéktalanul értesíti, aki intézkedik aziránt, hogy a rögtönítelő bíróság összeüljön.

Az ügyészség gondoskodni köteles arról, hogy a rögtönbíráskodás megtartására kijelölt helyen a szükséges hivatalos felszerelés készenlétben, egy lelkész, egy orvos és esetleg a hóhér jelen legyen.

6. Sem alakszerű nyomozó eljárásnak, sem vádirat benyújtásának nincs helye. Az egész eljárás elejétől végig az együttműködő rögtönítelő bíróság előtt és lehetőleg félbeszakítás nélkül folyik le. A terheltet mindjárt a rögtönítelő bíróság összeülése után ez elé kell állítani. Az ügyészség kötelessége a tárgyaláshoz szükséges bizonyítékokat előteremteni.

Rögtönbíráskodás bármely órában és a szabad ég alatt is megtartható.

7. Az egyes terhelték ellen az eljárás leghosszabb tartama háromszor 24 óra. Ezt a határidőt attól az időponttól kell számítani, amikor a terheltet a rögtönítelő bíróság elé állították. Ha ez a határidő be nem tartható, a rendes bünvádi eljárás indul meg.

III.

1. A rögtönítelő bíróság előtti tárgyalásra a *törvényszéki főtárgyalás szabályait* kell alkalmazni, amennyiben nincs eltérés megállapítva. Minden *hosszadalmasságot* lehetőleg *kerülni kell*.

2. Ha a terhelt védőt nem választ, vagy ha a választott védőt a tárgyalásra azonnal meghívni lehetetlen, a bíróság *hivatalból rendel védőt* (l. „Terhelt jogállása és a védelem“ c. fejezetet).

3. A tárgyalás azzal kezdődik, hogy a vádirat felolvasása helyett az *államügyész előadja* a rögtönbíráskodás alapjául szolgáló *tényeket*.

Az eljárás rendszerint csak *annak a tettek bizonyítására* szorítkozik, amely miatt a rögtönítelő eljárást megindították. Az *ügyész* indítványára azonban *kiterjeszhető* más olyan cselekményekre is, amelyek *rögtönbíráskodás* alá tartoznak, ha ennek következtében a rögtönbíráskodást *meghiúsító késedelem-től tartani nem kell*. (Egyéb bűncselekmény figyelmen kívül hagyandó.)

A *tetttestársak* és a *bűnrészesek* kipuhatólása miatt a vádlott ellen az *ítélet meghozását és végrehajtását* elmulasztani *nem szabad*.

4. a) A rögtönbíráskodási eljárás során, ha a rögtönítelő bíróság rögtönbíráskodás alá tartozó valamely bűncselekményben a terheltet *egyhangúlag* bűnösnek nyilvánítja, ítéletében *halálbüntetést* szab ki.

Arra a terheltre, aki a bűncselekmény elkövetésekor *20. életévét még nem töltötte be*, halálbüntetés helyett *10 évtől 15 évig terjedhető fegyházbüntetést*, ha pedig a bűncselekmény elkövetésekor életének *18. évét még nem töltötte be*, *5 évtől 15 évig terjedhető fegyházbüntetést* kell kiszabni.

b) Ha a *nyugalom* és a *közrend helyreállításának* érdeke a halálbüntetés kiszabását nem teszi elkerülhetetlenné, a bíróság a halálbüntetés helyett a *Btk. 91. §-a* esetében *életfogytig tartó fegyházat*, a *Btk. 92. §-a* esetében *10 évtől 15 évig terjedhető fegyházat* szabhat ki. Ha a cselekményre a büntetőtörvények a rögtönítelő eljáráson kívül is halálbüntetést rendelnek, a kiszabott büntetés a *Btk. 92. §-a* esetében *sem lehet egyhéb 15 évi fegyháznál*. A büntetés további enyhítésének nincs helye.

A *mellékbüntetések* a büntetőtörvények rendes szabályai szerint kell alkalmazni.

6. Az ítéletet rövid indokolással együtt azonnal írásba kell foglalni. A tárgyalásról *jegyzőkönyv* készítendő, mely a tárgyalás lényegére szorítkozik.

IV.

A rögtönítelő bíróság határozatai ellen *perorvoslatnak* — az *újrafelvétel* és a *jogegység* érdekében *használható perorvoslat* kivételével — *nincs helye*. A *kegyelmi kérvénynek* *nincs felfüggesztő hatálya*.

Ha a terheltet *halálra ítélték*, a rögtönítelő bíróság a *Bp. 497. §-ának* megfelelő eljárás után azonnal határoz abban a kérdésben, hogy az elítéltet *kegyelemre ajánlja-e, vagy sem?* Ha az elítéltet a bíróság *nem ajánlja kegyelemre*, az ítéletet kihirdetése után rendszerint *2 órán belül* végre kell hajtani.

A *szabadságvesztés büntetés végrehajtását* azonnal foganatba kell venni.

1. Ha a rögtönítelő bíróság az ügyet rögtönbíró-sági eljárás alá tartozónak nem találja, vagy ha büntető ítélet abból az okból nem hozható, mert egyhangú határozat nem jött létre, vagy ha a terhelt ellen súlyos gyanúok forognak ugyan fenn arra nézve, hogy a terhére rótt bűncselekményt elkövette, de bűnösségének bizonyítása a törvényes határidőn belül nem sikerült, vagy ha a tárgyalás alatt derül ki, hogy a terhelt elmebeteg stb., vagy végül, ha a törvényes határidőn belül ítéletet hozni egyáltalán nem lehet, a rögtönítelő bíróság úgy határoz, hogy további rögtönítelő eljárásnak nincs helye s az ügyet a rendes bírósághoz teszi át.

2. A rögtönbíráskodás megszüntetése után (mely iránt a minisztérium intézkedik), megszüntetését ugyanolyan módon hí kell hirdetni, mint elrendelését.

A függőben lévő bűnvádi ügyekben, ideértve azokat is, amelyekben már halálos ítéletet hoztak, de azt még végre nem hajtották, a rögtönbíráskodás megszüntetését a terhelt tudtára kell adni, az ügyet a rendes bírósághoz kell áttenni. Az a bíróság, melyhez az ügyet áttették, úgy jár el, mintha a rögtönítelő eljárás meg sem lett volna indítva.

A kiszabott szabadságvesztésbüntetés végrehajtását a rögtönbíráskodás megszüntetése nem érinti.

Kérdések: Mily rendelkezéseken alapul a rögtönbíráskodás? Mily bűncselekmények és mikor tartoznak rögtönbíráskodás alá? Ki rendeli el a rögtönbíráskodás kihirdetését és ki hirdeti ki azt? Milyen a rögtönítelő bíróság szervezete?

Terhelt mikor állítható rögtönbíráskodás elé? Mi az illetékességi szabály? Mily rendelkezések gyorsítják meg a rögtönbíráskodás menetét? Mi az eljárás leghosszabb tartama?

Miként folyik le a rögtönítelő bíróság előtt a tárgyalás? Kell-e védőt alkalmazni? Milyen ítéletet hozhat a rögtönítelő bíróság?

Van-e az ítélet ellen perorvoslanak helye? Lehet-e s mily hatással kegyelemért folyamodni? Mennyi időn belül hajtandó végre az ítélet?

Mikor teendő át az ügy a rendes bírósághoz? Mikor kell megszüntetni a rögtönbíráskodást? Mi a hatása ennek a folyamatban levő rögtönbíráskodás alá tartozó ügyekre?

Eljárás a Járásbíróságok előtt.

I.

1. A törvényszéki eljárásra megállapított szabályok a járásbíró-sági eljárásban is alkalmazandók, hacsak a törvény kivételt nem tesz. (521. §.)

2. A törvényszéki és járásbíró-sági eljárás alapvető különbségei:

a) A járásbíró-sági eljárásban az előkészítő eljárás vagy egészen elmarad, vagy csak nyomozásból áll (vizsgálat járásbíró-sági ügyben nem tartható).

b) Az ügy elintézhető tárgyalás nélkül is, ha büntető-purancs kibocsátásának van helye.

c) Az ügy lehetőleg egy tárgyaláson befejezendő.

d) A perorvoslati lehetőség már a Bp. rendelkezései szerint is korlátozottabb volt, mint a törvényszéki eljárásban, de még korlátozottabbá vált az a Te. 122. §-a következtében.

e) Magánügyének minden nyilatkozatot szóval is előterjeszhetnek akár a járásbíró-ság, akár az ügyészi megbízott előtt, akik ezen előterjesztésekről jegyzőkönyvet vesznek fel.

3. Felek a járásbíró-sági eljárásban:

a) (a) A vádló, azaz a közvádló, — (rendszerint az ügyészségi megbízott), — fő- és pótmagánvádló.

Különleges fogalom a járásbíró-sági eljárásban a magánvádlónak tekintett sértett, vagyis az a sértett, aki a közvád tárgyául szolgáló ügyben feljelentést vagy vádindítványt tett s akít a bíróság, ha az ügyészségi megbízott a vád képviselőjét el nem vál-

lalta, magánvádlnak tekint, mielőtt az illető erről értesítést nyert és nyilatkozott volna. (Bp. 526. §. 2. bek.)

(b) Ha sértett teljesen vagy korlátoltan cselekvőképtelen, helyette törvényes képviselője jár el. (Bp. 47. §.)

(c) Szülő gyermekének, férj feleségének képviseletében külön meghatalmazás nélkül is eljárhat és helyette feljelentést tehet. Külön meghatalmazás alapján sértett bármely férfi hozzátartozója is képviselheti a vádat. (Bp. 523. §.)

b) A terhelt.

A terheltre a vádlott megjelölés nem használható, mert járásbírói eljárásban főtárgyalás elő nem fordul.

A védelemre nézve l. a Védelemről szóló fejezet 5., 10., 14. pontjait.

c) Külön meghatalmazás nélkül is védheti szülő gyermekét, férj feleségét, törvényes képviselő az általa képviselt személyt.

II.

1. a) Az eljárás járásbírói ügyben az államügyesség (ügyességi megbízott) kezdeményezésére indul meg a legalitás elve alapján akkor, ha az ügyességnek közvetlenül vagy feljelentés alapján hivatalból üldözendő vétség vagy kihágás jut tudomására. (Bp. 526. §.)

Nem elég a bárki által megtehető feljelentés olyan bűncselekményeknél, melyek csak magánindítványra üldözhetők: ily esetekben szükséges az arra jogosult személy által tett s a Bp. 90. §. sze-

rinti tartalommal bíró magánindítvány, melynek hiányai azonban rövid úton pótolhatók.

b) Főmagánvádas ügyekben az eljárás a főmagánvádó által előterjesztett vádindítványra indul meg, amely magában foglalja a magánindítványt is.

A magánindítványt magában foglaló vádindítványnak tekintendő az a feljelentés is, melyet a főmagánvádra jogosult sértett, vagy sértett törvényes képviselője, esetleg a sértett nő férje tesz. (Bp. 525. §.)

A járásbírói eljárás során tehát a magánindítványra jogosított személyek köre ki van terjesztve.

2. A járásbírói eljárás a közvetlenül nála tett, vagy hozzá érkezett feljelentést, vagy vádindítványt indítvány, illetve nyilatkozat előterjesztése végett haladéktalanul közli az ügyességi megbízottal, egyben teljesíti a halasztást nem tűrő intézkedéseket (így a sürgős szemléket és tanúkihallgatásokat is.) (Bp. 525. §.)

3. Az ügyességi megbízott: a) vállalja a vád képviseletét és tárgyalást indítványoz, — b) áttételt indítványoz, — c) érdemi állásfoglalás előtt nyomozást, vagy annak kiegészítését indítványozza, — d) nem vállalja a vád képviseletét.

4. Az ügyességi megbízott nyilatkozata után a járásbírói eljárás:

a) végzéssel tagadja meg az eljárás megindítását, ha: (a) az eljárást a vádemelésre jogosultak egyike sem kívánja; (b) ha a bűncselekmény nem büntethető, (c) ha a magánindítvány hiányzik

b) Ha a járásbírói eljárás nem illetékes (és tárgyalás még nincs kitűzve), vagy nincs hatásköre az

ügyben, az iratokat a letartóztatásban levő terhelt átkísértetése és a vádló értesítése kapcsán az eljárásra hivatott hatósághoz teszi át. Nem lehet áttenni az oly ügyet, melyet a törvényszék vagy felsőbb bíróság utalt a járásbíróság hatáskörébe. (Bp. 527. §.),

Feltéve, hogy a járásbíróság a törvényszék területén van és a járásbíróság határozatait a Bp. 545. §. értelmében a törvényszék vizsgálja felül.

Ha azonban a járásbíróság oly ügyben, mely a törvényszéki egyesbíró hatáskörébe tartozik, s melyben a Te. 110. §. alapján kellene a járásbíróságnak tárgyalást tartani, jut arra a meggyőződésre, hogy egy évnél hosszabb szabadságvesztés-büntetést kell kiszabni, az iratokat további eljárás végett az illetékes törvényszék egyesbírájához teszi át, aki eljárni köteles. (Itt ugyanis csak az ügyesség álláspontjával kerül szembe a járásbíróság.)

c) Ha sem az ügy áttételére, sem az eljárás mellőzésére nincs ok, a járásbíróság az eljárást megindítja; (a) rendszerint tárgyalás kitűzésével; (b) esetleg a tárgyalást megelőzően mellőzhetetlenül szükséges nyomozati cselekmények lefolytatásával; (b) tárgyalási határnap kitűzése nélkül megtartható a tárgyalás, ha a felek a járásbíróságnál egyszerre megjelennek, s a tárgyalás megtartásába terhelt beleegyeznek (Bp. 531. §.); (d) az eljárás megindítható büntetőparancs kibocsátása által is.

5. A járásbírósági eljárás során csak előzetes letartóztatásnak lehet helye, vizsgálati fogságnak soha.

(L. az „Előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság” c. fejezetet.) Terheltet elmozdításának megfigyelése végett e célra szolgáló intézetbe szállítani nem lehet, magánokiratok csak akkor kutathatók át, ha terhelt birtokában vannak, levelek és távira-

tok továbbítás közben le nem foglalhatók, fel nem bonthatók. (544. §.)

(Az ismeretlen helyen tartózkodó, távollévő, vagy megszökött terhelt elleni intézkedéseket l. az ily személyek elleni eljárásról szóló fejezet 2., 3. alatt.)

6. a) A tárgyalási határnap akként tűzendő ki, hogy közte és az idézőlevél vétele közt a terheltnek a megjelenésre szükséges időn belül még legalább egy napi időköz maradjon, — továbbá, hogy a tárgyalás az előzetes letartóztatás maximális idejének lejártá előtt lehetőleg megtartható legyen. (Bp. 530. §.)

b) A tárgyalásra a terhelt, ennek védője, az ügyészi megbízott, a magánvádló, vagy magánvádlónak tekintendő sértett, a magánfél, valamint a tanúk és szakértők idézendők meg.

7. A tárgyaláson jelen kell lennie: a) közvádlónak mindig, kivéve a főmagánvádas ügyeket; b) pót-magánvádlónak és főmagánvádlónak a pót-magánvádas és főmagánvádas ügyekben. Ha magánvádló idézés és figyelmeztetés ellenére a tárgyalás helyén és a kitűzött órában sem személyesen, sem meghatalmazott által meg nem jelenik és elmaradását előzetesen ki nem menti, az eljárást meg kell szüntetni.

A megszüntető végzés ellen csak igazolással lehet élni. A bíró azonban a már meghozott megszüntető határozatot is félreteheti és megtarthatja a tárgyalást, ha a sértett a tárgyalás befejezése után még olyan időben jelenik meg, midőn a többi megidézetek még nem távoztak el. (Bp. 539. §.)

c) Terheltnek általában jelen kell lennie a tárgyaláson, elő is vezethető; ha azonban az elmaradt terhelt csak kihágás vagy egyedül pénzbüntetéssel

büntethető vétség miatt volt megidézve és a tényállást kihallgatása nélkül is tisztába lehet hozni, a bíró a tárgyalást megtartja és a felmerült bizonyítékok alapján ítéletet hoz.

Ez ítélet ellen a terhelt fellebbezhet, de igazolást is kérhet. (Bp. 540. §.)

Védő elmaradása a tárgyalás megtartását nem gátolja.

8. A törvényszéki főtárgyalásra vonatkozó szabályok a járásbírói tárgyalásra is alkalmazandók.

A tárgyaló bírót a rend fenntartása tekintetében azonban nem a főtárgyalási elnök, hanem a vizsgálóbíró jogai illetik (Bp. 542. §.)

9. A tárgyalás a vád előterjesztésével kezdődik. Erre a terhelt nyilatkozhat, majd a bizonyítás *vcendő fel* lehetőleg magán a tárgyaláson.

(Ha más törvényszék területén, vagy még távolabb lakó, vagy olyan tanúnak kihallgatása válik szükségessé, aki a bíróság elé nem állítható, a bíró a kihallgatást megkeresés útján, illetőleg a tanu lakásán, lehetőleg eskü alatt, teljesíti és evégett a tárgyalást félbeszakítja vagy elnapolja.)

A bizonyítás befejeztével vádló megteszi indítványát, melyben a vád adatai alapján ítéletet kér, azután pedig a terhelt és esetleg védője előadják a védelmet.

A perbeszédnek után az ítélet hozása és kihirdetése csak nagy terjedelmű, vagy elvi jelentőségű ügyben halasztható el 24 órára. A kihirdetett ítéletet lehetőleg azonnal, de legkésőbb — kihirdetésének elhalasztása esetében is — 24 óra alatt írásba kell foglalni.

III.

1. A járásbírósnak amá végzései ellen, amelyekre nézve a törvény a perorvoslatot nem zárja ki, egyfokú *felfolyamodással* lehet élni. (Bp. 546. §.)

Elbírálja az a törvényszék, amelynek területén a járásbírósnak székhelye van. (Bp. 545. §.)

2. a) A járásbírósnak ítélete ellen fellebbezésnek van helye a törvényszékhez, egy esetben — utólagos összbüntetést kiszabó ítélet ellen. (Bp. 517—518. §.) — semmisségi panáshoz az ítéletáblához.

b) Fellebbezéssel a járásbírósnak ítélete ugyanazon keretek közt s ugyanazon az alapon támadható meg, mint a törvényszéki ítélet. Fellebbezni lehet tehát az ítélet rendelkező része, indokolása ellen, továbbá a tárgyaláson felmerült alaki illetve anyagi semmisségi okok miatt.

c) Csak egy korlátozás van. Ha az ítélet egyéb részei ellen nincs fellebbezés, nem lehet fellebbezni csak a büntetés kiszabása miatt: a) a vádlott javára, ha a járásbírósnak a vádlottat 50 forintot meg nem haladó pénzbüntetésre ítélte; b) a vádlott terhére csupán a büntetés kiszabása miatt fellebbezésnek általában nincs helye, kivéve mégis azt az esetet, ha a járásbírósnak a Btk. 92. §-át, illetőleg a Kbt. 21. §-át alkalmazta. (Bp. 547. §.)

3. Fellebbezéssel ugyanazok a személyek élhetnek, akik fellebbezéssel élhetnek a Bp. 383. §. értelmében a törvényszéki ítéletek ellen, továbbá az ügyészszéki megbízott.

Ez utóbbi és az ügyészszéki a magánvádra üldözendő vétségek és kihágások eseteiben is élhetnek fellebbezéssel. (Bp. 548. §.)

4. A fellebbezést, ha az ítélet *kihirdetés* útján közöltetett, *azonnal*, ha pedig a közlés *kézbesítés* útján történt, a kézbesítéstől számított *nyolc nap alatt*, írásban, vagy jegyzőkönyvbe mondással kell bejelenteni annál a járásbírósnál, mely az ítéletet hozta.

A fellebbezés *külön beadvánnyal indokolható* és pedig, ha a fellebbezés az ítélet kihirdetésekor volt bejelentve, e bejelentéstől számított *3 nap alatt*; ha ellenben kézbesítés útján közöltetett, a kézbesítéstől számított *8 nap alatt*. (Bp. 548. §.)

5. A törvényszék, mint fellebbviteli bíróság a hozzá fellebbezett ügyeket részben *tanácsülésen*, részben *fellebbviteli tárgyaláson* intézi el. Minden ügy először a *törvényszék tanácsülésén* nyer elintéztést és csak az az ügy jut *fellebbviteli főtárgyalásra*, amelyre nézve azt a törvényszék előbb *tanácsülésen* elhatározta. A tanácsülés *nyilvános*.

a) A tanácsülés *végzéssel*: (a) *visszautasítja* a fellebbezést, ha az elkészt, vagy fellebbezéssel még nem támadható határozat ellen használtatott; (b) *visszaküldi* az iratokat — ha a fellebbezés határozatlan — a fellebbező meghallgatása végett (390. §., 550 §. 2. bek.); (c) *áttételt* rendel el, ha hatásköre vagy illetékessége nincs (550. §. 2. bek.); (d) a *bizonyítás pótlását* vagy *kiegészítését* rendeli el, vagy saját bírója, vagy a területén lévő járásbírók valamelyikének bírója útján (550. §. 2. bek.), (e) ha az ítélelőbíróra, annak eljárására vagy ítéletére nézve valamely *alaki semmisségi ok* forog fenn, egészben vagy részben megsemmisíti a járásbíró ítéletét s a szükséghez képest újabb eljárást rendel el. (550. §. 3. bek.)

b) Erdemben *ítél s a járásbíró ítéletét helybenhagyja* vagy *megváltoztatja a tanácsülés*, ha a fellebbezést csak közbenszóló *végzés* miatt, vagy a büntetés kiszabása, a bűnügyi költségek, vagy a magánjogi igény tárgyában használták.

c) *Fellebbezési tárgyalásra utalandó az ügy*, ha az ítéletnek az előbbi pontban nem érintett rendelkezései, vagy ha az ítélet alapjául szolgáló ténymegállapítások vannak megtámadva, vagy ha ez utóbbinak helyességére a tanácsülésnek másként el nem oszlatható kétségei vannak.

d) A tanácsülés a fellebbezési tárgyalás tartását határozván el, dönt afelől, hogy mily terjedelmű *bizonyítás* vétessék fel azon és hogy felek közül kinek jelenléte szükséges.

e) A tárgyaláson, melynek határnapját az elnök tűzi ki, *jelen kell lennie*: (a) az *ügyészségnek*, (kivéve a főmagánvádas eseteket), (b) a *személyes megjelenésre kötelezetteknek*.

Ha a vádlott *nem elővezetés terhével*, hanem úgy idéztetett, hogy a tárgyalást távollétében is meg fogják tartani, távollétében nemcsak *bizonyítás behető* fel, hanem még a *felmentő ítélet is* terhére *megváltoztatható*.

f) A fellebbezési tárgyaláson általában a *törvényszéki főtárgyalás szabályai alkalmazandók* az alábbi eltérésekkel:

(a) Ha a tanács az egész bizonyító eljárás ismétlését határozta el, a járásbíró ítélete, s amennyiben a fellebbező fél, illetőleg ellefele nem jelent meg, a fellebbezés indokolása és az ellenesrevételek olvasandók fel; (b) Ha a törvényszék a bizonyító eljárásnak ismétlését egészen mellőzte, vagy csak részleges ismétlését találta szükségesnek, a táblai főtárgyalás szabályai alkalmazandók.

Ezután kihallgatandó a megjelent vádlott és felveendő — ha kell — a bizonyítás. A tárgyalás végén az ügyész szóval előadja indítványát és ha felszólalni kívánnak, a felek, a magánfél vagy képviselőik teszik meg előterjesztéseiket. (Bp. 553. §.)

g) A fellebbezési tárgyalás eredményeként a törvényszék *végzést* hoz az 550. §. szerinti alaki *hiányok* esetén; minden más esetben *ítéletet* hoz.

h) (a) Ha a járásbíróóság oly bűncselekmény felett ítélt, mely hatáskörét meghaladja, a törvényszék a járásbíróóság ítéletét megsemmisíti, s amennyiben saját hatásköre megengedi, a tényállást pedig felderítettnek látja, s a vád, vagy védelem új előkészítése nem szükséges, elsőfokú ítéletet hozhat. Ellenkező esetben az ügyet az illetékes bírósághoz teszi át, vizsgálatot, vagy egyes vizsgálati cselekményeket rendel el. (b) Midőn a fellebbezés a Bp. 384. § 2., 5., 7., 8. vagy 10. pontja szerint alaki semmisségi ok miatt volt használva s a tanácsülés az ügyet fellebbviteli tárgyalásra utasította, a törvényszék, ha a fellebbezés alaposnak, de az ügyet érdemben elbírálnak is találja, az ítélet megsemmisítése mellett érdemben ítélettel határoz. (c) Ha a fellebbezés anyagi semmisségi ok miatt volt használva, vagy hivatalból figyelembe veendő anyagi semmisségi ok forog fenn, a törvényszék (egészben vagy részben) megsemmisíti a járásbíróóság ítéletét, s a törvénynek megfelelő ítéletet hoz.

4. A törvényszék másodfokon hozott ítélete ellen az ítéletábrához csak terhelt javára van helye semmisségi panasznak, s csak a terhelt, házastársa, törvényes képviselője, védője részéről akkor, ha szabadságvesztéssel büntetendő vétségre, vagy ily vétség mellett még más vétségre, illetőleg kihágásra vonatkozó ügyben a törvényszék szabadságvesztésbüntetést alkalmazott, a Bp. 385. §. 1. a) pontja esetében. (Te. 122. §.)

Csak jogegység érdekében használható perorvoslatnak van helye a fellebbezett ügyben kelt törvényszéki ítélet ellen, ha az elbírálás tárgya mind a vád, mind az ítéletek szerint csak

kihágás, vagy csupán pénzbüntetéssel büntethető vétség volt. (556. §. 2. bek.)

A semmisségi panasz az ítélet kihirdetésekor, vagy ha az ítéletet kézbesítés útján közölték, a kézbesítéstől számított 8 nap alatt az első fokban ítélt járásbíróóságnál jelentendő be. Ez utasítja vissza az elkésztett, a törvényben kizárt, a nem jogosult egyén részéről használt, vagy az érvényesíteni kívánt semmisségi okot meg nem jelölő semmisségi panaszt. Egyebekben a törvényszék másodfokú ítélete ellen használt semmisségi panaszra és ennek elintézésére is megfelelően alkalmazandók a tábla ítélete ellen használt semmisségi panaszra vonatkozó rendelkezések.

5. Azokban a törvényszékek hatáskörébe utalt ügyekben, melyeket a Te. 110. §-a alapján az ügyész bizonyos feltételek mellett a járásbíróóság elé terjeszt, csak az elsőfokú ítélet meghozataláig kötelezőek a járásbíróósági eljárás szabályai. A perorvoslatra nézve azok a szabályok irányadók, melyek a törvényszék, mint egyesbíróóság ítéletére vonatkoznak.

6. Ha a törvényszék, mint fellebbezési bíróság a járásbíróóság által ítélettel elintézett, de ennek hatáskörét meghaladó ügyben hoz elsőfokú ítéletet, az ítélet ellen oly perorvoslatnak van helye, mint a törvényszék elsőfokú ítélete ellen.

7. A járásbíróóság elé tartozó ügyekben is helye van a jogegység érdekében használt perorvoslatnak. (441. §.)

8. Az újrafelvételi eljárás feltételei azonosak a törvényszék elé tartozó ügyekben alkalmazható

újrafelvétel feltételeivel. Az eljárásra az a járásbíró-ság illetékes, mely az elsőfokú ítéletet hozta. Amennyiben az indítványt alaki hiányoknál fogva visszautasítandónak nem találja: tárgyalást tűz ki és erre megidézi érdekelteket, a felajánlott új tanukat, szakértőket, valamint a már kihallgatottak közül azokat, akiknek vallomását, illetőleg véleményét az indítványozó megdönteni kívánja. A járásbíró-ság a tárgyalás eredménye alapján közbenszóló végzés nélkül azonnal az ügy érdemében ítél. A megtámadott ítéletet vagy hatályában fenntartja, vagy egészen, illetőleg részben hatályon kívül helyezi és ítéletet hoz. (558. §.)

9. A törvényszéki eljárás során már ismertetett feltételek mellett van helye igazolásnak a járásbíró-sági eljárásban is.

A büntető parancs.

1. Ezt az intézményt a polgári perjog fizetési meghagyásának analógiájára hozta be a Bp. A büntető parancs pusztán a vád vélelmezett valósága alapján, terhelt meghallgatása és tárgyalás nélkül szab ki pénzbüntetést. Ha azonban terhelt tárgyalás kitűzését kívánja, úgy a járásbíró-sági eljárás rendes szabályai fognak érvényesülni.

2. a) A büntető parancs kibocsátásának feltételeit ma a Te. 121. §-a szabályozza, szemben a Bp. 532. §-ával. A Te. a büntető parancs kibocsátásához semmi mást nem kíván, mint azt, hogy a járásbíró-ság a feljelentés alapján bármily oknál fogva pénzbüntetés kiszabását lássa megfelelőnek. A járásbíró-ság természetesen csak akkor bocsát ki büntető parancsot, ha a feljelentésben foglaltak alapján, feltéve,

hogy az abban foglaltak valóknak bizonyulnak, a terhelt bűnössége meg lenne állapítható s ha a törvényes vád nem hiányzik. (Bp. 527. §.) Ha mellék-büntetést, pl. elkobzást is ki kell mondani, büntető parancsot nem lehet kibocsátani.

b) A Te. 110. §. alapján járásbíró-ság elé terjesztett ügyben nincs helye büntetőparancs kibocsátásának.

c) Fiatalkorú ellen büntető parancs ki nem bocsátható, mert ellene pénzbüntetést csak tárgyaláson lehet kiszabni.

3. a) A büntető parancsnak tartalmaznia kell: a terhelt nevét, állását, foglalkozását, a vád tárgyává tett bűncselekmény megnevezését, valamint tárgy, hely és idő szerint való megjelölését, a feljelentő, illetőleg a vádindítványt tevő sértett nevét, a bizonyító adatok felsorolását (ez ma el is maradhat), a pénzbüntetés összegének meghatározását, annak be nem hajthatása esetére mily nemű és tartamú szabadságvesztésbüntetésre való átváltoztatását, az alkalmazott jogszabály megjelölését, valamint azt az utasítást, hogy a pénzbüntetést terhelt 15 nap alatt a járásbíró-ságnál fizesse le.

A büntető parancsban rendelkezni kell az esetleg felmerült bűnügyi költségek felől s ha feltételei fennforognak, ki lehet mondani a büntetés feltételes felfüggesztését.

Tartalmaznia kell azt a figyelmeztetést is, hogy a büntető parancs minden külön intézkedés nélkül végrehajthatóvá válik, ha a pénzbüntetés lefizetésére kitűzött határidőben a pénzbüntetést meg nem fizették, sem lefizetésre halasztást, vagy részletfizetés megengedését, vagy tárgyalás megtartását terhelt, törvényes képviselője, házastársa nem kérte. (II. Bn. 49. §.)

b) A büntető parancsot a bíróság székhelyén erre kijelölt közeg, egyebütt törvényhatóság jogával felruházott és rendezett tanácsú városban a hatóságnak erre alkalmas és megbízott közeg, nagy- és kisközségben a községi, illetőleg körjegyző kézbesíti. A kézbesítő köteles a büntető parancsot a terheltnek saját kezébe adni, előtte felolvasni és egyúttal megmagyarázni; ezeknek megtörténtét pedig a kézbesítő iven bizonyítani.

A 968. sz. E. H. szerint a büntetőparancs szabályszerű, újabb kézbesítését kell elrendelni, ha fentiek a kézbesítő ivéből ki nem tűnnek. A tárgyalás megtartása iránti kérelmet a kézbesítő közeg előtt is kifejezésre lehet juttatni, aki ezt a kézbesítési bizonyítványra feljegyzi.

4. A tárgyalás megtartásának kérése nincs aláírásszerűséghez kötve. Ugy kell azonban kérni, hogy az a bírósághoz el is jusson.

5. Ha a terhelt az ügy tárgyalását kéri, a bíróság az ügy tárgyalására határnapot tűz. Amennyiben a tárgyalás órájára sem a szabályszerűen megidézett terhelt, sem védője, illetőleg házas társa, vagy törvényes képviselője a bíróság előtt meg nem jelentek és elmaradásukat elfogadható módon ki nem mentették; a bíróság tárgyalás nélkül kimondja, hogy a büntető parancs végrehajtható. Ha a felek megjelennek, a járásbíró tárgyal. Az ítéletnél a büntető parancs a bíróságot semmi irányban sem köti.

6. A jogerőre emelkedett büntető parancs a jogerős ítélettel egyenlő hatályú.

7. A büntető parancs ellen újrafelvételnek van helye. (36. J. D.)

Kérdések: Büntetőparancsot a Te. szerint mikor lehet kibocsátani? Mit nem tartalmazhat a büntető parancs? Mi a tartalma a büntetőparancsok? Ki kézbesítheti? Mi ellene a perorvoslat? Mi a hatálya a jogerős büntető parancsok? Van-e helye újra felvételnek a büntető parancs ellen?

Eljárás a közveszélyes munkakerülők ügyében.

(1913 : XXI. tc. (Km.) 17. §.)

1. Közveszélyes munkakerülés kihágása esetén az eljárás a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntetőbírósnak, (a székesfővárosi magyar államrendőrségnek) hatáskörébe tartozik. Minden más esetben (1913 : XXI. tc. 2-6. §§.) az eljárás a járásbíró hatáskörébe tartozik.

A Km. 7. §. alapján elítéltet az a bíróság utalja dologházba, amely az ott említett büntett vagy vétség tárgyában ítélt.

2. A közveszélyes munkakerülés vétségével alaposan gyanúsítottat azonnal előzetes letartóztatásba kell helyezni. A letartóztatással az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság tartama alatt megfelelő munkával kell foglalkoztatni.

3. A dologházba utalás és visszaszállítás kérdésében a Bp.-ban a szabadságvesztésbüntetésre meghatározott perorvoslatnak van helye.

Eljárás a fiatalok ügyében.

I.

1. A fiatalok és gyermekek bűnügyeiben követendő eljárást a fiatalok bíróságáról szóló 1913 : VII. törvénycikk (Fb.) és az ezt életbeléptető rendelet (56.000/1913. I. M.) szabályozza.

2. Az Fb. figyelemmel arra, hogy a fiatalok és gyermekek ügyében eljáró bíró feladata nem büntetés, hanem javítás, nevelés, e célra külön bíróságot szervez: a „fiatalok bíróságát“ (szervezetét l. „Bírói szervezet“ c. fejezet 4. b), 6. a), b) pontjai, hatáskörét a „Hatásköri szabályok“ 4., 5. pontja alatt, illetékességét „Illetékesség“ fejezet alatt). A fiatalok rendőri büntető bíróság elé

tartozó kihágásai felett a fiatalok rendőri büntető bírósága ítélt.

3. A fiatalok bírósága mellett működő segédzervek: a pártfogó tisztviselők és pártfogók.

A pártfogó tisztviselőket az igazságügyminiszter nevezi ki a pártfogói tennivalókban jártas személyek közül, a pártfogói tevékenységgel pedig a bíróság biz meg egyes személyeket a fiatalok bíróságánál e célra jelentkező gyermekvédő és patronázs egyesületek működő tagjai közül. (Fb. 7. §.) Feladataik: a környezettanulmány előkészítése, segédkezés az eddigi környezetükből eltávolított fiatalok és gyermekek elhelyezése és gondozása körül, a házi felügyelet alá helyezettek és a próbára bocsátottak feletti a felügyelet gyakorlása és azok gondozása. A pártfogó tisztviselők és a pártfogók működését a fiatalok bírója irányítja, a pártfogók működésükről jelentést hozzá tesznek. A pártfogó tisztviselők pártfogói tennőik ellátása mellett jelen vannak a fiatalok ügyeinek tárgyalásán, ellenőrzik a kirendelt pártfogók működését s erről a fiatalok bírójának jelentést tesznek. A pártfogó tisztviselő esküt, illetve fogadalmat tesz, kinevezését az igazságügyminiszter bármikor visszavonhatja. A rendes bíróság a fiatalok bírójának az ő hatáskörébe tartozó bűnügyeiben pártfogó ajánlása végett a fiatalok bírójához fordul.

A pártfogó tisztviselőt és pártfogót megbízatása körében hatósági közegnek kell tekinteni.

4. A fiatalok bírósága mellett a közvédat a fiatalok ügyésze képviseli (l. az ügyészi szervezetről szóló fejezetet).

5. A védelemre vonatkozó szabályokat l. „Terhelt jogállása és a védelem” c. fejezetben.

6. a) Fiatalok bűnügyeiben a bűnvádi perrendtartás szabályai csak annyiban alkalmazhatók, amennyiben az Fb. rendelkezéseiből más nem következik.

b) A fiatalok bírósága előtti eljárásra a

Bp.-nak a járásbírósági eljárásra vonatkozó szabályai megfelelően irányadók.

c) A szülők, gyámok, gondnokok és felügyelők által elkövetett, a fiatalok érdekeit sértő vétségek és kihágások miatt ezek ellen indított ügyekben az eljárásra mindenben a Bp.-nak a járásbíróság előtti eljárásra vonatkozó szabályok nyerne alkalmazást.

7. Fiatalok bűnügyében az eljárás megindításáról értesíteni kell a fiatalok tartózkodó helye szerint illetékes árvaszéket és ezzel az ügyben hozott véghatározatot is tudomás végett közölni kell.

8. Gyermekek, vagy fiatalok ügyében a hatósághoz intézett beadványt, hatósági iratot, vagy az eljárásnak bármely részét közzétenni, vagy hatósági eljárás tárgyává tett ilyen ügyről nyomtatvány útján hírt adni, a hatóság engedelmére nélkül nem szabad. A megengedett közzétételben a gyermeket, vagy fiatalok nevének kezdőbetűivel sem szabad megjelölni. (Fb. 13. §.)

II.

Eljárás a fiatalok bírósága előtt.

1. Minden fiatalok, akit a fiatalok bíróságának hatásköre alá eső bűncselekménnyel gyanúsítanak, a fiatalok bíróságánál kell feljelenteni. A más hatóságnál tett feljelentést a fiatalok bíróságához kell áttenni.

A fiatalok bírósága a feljelentést rövid úton közli a fiatalok ügyészével, a halaszthatatlan intézkedéseket azonban addig is megteszi, amíg a fiatalok ügyésze indítványát előterjeszti. (Fb. 14. §.)

2. A nyomozást az ügyésznek, vagy a magánvádlónak indítványára a fiatalkorúak bírása rendeli el s a rendőri hatóságok és közegek közbenjöttével rendszerint maga vezeti. A nyomozás során a fiatalkorúak bíróját ugyanazok a jogok illetik meg, amint a Bp. szerint a vizsgálóbíró.

A nyomozás célja nem annyira a bűncselekmény részleteinek felderítése, mint inkább a terhelt fiatalkorú egyéniségére, értelmi és erkölcsi fejlettségére, életkörülményeire vonatkozó adatoknak egybegyűjtése.

a) A bíró megbízása alapján a pártfogó tisztviselő, vagy pártfogó ügynevezett környezettanulmányt készít. A bíró maga élé idézheti a fiatalkorút, törvényes képviselőjét, szülőit, azt, akinek háztartásában a fiatalkorú él és más oly egyéneket, akiktől tájékoztatást és értesülést szerezhet; a terhelt egyéniségéről és életviszonyairól, a gyámhatóságtól, a fiatalkorúak felügyeleti hatóságától, a közigazgatási és iskolai hatóságtól, az illetékes lelkésztől, terhelt munkaadójától, kezelő orvosától felvilágosítást kérhet;

b) A bíró a fiatalkorút, ha szükségesnek látja, megfigyelés alá helyezheti és orvosszakértő vizsgálatának veheti alá, vagy erre a célra szolgáló megfigyelő intézetbe szállíthatja. (Fb. 18. §.)

c) A fiatalkorúak bírósága elrendeli és fogantositja a szükséges védő- és óvintézkedéseket. (Fb. 19—21. §§.)

(a) A bíróság a fiatalkorút azok gondozása alatt hagyhatja, akiknek környezetében addig élt, de nevelésének ellenőrzése végett pártfogót rendel. (Környezetbennevelés.)

(b) Ha a fiatalkorú testi, vagy erkölcsi állapota veszélynek van kitéve, a bíróság őt környezetéből eltávolíthatja és gondozását ideiglenesen megbízható hozzátartozójára, más alkalmas egyénre, valamely gyermekvédő, vagy patronázs egyesületre bízhatja, vagy őt állami javítóintézetbe, vagy állami gyermekmenhelyen helyezheti el. (Környezetválttatás.) Az intéz-

kedés hatálya a bünvádi eljárás egész tartamára kiterjed, de a bíróság bármikor megszüntetheti.

(c) Ha a bíró valamely fontos okból nem alkalmazhatja a (b) pont szerinti intézkedéseket, a fiatalkorút, amennyiben erre szükség van, a bírósági fogház helyiségében örizet alá helyezheti. Az örizet tartama 15 napot meg nem haladhat. Súlyosabb esetekben a fiatalkorúak törvényszéki tanácsa az örizet tartamát az ügyész előterjesztésére esetről-esetre egy-egy hónappal meghosszabbíthatja. A Bp.-ban szabályozott előzetes letartóztatásnak és vizsgálói fogságnak nincs helye.

3. A nyomozás befejezése után a fiatalkorúak bírósága az iratokat indítványtétel végett rövid úton közli a fiatalkorúak ügyészevel. (Fb. 22. §.)

Az ügyész a Bp.-ben meghatározott eseteken felül a vád kérviseletét megtagadhatja, vagy a vádat elejtheti akkor:

a) ha a fiatalkorúnak a cselekmény elkövetésekor a büntetethez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége nem volt meg;

b) ha az elkövetett cselekmény elenyészően csekély súlyú s a fiatalkorú jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése érdekében a bünvádi eljárás mellőzését kívánatosnak tartja (oportunitas elve).

Ilyenkor is tehet azonban indítványt nevelőintézkedés iránt.

4. Az ügyész nyilatkozatának beérkezése után a fiatalkorúak bírósága, ha a fiatalkorú értelmi és erkölcsi fejlődése érdekében a bűnösség megállapítását és büntetés alkalmazását kívánatosnak nem tartja, alakszerű tárgyalás nélkül is, végzés alakjában véghatározatot hozhat és a következő nevelőintézkedéseket teheti:

a) alkalmazhat házi felügyeletet, házi vagy iskolai fenytést, vagy javítónevelést, tekintet nélkül arra, hogy a fiatalkorúnak a büntetethez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége megvolt-e vagy sem;

b) a fiatalkorút próbara bocsáthatja;

c) a fiatalkorút a napnak reggel nyolc órától este nyolc óráig terjedő szakában, három órától tizenkét óráig terjedhető időre, a bíróságnak valamelyik alkalmas helyiségében, az élelmezés korlátozásával, vagy elvonásával, felügyelet alatt őrizetben tarthatja (bírói karcer);

d) megszüntetheti az eljárást, ha a cselekmény elenyészően csekély súlyú. (Fb. 23. §.)

5. a) Ha alakszerű tárgyalás nélkül intézkedni nem lehet, a fiatalkorúak bírósága tárgyalást tart.

A tárgyalásra a Bp. szerint megidézendőkön felül meg kell idézni a fiatalkorú törvényes képviselőjét is, továbbá azt, akinek háztartásában a fiatalkorú él, végül azokat, akik a fiatalkorúra nézve felvilágosítást adhatnak. A tárgyalás határnapjáról értesíteni kell a fiatalkorúak ügyészét, a védőt, a pártfogó tiszviselőt és ha ilyen jelentkezett, a fiatalkorú pártfogóját, vagy az őt kiküldő patronázs-egyesületet.

b) A fiatalkorúak bírósága a fiatalkorú büntügyében a nyilvánosságot belátása szerint kizárhatja. (Fb. 26. §.) A nyilvánosság kizárása nélkül tartott tárgyaláson is, mint hallgatók, csak hatóságoknak, a gyermekvédő és patronázs-egyesületeknek tagjai, ügyvédek, ügyvédjelöltek és joggyakornokok lehetnek jelen; a bíró azonban a jelenléteit a tárgyalás iránt jogosan érdeklő más felnőtt egyéneknek is megengedheti.

c) Az ügyész és a terhelt távollétében a tárgyalást megtartani és véghatározatot hozni nem lehet. (Bp. 27. §.)

d) A tárgyalás a bűncselekmény tényállásának és a bírói intézkedés megválasztása tekintetében irányadó egyéb körülményeknek tisztázásán felül, annak megállapítására irányul, hogy a fiatalkorú terhelt jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése érdekében mily intézkedés mutatkozik legalkalmasabbnak.

e) A tanulás kötelessége alól a rokonai viszony alapján adott mentesség (Bp. 205. §. 1. p.) nem terjed ki azoknak az adatoknak közlésére, amelyeknek ismerete a fiatalkorú egyéniségének, értelmi és erkölcsi fejlettsége fokának és életviszonyainak megállapításához szükséges.

f) Az ügyésznek vádindítványában nyilatkoznia kell afelől, hogy a terhelt érdekében milyen intézkedést tart kívánatosnak. Ebben a kérdésben terhelt védője, törvényes képviselője, szülője és pártfogója, valamint a pártfogó tiszviselő is nyilatkozhatik. (Fb. 30. §.)

A tárgyalás alapján a következő véghatározatok hozhatók:

(a) A bíró ítéletet hoz, ha a fiatalkorú ellen dorogolást, fogház, elzárás, vagy pénzbüntetést alkalmaz, vagy ha a vádlottat felmenti.

(b) Végzéssel határoz, ha nevelőintézkedést rendel el (a büntetés kimondása ilyenkor mellőzendő), vagy ha az eljárást megszünteti. (Fb. 31. §.)

6. a) A fiatalkorúak bíróságának véghatározatai (tehát a végzések ellen is) fellebbezésnek van helye. (Fb. 32. §.)

A fiatalkorú személyére vonatkozó határozatok ellen használt fellebbezésnek a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya, a fiatalkorúak bírója azonban, ha a fiatalkorú érdekében kívánatos, a végrehajtást felfüggesztheti.

b) Fellebbezéssel élhetnek: az ügyész, a magánvádló, a fiatalkorú, továbbá a fiatalkorú kifejezett akarata ellen is törvényes képviselője, szülője, házastársa és védője, végül a határozatnak rájuk vonatkozó része ellen azok, akik felől a határozat ren-

delkezik. (Fb. 33. §.) Ha az ügyész fellebbezést nem jelent be, a többi jogosult csak akkor fellebbezhet, ha a bíróság javítónevelést, fogház, államfogház vagy elzárásbüntetést alkalmazott.

c) Fellebbezésnek a ténykérdésben, úgyszintén a törvény lényeges rendelkezésének megsértése miatt van helye. (Fb. 34. §.)

7. a) A fiataikorúak bíróságának határozatait a törvényszéknek az ítélőtábla elnöke által erre kijelölt állandó háromtagú tanácsa (fiataikorúak törvényszéki tanácsa) vizsgálja felül. (Fb. 35. §.)

b) A fiataikorúak törvényszéki tanácsa (a) a fellebbezés tárgyában tárgyaláson határoz, ha a fiataikorúak bíróságának véghatározatát szabadságvesztésbüntetés alkalmazásával, vagy tartamának felemelésével változtatja meg. Más esetekben (b) tanácsülésben ügyfélnyilvánosság mellett határoz, hacsak tárgyalás tartását (pl. tényállás felderítése végett) szükségesnek nem találja. (c) Ha a fellebbezést kizárólag a határozatnak bűnügyi költségre, a magánjogi igényre vonatkozó rendelkezése ellen használták, a fiataikorúak törvényszéki tanácsa mindig zárt ülésben határoz. A fiataikorúak törvényszéki tanácsa a tanácsülésben fellebbezést a fiataikorúak ügyészének és amennyiben nagyobb nehézség nélkül lehetséges, a fiataikorúnak, a fiataikorú pártfogójának, valamint törvényes képviselőjének, vagy szülőjének, vagy annak meghallgatása után vizsgálja felül, akinek háztartásában a fiataikorú él.

c) A fiataikorúak törvényszéki tanácsa a fiataikorúak bíróságának véghatározatát helybenhagyhatja, megváltoztathatja, vagy megsemmisítheti s a megsemmisített véghatározat helyett új határozatot hozhat, vagy a fiataikorúak bíróságát tárgyalás tartására s új határozat hozatalára, egyes körülmények felderítésére, vagy adatok beszerzésére utasíthatja. (Fb. 37. §.)

8. A fiataikorúak törvényszéki tanácsának II. fokozat hozott véghatározata ellen semmisségi panasszal élhet:

a) az ügyész a törvény lényeges rendelkezésének sérelme miatt;

b) a fiataikorú, törvényes képviselője és védője a törvény lényeges rendelkezéseinek sérelme miatt, ha a bíróság javítónevelést, fogház, vagy államfogház büntetést állapított meg. (Fb. 39. §.)

9. A semmisségi panaszokat az ítélőtáblának az elnök által állandóan erre a célra kijelölt tanácsa vizsgálja felül, a Bp.-nak semmisségi panaszt tárgyaló rendelkezései szerint.

10. Ha az elsőbíróság fogház vagy államfogház büntetést nem alkalmazott, a fellebbviteli bíróság ily büntetést csak akkor alkalmazhat, a kiszabottnak tartalmát csak akkor emelheti fel, ha az ügyész perorvoslatában kérte, vagy a tárgyaláson indítványozza. (Fb. 42. §.)

11. A fiataikorúak bűnügyeiben igazolásnak csak a fellebbezési határidő elmulasztása miatt van helye. (Fb. 43. §.)

12. Újrafelvételnek az elítélt javára csak fogház, vagy államfogházbüntetést, továbbá javítónevelést megállapító véghatározattal, a fiataikorú terhére csak felmentő, vagy megszüntető határozattal befejezett ügyben van helye.

Ha a fiataikorúak bírósága az eljárás újrafelvételét rendeli el, nyomozást teljesít s ezután az eset körülményeinek megfelelően az eljárást tárgyalás nélkül fejezi be, vagy a tárgyalásra határnapot tűz. (Fb. 43. §.)

13. A jogegység érdekében perorvoslat a fiataikorúak ügyében is alkalmazható. (Fb. 43. §.)

III.

Eljárás fiatalkorúak bűnügyeiben a rendes bíróság előtt.

1. Az általános hatásköri jogszabályok szerint eljárni hivatott *rendes bíróság* (törvényszék, járásbíróság) jár el fiatalkorúak azon ügyeiben, amelyeket az Fb. 56. §. sorol fel (1. „Hatáskör“ c. fejezetet). Ha azonban a rendes bíróság a fiatalkorúak oly ügyeiben jár el, amelyek a fiatalkorúak bíróságának hatáskörébe tartoznak, *az eljárás érvényben marad.*

Indokolt lehet ugyanis a rendes bíróság eljárása, különösen akkor, ha csak a főtárgyalás folyamán derül ki, hogy a terhelt fiatalkorú s az ügy áttétele jelentékeny hátrányokkal járna.

Ezzel szemben *semmisségi ok*, ha a fiatalkorúak bírójára jár el a rendes bíróság elé utalt ügyekben.

2. a) A rendes bíróság a fiatalkorú bűnügyében a Bp. rendelkezéseit alkalmazza, az Fb.-ből folyó eltérésekkel. (Fb. 57. §.)

Az Fb. általános eljárási szabályain (Fb. II. fejezet) kívül különösen alkalmazni kell az Fb.-t a fiatalkorú érdekében szükséges védő- és óvintézkedések, a vád képviselőének megtagadása vagy elejtése, a fiatalkorú egyéniségének és életviszonyainak megállapítása, a véghatározatok, valamint a hatásköröknek érintetlen fenntartása mellett, a perorvoslat tekintetében.

b) Ha fiatalkorú bűnügyében *felöltt terhelt nem szerepel*, vagy ha ellene az eljárás a *felöltt terhelttárstól* elkülönítve folyik: (a) rendes bíróság *illetékességét* az Fb. 4. §-a szerint kell meghatározni; (b) a vádat a rendes bíróság előtt is a *fiatalkorúak ügyésze* képviseli; (c) a főtárgyalás *kitüzése* előtt a fiatalkorúak törvényszéki tanácsa az eljárást nem nyil-

vános ülésben, alakszerű tárgyalás nélkül fejezheti be; (d) a főtárgyalást a hatáskörébe tartozó ügyekben a *fiatalkorúak törvényszéki tanácsa* tartja meg; (e) a főtárgyaláson a nyilvánosság a bíróság belátása szerint kizárható. (Fb. 60. §.)

c) Ha a fiatalkorú bűnügyében *felöltt terhelt is szerepel* s az elkülönítés nem lehetséges, az illetékességre és eljárásra a Bp. rendelkezései irányadók, de az Fb. szabályai is megfelelően figyelembe veendőek. (Fb. 61. §.)

d) Ha terheltet *mind a fiatalkorban, mind a fiatalkor betöltése után* elkövetett cselekménnyel vádolják, a rendes bíróság hatáskörét és illetékességét a felnőttekre irányadó szabályok határozzák meg. Ily esetekben a rendes bíróság a terhelt 18. életévének betöltése után elkövetett bűncselekmény miatt a *büntetőtörvénykönyvek értelmében alkalmazandó büntetést* kiszabja és emellett a fiatalkorban elkövetett cselekményt vagy csupán a büntetés kiszabásánál veszi tekintetbe, vagy a Bn. és az Fb. értelmében alkalmazható *intézkedések valamelyikét* rendeli el. (Fb. 59. §.)

IV.

Eljárás büntető jogszabályba ütköző cselekményt elkövető gyermek, vagy erkölcsi romlásnak kitett, de bűncselekménnyel nem gyanúsított gyermek és fiatalkorú ügyében.

1. Az eljárás teljesen *alakszerűtlen*.

2. a) A 12. évét be nem töltött és ennélfogva bűnvádi eljárás alá nem vonható gyermek érdekében, ha ez büntetendő cselekményt követett el, a bíróság beszerzi a legszükségesebb tájékoztató adatokat és házi vagy iskolai fenyítésről gondoskodik, esetleg a gyámhatóságot értesíti. (Fb. 65. §.)

b) Ha a gyermek, vagy bűncselekmény elkövetésével nem gyanúsított oly kiskorú személy, aki élete 18. évét még be nem töltötte, környezetében az erkölcsi romlás veszélyének van kitéve, vagy züllésnek indult, a fiatalkorúak bírósága sürgős esetekben a következő *intézkedéseket* teheti:

(a) *figyelmezteti* a szülőt, stb., hogy reá szigorúbban ügyeljen és őt gondosabban nevelje;

(b) *utasíthatja* a szülőt stb., hogy a kiskorút megfenyítse;

(c) ha indokoltnak látja, a kiskorú nevelésének ellenőrzése és felügyelete végett pártfogót rendelhet, a kiskorút *környezetéből elítávolíthatja* és ideiglenesen az állami gyermekmenhelyen helyezteti el, vagy gondozását megbízható hozzátartozójára vagy más alkalmas személyre, vagy valamely gyermekvédő, vagy patronázs egyesületre bízhatja. (Fb. 66. §.)

A kiskorú elhelyezéséről a bíróság székhelye szerint illetékes *árvaszék* haladéktalanul *értesítendő*. Az elhelyezés kérdésében a gyámhatóság véglegesen határoz, megdöntheti a bíróság ideiglenes intézkedését. Ez az intézkedés akkor is hatályát veszti, ha a kiskorú 18-ik életévét betöltötte.

c) Azt a szülőt, törvényes képviselőt, gondviselőt, aki a bíróság, gyámhatóság a) és b) pont szerinti meghagyásainak *igazolatlannal nem tesz eleget*, a fiatalkorúak bírósága kihágás miatt végzéssel pénzbüntetéssel bünteti. (Fb. 67. §.)

V.

A közigazgatási hatóság eljárása a fiatalkorúak kihágási ügyeiben.

A fiatalkorú oly kihágási ügyében, amely a fennálló hatásköri szabályok szerint a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, a *közigazgatási hatóság, mint rendőri büntető bíróság* a rendőri büntető eljárás szabályait alkalmazza az Fb.-ből folyó eltérésekkel. Az alkalmazható intézkedések szempontjából a rendőri büntető bíróság válogathat a fiatalkorúak bíróságának rendelkezésére álló eszközökben. Ha azonban a közigazgatási hatóság, mint rendőri büntetőbíróság a fiatalkorúnak *javító, nevelő intézetben való elhelyezését* látja szükségesnek, az ügyet a *fiatalkorúak illetékes bíróságához* teszi át. (Fb. 63. §.)

Kérdések: Mily jogszabályok vonatkoznak a fiatalkorúak és gyermekek bűnügyeiben követendő eljárásra? Mily bírói hatóságok elé tartoznak a fiatalkorúak bűnügyei? Kik a pártfogó

lisztviselők és pártfogók? Ki képviseli a fiatalkorúak ügyeiben a közvádat? Kik kell értesíteni fiatalkorúak ügyeiben az eljárás megindításáról? Miként van fiatalkorúnak ügyeiben a közzététel tilalmazva? Tárgyalható-e együtt fiatalkorú terhelt ügye felnőtt terhelt ügyével? Alkalmazható-e összbüntetés fiatalkorú ellen?

Hol teendő feljelentés a fiatalkorú ügyeiben? Ki nyomoz a fiatalkorú bűnügyében? Mi jellemzi a nyomozást? Mily védő- és óvintézkedések tehetők a fiatalkorúak érdekében? Mily esetekben tagadhatja meg különösen a fiatalkorúak ügyésze a vád képviselését? Mikor hozhat a fiatalkorúak bírósága alakszerű tárgyalás nélkül véghatározatot? Alakszerű tárgyalást mikor tart a fiatalkorúak bírósága? Mily véghatározatok hozhatók? Kik élhetnek s mily alapon fellebbezéssel e véghatározatok ellen? Ki bírálja el a fellebbezést? A II. fokú ítélet ellen ki és mily alapon élhet semmisségi panasszal? A semmisségi panaszt mily fórum és miként bírálhatja el? Van-e fiatalkorúnak ügyeiben igazolásnak helye? Hát újrafelvételnek, jogegység érdekében perorvoslatnak?

Mikor jár el fiatalkorúak ügyeiben a rendes bíróság? Mily szabályok szerint? Mily közigazgatási hatóságok ítélkezhetnek a fiatalkorú terhelték ügyeiben és mily szabályok szerint?

Eljárás árdragító visszaélés esetén.

(Eljárás az uzsorabíróság előtt.)

1. Az uzsorabíróságot az árdragító visszaélésekről szóló 1920. XV. tc. 9. §-a létesíti. Részletesen szabályozza felállítását és működését a m. miniszteriumnak 5950/1920. M. E. számú rendelete (rövidítve: Ube.) az uzsorabíróságról és az árdragító visszaélések esetében követendő eljárásról s az ezen rendelet módosító és kiegészítő 9570/1922., 6150/1923., 6770/1925., 310/1937. M. E., 7070/1941. M. E., 9060/1941. M. E., 4640/1943. I. M., 3170/1943., 23.710/1943. és a 24.680/1946. M. E. sz. rendeletek.

2. (a) Az uzsorabíróságok hatásköre kiterjed: a) az árdragító visszaélésekre (8800/1946. M. E. sz. r. I. §. 1—5. p.); b) a közellátás érdekét veszélyeztető bűncselekményekre (8800/1946. M. E. sz. r. 7—8. §§.); c) a fizetési eszközökkel elkövetett bűntettek és vétségekre (1922 : XXVI. tc.); d) az 1931 : XXXII. tc.; e) a 7160/1945.; f) 8400/1946.; g) 10.320/1946. M. E. sz. rendeletek által megállapított bűntettek és vétségekre.

(b) Uzsorabíróság minden büntető hatáskörrel bíró törvényszéknél alakítandó.

Uzsorabírósági ügyben a bíróság mint az uzsorabíróság tanácsa, vagy mint az uzsorabíróság egyesbírája jár el és határozatait is ily megjelöléssel adja ki. Az uzsorabíróság egyesbírájával járásbíró is kijelölhető.

(c) Az uzsorabíróság egyes bírása árdragító visszaélés büntette, vagy vétsége, illetve a közellátás érdekét veszélyeztető büntett vagy vétség esetén járhat el, amennyiben ily esetekben az államügyész az ügyet az egyesbíró elé terjeszti. Ezt akkor teheti, ha az ügy jogi és ténybeli megítélése egyszerű, 5 évi szabadságvesztés büntetésnél súlyosabb főbüntetést előreláthatólag nem kell kiszabni és részletesebb nyomozást a terhelt védekezése szempontjából nem kell foganatosítani.

(d) Az uzsorabíróság tanácsa 2 bírótágból (elnök, 1 bíró) és egy ülnökből alakul.

a) Az uzsorabíróság tanácsának harmadik tagjaként szereplő ülnököt az uzsorabíróság elnöke hívja be, azon jegyzék alapján, amelyet az ítéletábla elnöke állítat össze a felügyelete alatt álló uzsorabíróságok mindegyike részére a gazdasági egyesületek, a kereskedelmi és iparkamara, esetleg a földművelésügyi, illetve kereskedelemügyi miniszter javaslata alapján.

Az ülnökök ebben a minőségükben közhivatalnokok. Az ülnök, midőn első ízben teljesít bírói működést, esküül tesz.

Az ülnök ellen rendzavarás, kötelességszegés (tárgyaláson meg nem jelenés) esetén 1500 forintig terjedhető pénzbüntetés és az okozott költségekben való elmarasztalás alkalmazható.

Az ülnökökre is a bírák kizárására és mellőzésére vonatkozó rendelkezések irányadók. Az ülnök kizárása vagy mellőzése felől a tanácselnök határoz.

Az ülnökök a 6150/1923. M. E. sz. rendelet szerint készkiadásaik megtérítésén felül díjazásban is részesülnek, amely a bűnügyi költségekhez számít.

b) Az 1922 : XXVI. tc. (a fizetési eszközökkel elkövetett visszaélésekről) 6. §-a az e törvény, az 1939 : XIV. tc. 6. §-a pedig az 1931 : XXXII. tc. alá eső bűntettek és vétségek tekintetében az eljárást a budapesti büntető törvényszéknél szervezett uzsorabíróság kizárólagos hatáskörébe és illetékessége alá utalva, elrendeli, hogy az eljárásban az uzsorabíróságra megállapított szabályokat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a vád képviselőjében eljáró ügyészséget szakkérdésben a pénzügyminiszter megbízottja támogatja s hogy az uzsorabíróság tanácsában szakfőként bíráskodó ülnök a Magyar Nemzeti Bank kiküldöttje. A pénzügyminiszter megbízottja az uzsorabíróság tárgyalásán szakkérdésben felszólalhat, a tanukhoz és szakértőkhöz közvetlenül intézhet kérdéseket.

3. Az uzsorabíróság előtti eljárásban, hacsak az idevonatkozó jogszabályok kivételt nem tesznek, a Bp. rendelkezései alkalmazandók.

4. Az uzsorabíróság hatáskörébe tartozó bűnüggyel más bűnügy nem egyesíthető.

5. Minden intézkedést a lehető legnagyobb sürgősséggel kell elrendelni és foganatosítani, tekintet nélkül a vasárnapokra és ünnepekre, valamint a nap szakára.

Magánjogi igény megállapítása tekintetében a bíróság a tárgyalást és az ítélethezást mellőzi, ha ez a bűnvádi eljárást késleltetné.

6. a) Sem vizsgálatnak, sem alakszerű nyomozó eljárásnak nincs helye. Az ügyészség a büntető perrendtartás szerint a vizsgálóbíró megillető jogokat gyakorolja.

b) Az ügyészség rendelkezése ellen — kivéve a terhelt előzetes letartóztatása tárgyában tett intézkedést — perorvoslatnak nincs helye.

Ez ellen felfolyamodásnak van helye az uzsorabírósághoz.

c) Amennyiben szakkérdés merül fel, a kereskedelmi és iparkamarának, az östermelés, ipari és kereskedelmi érdekek védelmére alakult szervezetnek, vagy más szakértőnek véleményét lehetőleg már a nyomozás folyamán be kell szerezni.

d) Mihelyt az ügyészség a tényállást felderítve látja, vádindítványt nyújt be az uzsorabíróság elnökéhez, aki a vádindítványt a terhelttel közli és haladéktalanul intézkedik, hogy a tanács a legrövidebb idő alatt összeüljön.

A 8400/1946. M. E. sz. r. 18. §. és a 23.710/1946. M. E. sz. r. kimondják, hogy a vádirat (vádindítvány) benyújtásától számított 3 nap alatt a tárgyalást meg kell kezdeni s azt érdemleges határozattal 3 nap alatt be kell fejezni. Ez a határidő legfeljebb egy ízben további 3 nappal meghosszabbítható. Ha a tényállást ez idő alatt tisztázni nem lehet és így nem lehet a tárgyalást érdemleges határozattal befejezni, az eljárást soronkívül, de a rendes szabályok szerint kell lefolytatni.

A tettenkapott terhelt a bíróság elé állítható.

7. A tárgyalásra a terheltten felül azt, akivel szemben a vádindítvány vagyoni elégtétel megállapítását indítványozza, azzal a figyelmeztetéssel kell megidézni, hogy a tárgyaláson a terheltet megillető jogokat gyakorolhatja, de elmaradása a tárgyalás megtartását és a vagyoni elégtétel megállapítását nem akadályozza.

Az 1939. XIV. tc. 7. §. értelmében a valuta-büntettek és vétségek miatt indított eljárás során terhelt távolléte sem a főtárgyalás megtartását, sem az ítélethezatalat nem gátolja. („In contumaciam“ eljárás.)

8. Az eljárás elejétől végig az együttülő bíróság előtt és ha csak lehet, félbeszakítás nélkül folyik le.

Az uzsorabíróság köteles a tárgyaláson szakértőt is meghallgatni, kivéve, ha az ügyben nincsenek külön szakértelmet kívánó kérdések, vagy ha a nyomozás során beterveztett szakvélemény külön szakértő meghallgatását feleslegesnek mutatja.

A terheltnek joga van ellenőrző szakértőt alkalmazni, ha ez az eljárást nem késlelteti.

9. a) A tárgyalást a törvényszéki főtárgyalás elvei szerint kell lefolytatni, amennyiben nincs eltérés megállapítva.

b) A terhelt védőt választhat, esetleg — büntett esetén — részére a bíróság hivatalból rendel ki védőt.

c) A főtárgyalás azzal kezdődik, hogy az ügyész felolvassa a vádindítványt.

d) A terhelthez a bíróság tagjai, valamint a vádló és a védő közvetlenül intézhetnek kérdéseket.

10. Jogorvoslatok.

a) Az uzsorabíróságnak az ellen a végzése ellen, amelyik az eljárást megszünteti, az ügy áttételét vagy az eljárás felfüggesztését rendel el, az ítélőtáblához (valutaügyekben a Kúriához) felfolyamodásnak van helye. Az uzsorabíróság egyéb végzése ellen felfolyamodásnak nincs helye.

b) Az uzsorabíróság ítélete ellen csupán semmisségi panasznak van helye az ítélőtáblához a törvény lényeges rendelkezésének megsértése miatt, ehhez

képest *ténykérdésben* is amiatt, hogy a tényállás megállapítása a *törvény lényeges rendelkezésének megsértésével* történt. (7070/1941. M. E. sz. r. 5. §.)

A perorvoslat tekintetében nem tesz különbséget, hogy az uzsorabíróság határozatát tanács vagy egyesbíró hozta-e.

A semmisségi panasz elbírálására a *Kúria* hivatalított, ha az ügy tárgya az 1922 : XXVI., vagy az 1931 : XXXII. törvénycikkbe, illetve a 7160/1945., 8400/1946., 10.820/1946. M. E. számú rendeletekbe ütköző büntett vagy vétség.

Az 1928 : X. tc. 33. §-ának rendelkezései megfelelően irányadók abban az esetben, ha a tényállást a törvény lényeges rendelkezésének megsértésével állapították meg; az *ítélőtábla* azonban a *vádott jelenlétében* a tárgyaláson bármely *bizonyítást maga is felvehet* és a *vádottat is kihallgathatja*, vagy bármely bizonyítás felvételére *saját bíróját is* — sőt bármely alsófokú bíróság bíróját is — *kiküldheti*.

c) Uzsorabírósági ügyben az újrafelvétel elsőfokon az uzsorabíróság *tanácsának* hatáskörébe tartozik akkor is, ha az alapügyben egyesbíró járt el. Egyebekben az újrafelvételre a Bp. szabályait kell alkalmazni, akként, hogy az újrafelvételi eljárásban hozott határozatok ellen *ugyanazok, ugyanolyan perorvoslatokkal* élhetnek, mintha az elsőfokú határozatot a törvényszék tanácsa a *rendes eljárásban hozta volna*.

Az újrafelvételi eljárásban *nem járhat el* az a bíró és az az *ülnök*, aki az előbbi eljárás folyamán az *érdemleges határozat hozásában résztvett*.

d) Ha az ügyész az uzsorabírósági tárgyaláson a vádat elejti, vagy nem jelent be a felmentő ítélet, vagy megszüntető határozat ellen perorvoslatot, a jelenlévő sértett pótmagánvádlokként átveheti a vád képviselőtét.

A bűnvádi eljárás lefolytatását és végrehajtását lehetővé tevő eljárások.

Az ismeretlenek, távollevők és szökevények elleni eljárás.

1. A magyar büntető eljárás nem ismeri az ú. n. makacssági eljárást. A bíróság elé nem állítható *távollevő ellen* (akár belföldi, akár külföldi) sem *vád alá helyezésnek*, sem *főtárgyalásnak*, sem *ítélet hozásának helye nincs*. (Bp. 472. §.)

Kivételek: a) Az 1939 : XIV. tc. az 1922 : XXVI. tc. és az 1931 : XXXII. tc.-be ütköző büntettek és vétségek miatt távollevő terhelt ellen is lehetővé teszi az ú. n. „in contumaciam” eljárást.

b) A Bp. 540. §. értelmében a *járásbírói eljárás* során is hozható ítélet a távollevő terhelt ellen.

2. A bűnvádi eljárás sikerének előmozdítása céljából azonban a Bp. lehetővé teszi egyfelől a *vádott távolléte ellenére is lefolytatandó* (Bp. 469. §.) *nyomozás és vizsgálat útján a bizonyítékok beszerzését*, másfelől megállapítja a *kézrekerítés módzatait*.

Az *ismeretlen helyen tartózkodó, vagy távollevő, megszökött* terhelt ellen a következő *intézkedések tehetők*.

a) *Hírlapi idézés*. A terhelt, akivel szemben *nem forogtattak előzetes letartóztatás* (Bp. 141. §.) valamely oka, a *hivatalos lapban, esetleg más hírlapban is, havi időközökben* há-

romszor közzeendő hirdmény útján megjelenésre, vagy tartózkodó helyének bejelentésére hivatandó fel.

b) Ha az előzetes letartóztatás valamely esete fennforog, terhelt elfogatása iránt házkutatással, megkeresés útján, kézrekerítésének elrendelésével, nyomozólevél kibocsátásával, vagy a személyleírás körözésével kell intézkedni. (Bp. 470. §.)

Ugyanezen intézkedések közül a megfelelő alkalmazandó akkor, ha a hírlapilag idézett távollévő az utolsó közléstől számított egy hó alatt meg nem jelent, vagy tartózkodási helyét be nem jelenti:

(a) Házkutatás szabályait l. a. „Kényszereselekmények” c. fejezetben;

(b) Megkeresés alkalmazható terhelt elfogatása iránt, ha a megkereső hatóságnak a terhelt tartózkodás helyére nézve biztos adatai vannak.

(c) Kézrekerítés elrendelése büntett, vagy fogházzal büntethető vétség esetében alkalmazható, ha a terhelt tartózkodási helye ismeretes. A bíróság, ügyészség, rendőri hatóság hivatalos közeget küld ki a terhelt kinyomozása és letartóztatása végett. (Bp. 470. §.)

(d) Nyomozólevél csak büntett elkövetésével alaposan terhelt egyén ellen bocsátható ki. Kibocsátására a kijelölt törvényeszkői különutancs, de sürgős esetekben a vizsgálóbíró is jogosult. A nyomozólevél alapján azt, aki ellen az ki van bocsátva, bármely közhatalnok, közhivatalnok, vagy hatósági közeget letartóztathatja. (Bp. 470. §.)

(e) Személyleírás körözése. A vétséggel terhelt személy ellen nyomozólevél nem bocsátható ki, de ha előállítását fontos ok kívánatosá teszi, a kijelölt törvényeszkői különutancs, vagy a vizsgálóbíró a terhelt személyleírását a hatóságoknak azzal a felhívással küldi meg, hogy a körözött egyén feltalálása esetén értesítsék azt a bíróságot, mely a személyleírást kiadta. (Bp. 470. §.)

Kiadatási ügyekben a vétséggel terhelt személy ellen is kibocsátható nyomozólevél. (Bp. 475. §. és 120. sz. E. H.)

Sem a nyomozólevél, sem a személyleírás, körözés meg nem ismételtető csupán az elévülés félbeszakítása céljából.

(f) Járásbíróági ügyekben nyomozólevél ki nem bocsátható, sme személyleírás körözése nem rendelhető el. A távollévő terhelt tartózkodási helye kipuhatalandó s ha ez sikerül, terhelt megidézendő, illetőleg elővezetése rendelendő el. (Bp. 536. §.)

(g) A fiatalokorúak bírósága a Bp. 470. szerinti intézkedések bármelyikéhez nyulhat a terhelt fiatalokorúak bírósága elé állíthatása végett.

(h) Az elítélt ellen, aki büntetésének tartama alatt a letartóztató intézetből megszökött, az országos fegyintézet, a kerületi börtön, a javító, vagy közvetítő intézet igazgatója, illetőleg az ügyész, vagy a járásbíró nyomozólevelet bocsáthat ki.

(i) Elfogató parancs fogalmát l. a Bp. 144. §. kapcsán.

(j) A 34.300/1922. I. M. sz. rendelet szerint nyomozóleveleknek, személyleírás körözéseknek és elfogató parancsoknak, valamint ezek visszavonásának és az országból való kiutasításoknak közléstételét az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal végzi. Az igazságügyi hatóságok a nyomozólevelek, stb. egy példányát figyelőlapplal együtt az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalhoz küldik be.

3. Ha külföldi követett el büntettet, vagy vétséget Magyarország területén, az eljárás idején pedig nem itt tartózkodik, ha a külföldi hazájába menekült, megbüntetéséről az igazságügyminisztérium útján diplomáciai úton kell gondoskodni:

b) ha a külföldi más államba menekült, kiadatását kell kérni. (Bp. 471. §.)

4. Ha a távollévőnek kézrekerítése iránt tett intézkedések eredménytelenek maradtak is, a nyomozás, illetőleg a vizsgálat a bizonyítékok biztosítása céljából lehetőleg befejezendő és amennyiben a védelemről a távollévő, vagy hozzátartozói nem gondoskodtak, a terhelt érdekeinek képviseletére védő hivatalból rendelendő ki. A kihallgatott tanúk megeskutendők. A nyomozás (vizsgálat) befejezése után az eljárást a távollévő előállításáig meg kell szüntetni. (Bp. 472. §.)

(E megszüntetés, melyet még nyomozás esetén is a bíróság mond ki, tulajdonképp csak eljárás-felfüggesztés, s így a terhelt kézrekerülése után az eljárás újrafelvétel nélkül folytatná lehet. (Bp. 444. §.), éppen ezért a 777. sz. E. H. szerint a Bp. 472. §. alapján hozott megszüntető végzés alkalmas az elévülési határidő félbeszakítására. Az eljárás végleges megszüntetése az elévülési idő letelte után fog bekövetkezni.)

A bíróság elé nem állítható távollévő, akinek tartózkodó helye tudva van, (pl. kiadatását idegen állam megtagadta) az eljárás menetéről lehetőleg értesítendő.

Az eljárás megszüntetését kimondó végzésben a bíróság a terhelt ellen megállapítja a *bűnügyi költéseket*. Ezek, valamint a magánjogi igény kielégítésére szükséges összeg erejéig a terhelt vagyonára *bűnügyi zárlat*, illetőleg *biztosítási végrehajtás* rendelhető el.

5. *Sértett távolléte* az eljárás megszüntetésére csak a bizonyítékok megszerzésének rendkívüli nehézsége révén vezethet.

Kérdések: Mily kivételes esetekben hozható csak ítélet távollévőkkel szemben? Mily intézkedések tehetők a távollévő terhelt ellen? Mi a kézrekerítés elrendelése, nyomozólevél, személyleírás körzése? Mit tud a távollévő terhelt ellen folytatott nyomozásról és vizsgálatról?

Eljárás kiadatási ügyekben.

1. A kiadatási eljárásról szóló fejezet a *szűkebb értelemben vett kiadatási eljáráson kívül a kikérési eljárást is szabályozza*. Mindkettő a büntetőjog területén érvényesülő nemzetközi jogsegélynek eszköze.

a) *Kikérési eljárásról* szólunk akkor, mikor a magyar állam megkeres egy idegen államot avégre, hogy ez kiszolgáltasson a magyar állam bírói hatalmának érvényesülése céljából a magyar államnak oly személyt, aki ellen magyar bíróság előtt *bűnvádi eljárás van folyamatban* s aki a megkeresett állam területén tartózkodik.

b) Ha pedig a magyar állam területén tartózkodik oly *külföldi állampolgár*, akit ellen valamely külföldi állam büntető igényt támaszt, ezen állam megkeresése folytán ennek a személynek a büntető igényt érvényesítő állam számára való rendelkezésre bocsátása végett a *kiadatási eljárást* kell lefolytatni.

2. A kiadatás (kikérés) *anyagjogi feltételeit* a Btk. 17. §. és Kbt. 14. §-ai állapítják meg. A kiadatási eljárásra nézve a Bp. rendelkezései csak subsidiariusan alkalmazhatók, mert első sorban alkalmazni kell azokat a szabályokat, amelyeket a fennálló *nemzetközi szerződések*, ezek hiányában pedig a fennálló *viszonosság* állapít meg. (Bp. 474. §.)

3. A *kikérési eljárás* menete a) ha a külföldön tartózkodó egyént oly bűncselekmény terheli, mely miatt kiadatásnak van helye, az illetékes bíróság *elfogató parancsot* vagy *nyomozólevelet* bocsát ki és az *ügyész* meghallgatása után a kiadatás *szüksége és kieszközölhetősége tárgyában határoz*.

b) Az illetékes bíróság ezután a kiadatás kieszközlése végett az *igazságügyminiszterhez jelentést tesz* és ahhoz a *távollevő személyleírását*, az ellene kibocsátott *elfogató parancsnak*, *nyomozólevélnek*, *jogerős vádhatározatnak* vagy *ítéletnek* hiteles *kiadványát* csatolja.

c) A felterjesztett határozatnak vagy azok egyikének tartalmaznia kell a távollévő bűncselekményének *tüzetes megjelölését*, valamint a *büntetőtörvény ama §§-ainak idézését és teljes szövegét*, melyek e bűncselekmény minősítését és büntetését megállapítják. (Bp. 475. §.)

Járásbírósi ügyben kikérésnek csak vétség miatt van helye. Ha az előzetes letartóztatás és kiadatás kieszközlésének feltételei fennforognak, a járásbíró elfogató parancsot bocsát ki, s ezzel együtt az iratokat *indítványozás*, illetőleg az *igazságügyminiszterhez* való felterjesztés végett az ügyészhez teszi át. (560. §.)

4. A *kiadatási eljárás* menete: a) Ha a *külföldi hatóság* olyan megkereséssel kér kiadatást, melyhez *nyomozólevél*, *elfogató parancs*, *vádhatározat*, *bűnösséget megállapító ítélet*,

vagy ezekkel egyenlő erejű határozat van mellékelve, a kiadatni kért *egyén letartóztatandó*. (A letartóztatás ellen *perorvoslatnak nincs helye* s a letartóztatott még *biztosíték mellett sem helyezhető szabadlábra*.) Alakszerű megkeresés nélkül is helye van a letartóztatásnak, ha a *késedelem veszéllyel jár*, amennyiben a külföldi hatóság *elfogató parancsot* bocsátott ki s erről a belföldi hatóságokat *átrattal*, vagy *távíró*, vagy *távbeszélő útján* értesítette. A letartóztatott egyént csak az *igazságügy-miniszter határozata* alapján lehet *szabadlábra helyezni*, kivéve, ha az *alakszerű megkeresés* a letartóztatás folyamatba vételétől számított következő *határidők* alatt *nem érkezik* ahhoz a törvényszékhez, mely a letartóztatást elrendelte: *1 hónap* alatt, ha az az állam melynek részéről a megkeresés történt, a magyar állammal határos: *6 hét* alatt, ha az más európai állam — és *3 hónap* alatt, ha Európán kívül fekszik.

b) A lakó, tartózkodó hely, vagy a kézrekerülés helye szerint illetékes *törvényszék* sürgősen *kinyomoztatja*, hogy fennforognak-e a *kiadás feltételei*. A nyomozás befejezésével a *törvényszék* az ügyésznek és a kiadatni kért egyénnek *nem nyilvános ülésben* való meghallgatása után *véleményes jelentéssel* felterjeszti az ügy iratait az *igazságügyminiszterhez*, aki a kiadási kérdésben *határoz*. (Bp. 476. §.)

c) Ha a külföldi hatóság a *járásbíróságot* keresi meg a *járásbíróság* hatáskörébe utalt *vétséggel* terhelt egyének kiadása végett, a *járásbíróság* az *ily személy honosságát* megállapítja és az ügy iratait az ügyésznek küldi meg. A további eljárásra és véleményes jelentéstételre az a *törvényszék* illetékes, amelynek területén a *járásbíróságnak* székhelye van. (Bp. 560. §.)

5. A kiadási (kikérési) eljárás lefolytatása lényegileg közigazgatási funkció. A bíróság csak előkészítő és biztosítási intézkedéseket tesz, a döntés és az *igazságügyminiszter discretionarius jogkörébe* tartozik.

Kérdések: Mi a kikérési, mi a kiadási eljárás? Hol vannak a kiadási (kikérési) anyagjogi feltételek szabályozva? Hogyan folyik le a kiadási eljárás? Kit illet meg a végleges döntés? Mit tud a kiadási fogságról?

A büntető ítélet végrehajtása.

1. a) *Végrehajtani csak jogerős ítéletet lehet.* (Bp. 494. §.)

A halálbüntetést kiszabó ítéletnél a végrehajthatóság feltétele még az is, hogy államfő kijelentse, hogy *kegyelmezési jogával* élni nem kíván. (Kivétel a *rögtönbíráskodás* során hozott halálos ítélet, mely meghozatala után 2 órán belül végrehajtandó, hacsak a bíróság az elítéltet kegyelemre ajánlandónak nem találta.)

b) *A végzések jogerőre tekintet nélkül végrehajthatók*, ha a törvény a perorvoslatnak *felfüggesztő hatályt* nem ad. (Bp. 494. §. és 380. §.)

c) A *büntető parancs* végrehajthatóvá válik, ha a *pénzbüntetés teljesítésére* kitűzött *határidőben* a *pénzbüntetést* sem *meg nem fizették*, sem *belizetésre halasztást* vagy *részletfizetés megengedését*, vagy *tárgyalás tartását* nem kérték. (II. Bn. 49. §.)

2. Az az *ítélet*, amely ellen *perorvoslat egyáltalában nem*, vagy csak a *jogegység érdekében* használható, már *meghozásával*, más ítélet pedig akkor emelkedik jogerőre, midőn a *jogosítottak elmulasztották*, illetőleg *visszavonták* a *használható perorvoslatot*, vagy azt a bíróság *visszautasította*, vagy *elutasította*. (Bp. 494. §. 2. bek.)

3. A Bp. 494. §. 1. bekezdése szerint „büntető ítélet, illetőleg büntető ítéletnek *egyes intézkedése* csak jogerőre emelkedés után hajtható végre.” Előállhat tehát a *részleges jogerő* folyamánként a *részleges végrehajtás*. Ha több elítélt vádlott közül nem mindegyik élt perorvoslattal, lehet, hogy a perorvoslatnál nem élő vádlottal szemben az ítélet jogerőssé és végrehajthatóvá válik, ha azonban a fellebbező vádlott javára szolgáló körülmény más, nem fellebbező vádlottra nézve is fennforog, az ítélet az utóbbi javára is megváltoztatandó. (Bp. 367. §. ut. bek.)

4. Nem hajtható végre a próbaidő kedvezően való eltelése esetén az I. Bn. 1. §-a alapján feltételesen felfüggesztett büntetés. Ennek bírói végzéssel való kimondását kérheti az ügyész, az elítélt és védője. (I. Bn. 13. §.)

5. A *határozat* (ítélet, végzés, büntető parancs) *végrehajthatósága* a határozat kiadmányán az elsőfokú bíróság elnöke által *hitelesen tanúsítandó*.

Az ily záradékkal ellátott kiadmány kézbesítendő: 1. az ügyésznek; 2. annak, akinek részére kártérítés, vagy más igény van megállapítva (hogy kérhesse a végrehajtás elrendelését); 3. hivatalvesztést, vagy politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését kimondó ítélet a törvényhatóság első tisztviselőjének; 4. atyai hatalom megszüntetése stb. céljából megfelelő esetekben a gyámhatóságnak; 5. közhivatalnokok elítélése esetén a felsőbb hatóságoknak, stb.

6. A *jogerős határozat végrehajtása* a büntetés és a kincsfár által előlegezett költségekre nézve a *járásbíróság és a fiatalok bírósága* elé tartozó ügyben a *bíróság, törvényszéki ügyben pedig az ügyész* kötelessége.

Evégre a bíróság a jogerősen szabadságvesztésbüntetésre ítéltet az ítélet kihirdetése után — írásbeli értesítéssel — az *államügyésznek adja át*. (504., 506. §§.)

7. *Halálbüntetés végrehajtása*. (Bp. 497—503. §§.)

a) Ha a törvényszék halálbüntetést állapított meg, az ítélet kihirdetése után az elnök kérdést intéz az elítélhez az iránt, hogy *kíván-e kegyelemért folyamodni?* Ezután a tanács, az államügyész nem nyilvános ülésben való meghallgatása után, indokolt *véleményt nyilvánít* arra nézve, hogy a halálraítéltet *kegyelemre méltónak tartja-e* és hogy igenlő esetben a halálbüntetés helyett *mily büntetést javasol*. A tanács elnöke ekkor *felszólítja a védőt*, hogy 3 nap alatt *kegyelmi kérvényt* nyújtson be. Az ügy összes iratai perorvoslat esetén a *Táblához* s onnan a *Kúriához*, enélkül pedig egyenesen a *Kúriához* terjesztendők fel. Minden halálbüntetést kimondó jogerős ítélet tárgyában a *Kúria is tartozik* véleményt adni zárt ülésben, miután

előbb az előadónak az ügy állásához mért előterjesztése után. a *legfőbb államügyész* a kegyelmi kérvény iránt nyilatkozott.

A *Kúria* elnöke a véleményt a zárt ülésről felvett jegyzőkönyvvel és az összes iratokkal együtt az *igazságügyminiszterhez* teszi át. Az államfőhöz az *igazságügyi miniszter* intézi a *felterjesztést*. Ennek megtételénél nincs kötve a bíróságok véleményéhez.

Az *I. fokú bíróság* a kegyelmi kérvényre vonatkozó elhatározását és, ha a *Kúria* a semmisségi panaszt elvetette, előbb az e tárgyban hozott határozatot, az *elítéltnék és az ügyésznek nem nyilvános ülésben hirdeti ki*.

b) (a) A halálbüntetés a *kihirdetést követő nap reggelén hajtandó végre*. A halálbüntetés *kötél* által hajtandó végre (Btk. 21. §.), ha azonban ennek végrehajtása *akadályba* ütközik, úgy azt *golyó* által kell végrehajtani. (1750/1946. M. E. sz. r.)

(b) *Elmebetegnek, vagy teherben levő nőnek, felgyógyulásuk előtt sem a felsőbb bíróságnak a halálbüntetést jogerőssé tevő határozata ki nem hirdethető, sem a kegyelmi folyamodvány eredménytelenségéről nem értesíthetők, sem rajtuk a halálbüntetés végre nem hajtható*.

(c) A halálbüntetés *zárt helyen hajtandó végre*. A végrehajtásnál *jelen kell lenni*: az eljárást vezető *ügyésznek*, a törvényszék részéről *kiküldött bírónak és jegyzőkönyvvezetőnek*, a helybeli *közigazgatási hatóság egyik főtisztviselőjének*, a *lelkésznek* és a halál megállapítása végett alkalmazott *két orvosnak*. A végrehajtásnál *feltétlenül jelen lehetnek* az elítélt *rokonai és védője*. Az ügyész a jelenléte más férfiaknak is megengedheti.

(d) Ha *több halálbüntetés* hajtandó végre, intézkedni kell, hogy az elítélt, akire a sor később kerül, se az előbbi kivégzésnél *jelen ne legyen*, se az előbb kivégzettet ne lássa.

(e) A végrehajtásról a *kiküldött bíró és jegyzőkönyvvezető* veszi fel a *jegyzőkönyvet*, rajtuk kívül aláírják: az *ügyész, a közigazgatási tisztviselő és az orvosok*.

(f) A kivégzett holtteste a rokonoknak *átadható*. (Bp. 503. §.)

8. A *szabadságvesztésbüntetés végrehajtása előtt pontosan megállapítandó a büntetés tartama*.

A Btk. 94. §-a szerint az ítéletben (úgy az I. fokú, mint a fellebbviteli bíróság ítéletében) meg kell határozni, hogy az *előzetes letartóztatás*, vagy a *vizsgálati fogság* által a büntetésből mennyi tekintendő kitöltöttnek s ezt az időt a büntetésből *le kell vonni*. Vannak esetek, amelyekben az ítélet nem tartalmaz rendelkezést a kitöltött előzetes letartóztatás, vagy vizsgálati fogság beszámításáról. Az 505. §. 2. bek. az I. fokú bíróságot ruházza fel azzal a joggal, hogy e kérdésben *tárgyalás nélkül utólag végzéssel* határozzon. A beszámítás terjedelme ez esetben is — akárcsak az ítéletben történt beszámításnál — bírói mérlegeléstől függ.

Az előzetes letartóztatásnak, vagy vizsgálati fogságnak az a tartama, amely az ítélet jogerőre emelkedésétől a büntetés végrehajtásának megkezdéséig letelik, nem lehet tárgya sem az ítéletnek, sem az ezt kiegészítő végzésnek. Minthogy pedig ez az idő rendszerint az elítélt hibáján kívül telik le, azt az ügyészség teljes tartamában köteles a büntetésből levonni. (Bp. 505. §.), mert ez a fogság már lényegileg az ítéleti fogság természetével bír.

A szigorított dologházi őrizetnek az ítéletben meghatározott legrövidebb tartamát, sem előzetes letartóztatásban, sem vizsgálati fogságban töltött idő beszámításával, sem más alapon *megrövidíteni nem lehet*.

A szabadságvesztésbüntetés *kezdőnapja*: a) ha az elítélt szabadlábon volt, az a nap, amelyen őt az államügyészség a letartóztató intézetbe *beutalt*; b) ha előzetes letartóztatásban, vagy vizsgálati fogságban volt, az a nap, amelyen az ítélet jogerőre emelkedett; c) önkéntes megkezdés esetén az a nap, amelyen a büntetést megkezdi.

A szabadságvesztésbüntetés *bevégző napja* az előzetes letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság beszámítása s levonása után fennmaradó időtartam *utolsó napja*.

9. A jogerősen megállapított szabadságvesztésbüntetés rendszerint *azonnal fogamatba veendő*. Az a vádlott, aki *perorvoslattal nem élt*, vagy a kiszabott büntetés *nemében megnyugszik* és csak a büntetés *mértéke miatt* él perorvoslattal, a büntetést az ítéletnek *jogerőre emelkedése előtt is megkezdheti*. (506. §.)

Ily elítélt a perorvoslat elintézése előtt is azonnal szabadlábra helyezendő, míhelyt a kiszabott büntetés ideje letelt. Ha az ily elítélt a szabadságvesztés tartama alatt újabb bűncselekményt követ el, *összbüntetést* kell kiszabni. (31. sz. J. D.)

10. Bármely nemű és tartamú szabadságvesztésbüntetés végrehajtását az elítélt felgyógyulásáig *el kell halasztani*, ha a szabadlábon levő elítélt akkor, midőn rajta a büntetésnek végrehajtását meg kellene kezdeni, *elmebetegségben*, vagy olyan súlyos testi betegségben szenved, amely miatt büntetésnek végrehajtása *életét veszélyeztetné*. (507. §.)

Elhalasztható a szabadságvesztésbüntetés végrehajtása, ha az elítélt *ragályos betegségben szenved*, vagy az elítélt nő *terhessége annyira előrehaladott*, hogy a szülés bekövetkezése a büntetés tartama alatt várható.

Egyéb okból a fegyház, valamint az *egy évnél hosszabb tartamú börtön*, vagy *fogházbüntetés* megkezdésére *halasztás rendszerint nem adható*.

Elzárás, valamint *egy évi* és ennél rövidebb tartamú *fogház- vagy börtönbüntetés* végrehajtásának megkezdése egy ízben, legfeljebb két hónapra *elhalasztható*, ha szabadlábon levő terhelt kimutatja, hogy a büntetésnek azonnal való végrehajtása neki, vagy *családjának* a büntetés célján kívül eső súlyos sérelmet okozna és ha *szökéstől nem kell tartani*. (Bp. 509. §.)

A halasztásra irányuló kérelem a *büntetés végrehajtásának megkezdése előtt* terjesztendő elő. A határozat az *ügyészséget*, *járásbírósági ügyben a járásbíróf*, megtagadása esetén az *igazságügyminisztert* illeti. (Bp. 510. §.)

Amennyiben *különös tekintetet érdemlő körülmények* fognak fenn, az igazságügyminiszter *két évet* meg nem haladó *bármely szabadságvesztésbüntetés végrehajtására* — esetleg *biztosíték kívánása mellett* — *több ízben és két hónapnál hosszabb tartamú halasztást* is adhat. (Bp. 510. §.)

Kegyelmi kérvény beadásának rendszerint *nincs felfüggesztő hatálya*, az igazságügyminiszter azonban a szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának a *kegyelmi kérvény érdemleges elintézéséig* való *elhalasztását*, vagy *télbeszakítását* elrendelheti. (Bp. 514. §.)

11. A szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának *félbeszakítását fontos és kivételes okból* (pl. az elítélt hozzátartozójának halála) csak az *igazságügyminiszter* rendelheti el. Igazolás vagy újrafelvétel esetében (468. §.) az *eljáró bíróság* határoz.

12. a) A szabadságvesztésbüntetés végrehajtásával kapcsolatosan döntendő el, hogy mely büntetés alkalmazandó akkor, ha valakit *anyagi halmozatban* álló több büntetendő cselekmény terhel, s ezekért eredetileg nem összbüntetéssel sújtott, hanem *külön-külön ítéltetett el jogerősen szabadságvesztésbüntetésre*, s a kiszabott szabadságvesztésbüntetések közül még legalább *kettő nincs egészen végrehajtva*, illetve akkor, ha a *jogerősen kiszabott szabadságvesztésbüntetést töltő elítélt a letartóztató intézetben, vagy szökése, esetleg feltételes szabadonbocsátásának ideje alatt követett el újabb bűncselekményt*, amely miatt szintén szabadságvesztésbüntetésre ítéltetett, de amelyet az utolsó eljáró bíróság a Btkét. 36. §-a rendelkezései ellenére a folyó büntetéssel *nem egyesített*.

A Bp. 517—518. §-ai oldják meg ezt a kérdést olyként, hogy ilyenkor a *büntetések utólag foglalandók összbüntetésbe, illetőleg utólag egyesítendőek*. (Az alkalmazandó anyagi jogszabályokat a Btk. 96—103. §-ai és a Btkét. 35—37. §-ai tartalmazzák.)

Kiemelendő itt az, hogy a *Te. 126. §-a* értelmében a *szigorított dologházi őrizet az elítéltekre kirótt egy vagy több szabadságvesztésbüntetéssel összbüntetésbe utólag sem foglalható*. A bíróság, ha tudomása van arról, hogy az ily szabadságvesztésbüntetést még nem hajtották végre, abban az ítéletben, amelyben az elítéltet szigorított dologházba utalja, az *összes szabadságvesztésbüntetéseket megjelölve hatályon kívül helyezi*, s a *szigorított dologházi őrizet legrövidebb tartamát* ennek a kö-

rülménynek is a *figyelembevételével állapítja meg*. Ezt a szabályt alkalmazza a bíróság abban az esetben is, ha a korábbi elítélésekről a bíróság ítéletének meghozása utáni szerez tudomást, vagy ha ezt a szabályt más okból nem alkalmazták.

Minthogy a szigorított dologház kapcsán a Bp. 517—518. §-ai *nem alkalmazhatók*, a hozott határozat elleni perorvoslat kérdésében is a *Bp. általános szabályai* alkalmazandók. A törvényszék új ítélete ellen tehát fellebbezésnek van helye s nem semmisségi panásznak az 518. §. értelmében.

b) *Fiatalkorúval szemben összbüntetés kiszabásának helye nincs*; az Fb. 10. §-a szerint, ha ugyanazt a fiatalkorút több bűncselekménnyel gyanúsítják, az ilyen ügyeket egyesíteni kell és a fiatalkorú ellen valamennyi bűncselekmény miatt egy *intézkedést kell alkalmazni*.

Egyesítésnek mindaddig helye van, míg az egyes cselekményekre netalán külön megállapított intézkedéseket végre nem hajtották, vagy próbára bocsátás esetén a próbaidő kifogástalanul el nem telt.

c) Az összbüntetés és az egyesített büntetés utólagos kiszabása iránti *eljárás csak az ügyesség, vagy az elítélt indítványára indul meg*. Az eljárás *nem akadályozza a kiszabott büntetések végrehajtását*, amelyek közül előbb a *legsúlyosabb nemű veendő fogamatba*.

Eljár az a törvényszék, vagy járásbíróság, amelynek ítélete mondta ki a legsúlyosabb büntetést, ha pedig ez kétséges, az a bíróság, amelynek ítélete legutóbb kelt.

Ez a szabály az 519. sz. E. H. szerint azonban csak akkor áll, ha az összbüntetésbe foglalandó, illetve egyesítendő büntetések *egyenlő hatáskörrel felruházott bíróságok ítéletében vannak megállapítva*. A *különböző hatáskörű bíróságok* ítéletében megállapított büntetéseknek összbüntetésbe foglalására, illetve egyesítésére a *nagyobb hatáskörű bíróság* hivatott akkor is, ha nem annak ítélete mondta ki a legsúlyosabb büntetést.

Az indítvány következtében a bíróság nyilván-

nos tárgyalásra határnapot tűz ki és erre az ügyész-seget, a szabadlábon, vagy a bíróság székhelyén fogva levő vádlottat és ha védő van, ezt is meg-idézi, esetleg védőt rendel ki. A bíróság ítélettel dönt, amelyben a korábbi ítéleteket a szabadságvesztéshüntetés kiszabó részükben hatályon kívül helyezve, új büntetést állapít meg. Súlyosbító és enyhítő körülmények nem vehetők figyelembe. (Bp. 518. §.)

d) A külön ítéleteknek a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését kimondó részei nem helye-
zendők hatályon kívül s nem foglalandók összbüntetésbe.

Ezek mindegyike az összbüntetésként kiszabott szabadság-vesztéshüntetés kitöltésétől egyidejűleg kezdőlappal s egymás mellett telik le tartamuk.

e) Összbüntetésbe foglalhatók, egyesíthetők a polgári és ka-
tonai büntetőbíróságok által hozott szabadságvesztéshüntetése-
ket kiszabó ítéletek. A polgári büntetőbíróság erre akkor hi-vátott, ha az ő ítélete mondta ki a leg súlyosabb büntetést. A polgári büntetőbíróság szabadságvesztést kimondó részükben hatályon kívül helyezi a katonai büntetőbíróság ítéleteit, de a mellékbüntetésként érintetlenül hagyja. (1930: III. tc. 96. §.) A polgári bíróság által megállapított összbüntetést rendszerint polgári letartóztatási intézetben kell végrehajtani.

f) Nem foglalható összbüntetésbe utólag több jogerősen kiszabott pénzbüntetés, noha az egy hatá-rozatban több cselekmény halmazata miatt együtte-sen, egy összegben kell kiszabni a pénzbüntetést. (II. Bn. 7. §.)

g) Az összbüntetést kiszabó ítélet ellen csak semmisségi panasznak van helye (törvényszéktől a Kúriához; járásbíróságtól az ítélőtáblához) a büntetés kiszabása miatt, továbbá a 384. §. 1., 3., 4., 6., 10. pontjaiban megjelölt alaki semmisségi okok miatt.

Az összbüntetés kiszabását megtagadó bírói határozat ellen nem volt helye semmisségi panasznak a régebbi gyakorlat szerint. Az újabb gyakorlat azonban ilyen esetben is semmisségi panasz enged.

A Bp. 517. §-a a büntetéseknek csupán utólagos össz-büntetésbe foglalása felől rendelkezik, de nem állja útját an-nak, hogy az összbüntetés közbeesőleg, a jogerős és nem jog-erős ítéletek e részben való összevonásával az utóbbi keretében szabassék ki.

13. A pénzbüntetés végrehajtását az igazságügyminiszter 45.100/1931. sz. rendelete szabályozza.

Az ítéletben kiszabott pénzbüntetést az elítélt a jogerős ítélet kihirdetésétől, illetőleg kézbesítésétől 15 nap alatt köteles az e célra rendszeresített postafaharékpenziári belizetést appal az Igazságügyminisztérium Büntetéspénzek bevételi számlája címen nyitott csekkzámla javára a postán befizetni.

Kérdések: Csak mily ítélet hajtható végre? Hányféle a jogerős? Van-e részleges jogerős és részleges végrehajtás? Honnan tudjuk, hogy valamely büntetőbírósági határozat végrehajtható? Ki hajtja végre a jogerős határozatot? Halálbünte-tés csak mikor hajtható végre? Mi a kegyelmi eljárás menete? Miként hajtandó végre a halálbüntetés? Ki állapítja meg a sza-badságvesztéshüntetés pontos tartamát? Mit tud az összbünte-tés utólagos kiszabásáról, illetve a szabadságvesztéshüntetések utólagos összefoglalásáról? Mily perorvoslatnak van helye? Mikor veendő foganatba a szabadságvesztéshüntetés? Mikor kell, mikor lehet elhalasztani a szabadságvesztéshüntetést? Le-het-e félbeszakítani a megkezdett büntetést? Mi a szabadság-vesztéshüntetés kezdő és bevezető napja? Miként kell végrehaj-tani a pénzbüntetést?

Bűnügyi költségek.

1. A bűnügyi költségek: a) a nyomozástól kezdve a büntetés végrehajtásának befejezéséig az államkincstárból előlegezett; b) a magánvádlónak készkiadásban okozott szükséges költségek; c) a

magánvádoló és terhelt képviselőjének és a védőnek megfelelő díja és készkiadásai. (Bp. 479. §., taxativ felsorolás.)

Nem esik a bűnügyi költségek fogalma alá közvád esetén a sértett képviselőjének díja és költsége.

Ezeket a 29. sz. J. D. szerint sértett a bűnösnek kimondott vádlottól a Bp. 489. §. alapján, mint kártérítést követelheti.

Ha az eljárás kizárólag közvádra, vagy szegénységi joron folyik, a bűnügyi költségeket — kivéve azokat, amelyeket a terhelt képviselője, illetőleg védelme okozott — megtérítés fenn tartásával az államkincstár előlegezi. Ha az eljárás magánvádra, de nem szegénységi joron folyik, az államkincstár semmiféle bűnügyi költséget nem előlegez, sőt a bíróság tanu vagy szakértő megidézését megfelelő összeg előzetes letétbehelyezéstől teheti függővé. (Te. 118. §.)

3. Azt, hogy a bűnügyi költségeket ki köteles s mily összegben megtéríteni, az eljárást befejező bírói határozatban kell kimondani. (Ítéletben, büntetőparancsban, a vádindítványt elutasító, vagy a bűnvádi eljárást megszüntető végzésben).

4. Ha a bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki, a bűnügyi költségeket a vádlott köteles megtéríteni. (Ez a kötelezettség fennáll akkor is, ha vádlottat a Bv. 18—19. §-ai alapján mentették fel a büntetés alól, vagy ha az eljárást a Te. 125. §-a alapján szüntették meg.)

Ha az elítelt több bűncselekmény miatt állott bűnvádi eljárás alatt és a különválasztás lehetséges, csak ama bűncselekményre vonatkozó költségeket kell viselnie, melyben bűnösnek mondták ki. Ha az elítelt az ítéletnek jogerőre emelkedése előtt meghal, az előlegezett bűnügyi költségeket az államkincstár viseli. Az elítelt halála előtt jogerőre emelkedett ítéletben az elítelt ellen megállapított bűnügyi költségek a hagyatéék erejéig örökösöitől hajtandók be. (480. §.)

Több elítelt közül mindenik külön köteles megtéríteni azt a költséget, melyet előzetes letétbehelyezése, illetőleg vizsgálati fogsága, védelme, büntetésének végrehajtása, csakis őt érintő események, vagy csakis az ő részéről elkövetett hibák, illetőleg mulasztások okoztak. A többi bűnügyi költségeket a vádlott-társak egyetemlegesen tartoznak megtéríteni, hacsak a bíróság méltányosságból a vádlottak mindegyikére eső költségek összegét külön nem állapítja meg. (481. §.)

5. Ha a bíró vádlottat nem mondja ki bűnösnek (tehát az eljárást megszünteti, vagy vádlottat felmenti):

a) a bűnügyi költségek, kivéve azokat, amelyek a magánvád képviselőjével és a terhelt védelmével jártak, rendszerint az államkincstárt terhelik;

b) ha azonban az eljárás egyedül magánvád alapján folyt, azaz, ha a vádat az eljárás során közvádoló egyáltalán nem képviselte, vagy ha azt a magánindítványnak visszavonása miatt szüntetik meg; a bűnügyi költségeket és pedig az összes költségeket az előbbi esetben a magánvádoló, az utóbbi esetben a magánindítványra jogosult köteles megtéríteni. Ha az eljárás vádlott halála miatt lett megszüntetve, magánvádoló, vagy több magánindítványra jogosult az okozott költségekért egyetemleges felelősséggel tartozik, de a bíróság a körülményekhez képest megállapítja a felelősség arányát;

c) a felmentett, illetőleg az, aki ellen a bűnvádi eljárást megszüntették, csak a védelmével járt és vétkes mulasztásával (pl. távolmaradásával) okozott költségekben marasztalható el;

d) az ügyészesség a bűnügyi költségek megtérítésére nem kötelezhető. (482. §.)

6. Kivételes költségmegtérítési kötelezettség:

a) a visszavont, vagy nyilván alaptalan perorvoslat vagy újrafelvétel iránti kérelem folytán teljesített eljárás költségeit a perorvoslatot használó, illetőleg az újrafelvételt kérő tartozik megtéríteni;

b) az igazolásra vonatkozó eljárás költségeit azt terhelik, aki az igazolást kérte. (Bp. 484. §.)

c) Azokban a költségekben, melyek nyilvánvalóan alapítatlanul bejelentett bizonyítékok felvételével, vagy tudva hamis, avagy feltűnően gondatlan feljelentés alapján megindított eljárással merültek fel, meghallgatása után azt kell elmarasztalni, aki az ily költségek felmerülésére, ideértve az ellenfél ügyvédi képviselőjével járó költségeket is, okot szolgáltatott. (Te. 119. §.)

6. a) A bűnügyi költségekben való marasztalásból eredő kártalanítás, mint amely sem alaki, sem anyagi semmisségi okot nem valósít meg, semmisségi panasszal nem orvosolható.

7. A behajthatóknak nyilvánított költségeket a kincstár közadók módjára hajtja be, magánfelek a jogerős határozat kiadmánya alapján a polgári bíróságnál kérhetnek végrehajtást.

8. Az az ügyvéd vagy megbízott, aki az eljárás alatt a felek valamelyikét, vagy a sértettet képviselte, kívánhatja, hogy díját és költségeit az eljárás elsőfokú bírósága — tekintet nélkül arra, vajjon kit kötelezett a bűnügyi költségek viselésére — megbírálja és a képviselt ellenében megállapítsa. (Bp. 485. §.)

9. A pénzügyminiszter az igazságügyminiszterrel egyetértve, rendelettel illetékkötelezettséget állapít meg és az illeték tételét is szabályozza a főmagánvádra folyó bűnügyek tekintetében, továbbá a rágalmazás vétsége, a nem testi bántalmazással elkövetett becsületsértés vétsége, a szabadalombitorlás kihágása, a védjegybitorlás vétsége és a tisztességtelen versenyről szóló 1923. V. tc. 16—19. §-ai alá eső vétségek miatt kizárólag főmagánvádra folyó bűnügyek, valamint a Bp. 29. §-ának 2. pontjára alapított bürokrudési indítvány és a sajtóról szóló 1914. évi XIV. tc. 21. §-a alapján magánszemélyek részéről folyamatba tett helyreigazítási ügyek tekintetében, továbbá a bűnvádi eljárás során érvényesített magánjogi követelések tekintetében, ideértve a nem vagyoni kár címén követelt vagyoni elégtételre irányuló igényt és a biztosítási végrehajtás iránt előterjesztett kérelmet is, végül szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának elhalasztása, felfüggesztése és a büntetés kegyelemből elengedése, vagy enyhítése iránt beterjesztett

kérése tekintetében. Az illetékkötelezettség nem érintheti a szegénységi jog megadására vonatkozó jogszabályokat. (Te. 120. §.)

Kérdések: Mit ért a Bp. bűnügyi költségeken? Ki előlegezi ezeket az eljárás folyama alatt? Ki rendelkezik a bűnügyi költségek viselése felől s mily határozatban? Kit kötelez a bíróság a költség végleges viselésére? Az államkincstár által előlegezett bűnügyi költségek behajtásáról mit tud? Hát a felek által előlegezett költségekről? Kérheti-e az ügyvéd saját felével szemben díjainak és költségeinek megállapítását? Van-e illetékkötelezettség bűnügyekben?

Kártalanítás az ártatlanul szenvedett előzetes letartóztatás, vizsgálati fogság és büntetés esetében.

1. Annak, akit a bíróság a vád alól jogerősen felmentett, vagy aki irányában az eljárást jogerősen megszüntette, kártalanításra igénye van akkor, ha a bíróság részéről elrendelt előzetes letartóztatást, vagy vizsgálati fogságot oly cselekmény miatt állott ki:

a) melyet nem ő követett el;

b) mely elkövetve egyáltalában nem volt;

c) melyet ő elkövetett ugyan, de amely a törvény értelmében nem büntetendő cselekmény. (576. §.)

Nem jár kártalanítás, ha az előzetes letartóztatást a rendőrhatalom vagy az ügyészség rendelte el, hacsak az ügyész a vizsgálóbíró jogait nem gyakorolta.

A Kúria nem ad helyt a kártalanítási igénynek, ha beszámítást vagy büntethetőséget kizáró okokból történik a felmentés vagy (vádelejtés folytán) az eljárás megszüntetése.

Nem követelhet kártérítést az, akivel szemben felmentés ellenére is gyannokot lát a Kúria fennforogni, vagy akit csak elővezettek.

A kiállott előzetes letartóztatásért, vagy vizsgálati fog-
sáért az 576. §. eseteiben sem igényelhet azonban kártalaní-
tást az:

a) aki szökést kísérelt meg, vagy megszökött;

b) aki hamis önfeljelentést, vagy hamis beismerő vallo-
mást tett;

c) aki a tett nyomait elsimítani, tanút, vagy vádlott-társát
hamis vallomásra, szakértőt hamis véleményadásra bírni, vagy
a vallomástételtől, illetőleg a véleményadástól visszatarítani tö-
rekedett. (Bp. 577. §.)

2. Annak, aki jogerős ítélet alapján szabadság-
vesztésbüntetést szenvedett, vagy pénzbüntetést fize-
tett le, kártalanításra van igénye:

a) ha újrafelvétel folytán jogerős ítélettel fel-
mentették;

b) ha az újrafelvétel folytán jogerős ítélettel
kisebb büntetést állapítottak meg ellene, mint ami-
lyent a hatályon kívül helyezett ítélet alapján elszen-
vedett. (Bp. 578. §.)

A felmentés, enyhébb elítélés alapja közömbös.

Kártalanításra nincs igénye annak:

a) aki hamis önfeljelentést, vagy hamis beismerő vallo-
mást tett;

b) aki az alapperben tudva elhallgatta azokat a bizonyít-
ékokat, amelyekre a bíróság az újrafelvett eljárásban ítéletét
alapította;

c) aki a bűnösségét megállapító alsófokú ítélet ellen nem
élt perorvoslással;

d) aki az alsófokú bíróság ítéletében ellene megállapított
szabadságvesztésbüntetést az ítéletnek jogerőre emelkedése előtt
megkezdte. (Bp. 579. §.)

3. Abban az esetben, ha jogerős határozat meg-
állapítja, hogy az az egyén, akin halálbüntetést haj-
tottak végre, felmentendő lett volna: tartás követe-

lésére jogosult hozzátartozóit, ha erre rászorultak,
az elveszett tartásnak megfelelő készpénzbeli kárta-
lanítás illeti. (Bp. 583. §.)

Ha a kivégzett személy nem lett volna felmentendő, ha-
nem csak enyhébben elítélendő, nem jár kártalanítás.

4. A kártalanítási igény megszűnik, ha az arra
jogosult a jogerős megszüntető határozat, vagy fel-
mentő ítélet kihirdetésétől, illetőleg kézbesítésének
napjától számított hat hónap alatt nem érvényesíti.
(581. §.)

E határidő jogvesztő határidő, tehát félbe nem szakítható,
a bíróság által meg nem hosszabbítható.

5. Minthogy a kártalanítási igény nem vagyoni jogi termé-
szetű követelés, öröklés tárgyát nem képezi. Azok ellenben,
akik a kártalanításra jogosulttól tartást követelhetnek, ha az
elhúnyt kártérítésre jogosult igényét már érvényesítette, az el-
járás folytatását kívánhatják, ha pedig az elhúnyt igényét még
nem érvényesítette, az eljárás megindítását kérhetik az elhalá-
lozás napjától számított hat hónap alatt.

6. A kártalanítási igény kiterjed: megfelelő
készpénzbeli kárpótlásra, továbbá arra az összegre,
amelyet az elítélt pénzbüntetés és bűnügyi költségek
gyanánt fizetett, ama tárgyak értékére, amelyeket
főle elkoboztak és annak a munkának tiszta jövedel-
mére, amelyet az elítélt a helytelenül megállapított
szabadságvesztésbüntetés alatt kiérdemelt. (Bp.
580. §.)

7. A kártalanítást akár szóval, akár írásban an-
nál a törvényszéknél kell kérni, amely a bűnügyben
mint elsőfokú bíróság eljár, vagy amelynek terüle-
téhez az elsőfokon eljáró bíróság tartozik. (Bp.
584. §.)

A kérelemben megjelölendők azok a körülmények, ame-
lyek támogatására szolgálnak.

A bíróság a kártalanítás megállapítására szolgáló adatokat hivatalból kinyomozza. (A nyomozást megtagadó végzés ellen felfolyamodásnak van helye a Kúriához).

A nyomozás folyamán a törvényszék a jogosultat nyilatkozatra és az ügyészéget indokolt véleménynyilvánításra hívja fel, esetleg tanukat és szakértőket eskü alatt is kihallgathat.

A nyomozás befejezése után a törvényszék az összes iratokat felterjeszti a Kúriához, amely a kártalanítás iránti igény fennforgása kérdésében tanácsülésben végleg határoz és ha annak helyet ad, az iratokat az igazságügyminiszterhez teszi át.

A Kúria határozata alapján az igazságügyminiszter állapítja meg a kártalanítás összegét. (Bp. 587. §.), különösen annak figyelembevételével, hogy a törvényhozás által e célra rendelt összegnél túlkiadás ne forduljon elő.

A kártalanítást megállapító határozat a hivatalos lapban, esetleg a bíróság székhelyén, vagy ahhoz közelebb eső helyen megjelenő hírlapok egyikében is a büntügyi átalány terhére közzéteendő és az elítélt illetőségének, valamint lakóhelyének helyi hatóságánál a hirdetmények számára rendelt helyen közzéteendő. (Bp. 580. §.) (Erkölcsei rehabilitáció.)

8. Az államot a kártalanítás összege erejéig visszkereseti jog illeti mindazok ellen, akiknek cselekménye, vagy mulasztása a kártalanításra okot szolgáltat. (Bp. 588. §.)

Bíró, bírósági hivatalnok, az ügyészség tagja ellen visszkereseti jog az államot csak abban az esetben illeti, ha jogerősen meg van állapítva, hogy az a cselekményük, vagy mulasztásuk, mely a kártalanítás okául szolgál, tevéelmi vétség vagy bűncselekmény.

9. Az, aki hamis váddal, vagy hamis tanúzással, úgyszintén az a közhivatalnok, aki a személyes szabadságot, a házjogot, a levél vagy távirtdai titkot sértő, vagy egyéb hivatali

büntette vagy vétsége által másnak ártatlanul való elítélését, vagy előzetes letartóztatását, illetőleg vizsgálati fogságát okozta: teljes kárpótlással tartozik ama vagyoni kárért, amely az elítéltet, vagy fogvatartottat ennek folytán érte, amennyiben a kártalanításra való igény meg van állapítva és a kár a kártalanítás összegét meghaladja. (Bp. 589. §.) Kell az is, hogy a hamis vádat stb. jogerős bírói ítélet állapítsa meg.

A kártalanításra jogosult ebben az esetben kárpótlás helyett 6000 forintig terjedhető sérelemdíjat követelhet, amelynek összegét a büntető bíróság belátása szerint határozza meg. (Bp. 589. §. és Te. 127. §.)

A jogosult tehát választhat: vagy teljes kárpótlás iránt perel a polgári bíróságnál, vagy a büntető bíróságnál sérelemdíjat követel.

Kérdések: Mikor jár kártalanítás az előzetes letartóztatásért és vizsgálati fogságért? Mikor jár kártalanítás a jogerősen elítélteknek? És a halálra ítélt személy hozzátartozóinak? Mennyi időn belül, ki által érvényesítendő a kártalanítási igény? Hol kell kérni a kártalanítást? Ki jár el a kártalanítási igény tárgyában? Kivel szemben van visszkereseti igénye az államnak? Mi az a sérelemdíj?

Rehabilitáció.

(Eljárási szabályok.)

1. Az 1940 : XXXVII. tc. (a büntető ítélethez fűződő hátrány jogkövetkezmények korlátozásáról) 7—10. §-ában szabályozza az úgynevezett „utólagos bírói rehabilitáció” eljárási szabályait.

2. A rehabilitációt az elítélt a kérelem eldöntéséhez szükséges adatok és bizonyítékok bemutatásával annál a bíróságnál kéri, mely az ügyben elsőfokon határozott. Ha az ítéletet (büntetőparancsot), katonai büntetőbíróság hozta, az ennek székhelye szerint illetékes törvényszék, ha rendőri büntetőbí-

róság hozta, ennek székhelye szerint illetékes járásbíróság jár el.

Ha katonai büntett, vagy vétség miatt a katonai büntető bíróság ítélezett, a kérelmet az I. fokon eljáró katonai bíróság dönti el.

Több elítélés esetén a rehabilitációt együttesen kell kérni valamennyi elítélés miatt annál a bíróságnál, mely magasabb hatáskörű, illetve egyforma hatáskör esetén annál, mely a *legsúlyosabb büntetést* szabta ki.

3. A bíróság hivatalból beszerzi a szükséges adatokat és bizonyítékokat, beszerez környezettanulmányt s meghallgatva az ügyészt s a kérelmezőt, *végzéssel* dönt. A végzés ellen a Bp. szabályai szerint *felfohamodásnak* van helye.

FÜGGELÉK.

Népbíráskodás.

(Eljárási szabályok.)

I.

A népbíráskodás jogforrása az 1945. évi VII. törvénycikk, mely törvényerőre emeli az ideiglenes nemzeti kormánynek a népbíráskodás tárgyában kibocsátott következő rendeleteit:

a) 81/1945. M. E. számú rendelet a népbíráskodásról (Nbr.);

b) 1.440/1945. M. E. számú rendelet a népbíráskodásról szóló 81/1945. M. E. számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában (Nbnov.);

c) 5.900/1945. M. E. számú rendelet a népbíráskodás körében a távollevő terhelt ellen folyó eljárásra, úgyszintén a közvád képviselőjére vonatkozó szabályok kiegészítése tárgyában;

d) 6.750/1945. M. E. számú rendelet a közhivatalnokok munkafegyelmének fokozottabb biztosítása tárgyában.

II.

A népbíráskodás célja a 81/1945. M. E. sz. r. bevezetése szerint, hogy mindazok, akik a magyar népet ért történelmi katasztrófa okozói, illetve vétkesei voltak, mielőbb elvegyék büntetésüket.

III.

Hatáskör.

1. Az Nbr. 11., 13., 15. és 17. §-aiban meghatározott bűncselekmények feletti ítélkezés a népbíráskodás elé tartozik.

2. A népbíráskodás hatásköre kiterjed továbbá:

az 1930. évi III. tc. 50—59. §-aiban;

az 1878. évi V. tc. IV. fejezetében;

az 1878. évi V. tc. 172. §-ának 1. bekezdésében (1912. évi LXIII. tc. 19. §.) meghatározott bűncselekményekre;

valamint az eddig felsorolt bűncselekményekkel összefüggésben levő más bűncselekményekre, különösen az 1878. évi V. tc. XVIII., XX., XXI., XXII., XXXVI., XXXVII., XXXVIII. és XXXIX. fejezeteiben meghatározott bűncselekményekre. (Nbr. 20. §.)

4. Ily összefüggés nélkül az utóbbi bűncselekményekre a népbíráskodás csak akkor bír hatáskörrel, ha a bűncselekmény politikai jellegű. (Nbnov. 14. §.)

5. A népbíráskodás a fiatalok bűnügyében is eljár. (Nbr. 22. §.)

IV.

Illetékesség.

a) Az illetékességre az 1896. évi XXXIII. tc. II. fejezetében foglaltak irányadók.

b) Ha a gyanúsított ellen több helyen elkövetett több bűncselekmény gyanúja merül fel, úgy az eljáró népbíráskodás a cselekmények és az esetleges bizonyítékok megjelölésével az ügyet a gyanúsított lakóhelye szerint illetékes népbíráskodás mellett működő népbíráskodásához teszi át további eljárás végett.

V.

A népbíráskodás szervezete.

1. A népbíráskodást elsőfokon a népbíráskodások (Nbr. 37.) gyakorolják.

Fellebbviteli fórum: a Népbíráskodások Országos Tanácsa. (Nbr. 56. §.)

2. Népbíráskodások.

a) Minden törvényszéki székhelyen népbíráskodást kell felállítani. (Nbr. 37. §.)

Budapesten csak egy népbíráskodás működik, amelynek illetékessége a budapesti büntető és pestvidéki törvényszék területére terjed ki. (Nbnov. 18. §.)

b) A népbíráskodási tanács hat tagból áll.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült öt politikai párt (Független Kisgazdapárt, Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Paraszt Párt, Földművelésügyi Demokrata Párt, Szociáldemokrata Párt) helyi szervezetei, úgyszintén az Országos Szakszervezetek Tanácsa helyi szervezete annyszor egy-egy rendes és két-két póttagot jelöl ki, ahány tanács szervezését az illető népbíráskodáson az igazságügyminiszter elrendelte.

A népbíráskodási tanács a kijelölt rendes tagokból alakul meg (Népbírák). A tanács valamelyik rendes tagjának akadályoztatása esetében a vezető bíró annak a pártnak (szakszervezetnek) az első póttagot hívja be, amely pártnak (szakszervezetnek) tagja az akadályozott személy. A póttag akadályoz-

tatása esetében a második póttag behívására kerül a sor; ha pedig ez is akadályoztatott, új beküldésnek van helye.

Ha a népbíróság székhelyén a Magyar. Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült pártok közül valamelyik működést nem fejt ki, a hiányzó tagot és póttagokat a vezető bíró sorsolja ki a működő pártok által ajánlott öt-öt személy közül.

A kijelölt tag és póttag a megbízást nem utasíthatja vissza.

A népbíróság tagjainak és póttagjainak megbízása három hónapig tart; a megbízás azonban megismételhető.

c) Kizárási okok.

Nem járhat el népbíróként az, akit büntett, nyereségvágyból elkövetett vétség, vagy fasiszta jellegű cselekmény miatt elítéltek.

A rendelet alkalmazása szempontjából nem lehet büntett előéletűnek tekinteni azt, akit fasisztaellenes cselekmény vagy az úgynevezett zsidótörvényben meghatározott valamely cselekmény miatt ítélték el.

A beküldés alkalmával be kell mutatni a tagok és póttagok írásbeli nyilatkozatát, amelyben büntetőjogi felelősségük tudatában kijelentik, hogy az előbbi bekezdés értelmében büntetlen előéletűek. (Nbnov. 19. §.)

d) Az igazságügyminiszter minden tanács mellé szakképzett tanácsvezető bírót (vezetőbíró) és helyettes bírót jelöl ki. (Nbr. 42. §.)

e) A népbíró tárgyalási naponként az igazságügyminiszter által megállapítandó díjat kap.

f) A népbírók az első tárgyalás előtt esküt (fogadalmat) tesznek, melyet a vezető bíró vesz ki. (Nbr. 45. §.)

3. Népbíróságok Országos Tanácsa.

a) A Népbíróságok Országos Tanácsa öttagú tanácsokban jár el. A tanácsok számát az igazságügyminiszter határozza meg.

A Népbíróságok Országos Tanácsának székhelye a kormány mindenkori székhelye. (Nbr. 56. §.)

b) A rendelet 39. §-ában felsorolt mindegyik politikai párt országos vezetősége a felállítandó minden egyes tanácsba beküld egy-egy bírói és ügyvédi vizsgát tett, büntetlen előéletű (39. §. 3. bek.) állandó tanácstagot. Az így megalakult tanács egy tagját az igazságügyminiszter a tanács vezetésével megbízza.

Minden egyes politikai párt, a tanácsok számára tekintet nélkül, egy póttagot jelöl ki.

A pártok a tanács tagjaként kijelölt tagok és póttagok megbízatalását vissza nem vonhatják.

c) A kijelölt tanácsvezető tagok és póttagok a tanács működése alatt a bírákra és ügyészekre megállapított III. fizetési csoport 1. fokozatának megfelelő illetményekben részesülnek, amennyiben, mint köztisztviselők részére magasabb illetmény egyébként részükre megállapítva nincs.

A rendes és póttagok más kereső foglalkozást nem folytathatnak. (Nbr. 57. §.)

d) A Népbíróságok Országos Tanácsa az elnök vezetése alatt áll, akit az igazságügyminiszter nevez ki.

Az elnök a Népbíróságok Országos Tanácsának ügyvitelével felmerülő teendőket végzi (póttagok behívása, ügyek szétosztása, sürgősség elrendelése stb.). (Nbr. 58. §.)

A Népbíróságok Országos Tanácsának jegyzője az igazságügyminiszter által berendelt bíró vagy hatósági fogalmazó. (Nbr. 59. §.)

e) A tagok és póttagok esküt (fogadalmat) tesznek, melyet a N. O. T. elnöke vesz ki. (Nbr. 57. §.)

VI.

A népügyészség szervezete és teendői.

1. a) A népbíróság előtt a vádat a népügyész képviseli.

b) A népügyészeket és a népügyészségek vezetőit az igazságügyminiszter nevezi ki a bírói és ügyvédi országgal vagy

szükség esetén *jogtudori oklevéllel* rendelkező egyének közül, a helyi nemzeti bizottság ajánlása, illetve meghallgatása után.

c) A népügyész működésének tartama alatt, amennyiben még nem kinevezett ügyész, a bírákra és ügyészekre felállított I. fizetési csoport 4. fokozatának megfelelő *fizetést* kap.

d) A népügyész más kereső foglalkozást *nem folytathat*.

e) A népügyész alkalmazása *ideiglenes*. Felmentésekor, amennyiben az igazságügyminiszter ügyészé ki nem nevezi, három havi fizetést kap *végkielégítésül*.

f) A népügyész, amennyiben még ügyészi esküt nem tett, esküt tesz az *ügyészség vezetője* előtt. (Nbr. 24. §.)

g) A népügyész az általa szerkesztett vádiratokat és határozatokat *saját maga írja alá*, s azokat a népügyészség vezetője *láttamozza*. Láttamozás nélkül határozat, vádirat ki nem adható.

A népügyész az általa aláírt határozatokért a felelősséget *saját személyében viseli*. A *láttamozott* határozatokért a vezető népügyész is felelős. (Nbr. 26. §.)

2. a) *Népfőügyész*. A N. O. T. előtt a vádat a *népfőügyész* vagy *helyettese* képviseli, akiket az igazságügyminiszter javaslatára a kormány nevez ki. (Nbr. 54. §.)

A népfőügyészre is alkalmazni kell a fent l. alatt írottakat.

b) A népfőügyészre és helyettesére, a főügyészre és helyettesére vonatkozó jogszabályokat megfelelően kell alkalmazni. (Nbr. 55. §.)

c) A népfőügyész a népügyész által bejelentett *fellebbezést és csatlakozást visszavonhatja*.

3. a) A népügyészség által végzett *nyomozásra* a Bp. 83—86. §-ai alkalmazandók. (Nbr. 29. §.)

b) A *népügyészt* a Bp. XII. fejezetében a *vizsgálóbíróra* megszabott jogok és köteleességek illetik. (Nbr. 30. §.)

c) *Feljelentés.*

A népügyész *feljelentést* csak abban az esetben vehet figyelembe, ha abban a feljelentő *pontos lakcímét* feltünteti és azt *aláírja*. A hiányos vagy hamis név alatt tett, nyilván alaptalan feljelentést *figyelembe venni nem szabad*.

Szöbeli feljelentésről a népügyész jegyzőkönyvet vesz fel, amely a feljelentő nevét és lakcímét a feljelentés alapját képező tényeket, és a vonatkozó bizonyítékokat tartalmazza. A jegyzőkönyvet a feljelentővel *alá kell iratni*.

A népügyészség előtt tett feljelentés esetében a feljelentő ellen az 1914. évi XLI. tc. 20. §-ába ütköző cselekmény (*hatóság előtti rágalmozás*) miatt eljárást indítani nem lehet. Ez a rendelkezés nem érinti a Btk. XIII. fejezetének (*hamis vád*) alkalmazását. (Nbr. 31. §.)

d) *Előzetes letartóztatás.*

Az előzetes letartóztatást a *népügyész* rendel el a Bp. 141. §-ában felsorolt esetekben.

Az előzetes letartóztatás elrendelése ellen *felhagyamodásnak helye nincs*.

Amennyiben a népügyész *nem állította* a terheltet *30 nap* alatt ügyének *letárgyalása* végett a *népbíróság elé*, vagy ugyanezen idő alatt *nem nyújtott be vádiratot* a népbírósághoz, az előzetes letartóztatást *meg kell szüntetni*, vagy az iratokat *haladéktalanul a népbíróság elé kell terjeszteni*. A népbíróság az előzetes letartóztatás fenntartása tárgyában *három nap* alatt határozni köteles. A népbíróság az előzetes letartóztatást a népügyész indítványára *30 nappal meghosszabbíthatja*. Erdemleges tárgyaláson az előzetes letartóztatás a népbíróság érdemi határozatának hozá-

taláig is meghosszabbítható. Az előzetes letartóztatás azonban a népbírósági ítélet meghozataláig összesen 6 hónapot nem haladhat meg.

Amennyiben azonban a népbíróság a vád tárgyává tett valamely bűncselekmény tekintetében a vádlott bűnösségét megindokolt közbenszóló határozattal megállapítja, úgy az előzetes letartóztatás további 6 hónappal hosszabbítható meg.

A népbíróság ítéletének kihirdetése után meghosszabbított előzetes letartóztatás az ügyben hozandó jogerős határozat hozataláig tart. (Nbr. 33. §.)

4. Vádirat, népbíróság elé állítás.

A nyomozás befejezésével a népügyész *a*) vádiratot nyújt be; *b*) csekélyebb jelentőségű ügyekben a Te. 107., 108. §-ainak megfelelő alkalmazásával terhelhet a népbíróság elé állítja. (Nbr. 34. §.)

5. Közbenszóló eljárásnak helye nincs. (Nbr. 35. §.)

6. A védelem tekintetében a Bp. V. fejezete alkalmazandó (Nbr. 36. §.), tehát a védelemre vonatkozó általános szabályok.

VII.

Népbírósági eljárás.

1. A tárgyalás előkészítése (vádlott és tanúk megidézése, a tanács tagjainak és póttagjainak értesítése) a vezető bíró feladata. (Nbr. 43. §.)

2. A tárgyalásról jegyzőkönyv veendő fel a Bp. 331—332., valamint a Te. 113. §-ai szerint.

3. A tárgyalást a vezető bíró vezeti a Bp. rendelkezései szerint.

4. A vádlotthoz először a vezető bíró intéz kérdéseket, azután a népbírák, a népügyész és védő, — a tanukhoz ezeken felül a vádlott in intézhet kérdéseket. (Nbr. 47. §.)

5. Közbenszóló határozat.

A népbíróság a bizonyítási eljárás teljes lefolytatása előtt a már megbizonyítottnak látszó bűncselekmények tekintetében közbenszóló határozattal megállapíthatja a vádlott bűnösségét

Ilyen határozatot, mely az ítélethozatalra megállapított eljárással történik — a népbíróság csak abban az esetben hoz, ha a vádlott letartóztatásban van és előrelátható, hogy a letartóztatás leghosszabb tartamának (6 hónap) lejártáig az összes vád tárgyává tett cselekmények tekintetében a főtárgyalás le nem folytatható. A közbenszóló határozatot a népbíróság indokolni köteles.

Közbenszóló határozat alapján a vádlott előzetes letartóztatása csak abban az esetben hosszabbítható meg, ha felfedhető, hogy az ügyben hozandó ítélet a vádlottat legalább egy évi szabadságvesztésszünettel fogja sújtani.

A közbenszóló határozat ellen fellebbezésnek helye nincs.

Az ügyben hozandó ítéletet a népbíróság a közbenszóló határozatra tekintet nélkül hozhatja meg. (Nbr. 48. §.)

6. Határozathozatal.

A bizonyítási eljárás befejezése után a tanács határozathozatalra vonul vissza. A tanácskozás zárt s azon a népbírákon kívül a vezető bíró és a jegyzőkönyvvezető vesz részt.

A tanácskozáson a vezető bíró összefoglalja a tárgyalás eredményét, szakszerű felvilágosítást nyújt

az alkalmazható törvény-, illetve rendelethelyekről, a kiszabható büncselekményekről és azok mértékéről. Ha erre nézve a tanácsnak *legalább egy tagja felkéri*, a vezető bíró köteles indokolt véleményt nyilvánítani abban a kérdésben is, hogy a tárgyalás bizonyítási anyagához képest *milyen büncselekmények elkövetése látszik bizonyítottnak*. Tilos azonban véleményt nyilvánítani a tekintetben, *hogó mint ítélőbíró milyen nemű és mérvű büntetést szabna ki.*

A tanács előbb abban a kérdésben határoz, hogy *milyen büncselekmény*, illetve büncselekmények bizonyítása állapítható meg.

A szavazás sorrendjét a népbírák *életkora* határozza meg akként, hogy legelőször a legidősebb, legutoljára pedig a legfiatalabb népbíró szavaz. A vezető bíró csak *szavazategyenlőség* esetében szavaz.

A *bűnösség kérdésében való döntés után* a vezető bíró újabb felvilágosítást ad a népbíráknak arra vonatkozóan, hogy a már megállapított büncselekményekre *milyen nemű és mérű büntetések* szabhatók ki. A népbírák a fentírt sorrendben szavaznak a kiszabandó büntetés neméről és mérvéről.

A szavazásról csak abban az esetben kell jegyzőkönyvet felvenni, ha azt a vezető bíró szükségesnek tartja.

Az ítéletet a vezető bíró szerkeszti a fennálló törvényes rendelkezések szerint. (Nbr.) 49. §.)

7. Vezető bíró előterjesztése.

Ha a vezető bíró meggyőződése szerint a népbírák határozatukat a *törvények*, illetve a *rendelet lényeges intézkedéseinek megsértésével* hozták és a határozat ellen *fellebbezésnek helye nincs*, — a vezető bíró borítékba zárt *indokolt előterjesztéssel* fordulhat a *Népbíróságok Országos Tanácsához* a vád-

lott javára. A vezető bírónak ezt az elhatározását *ki nyilvánítania nem szabad* s az *előterjesztésnek hatáskörrel nincs*. (Nbr. 50. §.)

8. A népbíróság és a Népbíróságok Országos Tanácsa ítéletét a *„magyar nép nevében“* hozza. (Nbr. 51. §.)

VIII.

Fellebbevitel.

1. A népbíróság ítélete ellen a *népbíró* az *elítelt terhére* fellebbezéssel élhet. A népbíró által bejelentett fellebbezés alapján az ítélet az *elítelt javára* is megváltoztatható.

2. Az elítelt abban az esetben, ha a *Nbr. 11. §. 4—6. pontja* alá eső cselekmények valamelyikében mondták ki bűnösnek, a népbíróság ítélete ellen *egyáltalán nem*, egyéb esetekben pedig csak a *halált* vagy az *öt évet meghaladó szabadságvesztésbüntetést* kimondó ítélet ellen *élhet fellebbezéssel*. Az elítelt által az ítélet ellen bármilyen formában vagy elnevezéssel bejelentett jogorvoslat fellebbezésnek tekintendő.

3. A *védő* csak az *elítelt hozzájárulásával* jelenthet be fellebbezést. A védő egyébként ugyanolyan körülmények között élhet fellebbezéssel, mint az elítelt.

4. A *népbíró* az elítelt által bejelentett fellebbezéshez az *elítelt terhére csatlakozhatik*. (1928 : X. tc. 29. §.)

5. A népbíróság előtti eljárásban a *Bp. 388. §-ának* utolsó bekezdése nem alkalmazható.

6. *Halálbüntetést kiszabó* ítélet ellen bejelentett fellebbezés esetében a népbíróság az ügyet az ítélethozataltól számított

nyolc nap alatt köteles a Népbíróságok Országos Tanácsához felterjeszteni. Az ilyen ítélet szóbeli indokait a kihirdetés alkalmával részletesen ki kell fejteni és az ítéletet három nap alatt írásba kell foglalni. A Népbíróságok Országos Tanácsa az ügyben az iratoknak hozzáérkezésétől számított három nap alatt köteles a lehetőség szerint minél közelebbi tárgyalási határnapot kitzúzni, illetőleg a bizonyítás kiegészítése tárgyában intézkedni.

Ha e rendelet a halálbüntetést kimondó ítélet ellen a fellebbezést kizárja és a népbíróság a Bp. 497. §-ának megfelelő eljárásban akként határozott, hogy az elítélt kegyelemre nem méltó, a halálbüntetést ettől számított két órán belül végre kell hajtani.

Az előbbi intézkedés esetében az ítéletet rövid indokolással együtt, azonnal írásba kell foglalni.

7. Eljárás a N. O. T. előtt.

a) A népbíróságok jogorvoslattal megtámadott ítéletét: a Népbíróságok Országos Tanácsa bírálja felül.

b) A Népbíróságok Országos Tanácsa előtti eljárásra a Bp. és az 1928. évi X. tc. 33. §-ának rendelkezései megfelelően alkalmazandók azzal, hogy a tanács a bizonyítást maga is felveheti, avégett valamelyik bíróját kiküldheti, de a bizonyítás felvétele végett bármelyik bíróságot is megkeresheti.

A tárgyalásra vagy a bizonyítás felvételére az előzetes letartóztatásban levő vádlottat csak abban az esetben kell elővezetni, ha azt a tanács elrendeli. Egyébként a vádlott és védője a tárgyalásról vagy bizonyításfelvételtől értesítendő, de az értesítés elmaradása az eljárás ismétlésére okul nem szolgálhat.

c) A vezető bíró előterjesztése tárgyában a tanács zárt ülésben határoz.

A tanács a következő határozatokat hozza:

1. az előterjesztést *figyelman kívül hagyja*;

2. *bizonyítást rendel el* és annak felvételére

a) tárgyalást tűz ki;

b) saját bíróját kiküldi;

c) valamelyik bíróságot megkeresi;

3. A népbíróság ítéletét *feloldja* és az ügyet újabb eljárás végett ugyanazon, vagy az általa kijelölt más népbíróséghez megküldi;

4. a népbíróság ítéletét a vádlott javára megváltoztatja.

A 2. pont b) és c) eseteiben a bizonyítás felvétele után a tanács tárgyaláson határoz. (Nbr. 61. §.)

d) A vádlott által bejelentett fellebbezés és a népbírószak által bejelentett csatlakozás tárgyában a Népbírószak Országos Tanácsa a Bp. XX. fejezetének II. címében foglaltak szerint határoz.

A Népbírószak Országos Tanácsa a fellebbezés folytán eléje került ítéletet egész terjedelmében bírálja felül.

IX.

Újrafelvétel.

Az ítélet jogerőre emelkedése után újrafelvételnek van helye.

Újrafelvételre a Bp. XXI. fejezete megfelelően alkalmazandó azzal, hogy az elítélt terhére újrafelvételnek csak az ítéletnek jogerőre emelkedésétől számított két éven belül van helye. (Nbr. 63. §.)

Eljárás a demokratikus államrend és köztársaság védelméről szóló 1946 : VII. tc.-be ütköző bűncselekmények miatt.

1. Az 1946 : VII. tc.-be ütköző bűncselekmények elbírálása az *ítélőtáblák székhelyén működő népbíró-ságok* kebelében alakított *öttagból álló külön tanács* hatáskörébe tartozik.

2. A külön tanács *elnökét* (helyettesét) az *ítélő-bírák* sorából az *igazságügyminiszter* jelöli ki, *egy-egy tagját* (pótagját) pedig a *Független Kisgazda-párt, a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemo-krata Párt és a Nemzeti Paraszt Párt* helyi szerve-zetei küldik ki.

3. Az eljárásra a *népbíráskodás* körében irány-adó eljárási szabályokat kell alkalmazni azzal az el-téréssel, hogy a külön tanács *vezetőjét* minden eset-ben *szavazási jog* illeti meg, így tehát *előterjesztési* joga a tanács határozatával szemben nincs.

4. Ítéletét az *öttagú külön tanács* a *Magyar Köztársaság nevében* hozza. (1946 : VII. tc. II. §.)

TÁRGYMUTATÓ

A

Adhaesio 62
Alaki igazság elve 17
Alaki semmisségi okok 193,
194, 195
Alanyi összefüggés 38
Alapos gyanú 151
Anticipált bizonyítás 143
Anyagi igazság elve 17
Anyagi semmisségi ok 193
Anyagi semmisségi okok 196
Assertorius eskü 93
Audiatur et altera pars elve 17

A

Allam visszkereseti joga 308
Allamügyész 48
Allamügyészség 44, 48
Allamügyészség feladata 51
Allamügyészség illetékessége
49
Allamügyészség kizárólagos
vádképviselési joga 45
Allamügyészség közhatósági
jogai 53
Allamügyészség szerepe 47
Allamügyészség szervezete 47
Ártatlanság védelme 16
Athárítás 242
Attétel 36, 146
Attétel rendes bírósághoz 254

B

Beismerés visszavonása 98
Beismerő vallomás 98
Bellebbezés 114
Beneficium novorum 201
Beszámíthatóságot kizáró vagy
korlátozó elmezavar 154
Bíró kizárása és mellőzése 23
Bíró mellőzése 25
Bírói határozatok 77
Bírói karcser 274
Bírói szemle 90
Bírói szemle a főtárgyaláson
171
Bíróküldés 42
Bíróügyi szervezet 19
Bíróügyi tanúk 82
Bíróságok 20
Bizalmiférfi 162
Bizalmi viszony 85
Bizonyítás 79
Bizonyítás kiegészítése iránti
indítvány 172
Bizonyítás minimuma 167
Bizonyítás nélküli fellebbezési
főtárgyalás mozzanatai a
táblán 209
Bizonyítás tárgya 81
Bizonyítási teher 80
Bizonyítékok elégtelensége 177
Bizonyítékok kiegészítése 160

Bizonyítékok szabad mérle-
lése 18, 81
Bizonyító eljárás 167
Bizonyító eszköz 80
Bizonyító eszközök 81
Biztosítási végrehajtás 65, 290
Biztosíték mellett való sza-
badlábrahelyezés 114
Boncolás 95
Bp-n kívül meghatározott
semmisségi okok 197
Budapesti büntetőtörvényszék
kizárólagos hatásköre 32
Büntetés megkezdése jogerő
előtt 296
Büntetések utólagos egye-
sítése 298
Büntetések utólagos összbü-
ntetésbe foglalása 298
Büntethetőséget megszüntető
ok 177
Büntető ítélet végrehajtása 293
Büntető jogegységi tanács 225
Büntető parancs 258, 266
Büntető parancs ellen újra-
felvétel 268
Büntető parancs feltételei 266
Büntető parancs kézbesítése
268
Büntető parancs tartalma 267
Büntető parancs végrehajtha-
tósága 293
Büntető per 2
Büntető per alanyai 19
Büntető per központja 158
Büntetőjogi Határozatok Tára 8
Bűnügyi költségek 301
Bűnügyi költségek előlegezése
302
Bűnügyi költségek megtérítése
302

Bűnügyi zárlat 65, 290
Bűnvádi eljárás 1
Bűnvádi eljárás alaptörvé-
nyei 6
Bűnvádi eljárás felfüggesztése
154
Bűnvádi eljárás fogalma 1
Bűnvádi eljárás külföldi 6
Bűnvádi eljárás megindítása,
123
Bűnvádi eljárás megszüntetése
153
Bűnvádi eljárás tagozata 2
Bűnvádi eljárás területi és
személyi hatálya 9
Bűnvádi eljárási jog vezető
elvei 12
Bűnvádi (büntető) per 2
Bűnvádi (büntető) perjog 2

C

Cassatorius hatály 187
Cassatorius határozat a jog-
kérdésben 221
Cassatorius határozat tény-
kérdésben 222
Civilis computatio 77
Collusio 106
Confrontatio 101
Connexitas 38

Cs

Csatlakozás 58, 188
Csatlakozás semmisségi
panaszhoz 216
Csatlakozás perorvoslathoz
202
Csatlakozásra jogosultak 203
Csatlakozók 58

D

Devolutiv hatályú perorvoslat
187

E

Editionalis kötelezettség 115
Elfogató parancs 99, 289
Egyesbírói ügyekben vádirat
benyújtása 151
Egyesbíróóság 21
Egyesítés 38
Egyéni szabadságjogok 102
Egyfokú felfolyamodás 190
Egyszerű gyanú 108
Együttes magánvád 57
Eljárás adócsalás esetén 248
Eljárás árdragító visszaélés
esetén 281
Eljárás a demokratikus állam-
rend és köztársaságot sértő
bűncselekmények miatt 324
Eljárás fiatalok ügyei-
ben rendes bíróság előtt 278
Eljárás a fiatalok ügyei-
ben 269
Eljárás gyermek ügyében 279
Eljárás a Járásbíróságok előtt
255
Eljárás a közveszélyes
munkakerülők ügyében 269
Eljárás különös nemei 239
Eljárás megindítása Járás-
bírósnál 256
Eljárás megszüntetése a főtár-
gyaláson 176
Eljárás a N. O. T. előtt 322
Eljárás nyomtatvány (sajtó)
útján elkövetett bűncselek-
mények esetén 239

Eljárás-cselekmények alakja 77
Eljárási cselekmények 74
Eljárási cselekmények ideje 76
Elkövetési hely 35
Ellenbizonyítás 243
Ellenészrevételek 190
Ellenőrző szakértő 92
Elmeállapot vizsgálata 96
Előkészítő eljárás 122
Előkészítő eljárás elmaradása
122
Előleges (praeiudicialis) kér-
dés 154
Elővezető parancs 99
Előzetes letartóztatás 203
Előzetes letartóztatás elrende-
lésére jogosult hatóságok 108
Előzetes letartóztatás nép-
bíráskodásban 317
Előzetes letartóztatás okai 106
Előzetes letartóztatás sajtó-
eljárással 107
Előzetes letartóztatás és vizs-
gálati fogság beszámítása 105
Előzetes letartóztatás vagy
vizsgálati fogság beszámí-
tása 296
Előzetes letartóztatás és vizs-
gálati fogság megszüntetése
104
Előzetes letartóztatás és vizs-
gálati fogság tartama 110
Előzetes letartóztatás és vizs-
gálati fogság végrehajtása
105
Előzetes letartóztatást és vizs-
gálati fogságot megszüntető
hatóság 113
Előzetes nyomozás 126
Elsőfolyamodású bíróságok 20
Elvi határozatok 8

Erkölcsei rehabilitáció 308
Esküdtbírók működésének
felfüggesztése 28
Eskütételtől elzárható tanú 87
Eszrevételek 201

F

Fakultatív védelem 68
Fakultatív vizsgálat 136
Favor defensionis 16
Felek 5
Felek a járásbírói eljárás-
ban 255
Felfolyamodás 189
Felfolyamodás fórumai 190
Felfolyamodás határideje 190
Felfolyamodás járásbírói
eljárásban 261
Felfolyamodás a vádirat tár-
gyában hozott végzés ellen
156
Felfolyamodás 'visszautasítása'
191
Felfolyamodás vizsgálat kér-
désében 139
Felfolyamodásra jogosultak
190
Felfüggesztő (halasztó) ha-
tályú perorvoslat 188
Felhatalmazás 14
Feljelentett 4
Feljelentés 123
Feljelentés népügyészségen 317
Feljelentési kötelesség 123
Felhatalmazás 8, 14, 47, 124
Felhatalmazás megadása 124
Fellebbezés 192
Fellebbezés alapja 192
Fellebbezés bejelentése 200

Fellebbezés elintézése fiatal-
korú ügyében 276
Fellebbezés elintézése az
ítélőtáblán 204
Fellebbezés elintézése a tör-
vényeseken 262
Fellebbezés felterjesztése 203
Fellebbezés fiatalkorú ügyében
275
Fellebbezés folytán az ítélő-
tábla határozatai 210
Fellebbezés indokolása 200
Fellebbezés járásbírói
ítélet ellen 261
Fellebbezés visszautasítása 203
Fellebbezés visszavonása 201
Fellebbezési eljárás során
védelejetés 212
Fellebbezési főtárgyalás esetei
az ítélőtáblán 206
Fellebbezési tanácsülés
esetén 204
Fellebbezésre jogosított sze-
mélyek 199
Fellebbezéssel meg nem támad-
ható I. fokú ítéletek 193
Fellebbezéssel megtámadható
határozatok 192
Fellebbvitel népbíróság ítélete
ellen 321
Fellebbviteli főtárgyalás a táb-
lán, vádlott kihallgatása,
vagy bizonyítás felvétel ese-
tén 209
Fellebbviteli perorvoslat 186
Felmentő ítélet esetén 176
Feltételeken mentesítő ok
tanuvallomási kötelezettség
alól 85
Felülvizsgálat irányelvei 198

Fiatalkorú bűnügyében felnőtt
terhelt 279
Fiatalkorú bűnügyében nyilvá-
nosság kizárása 274
Fiatalkorú feljelentése 271
Fiatalkorú őrizat alá helyezése
104, 273
Fiatalkorú ügyében véghatáro-
zat tárgyalás alapján 275
Fiatalkorúak bírósága 21, 269
Fiatalkorúak bíróságának
hatásköre 30
Fiatalkorúak bűnügyeiben
igazolás 277
Fiatalkorúak kihágási ügyei
280
Fiatalkorúak törvényszéki
tanácsa 22, 276
Fiatalkorúak ügyében rendes
bíróhatásköre 31
Fiatalkorúak ügyeiben általá-
nos illetékesség 37
Fiatalkorúak ügyésze 48, 270
Figyelőlap 289
Folyamodás 133
Formalis (alaki) védelem 67, 68
Forum delegation 42
Forum delicti commissi 35
Forum designations 42
Forum domicilii 36
Főállamügyész 48
Főállamügyész helyettes 48
Főállamügyészesség 48
Főmagánvád 14, 44
Főmagánvád esetei 46
Főmagánvád esetekben
nyomozás 131
Főmagánvád esetekben
nyomozás elrendelése 126
Főmagánvádló 46, 56
Fő- és pótmagánvádló jogai 57

Főtárgyalás 3, 162
Főtárgyalás befejezése vég-
zéssel 176
Főtárgyalás elnapolása, felbe-
szakítása 184
Főtárgyalás elnökének előké-
szítő feladatai 158
Főtárgyalás előkészítése 158
Főtárgyalás helye 161
Főtárgyalás kitűzése 155
Főtárgyalás lefolyása 165
Főtárgyalás nyilvánossága 162
Főtárgyalási elnök jogköre 164
Főtárgyalási jegyzőkönyv
kiegészítése 183
Főtárgyaláson elkövetett bűn-
cselekmény 184

Gy

Gyanújelek 102
Gyanúsított 4
Gyermekölés 96

H

Hadifoglyok 11
Halálbüntetés végrehajtása
294
Halottszemle 95
Hamis okirat 97
Hamisított okirat 97
Határidő 76
Határidő számítása 76
Határnap 76
Határozathozatal népbíróság
által 319
Határozatok a felfolyamodás
tárgyában 191
Határozatok semmisségi pa-
nasz tárgyában 221
Hatáskör 27

Hatásköri bíróság 34
Hatásköri összeütközés 34
Hatásköri szabályok 27
Háromtagú tanács 21
Házasság érvényessége 155
Házi fenytés 279
Házi őrizet 105
Házkutatás 116
Házkutatás ideje 121
Házkutatás kocsmákban, stb., nyilvános helyeken 117
Házkutatási határozat 117
Helyreigazítási eljárás 244
Helyreigazító nyilatkozat 244
Hírlapi idézés 287
Hivatalból figyelembe veendő 195
Honvédség tagjának idézése 99

I

Idézés táblai fellebbezési főtárgyalásra 206
Igazolás 237
Igazolás járásbírósi eljárásban 266
Igazságügyi orvosi tanács 95
Igen nyomatékos gyanú 109
Illetékesség 27, 35
Illetékesség áttétele 35
Illetékesség rögtönbíráskodás során 251
Illetékesség sajtóügyekben 239
Illetékességi összeütközés 43
Illetékkötelezettség 304
Immunitas 11
Immutabilitas elve 15
In contumaciam elítélés 100
In concumaciam eljárás 285
Indicumok 102

330

Indokolási kényszer 81
Indokolási köteleesség 78
In dubio pro reo 16
Inviolabilitas 11
Írásbeli vádindítvány 3, 150
Ítélet írásbafoglalása 182
Ítélet jogerőre emelkedése 293
Ítélet közlése 181
Ítélet közlése hatóságokkal 183
Ítélet tartalma 179
Ítélet tartalmának egyszerűsítése 181
Ítélethozás alapelvei 178
Ítéleti indokolás tartalma 180
Ítéletábla 22
Iudex inhabilis 23
Iudex suspectus 23
Iudici fit probatio 80

J

Járásbíróság 20
Járásbíróság elé vitele törvényszéki egyesbírói ügynek 29
Járásbírósági eljárás során előzetes letartóztatás 107, 258
Járásbíróságok hatásköre 28
Járásbíróságok uzsorabírósi hatásköre 30
Jegyzőkönyv a főtárgyalásról 183
Jegyzőkönyv mellőzése 183
Jegyzőkönyvvezetés 18
Jegyzőkönyvvezető kizárása 26
Jogegységi döntvények 9
Jogegységi határozatok 9
Jogegységi tanács 9
Jogorvoslat előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság ellen 110

Jogorvoslatok uzsora-eljárásban 285
Jövedéki kihágási büntetőeljárás 1

K

Katonai bíróságok hatásköre 11
Katonai bünvádi eljárás 1
Katonai épületek 10
Katonaszökevények 11
Kártalanítás 305
Kártalanítás összege 308
Kártalanítási igény terjedelme 307
Kártérítési igény 64
Kegyelmezési eljárás a rögtönbíráskodás során 253
Kegyelmi kérvény 297, 294
Kereszkérdés 100, 168
Kereszkérdéses főtárgyalás 169
Kereszkérdéses tárgyalás 149
Kényszercselekmények fogalma 102
Kényszereszköz tanú ellen 83
Kényszereszközök 77
Kényszereszközök szakértő ellen 93
Két vádbeszéd 57
Kétfokú felfolyamodás 190
Kézbesítés 78
Kézbesítés módjai 78
Kézrekerítés elrendelése 288
Ki lehet választott védő? 70
Kiadatás 42, 290
Kiadatási fogság 103, 292
Kihirdetés 78
Kijavítás 236
Kijelölt külön tanács és a -vizsgálat 140
Kikérés 290
Kirendelt védő 71

Kitiltás 114
Kivárat 14, 47, 124
Kivárat előterjesztéséről értesítés 125
Kivételes hatáskör 27
Kivételes költségmegtérítési kötelezettség 303
Kizárási ok 25
Kizárási okok 23
Kizárási okok az államügyészség tagjaira 50
Kizárási okok népbíráknál 314
Kizárási okok szakértőre 92
Kizárási ok tanúvallomás alól 84
Kizárólagos hatáskör 27
Kizártság érvényesítése 24
Kormányrendelet 7
Kormányrendeletek törvényerőre emelése 20
Környezettanulmány 272
Kötelező előzetes letartóztatás 103
Kötelező jelenlét a főtárgyaláson 163
Kötelező védelem 68
Kötelező védelem esetei 69
Kötelező védelem a Kúrián 220
Kötelező vizsgálat 135
Közbenső eljárás 3, 146, 151
Közbenszóló határozat a főtárgyaláson 164
Közbenszóló határozat népbíráskodásban 319
Közhatatalnoki fegyelmi eljárás 1
Közigazgatási bünvádi eljárás 1
Közigazgatási hatóságok hatásköre 29

331

Közlési tilalom 163
Közokirat 97
Közzététel 44
Közzététel hatósága 44
Közvetett vagy részleges nyilvánosság 18
Közvetlen idézés a főtárgyaláson 151
Közvetlen tudomásvétel 125
Közvetlenség elve 18, 178
Közzététel 207
Közzététel elmaradása 70
Közzétételi tilalom fiatalok bűnügyében 271
Kúria 22
Kúriai döntvények 8
Külföldiség 106
Külföldön elkövetett bűncselekmény 41
Külön jegyzőkönyv 183
Külön kijelölt tanács 22
Külön védő 207, 228
Különös illetékességi okok 38

L

Lakóhely 37
Lefoglalás 115
Lefoglalt dolgok visszaadása 64
Legalitás 51
Legalitás elve 13
Legfőbb államügyész 49
Lemondás magánvádról 61
Lemondás perorvoslatról 188
Levelek felbontása 121
Levelek lefoglalása hozzátartozónál 116
Levelek lefoglalása védőnél 116
Levelek stb. lefoglalása 118
Levelek, táviratok és egyéb küldemények lefoglalása 115

M

Magánfél 5, 63
Magánfél jogköre 63
Magánindítvány 14, 46
Magánindítvány előterjesztése 124
Magánindítvány oszthatatlansága 47
Magánindítvány visszavonása 124
Magánjogi igény 3
Magánjogi igény érvényesítése 62
Magánokirat 97
Magánvadászhatóság 47
Magánvadász halála 61
Magánvadász jogainak megszűnése 61
Magánvadászokról való lemondás 60
Magánvadászoknak tekintett sértett 255
Makacssági eljárás 287
Materialis (anyag) védelem 67
Megbízott 73
Megbízott házkutatásnál 121
Megelőzés 36
Megelőző eljárás 2
Megkeresés terhelt elfogatása iránt 288
Mellékmagánvadász 46, 56
Mellőzési okok az államügyész-ség tagjaira 50
Mentelmi jog 10
Mentelmi jog felfüggesztése 154
Mentelmi jog felfüggesztése iránti megkeresés 155
Mentesítő ok a tanulás kötelessége alól 84

Multra vonatkozó, vagy történeti bizonyítás 80

N

Naturalis computatio 77
Nem rendelhető ki védőül 71
Nemzetközi szerződés 9
Népbírák 313
Népbíráskodás 311
Népbíráskodás célja 311
Népbíráskodás jogforrása 311
Népbíráskodásra vonatkozó rendelet 8
Népbíró díja 314
Népbírók elé állítás 318
Népbírói eljárás 318
Népbírók 313
Népbírók hatásköre 312
Népbírók illetékessége 312
Népbírók Országos Tanácsa 313
Népbírók szervezete 313
Néplőgyész 316
Néplőgyész jogköre 316
Néplőgyészesség 315
Néplőgyészességek 54
Népvád 44

Ny

Nyilvánosság elve 18
Nyilvánosság kizárása főtárgyaláson 162
Nyomatékos gyanú 108, 122
Nyomozás 127
Nyomozás befejezése 131
Nyomozás célja 127
Nyomozás cselekményeinek ismétlése 141
Nyomozás egyesbírói ügyben 130

Nyomozás fiatalok ügyében 272
Nyomozás megszüntetése 132
Nyomozás során bíróságnak fenntartott cselekmények 130
Nyomozást elrendelő hatóságok 127
Nyomozást fogantató szervek 127
Nyomozó hatóság fegyelmi jogköre 129
Nyomozó rendszer 12
Nyomozólevél 288
Nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmény illetékessége 41

O

Objectiv eljárás 41, 244, 247
Okirat 97
Okirat felolvasása 97
Okirat felolvasása a főtárgyaláson 171
Officialitas elve 13
Opportunitas 51
Opportunitas elve 14
Országos bírósági vegyes 94
Öttagból álló külön tanács 324
Öttagú törvényszéki tanács 21

P

Panasz 141
Pártfogó tisztviselők 270
Pártfogók 270
Perbeszéd 172
Perbeszéd felbeszakitása 175
Perelő feltételek 75
Perfüggés 137
Periculum in mora 108
Perorvoslat fogalma 186

Perorvoslat jogegység érdekében 9, 224
Perorvoslat visszavonása 188
Perorvoslati eljárás 3
Perorvoslatok bejelentése I. fokú tszéki ítélet ellen 182
Perpetuatio fori 157
Pervezetés 164
Pénzbírság 77
Pénzbüntetés 77
Pénzbüntetés végrehajtása 301
Polgári perre utasítás 63
Pótmagánvád 44
Pótmagánvád átvétele 54
Pótmagánvád esetén nyomozás 127
Pótmagánvádló 45
Praejudicialitas 231
Praesumptio boni viri 16, 177
Processualis togság 103
Promissorius eskü 93

R

Recognitio 89, 101
Reformatio in peius tilalma 198, 224
Reformatorius hatály 187
Reformatorius jogkör a ténykérdésben 222
Rehabilitáció 234, 309
Rendelet kibocsátására felhatalmazás 8
Rendes eljárás 2
Rendes perorvoslat 187
Rendes perorvoslatok 189
Rendes szakértők mellőzése 92
Rendfenntartás a főtárgyaláson 164
Rendkívüli eljárás 2
Rendkívüli perorvoslat 187
Rendőrségi őrizetbe vétel 109

Részleges jogerő 198
Rosszalás 73
Rögtönbíráskodás 249
Rögtönbíráskodás kihirdetése 250
Rögtönbíráskodás során kiszabható büntetés 252
Rögtönítélőbíró 250
Rögtönítélőbíró elotti tárgyalás 252
Rögtönítélőbíró határozatai elelni perorvoslat 253

S

Sajtó útján elkövetett bűncselekmény esetében nyomozás 240
Sajtó útján elkövetett bűncselekményeknél hatáskör 239
Sajtó útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés esetében valóság bizonyítása 242
Sajtóbíró 239
Sajtópanasz 28, 246
Sajtórendészeti kötelese példány 240
Sajtórendészeti vétségek 244
Sajtótermék lefoglalása 241
Semmisségi ok fogalma 193
Semmisségi ok sajtó ügyekben 244
Semmisségi okok megjelölése a törvényben 193
Semmisségi panasz 214
Semmisségi panasz alapja 214
Semmisségi panasz bejelentése 112, 127
Semmisségi panasz elintézése 218
Semmisségi panasz elintézése a tanácsülésben 219

Semmisségi panasz fiatalokorú ügyében 277
Semmisségi panasz rendelvénnyel visszaküldése 217
Semmisségi panasz tárgyalása 220
Semmisségi panasz ténykérdésben 286
Semmisségi panasz törvényszéki egyesbírói ügyben 215
Semmisségi panasz törvényszék II. fokú ítélete ellen 264
Semmisségi panasz utólagos összbüntetést kiszabó ítélet ellen 300
Semmisségi panasz visszavonása 218
Semmisségi panasz visszautasítása 217
Semmisségi panaszra jogosultak 216
Semmisségi panasszal megtámadható határozatok 121
Sértett 5
Sértett jogköre 62
Sértett képviselőjének díja és költsége 302
Sértett személyes megajelelésre kötelezése 159

Sz

Szabad mérlegelés elve 178
Szabadságvesztésbüntetés kezdőnapja 296
Szabadságvesztésbüntetés tartamának megállapítása 295
Szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának elhalasztása 297
Szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának félébeszakítása 298

Szakértő tanú 92
Szakértő uzsora-eljárásban 285
Szakértők 91
Szakértők a főtárgyaláson 17
Szegénységi jog 60
Szembesítés 89, 170
Személyazonosság megállapítása 100
Személyes mentességet élvező személyek 10
Személyleírás körözése 288
Személymotoszás végezhető 117
Szemletárgy 90
Szóbeli utasítás 128
Szóbeliség elve 18
Szokásjog 8
Szökés veszélye 106

T

Tabularis törvényszékek 27
Tabularis törvényszékek hatásköre 31
Tanácsvezető bíró 314
Tanú díjazása 89
Tanú esküje 87
Tanú figyelmeztetése 88
Tanú kihallgatása 88
Tanú megesketeése főtárgyaláson 170
Tanú megesketeése mellőzendő 86
Tanúk 81
Tanúk kihallgatása a főtárgyaláson 168
Tanuzási kötelezettség 82
Tárgyalás fiatalokorú ügyében 274
Tárgyalás Járásbírósnál 259
Tárgyi hatáskör 27
Tárgyi összefüggés 38
Távollevő elleni eljárás 287

Távolsági delictum 35
Teljes ülési határozatok 9
Teljes, vagy népn nyilvánosság 18
Tengeri büntettek és vétségek 42
Terhelt 4
Terhelt átkísértetése 109
Terhelt elfogatása iránti intézkedések 288
Terhelt idézése 98
Terhelt jogai a vizsgálat során 142
Terehelt jogállása 67
Terhelt kihallgatásának általános módozatai 100
Terhelt kihallgatásának elmaradása 99
Terhelt nyilatkozata 98
Terhelt törvényszék elé állítása 148
Területenkívüli személyek 10
Területi hatáskör 27
Tettazonosság alanyi vonatkozása 178
Tettazonosság elve 178
Tettazonosság elve vizsgálat során 139
Tettazonosság tárgyi vonatkozása 178
Tettenkapás 106, 147
Ténykérdésben semmisségi panasz 215
Tényleges katonai szolgálatot teljesítő egyének 11
Ténymegállapítás helyesbítésére semmisségi panasz 223
Ténymegállapítás helyesbítése semmisségi panasz során 223
Tényvázlat 148
Tiszta magánvád 44
Titkosság 19

Több elkövetési hely 36
Törvény (helyes alkalmazása) érdekében használt semmisségi panasz 226
Törvényes képviselő 59
Törvénynap 76
Törvényszék határozata a vádirat felett 152
Törvényszék mint egyes bíróság hatásköre 32
Törvényszékek 21
Törvényszékek hatásköre 28
Törvényszéki egyesbíró 32
Törvényszéki és járásbírósi eljárás alapvető különbségei 255
Törvényszéki orvos 94
Törvényszéknek az elnök által kijelölt külön tanácsa 151

U

Ugyanazon bíróság előtti perorvoslat 187
Ujrafelvétel 226
Ujrafelvétel eljárást megszüntető végzések ellen 227
Ujrafelvétel elrendelése 233
Ujrafelvétel fiatalok ügyében 277
Ujrafelvétel jogerős ítélet ellen 228
Ujrafelvétel kérdésében folyamodás 234
Ujrafelvétel népbíráskodásban 323
Ujrafelvételi eljárás járásbírósi ügyekben 265
Ujrafelvételi indítvány elintézése 232
Ujrafelvételi kérelem benyújtása 232

Ujrafelvételi okok elítelt javára szolgáló 229
Ujrafelvételi vizsgálat 233
Ujrafelvételre jogosultak elítelt javára 228
Ujrafelvételre jogosultak, vádlott terhére 230
Új vádirat 161
Utolsó szó 173
Utólagos bírói rehabilitáció 309
Uzsorabíróság 21, 281
Uzsorabíróság egyes bírása 21, 282
Uzsorabíróság előtti eljárás szabályai 283
Uzsorabíróság ítélete ellen semmisségi panasz 215, 286
Uzsorabíróság tanácsa 282
Uzsorabírósági ügyben újrafelvétel 286
Uzsoraeljárás gyorsítása 284
Uzsoraeljárásban illetékesség 41
Uzsoraeljárásban pótmagánvád 287

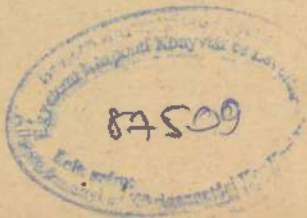
Ügyesség jogai uszoraeljárásban 284
Ügyészi megbízott 257
Ügyészi megbízott nyilatkozata 257
Ügyességi megbízott 48
Ügyfél 5
Ügyfélegyenlőség elve 15
Ügyfélnyilvánosság 18
Ügylet érvénytelenítése 64
Ügyvédi képviselő 63
Ügyvédi képviselő magánvádlónak 59
Ügyvédi költség megállapítása 304

Ülésen kívüli elintézése fellebbezésnek az ítéletablán 204
Ülnök az uszorabírósági eljárásban 282

V

Valódi okirat 97
Valutaügyekben eljáró uszora bíróság 283
Vád elejtése 52, 173
Vád előszóval való előterjesztése 148
Vád képviselő 44
Vád képviselőnek átvétele 133
Vád képviselőre való jelentkezés 60
Vád megváltoztatása a főtárgyaláson 173
Vádalahelyezési eljárás 151
Vádátvételi jog 56
Vádelejtés 14
Vádelv 12, 44
Vámemelés mellőzése 15, 52, 146
Vádirat 3
Vádirat beterjesztése 146
Vádirat felolvasása főtárgyaláson 166
Vádirat közlése 155
Vádirat nélküli eljárás 147
Vádirat sajtóügyekben 241
Vádirat tartalma 149
Vádirat a törvényszék tanácsa elé tartozó ügyekben 152
Vádirat visszavonása 161
Vádképviselő megtagadása 14, 51
Vádképviselő megtagadása fiatalokkal szemben 273
Vádló 4
Vádlott kikérdezése 167

- Vádlott kötelező jelenléte
táblai fellebbezési főtárgya-
láson 208
- Vádlott terhére szolgáló
újrafelvételi okok 230
- Vádlott vallomása a főtárgya-
láson 166
- Vádmódosítás a minősítésben
174
- Vádmonopólium 44
- Vádrendszer 12, 13
- Vádváltoztatás 53
- Vádváltoztatás új bűncselek-
mény miatt 174
- Vádváltoztatási jog 160
- Vegyés folyamadású bíróságok
21
- Vegyés rendszer 12, 13
- Vezető bíró 318
- Vezető bíró előterjesztése 320
- Védelem 67
- Védelem a járásbírói eljá-
rásban 256
- Védő- és óvintézkedések 272
- Védő jogállása 72
- Védő kirendelése 70
- Védőként eljáró jogtanár 73
- Véghatározat 77
- Véghatározat fiatalkorúak
ügyében, alakszerű tárgyalás
nélkül 273
- Végrehajtási eljárás 2
- Végrehajthatóság tanusítása
294
- Végrehajtó hatóságok 294
- Végzések végrehajtása 293
- Visszahárítás 242
- Viszontvád 40
- Vizsgálat 134
- Vizsgálat befejezése 143
- Vizsgálat célja 134
- Vizsgálat elrendelése 136
- Vizsgálat elrendelésének
közlése 138
- Vizsgálat fogantatása 139
- Vizsgálat főszervei 140
- Vizsgálat kiegészítése 144
- Vizsgálat kizártsága 136
- Vizsgálat megszüntetése 145
- Vizsgálat tovább nem folytat-
hatása 144
- Vizsgálati fogság 103
- Vizsgálati fogság elrendelésére
jogosultak 108
- Vizsgálati fogság elrendelésé-
nek okai 107
- Vizsgálati indítvány 136
- Vizsgálati indítvány elutasí-
tása 138
- Vizsgálati jegyzőkönyv 142
- Vizsgálóbíró rendfenntartó
jogköre 142
- Z**
- Zárt idézőlevél 98

48 XXV

18 XXVI

1811 / 1812
1850 / 1851

2000. /

NKE EKK KTK Kari Könyvtár

M688

00073407

1702

Muzalis
Prinlelt eljárások

